

בעניין:

1. אריק אברוקין

נושא תעודת זהות מספר 304088883
משדרות האגמים 7, נתניה 4209004

2. ניקי זינצ'נקו

נושא תעודת זהות מספר 303866404
מרחוב שלמה המלך 31, תל אביב 6437816

על ידי באי כוחם גיל רון, קינן ושות', משרד עורכי דין
ועורכי הדין פרופסור אלון קלמנט ורוני אבישר שדה
מהקליניקה לתובענות ייצוגיות, הפקולטה למשפטים, אוניברסיטת תל-אביב
וכן על ידי אביעד, סרן ושות', משרד עורכי דין

שכתובתם לצורך ההליך תהא אצל גיל רון, קינן ושות'
בית לסין, רחוב ויצמן 32, תל אביב 6209105
מס' טל': 03-6967676 ; מס' פקס': 03-6967673

המבקשים

- נ ג ד -

1. חברה קדישא (גחש"א) פתח תקוה

עמותה רשומה מספר 580040897
מרחוב הראשונים 6, פתח תקווה 4926023

2. טוביה פומרנצ'יק

נושא תעודת זהות מספר 3713930
מרחוב זאב ברנדה 6, פתח תקווה 4960042

3. יהודה פורת

נושא תעודת זהות מספר 056410657
מרחוב יהודה הנשיא 19, בני ברק 5159203

המשיבים

בקשה לאישור תובענה ייצוגית

בהתאם לחוק תובענות ייצוגיות, התשס"ו-2006

בית המשפט הנכבד מתבקש כדלקמן :

- א. לאשר למבקשים להגיש תובענה ייצוגית נגד המשיבים, בהתאם לחוק תובענות ייצוגיות, התשס"ו-2006 (להלן: חוק תובענות ייצוגיות);
- נוסח התובענה הייצוגית שאת הגשתה מבוקש לאשר מצורף לבקשה זו כנספח 1;
- ב. לקבוע, בהתאם לסעיפים 10 ו-14(א)(1) לחוק תובענות ייצוגיות, כי התובענה תוגש בשם קרובי משפחתו של כל נפטר שהוא, אחד מהוריו או אחד מהורי הוריו עלו לישראל ממדינות ברית המועצות לשעבר (להלן: נפטר מחבר העמים), אשר נקבר על ידי משיבה מס' 1 (להלן: המשיבה) בחלקה שיוחדה, כולה או חלק ממנה, לנפטרים מחבר העמים, ובכלל זה חלקות חח/ג ו-ט/א בבית העלמין סגולה וחלקות ג/1 ו-ד/12 בבית העלמין ירקון פתח תקוה; לעניין זה, "קרובי משפחה" – בן זוגו של הנפטר, ילדיו, נכדיו, הוריו, הורי הוריו, אחיו ואחיותיו; לחלופין, בית המשפט הנכבד מתבקש לקבוע הגדרה אחרת לקבוצה;
- ג. לקבוע, בהתאם לסעיפים 4(א)(1) ו-14(א)(2) לחוק תובענות ייצוגיות, כי המבקשים יהיו התובעים הייצוגיים, וכי באי כוחם החתומים על בקשה זו יהיו באי הכוח המייצגים;
- ד. לקבוע, בהתאם לסעיף 14(א)(3) לחוק תובענות ייצוגיות, כי המעשים המתוארים בבקשה זו מגבשים עילת תביעה מכוח חוק איסור הפליה במוצרים, בשירותים ובכניסה למקומות בידור ולמקומות ציבוריים, תשס"א-2000 (להלן: חוק איסור הפליה);
- ה. לקבוע, בהתאם לסעיף 14(א)(4) לחוק תובענות ייצוגיות, כי הסעדים בתובענה הייצוגית יהיו כדלקמן:
 - (1) הטלת איסור על המשיבה להקצות לנפטרים מחבר העמים חלקות נפרדות בבתי העלמין שבניהולה;
 - (2) הטלת איסור על המשיבה לבצע קבורה של נפטרים מחבר העמים, לרבות קביעת מיקום הקבר, בחלקות שיוחדו לכך, באזורים שיוחדו לכך בתוך חלקות או בכל בדרך אחרת שיש בה הפרדה מאחרים;
 - (3) חיוב המשיבה לבצע קבורה של נפטרים מחבר העמים, לרבות קביעת מיקום הקבר, כפי שנקברים נפטרים אחרים, וללא התחשבות בארץ מוצאם;
 - (4) חיוב המשיבה להסיר את כל הגדרות המפרידות בין חלקות שיוחדו לנפטרים מחבר העמים ובין חלקות אחרות בבתי העלמין שבניהולה, או גדרות היוצרות הפרדה כאמור בתוך אותה חלקה;
 - (5) פיצוי כל חברי קבוצת התובעים בגין הנזק שנגרם להם בקשר עם עילת התביעה; וביחס למשיבים מס' 2 ו-3 – הטלת אחריות אישית לפיצוי לפי תקופות כהונותיהם כמנהלי המשיבה וחיובם בפיצוי בהתאם; וכן
 - (6) כל סעד אחר לטובת הקבוצה, כולה או חלקה, או לטובת הציבור, בהתאם לסעיף 20(ג) לחוק תובענות ייצוגיות;
- ו. להורות, בהתאם לסעיף 25 לחוק תובענות ייצוגיות, כי ההחלטה בבקשה זו תפורסם באופן שייקבע על ידי בית המשפט הנכבד, וכי המשיבים יישאו בעלות משלוח ההודעות והפרסום;
- ז. לאשר, בהתאם לסעיף 13 לחוק תובענות ייצוגיות, את התובענה כתובענה ייצוגית, בנוסח המוצע או בכל שינוי עליו בית המשפט הנכבד יחליט, הכל כפי שייראה בעיני בית המשפט הנכבד ראוי לשם הבטחת ניהול הוגן ויעיל של התובענה הייצוגית והגשמת מטרות חוק תובענות ייצוגיות;
- ח. לחייב את המשיבים בהוצאות ובשכר טרחת עורכי הדין.

"פעילותה של חברה קדישא - בכל אומה ולשון ובעולמה של יהדות בפרט - בהבאת אדם למנוחת עולמו, משולבת בה רגישות אישית וינשמתי' מיוחדת, הן מבחינה אישית של הנפטר והתייחסות קרוביו וידידיו עם זכרו, והן מבחינת הציבור בכללו ורגישותו המיוחדת לכבודם ולאופיים של הליכי הקבורה ולכבודו של בית הקברות."

ע"א 294/91 **חברת קדישא גחש"א "קהילת ירושלים" נ' קסטנבאום**, פ"ד מו(2) 464, 493 (1992)

חלק ראשון - מבוא

1. משך שנים ארוכות המשיבה נוהגת בהפליה חמורה כלפי אלפי נפטרים יהודים מחבר העמים: היא מייחסת לנפטרים אלה חלקות קבורה נפרדות בבתי העלמין שבהנהלתה, וקוברת אותם בנפרד מיתר הנפטרים הנקברים בבתי עלמין אלה. המשיבה אף הציבה גדרות בין קברי הנפטרים מחבר העמים ובין יתר הקברים. כך, יוצאי מדינות חבר העמים נטמנים בצידה האחד של הגדר, ויתר הנפטרים היהודים נטמנים בצידה האחר. קשה להביע במלים את שאט הנפש שמעשים אלה מעוררים.
2. כבר לפני שנים הועלו טענות קשות נגד המשיבה בקשר לכך. המשיבה ניסתה להשיב ולטעון כי הקבורה הנפרדת מיועדת למצבות הנושאות את תמונת הנפטר, ללא קשר למוצאו. לדברים אלה אין כל אחיזה במציאות. מרבית המצבות בחלקות הנפרדות לא נושאות כל תמונה. קרובי משפחות הנפטרים כלל לא נשאלים על ידי המשיבה, לפני מועד ההלוויה, איזו מצבה ברצונם להניח על קבר יקיריהם. לאחרונה המשיבה נאלצה להודות כי היא אכן מפלה כך נפטרים מחבר העמים, והתחייבה להפסיק לנהוג כך, אך התופעה הפסולה נמשכת.
3. המשיבה פוגעת בדרך זו בכבודם של אלפי קרובי המשפחה של הנפטרים, וכמובן גם בכבוד הנפטרים. הקבורה הנפרדת גורמת לבני המשפחה תחושות השפלה, ביזוי, ניכור ודחייה. בני המשפחה נאלצים לחוות תחושות אלה ברגעים קשים ביותר, כשהם מלווים את אהוביהם בדרכם האחרונה. בני המשפחה נושאים עמם תחושות אלה בכל אשר ילכו. הם חווים אותן מחדש, פעם אחר פעם, שנה אחר שנה, בעת ביקור חלקות הקבר.
4. הליך זה נועד להביא להפסקת הקבורה הנפרדת, להסרת הגדרות שהמשיבה הציבה כדי להפריד בין הנפטרים מחבר העמים ונפטרים אחרים, ולפיצוי בני משפחות הנפטרים בשל הפגיעה החמורה שהמשיבה גורמת להם ולכבוד יקיריהם שנפטרו.

חלק שני - המשיבה מפרידה בין דם לדם - מזה למעלה מעשור היא קוברת בנפרד יהודים יוצאי חבר העמים

5. המשיבה, עמותה שנרשמה בשנת 1983, עוסקת בקבורת יהודים בעיר פתח תקווה. המשיבה מחזיקה ברישיון קבורה שניתן לה על ידי המשרד לשירותי דת, מכוח תקנות שירותי הדת היהודיים (חברות לעניני קבורה), תשכ"ז-1966. על פי דיווחיה לרשם העמותות, המשיבה ממלאת את התפקידים הציבוריים הקשורים בהלוויות ובקבורת המת על פי ההלכה והמסורת היהודית, והיא עוסקת בפיתוח ובתחזוקה של בתי עלמין.
- דוחות של המשיבה ליום 31 בדצמבר 2014 מצורפים לבקשה זו כנספח 2.
6. משיב מס' 2, מר טוביה פומרנצ'יק, כיהן כמנהל הכללי של המשיבה עד שנת 2014. למיטב ידיעת המבקשים, מר פומרנצ'יק כיהן בתפקיד זה החל משנת 2005 לכל המאוחר. משיב מס' 3, מר יהודה פורת, מכהן כמנהל הכללי של המשיבה מאז שנת 2014.

7. המשיבה מפעילה שני בתי עלמין – בית העלמין סגולה בפתח תקווה, אשר נוסד בסוף המאה ה-19 ומצויים בו כ- 70,000 קברים, ובית העלמין החדש ירקון פתח תקווה, המצוי בצמוד לבית העלמין ירקון אשר מופעל על ידי אחרים (בית העלמין ירקון פתח תקווה יכונה להלן: בית העלמין ירקון). בית העלמין ירקון פועל מזה כשנתיים, ומצויים בו קרוב לאלף קברים.
 8. מר אלכסנדר אברוקין ז"ל נולד בעיר טשקנט שבברית המועצות (כיום באוזבקיסטן), ועלה לישראל בשנת 1990. בחודש יולי 2012 הוא נפטר. בנו הוא מבקש מס' 1, מר אריק אברוקין. מר אברוקין טיפל בסידורי הקבורה של אביו. בבית החולים בו נפטר האב, נציג המשיבה מסר לו כי מקום הקבורה נקבע לפי סדר הפטירה, וכי לא ניתן לבחור אותו. טקס ההלוויה התקיים ביום י"ח בתמוז תשע"ב, 8 ביולי 2012. האב נטמן בחלקה חח/ג בבית העלמין סגולה.
 9. במהלך טקס ההלוויה בני המשפחה נוכחו כי בחלקה בה נקבר האב, קבורים רק נפטרים מחבר העמים. הם נמלאו תדהמה וכעס. לאבל על מות האב נוספה תחושה קשה של דחייה, ניכור והשפלה.
 10. לאחר הטקס פנה מר אברוקין לנציג המשיבה בבית העלמין, וקבל על ההפרדה בין נפטרים יוצאי חבר העמים ובין יתר הנפטרים. נציג המשיבה לא הכחיש כי קיימת הפרדה, וטען כי החלקה הנפרדת מיועדת לנפטרים יוצאי חבר העמים שעל מצבתם כיתוב בשפה הרוסית או תמונה של הנפטר.
 11. לא היה שום יסוד לתירוץ זה. הרי מקום הקבר נקבע לפני טקס ההלוויה, והמצבה מונחת רק במלאת שלושים לקבורה, בהתאם למנהג היהודי. בני משפחת אברוקין כלל לא נשאלו על כוונותיהם בנוגע לכיתוב שיופיע על המצבה או להצבת תמונה בה, לפני קבורת האב. מעבר לכך, על הרוב המוחלט של המצבות בחלקה לא מופיעה תמונה של הנפטר, ומאות מן המצבות בחלקה אינן נושאות כל כיתוב ברוסית.
- תמונת המצבה של מר אלכסנדר אברוקין ז"ל מצורפת לבקשה זו כנספת 3.
- תמונות של חלקה חח/ג בבית העלמין סגולה מצורפות לבקשה זו כנספת 4.
12. מר אברוקין, שחש פגיעה קשה מהתנהלות המשיבה, פנה לערוץ 10, בתקווה שפרסום העניין יביא להפסקת הקבורה הנפרדת. כתבה שעסקה בנושא שודרה בחודש ספטמבר 2012. הכתבה כללה קטע שיחה בין מר אברוקין ובין נציג המשיבה, בבית העלמין. נציג המשיבה תירץ את ההפרדה בהיענות לרצון הציבור שלא להיקבר בסמוך למצבות שעליהן כיתוב ברוסית ותמונות הנפטרים – "החברה מרוסיה, הם רוצים לכתוב ברוסית, אתה מבין? ... הם באים מרוסיה ואוהבים לכתוב מרוסיה [כך במקור] ... למה להם כאילו אנחנו מפרידים, כי לאנשים אחרים, אכפת להם. לא רוצים להיקבר במקום שיש שם תמונות, הם מרגישים כאילו שקברו אותם בחוץ לארץ".
 - תקליטור ובו העתק הכתבה ששודרה בערוץ 10 מצורף לבקשה זו כנספת 5.
 13. בתגובת המשיבה, אשר שודרה בסיום הכתבה, נאמר כך :
- "בבית העלמין פתח תקווה נהוג לקבור את הנפטרים, אשר בני משפחתם מבקשים לשבץ במצבה צילום, בחלקה מיוחדת בה המצבות במקום מתאפיינות בצילומי הנפטרים המשובצים בהן. זאת משום הרצון לשמור על אחידות במראה המצבות בבית העלמין. יודגש כי אין חלקה זאת שונה מכל החלקות האחרות בבית הקברות והנקברים בה אינם מאופיינים במוצא עדתי כלשהו וכי עולים מחבר העמים שלא דרשו כי ישובץ צילום של הנפטר במצבתם קבורים ברחבי בית העלמין כולו.
- בעת ששוחח עם נציגי משפחת הנפטר הבין בטעות עובד של חברה קדישא כאילו המשפחה מתעדת לשבץ במצבה אשר תוקם מעל הקבר, צילום של הנפטר. אנו שבים ומתנצלים בפני המשפחה על אי הבנה מצערת זו."

14. אין אמת בתירוץ של המשיבה. על הרוב המוחלט של המצבות בחלקה חח/ג לא מופיעה תמונה של הנפטר (נספח 4 לבקשה זו). גם על המצבה של מר אברוקין ז"ל אין תמונה (נספח 3 לבקשה זו). בעת עריכת סידורי הקבורה, בני משפחת אברוקין כלל לא נשאלו אם על המצבה תהיה תמונה. אין שחר לניסיון המשיבה לטעון כי מדובר רק באי הבנה מצערת. לפנינו הפרדה פסולה בין דם לדם.
15. בסיום הכתבה נמסר כי שרת העלייה והקליטה, גבי' סופה לנדבר, מגנה את ההפרדה הפסולה, והודיעה כי היא תפנה לשר לשירותי דת לשם שינוי התנהלות המשיבה. למבקשים לא ידוע אם בוצעה פניה כזו על ידי השרה, וגם לא ידוע כיצד ואם בכלל פעל המשרד לשירותי דת, בעקבות פרסום הכתבה.
16. חלפו כארבע שנים. ניתן היה לקוות כי החשיפה התקשורתית שמה קץ לנוהג הנפסד של המשיבה. תקווה זו נכזבה. כפי שנראה בהמשך, מאז ששודרה הכתבה, המשיבה הוסיפה לקבור בנפרד מאות רבות של יוצאי חבר העמים, ואף ייחדה חלקות נוספות לשם כך.
17. בירור שערכו באי כוח מר אברוקין לצורך הכנת בקשת האישור, העלה את סיפורה של גבי' שיבע שיכלמן ז"ל. גבי' שיכלמן נולדה בעיר בראילוב שבברית המועצות (כיום באוקראינה), ועלתה לישראל בשנת 1993. בני משפחתה וקרוביה ליוו אותה בדרכה האחרונה ביום י"ט באייר תשס"ז, 7 במאי 2007, בבית העלמין סגולה. המשיבה קבעה כי גבי' שיכלמן תיקבר בחלקה חח/ג, המיועדת ליוצאי חבר העמים. לדברי נכדתה, גבי' קלרה שיכלמן, המשפחה לא נשאלה דבר על רצונה כי יקירתם תיקבר בחלקה המיועדת לנפטרים מחבר העמים, או על מראה המצבה שתונח על קבר המנוחה. על מצבתה של המנוחה לא מופיעה תמונתה. על המצבה מופיע כיתוב בשפה העברית בלבד. במהלך טקס ההלוויה בני המשפחה הבחינו כי על המצבות מסביב לקבר הטרי מתנוססים רק שמות של נפטרים מחבר העמים. הדבר הפתיע מאוד את בני המשפחה, והסב להם צער עמוק.
תמונת מצבתה של גבי' שיבע שיכלמן ז"ל מצורפת לבקשה זו כנספח 6.
18. גם חלקה ט/א בבית העלמין סגולה יוחדה לקבורת נפטרים מחבר העמים. הקבורה בה החלה בשנת 2011, ומאז נקברו בה למעלה מ-150 נפטרים.
תמונות של חלקה ט/א בבית העלמין סגולה מצורפות לבקשה זו כנספח 7.
19. בית העלמין ירקון פועל מזה כשנתיים. לדאבון הלב, גם בבית עלמין זה המשיבה מנהיגה את ההפרדה הפסולה. לצורך זה היא הקצתה שתי חלקות נפרדות – חלקה ג/1, בה הקבורה החלה בשנת 2015 ומצויים בה למעלה מ-150 קברים, וחלקה ד/12, הפועלת מאז חודש מרץ 2016 ומצויים בה כמה עשרות קברים.
תמונות של חלקות ג/1 ו-ד/12 בבית העלמין ירקון מצורפות לבקשה זו כנספחים 8 ו-9.
20. גבי' נינל קיסלגוף ז"ל נולדה בעיר קאמיאניי בריד שבברית המועצות (כיום באוקראינה), ועלתה לישראל עם משפחתה בשנת 1990. נכדה הוא מבקש מס' 2, מר ניקי זינצ'נקו. גבי' קיסלגוף הובאה למנוחות בחלקה ד/12 בבית העלמין ירקון ביום י"ט באייר תשע"ו, 26 במאי 2016. על מצבתה מופיע שמה בעברית ותאריך פטירתה. תמונתה לא מופיעה על המצבה, גם לא כיתוב בשפה הרוסית. למרבה הצער, גם משפחתה של גבי' קיסלגוף חוותה עלבון צורב, בשל הקבורה בחלקה נפרדת ליוצאי חבר העמים.
תמונת מצבתה של גבי' נינל קיסלגוף ז"ל מצורפת לבקשה זו כנספח 10.
21. הקבר של גבי' קיסלגוף מצוי בשורת הקברים החזיתית בחלקה ד/12, ליד חלקה ה/12. המשיבה הציבה גדר בין שתי החלקות – זו המיועדת לכל יהודי וזו המיועדת ליוצאי חבר העמים. ניכר כי אין לגדר כל תכלית, מלבד יצירת חיץ בין קברי הנפטרים יוצאי חבר העמים ובין יתר הקברים.
תמונות של גדר ההפרדה בחלקה ד/12 בבית העלמין ירקון מצורפות לבקשה זו כנספח 11.

22. התקנת גדר הפרדה בין נפטרים מחבר העמים לבין יתר הנפטרים היא חלק ממדיניות המשיבה. המשיבה מנציחה את ההפרדה הפסולה על ידי התקנת גדרות בין החלקות המיועדות לנפטרים מחבר העמים, לבין החלקות האחרות. כך, גדר מפרידה בין חלקה ט/א בבית העלמין סגולה, בה קבורים נפטרים מחבר העמים, ובין חלקה טו הצמודה לה. כך נעשה גם בחלקה חח/ג בבית העלמין סגולה. בשורות י"א-כ' בחלקה זו קבורים כ-150 נפטרים שכמעט אף אחד מהם אינו יוצא חבר העמים. גדר העוברת בלב החלקה תוחמת קברים אלה, ומפרידה ביניהם ובין קברי יתר הנפטרים בחלקה, יוצאי חבר העמים.

תמונות של גדרות ההפרדה בחלקות ט/א ו-חח/ג בבית העלמין סגולה מצורפות לבקשה זו כנספחים 12 ו-13.

23. ביום 14 ביוני 2016 פורסמה בעיתון "ידיעות אחרונות" כתבה שעסקה במדיניות ההפליה הפסולה שנוקטת המשיבה בחלקה ד/12 בבית העלמין ירקון. בכתבה הובא סיפורו של מר זינצ'נקו. ביום 2 באוגוסט 2016 הוקדש לכך חלק מתוכנית הרדיו "סדר יום" עם רן בנימיני, ברשת ב'. עו"ד ישראל פת, היועץ המשפטי של המשרד לשירותי דת, ציין כי לאחר פרסום הכתבה בעיתון "ידיעות אחרונות" חל שינוי בהתנהלות המשיבה, וכי היא החלה לקבור בחלקה ד/12 גם נפטרים שאינם יוצאי חבר העמים (עמוד 5 לתמליל התוכנית).

העתק כתבה שפורסמה בעיתון "ידיעות אחרונות" ביום 14 ביוני 2016 מצורף לבקשה זו כנספח 14.

תמליל קטע מתוכנית הרדיו "סדר יום" מיום 2 באוגוסט 2016 מצורף לבקשה זו כנספח 15.

24. ביום 2 באוגוסט 2016 התקיים דיון בנושא בוועדת העלייה, הקליטה והתפוצות של הכנסת. לדיון זומנו בני משפחות של נפטרים מחבר העמים שנקברו בחלקות נפרדות. מר זינצ'נקו נשא דברים בדמעות (עמודים 8-9):

"סבתי זכרונה לברכה, נינל, לא נהנתה מילדות נפלאה כיהודייה בקייב. בגיל 12 היא פונתה מקייב בעקבות פלישת הנאצים ... לאחר מכן נפלה בשבי הנאצים והועמדה מול כיתת יורים. היא נפצעה מכדור בידה ובלילה זחלה מתוך ערימת הגופות ... אחרי ששרדה את המלחמה ונישאה לסבי יצחק הם הביאו לעולם את אימי אינה, אשר בתורה, כמו כל משפחתי, נאלצה לסבול מהאנטישמיות הקשה ובעיקר לסבול מתחושת חוסר השייכות ... לבסוף להורי נמאס והם החליטו שאנחנו עולים למדינת ישראל ... מקום שבו לא יחרטו צלב קרס על ראשו של אחי הגדול בגיל תשע במחנה הקיץ ... קיוויתי שבשנת 2016 לא נצטרך עוד סיפורים על אנטישמיות ולא נצטרך להוכיח שאנחנו אזרחים מועילים ותורמים ומשרתים. קיוויתי שלא אני ולא אף אחד מבני דורי העולים נצטרך שוב ושוב להוכיח שאנחנו יהודים מספיק, להוכיח שאנחנו ישראלים מספיק. הרי ברחנו מחיים כאלה, ברחנו ממדינה שחשבה שאנחנו יהודים מדי רק כדי להגיע למדינה שאומרת שאנחנו לא יהודים מספיק. סבתי האהובה קבורה כיום בחלקה נפרדת, מתוך מחשבה שמנהגי הקבורה של העולים עלולים לפגוע ברגשותיהם של היהודים הצברים. אלה כנראה, לפחות על פי מה שחברה קדישא אומרת, יהודים יותר מסבתי עליה השלום. החרפה שהוטלה על סבתי והספק שתמיד יישאר איתה, גם בלכתה, הם עלבון צורב לכל משפחתי. אני מבקש מכם, אל תיתנו לעוד משפחה לסבול מעלבון זה. עלבון זה לא חל רק עלינו, הוא חל על כולנו פה ועל כל הרעיון הציוני ליישב את העם היהודי בישראל."

תמליל דיון ועדת העלייה, הקליטה והתפוצות מיום 2 באוגוסט 2016 מצורף לבקשה זו כנספח 16.

25. הפרדת נפטרים מחבר העמים הינה חלק ממדיניות נמשכת של המשיבה ואינה מקרית.

26. סיפורם של המבקשים ושל משפחת שיכלמן אינו ייחודי. הוא משותף להם ולכל חברי הקבוצה המיוצגת.
27. לצורך הגשת בקשת האישור נערך רישום של הקברים בחלקות חח/ג ו-ט/א בבית העלמין סגולה וחלקות ג/1 ו-ד/12 בבית העלמין ירקון פתח תקוה. לשם כך הסתייעו המבקשים גם באתר האינטרנט שמפעילה המשיבה עבור בית העלמין סגולה, בכתובת www.sgula.org. באתר מופעל מנוע חיפוש המאפשר איתור מקומות קבורה לפי שמות נפטרים, לרבות בבית העלמין ירקון. תוצאות החיפוש כוללות את שם הנפטר, שם אביו, תאריך הקבורה ומקום הקבורה. בסך הכל נערך רישום של 2,431 קברים.
28. במסגרת הרישום שנערך, סומנו שמות הנפטרים שעל קברם קיים כיתוב בכתב קירילי. נפטרים אלה, ורק הם, סומנו ככאלה שזוהו כיוצאי חבר העמים. נפטרים שעל מצבתם לא הופיע כתב קירילי לא סומנו כיוצאי חבר העמים, גם כאשר שמותיהם העידו כי זה מוצאם, ועל כן הם שייכים לקבוצה המיוצגת. לשם המחשה, בקרב הנפטרים שלא זוהו כיוצאי חבר העמים בארבע החלקות הנפרדות, עשרת השמות הנפוצים ביותר (לפי סדר יורד) הם שרה, בוריס, סופיה, דוד, אנה, לב, מיכאל, רוזה, אלכסנדר וגריגורי. במסגרת רישום הקברים צוין בנוסף, ביחס לכל קבר, אם מופיעה עליו תמונת הנפטר, וכן צוינו סממנים נוספים המעידים על מוצא הנפטר, כגון מקום לידתו.
29. ממצאי הבדיקה הם כדלקמן:
- 29.1. בחלקה חח/ג בבית העלמין סגולה קבורים 2,013 נפטרים, מתוכם על גבי 1,524 קברים קיים כיתוב בכתב קירילי, ועל כן הם זוהו כקברי נפטרים מחבר העמים. מכאן עולה כי שיעור קברי נפטרים מחבר העמים בחלקה חח/ג עומד על 75.7% לכל הפחות מקרב כלל הנפטרים הקבורים במקום.
- כאמור, בלב חלקה חח/ג עוברת גדר היוצרת מתחם נפרד, בו קבורים כ-150 נפטרים (נספח 13 לבקשה). הבדיקה העלתה כי במתחם מגודר זה עומד שיעור הקברים שעל גביהם קיים כיתוב בכתב קירילי על 2.6% בלבד. בהתעלם ממתחם זה, שיעור קברי הנפטרים מחבר העמים בחלקה חח/ג עומד על 81.46% לכל הפחות מקרב הנפטרים הקבורים באזור הרלוונטי בחלקה.
- 29.2. בחלקה ט/א בבית העלמין סגולה קבורים 166 נפטרים, מתוכם, על גבי 128 קברים קיים כיתוב בכתב קירילי. מכאן עולה כי שיעור קברי נפטרים מחבר העמים בחלקה ט/א עומד על 77.1% לכל הפחות מקרב כלל הנפטרים הקבורים במקום.
- 29.3. בחלקה ג/1 בבית העלמין ירקון קבורים 171 נפטרים, מתוכם, על גבי 126 קברים קיים כיתוב בכתב קירילי. מכאן עולה כי שיעור קברי נפטרים מחבר העמים בחלקה ג/1 עומד על 73.68% לכל הפחות מקרב כלל הנפטרים הקבורים במקום.
- 29.4. בחלקה ד/12 בבית העלמין ירקון קבורים 81 נפטרים, מתוכם, על גבי 29 קברים קיים כיתוב בכתב קירילי. מכאן עולה כי שיעור קברי נפטרים מחבר העמים בחלקה ד/12 עומד על 35.8% לכל הפחות מקרב הנפטרים הקבורים בחלקה.
- כאמור, בעקבות פרסום הכתבה בעיתון "ידיעות אחרונות" על הקבורה הנפרדת בחלקה ד/12, המשיבה קברה בחלקה גם נפטרים שאינם יוצאי חבר העמים. בחינת נתוני הקבורה בחלקה ד/12 עד מועד פרסום הכתבה (14 ביוני 2016), מגלה כי עד לאותו מועד נקברו בחלקה 39 נפטרים, מתוכם 27 זוהו כיוצאי חבר העמים. קבוצה זו מהווה 69.23% מקרב הנפטרים הקבורים בחלקה, בפרק הזמן המדובר.

30. ד"ר קרן וינשל-מרגל, חוקרת ומומחית למשפט אמפירי, ומי שהקימה וניהלה את מחלקת המחקר של הנהלת בתי המשפט בין השנים 2010-2014, חיוותה דעתה על נתונים אלה. ד"ר וינשל-מרגל עומדת על כך שבחלקות המדוברות, שיעור הנפטרים מחבר העמים עומד על פי 3 עד 7 משיעור יוצאי חבר העמים באוכלוסייה היהודית בישראל. ד"ר וינשל-מרגל קובעת כי על סמך הנתונים ניתן לקבוע ברמת מובהקות של 99% כי קבורת יוצאי חבר העמים בחלקות המדוברות אינה מקרית.

31. המשיבה הודתה בכך שהנהיגה מדיניות פסולה של הפרדת נפטרים מחבר העמים.

32. בדיון בוועדת העלייה, הקליטה והתפוצות של הכנסת בו מר זינצ'נקו השתתף, עו"ד אשר אקסלרוד ייצג את המשיבה. הוא הודה כי המשיבה הנהיגה מדיניות פסולה של הפרדת נפטרים מחבר העמים, אולם טען כי ההתנהלות המפלה הופסקה בשנת 2014, עם החלפת הנהלת המשיבה (נספח 16, עמודים 11-14):

"הבעיה היא באמת של תקופה מסוימת שבה הייתה התייחסות לא נכונה לעולים חדשים או לנפטרים שהם עולים חדשים ... אני בדקתי את התופעה בסגולה, יש שם חלקה, יש שם, נדמה לי, 38 קברים שהם יוחדו כולם, לצערי הרב, לתופעה השלילית הזו, תופעה שהיא פסולה. הנהלת חברה קדישא פתח תקווה התחלפה לפני כשנתיים וחצי, אין מדיניות כזו מאז. אנחנו קיימנו ישיבה במשרד לשירותי הדת ... אנחנו העלינו את הנושא, חידדנו אותו, אנחנו הפנמנו והעברנו לכל מי שנחוץ שיידע את המדיניות הברורה שלא יכולה להיות אפליה כזו ... קודם כל התופעה הזו הייתה, זו עובדה, שנית, התופעה הזו נפסקה וזאת עובדה שאני מזמין אתכם לבדוק אותה גם מעת לעת. שלישית, המדיניות היא מוצהרת וברורה, שלא ניתן יד לדברים האלה והם לא יתקיימו."

33. בכל הכבוד, בכל הנוגע להפסקת התופעה ולהיקפה, דברים אלה לא תואמים את המציאות. כפי שהראינו, בבית העלמין סגולה נקברו בחלקות נפרדות אלפי נפטרים, לא 38 בלבד. הנתון בו נקב עו"ד אקסלרוד מתאים דווקא לחלקה ד/12 בבית העלמין ירקון, בה נקברה סבתו של מר זינצ'נקו.

34. כמו כן, אין מדובר בתקופה מסוימת בה בוצעה ההפרדה, כפי שנאמר, אלא בפרק זמן ממושך ביותר, **למעלה מעשור**. חילופי הנהלת המשיבה בשנת 2014 לא הביאו להפסקת התופעה. נהפוך הוא, תחת ההנהלה החדשה המשיבה חנכה חלקות נוספות וביצעה בהן ובחלקות הקיימות קבורה נפרדת למוצאי חבר העמים, בבתי העלמין סגולה וירקון. הימשכות התופעה מצרפת אל מעגל הנפגעים בני משפחה רבים, החווים את העלבון הצורב, והיא גם מגבירה את עלבונם של בני משפחות הנפטרים הקבורים בחלקות אלה.

35. חרף ההצהרות הנחרצות של המשיבה בגנות התופעה, נראה כי התנהלות הנפסדת נמשכת כסדרה, מלבד חלקה ד/12, בה נקברו לאחרונה גם נפטרים שאינם מחבר העמים. כך, בחלקה חח/ג, שהקבורה הנפרדת בה לא זכתה להד תקשורתי באחרונה, נותר הסדר הרע על כנו. יוצאי חבר העמים נקברים בה בנפרד כתמיד. מעבר לכך, בכל החלקות הנפרדות לא הוסרו הגדרות המפרידות בין קברי הנפטרים מחבר העמים ובין יתר הקברים.

36. לסיכום חלק זה, מזה כ-12 שנים המשיבה מנהיגה מדיניות של קבורה נפרדת לנפטרים מחבר העמים, בבתי העלמין שבניהולה. בחסות מדיניות חשוכה זו למעלה מ-2,200 יוצאי חבר העמים הופרדו במוותם מהנפטרים האחרים. על קרוביהם נגזר לחוש השפלה, בידוד וביזוי עד סוף חייהם. מפעם לפעם המשיבה נתפסת בקלקלתה, מספקת תשובות חיוורות, ממעיטה בחומרת המעשה, וממשיכה בדרכה הנלוזה. יש לשים לכך קץ.

חלק שלישי - עילת התביעה - הפרת חוק איסור הפליה

37. סעיף 3(א) לחוק איסור הפליה קובע כך (ההדגשה הוספה):

"מי שעיסוקו בהספקת מוצר או שירות ציבורי או בהפעלת מקום ציבורי, לא יפלה בהספקת המוצר או השירות הציבורי, במתן הכניסה למקום הציבורי או במתן שירות במקום הציבורי, מחמת גזע, דת או קבוצה דתית, לאום, ארץ מוצא, מין, נטיה מינית, השקפה, השתייכות מפלגתית, גיל, מעמד אישי או הורות."

38. "מקום ציבורי" מוגדר בסעיף 2 לחוק איסור הפליה כך – "כל מקום המיועד לשימוש הציבורי, לרבות...". ברור כי על פי הגדרה זו, בית עלמין מהווה מקום ציבורי.

39. בהתאם לאמור בסעיף 3(א) לחוק איסור הפליה, מי שמפעיל מקום ציבורי "לא יפלה [...] במתן שירות במקום הציבורי מחמת [...] ארץ מוצא".

40. סעיף 5(א) לחוק איסור הפליה קובע כי "מעשה או מחדל בניגוד לסעיפים 3 ו-4 הם עוולה אזרחית, והוראות פקודת הנויקין [נוסח חדש], יחולו עליהם, בכפוף להוראות חוק זה".

41. המשיבה מייחדת לנפטרים מחבר העמים חלקות קבורה נפרדות מיתר הנפטרים. הפרדת הקברים יוצרת שתי קבוצות הניצבות זו מול זו, משני עברי הגדר: מצידה האחד, קבוצת הנפטרים היהודים כולם; ומצידה האחר, קבוצת הנפטרים היהודים יוצאי ארצות חבר העמים. ההפרדה בין נפטרים מחבר העמים לבין יתר הנפטרים מביעה זלזול ובוז ביוצאי חבר העמים, הן הנפטרים והן בני משפחותיהם. בפעולותיה הנפסדות המשיבה מעבירה מסר ליוצאי חבר העמים, לפיו הם אינם ככל אדם, כך שמן הראוי להפרידם מאחרים. הפרדה זו מהווה הפליה פסולה של חברי הקבוצה המיוצגת, על בסיס ארץ המוצא שלהם, והינה עוולה לפי חוק איסור הפליה.

42. על הפסול שבהפרדה על בסיס שיוך קבוצתי ניתן ללמוד גם מתוך סייג הקבוע בחוק איסור הפליה. סעיף 3(ד)(3) לחוק קובע כי אין רואים הפליה "בקיומן של מסגרות נפרדות לגברים או לנשים ... ובלבד שההפרדה היא מוצדקת...". מכאן עולה כי המחוקק רואה באופן עקרוני הפרדה כהפליה ואוסר אותה. המחוקק מצא לנכון להתיר את האיסור ביחס למקרה מסויים, של הפרדה מגדרית מוצדקת. כל הפרדה אחרת, על בסיס שיוך קבוצתי הקבוע בסעיף 3(א) לחוק איסור הפליה – נאסרה לחלוטין.

43. התוצאה – חלקות קבורה בהן אלפי נפטרים שהמשותף להם הוא מקום מוצאם – חמורה במיוחד כשמדובר ביוצאי חבר העמים. כידוע, מכוח חוק השבות, התש"י-1950, עלו רבים ממדינות חבר העמים שיהדותם לפי ההלכה לא הוכחה. עולים אלה נקברים בחלקות למסופקי יהדות, המצויות בבתי עלמין ברחבי ישראל. בבתי העלמין בהנהלת המשיבה לא קיימות חלקות למסופקי יהדות. קבורתם בנפרד של יהודים מחבר העמים מעוררת חשש כי מבקרים בבית העלמין יראו את החלקות הנפרדות כחלקות למסופקי יהדות, ויטילו ספק ביהדותם של הקבורים בחלקות אלה. חשש זה עולה גם מדבריו של מר זינצ'נקו בוועדת העלייה, הקליטה והתפוצות של הכנסת, לפיהם "ברחנו ממדינה שחשבה שאנחנו יהודים מדי רק כדי להגיע למדינה שאומרת שאנחנו לא יהודים מספיק" (נספח 16 לבקשה זו, עמוד 9).

רשימת חלקות מסופקי יהדות וחסרי דת מאתר המשרד לשירותי דת מצורפת לבקשה זו כנספח 17.

44. בית המשפט העליון קבע לא פעם, כי הפרדה על בסיס השתייכות קבוצתית, כגון מוצא או מין, מהווה הפליה. כך, נפסק כי הפליית אדם על רקע השתייכותו לקבוצה "פוגעת בגרעין הקשה של כבוד האדם, יש בה מן ההשפלה והביזוי, והיא מהווה פגיעה בזכות החוקתית לכבוד האדם הנבחנת על פי חוק יסוד: כבוד האדם וחירותו" – בג"ץ 7426/08 **טבקה משפט וצדק לעולי אתיופיה נ' שרת החינוך**, פ"ד סד(1) 820, 846 (2010). באותו עניין נקבע כי סירוב בתי ספר לקלוט תלמידים בשל מוצאם האתיופי מהווה הפליה פסולה, אשר "מעבירה מסר משפיל ומעליב של נחיתות חברתית שאין לקבלו" (שם, עמוד 867). דברים אלה יפים לענייננו. למרבה הצער, השפלה ועלבון הם מנת חלקם של חברי הקבוצה המיוצגת.

45. בית המשפט העליון קבע עוד, כי הפרדה בין אדם וחברו "מכרסמת עד כלות ביחסים בין בני אדם. תחושת ההפליה מביאה להרס מרקם היחסים בין אדם לחברו" – בג"ץ 1067/08 **עמותת "נוער כהלכה" נ' משרד החינוך**, פ"ד סג(2) 398, 438 (2009). באותו עניין נדונה הפרדה של תלמידות לשני אגפים בבית ספר על בסיס שיוך עדתי.

46. בבג"ץ 746/07 **רגן נ' משרד התחבורה**, פ"ד סד(2) 530 (2011) (להלן: **עניין רגן**), נדונה הפרדה בין נשים וגברים בקווי תחבורה ציבורית. נקבע כי כפיית ההפרדה על נוסעים שאינם חפצים בה, מהווה "[ב]פגיעה קשה בשוויון ובכבוד שאין להלמה..." (שם, עמוד 561; ההדגשה במקור). עם זאת, בעניין **רגן** נמצא כי ההפרדה מהווה ביטוי לתפיסה תרבותית-דתית הקיימת בקרב חלק מהציבור החרדי. על כן, בית המשפט העליון התיר את ההפרדה, תחת מגבלות שונות, והורה שיימסר לכלל הנוסעים כי מדובר בהסדר וולונטרי שאין הם מחוייבים בו.

47. בענייננו, **ההפרדה נכפית על יוצאי חבר העמים**, אשר בוודאי לא מעוניינים בה. מקור ההפרדה אינו ברצונם של יוצאי חבר העמים לקבור את יקיריהם בנפרד, והיא בוודאי לא מוצעת לבחירתם. היא נכפית עליהם כעובדה מוגמרת, בשעתם הקשה ביותר.

48. בבג"ץ 4541/94 **מילר נ' שר הביטחון**, פ"ד מט(4) 94, 132 (1995) (להלן: **עניין מילר**), בית המשפט העליון קבע, ביחס להפליה לרעה על רקע קבוצתי, כי "ביסודה של הפליה כזאת עומד ייחוס מעמד נחות למופלה, מעמד שהוא פועל יוצא ממהותו הנחותה כביכול. בכך טמונה, כמובן, השפלה עמוקה לקורבן ההפליה".

49. בעניין **מילר** בית המשפט העליון נסמך על ההלכה של בית המשפט העליון הפדרלי של ארצות הברית בעניין הידוע *Brown v. Board of Education*, 374 U.S. 483 (1954). באותו מקרה נפסלה מדיניות ההפרדה הגזעית בין אפרו-אמריקאים ואחרים בבתי ספר ציבוריים, אשר הוצדקה עד אז בטענה כי לשתי האוכלוסיות ניתן יחס נפרד אך שווה. כך נקבע:

"To separate them from others of similar age and qualifications solely because of their race generates a feeling of inferiority as to their status in the community that may affect their hearts and minds in a way unlikely ever to be undone."

50. דברים אלה יפים לענייננו. חברי הקבוצה אינם מופלים בכך שהמשיבה לא מספקת להם שירותי קבורה אלא בכך ששירותי הקבורה ניתנים להם בחלקות נפרדות, בשל מוצאם. זו בוודאי הפליה מהסוג שחוק איסור הפליה נועד למנוע. פעולות המשיבה, היוצרות הפליה אסורה כנגד הנפטרים ובני משפחותיהם, גורמות פגיעה קשה בכבודם.

51. הפרדת הנפטרים מחבר העמים פוגעת גם בזכותם של חברי הקבוצה לשוויון. המשיבה הקצתה קברים באופן לא שוויוני שכן נפטרים מחבר העמים, שהובאו לקבורה בבתי העלמין בניהולה, הופנו לחלקות הנפרדות שהוקצו להם. יתר הנפטרים הובאו לקבורה ברחבי בתי העלמין, ללא כל מגבלה.

52. הלכה למעשה, המשיבה העניקה לחברי הקבוצה המיוצגת שירות ציבורי שונה מזה שהעניקה ליתר משפחות הנפטרים אשר קברו את יקיריהם בבתי העלמין המנוהלים על ידה. בעוד שלכלל משפחות הנפטרים ניתן שירות קבורה אשר אינו תלוי בארץ המוצא של הנפטר, לחברי הקבוצה המיוצגת ניתן שירות ציבורי שונה – כזה אשר קובע את מיקום הקבר בהתאם לארץ המוצא. בעוד שלכלל הנפטרים ניתנה האפשרות להיקבר ברחבי בית העלמין (בכפוף למגבלות הקיימות), הנפטרים אשר נקברו בחלקות הנדונות בתובענה זו הופנו על ידי המשיבה למספר חלקות מצומצם, וזאת על רקע ארץ מוצאם.
53. מתן שירות ציבורי זה, **באופן שונה** לקבוצת יוצאי מדינות חבר העמים, מהווה פגיעה בשוויון, אשר הוכר כ"מ]נשמת אפו של המשפט החוקתי שלנו כולו" – בג"ץ 98/69 **ברגמן נ' שר האוצר**, פ"ד כג(1) 693 (1969); ראו גם דפנה ברק ארז **משפט מינהלי** (כרך ב') 674-678 (2010) והאסמכתאות המנויות שם.
54. מדיניות ההפליה של המשיבה פגעה ופוגעת בבני משפחות הנפטרים. השירותים המפלים ניתנו לבני המשפחה, חברי הקבוצה המיוצגת, אשר ניצבים בפני המשיבה עם מות יקיריהם, ומבקשים להסדיר את הקבורה. בשעה קשה זו של חברי הקבוצה הם הופנו על ידי המשיבה לקבור את יקיריהם בחלקה נפרדת, וזאת על רקע ארץ המוצא שלהם ושל יקיריהם שנפטרו.
55. חברי הקבוצה חוו עלבון צורב. תחושה זו מוסיפה להכות בהם כאשר הם שבים ופוקדים את חלקות הקבר של יקיריהם בבתי העלמין. התחושה אף מתעצמת, נוכח העובדה שהמשיבה הוסיפה לקבור בחלקות הנפרדות אך ורק נפטרים מחבר העמים. בנוסף, מי מחברי הקבוצה שמבקש להיטמן, בבוא היום, לצד קרובו, יודע כבר עתה כי גם הוא ייטמן בנפרד, בשל מוצאו מחבר העמים. תחושה זו תהא מנת חלקם עד יומם האחרון. על כן, לחברי הקבוצה – בני המשפחות – עומדת עילת תביעה נגד המשיבה, בשל הפלייתם.
56. בנוסף, לחברי הקבוצה קמה עילת תביעה מכוח חוק איסור הפליה, גם בשל הפגיעה בכבוד של יקיריהם שנפטרו.
57. זכותו של אדם לכבוד ממשיכה לעמוד לו גם לאחר פטירתו – בג"ץ 52/06 **חברת אלאקסא לפיתוח נכסי ההקדש המוסלמי בא"י בע"מ נ' Simon Wiesenthal Center Museum Corp.**, פסקה 138 לחוות הדעת של כבוד השופטת פרוקצ'יה (פורסם בנבו, 29.10.2008) (להלן: **עניין חברת אלאקסא**); בג"ץ 6126/94 **סנש נ' רשות השידור**, פ"ד נג(3) 817, 866 (1999). הזכות להיקבר בכבוד מהווה אף היא חלק מהזכות לכבוד האדם – ע"א 9486/00 **וירג נ' המועצה הדתית כרמיאל**, פ"ד נז(1) 565 (2002); **עניין חברת אלאקסא**, פסקאות 147-148 לחוות הדעת של כבוד השופטת פרוקצ'יה.
58. על פי פסיקת בית המשפט העליון, כבוד המת כולל גם את כבודם של בני משפחתו – "כבוד האדם אינו רק כבודו של אדם בחייו. זהו גם כבודו של אדם לאחר מותו, וזהו גם כבודם של יקיריו, השומרים את זכרו בלבם" – ע"א 294/91 **חברת קדישא גחש"א "קהילת ירושלים" נ' קסטנבאום**, פ"ד מו(2) 464, 523 (1992).
59. בהתאם לכך, בע"א 4576/08 **בן-צבי נ' היס**, פסקה 33 לחוות הדעת של כבוד המשנה לנשיאה ריבלין (פורסם בנבו, 7.7.2011) (להלן: **עניין בן-צבי**), נפסק כי פגיעה בכבוד המת עשויה להקנות לבני משפחתו זכות תביעה:
- "...אם לא תוכר הזכות לכבוד המת ככוללת גם את הזכות לכבודם של קרובי המת – ואת אפשרותם לתבוע את מימוש הזכות הזאת – יהיו זכויות אלה כמעט ריקות מתוכן ... ההכרה בכך שכבוד המת הוא גם כבודם של בני משפחתו מובילה למסקנה כי הפגיעה בכבוד המת היא פגיעה ישירה בבני המשפחה. פגיעה זו מזכה את המשפחה בזכות תביעה כנגד המזיק."
60. על כן, הפגיעה בכבוד הנפטרים מקנה לבני משפחותיהם זכות תביעה, בגין הנזק שנגרם להם מההתנהגות העוולתית.

61. מעבר לדרוש, אף אם נראה את בני המשפחה כניזוקים משניים, אשר נפגעו רק כתוצאה מכך שהתוודעו לפגיעה בקרוביהם שנפטרו, קיימת הצדקה להכיר בנזקם כנזק בר פיצוי.
62. דעה זו הובעה על ידי כבוד המשנה לנשיאה ריבלין בעניין **בן-צבי**, פסקה 33 לחוות הדעת. באותו עניין התקבלה תביעת בני משפחה לפיצויים בגין נזק בלתי ממוני שנגרם בשל עריכת נתיחה שלאחר המוות בלא הסכמה מדעת, ובשל אופן הטיפול בגופת המנוח לאחר הנתיחה. בע"א 754/05 **לוי נ' מרכז רפואי שערי צדק**, פ"ד סב(2) 218 (2007), הוטלה על בית חולים אחריות לפיצוי בני זוג, בגין נזק נפשי שנגרם להם עקב מות עוברם כתוצאה מהתרשלות. בין היתר, נקבע כי ראוי לדרוש מן המזיק לִצְפוֹת את הנזק שנגרם להורים המיועדים (שם, עמודים 254-255). בענייננו, ראוי לדרוש מהמשיבה לצפות את הנזק לבני המשפחה, כתוצאה מהפגיעה הקשה בכבוד יקיריהם שנפטרו. לפיכך, גם אם נאמר כי חברי הקבוצה הם ניזוקים משניים (ואיננו אומרים כך), הרי שנגרם להם נזק בר פיצוי.
63. הפרדה בקבורה על בסיס גזע הייתה נפוצה בארצות הברית במחצית הראשונה של המאה הקודמת. לסקירת התפתחות פסיקת בתי המשפט בנושא, ראו Kitty Rogers, *Integrating the City of the Dead: The Integration of Cemeteries and the Evolution of Property Law, 1900-1969*, 56 ALA. L. REV. 1153 (2004).
64. בעניין Terry v. Elmwood Cemetery, 307 F. Supp. 369 (N.D. Ala. 1969) נדונה תביעתן של אמו של חייל אפרו-אמריקאי שנפל במלחמת ויאטנם ואשתו. הן ביקשו לרכוש חלקת קבר בבית עלמין, וסורבו מטעמים גזעניים – תקנון בית העלמין אסר על מכירת חלקות קבר למי שאינו לבן. בית המשפט המחוזי של צפון מדינת אלבמה קבע כי מוקנית לכל אדם זכות שווה לרכישת חלקות קבר, ופסל את הוראות התקנון המפלות.
65. תוצאה זו, מפירות המאבק לשוויון זכויות הציבור האפרו-אמריקאי בארצות הברית, נראית כיום כמעט מובנת מאליה. למרבה הצער, בישראל של ימינו נדרשת תזכורת לכך שהפרדה בקבורה על בסיס ארץ מוצא או השתייכות קבוצתית אחרת פסולה. התובענה הייצוגית תספק את התזכורת הנדרשת.
66. בענייננו, אין להסתפק בהטלת אחריות על המשיבה, אלא יש גם להטיל אחריות אישית בגין ההפליה הפסולה גם על מנהלי המשיבה בתקופה הרלוונטית – מר פומרנצ'יק ומר פורת, משיבים מס' 2 ו-3. סעיף 8 לחוק איסור הפליה מורה כך:

"מקום שהעוולה נעשתה על ידי תאגיד, יהיה אדם אחראי גם הוא לעוולה, אם היה אותה שעה מנהל פעיל בתאגיד, שותף, למעט שותף מוגבל, או עובד בכיר האחראי לנושא הנדון, אלא אם כן הוכיח שניים אלה:

 - (1) העוולה נעשתה שלא בידעתו;
 - (2) הוא נקט אמצעים סבירים בנסיבות הענין כדי למנוע את העוולה."

67. לאור הוראה זו, יש להטיל אחריות על מר פומרנצ'יק ומר פורת. מר פומרנצ'יק כיהן כמנהל המשיבה החל משנת 2005 לכל המאוחר, ועד שנת 2014. הקבורה הפסולה והנפרדת, בחלקה חח/ג שבבית העלמין סגולה, בוצעה במהלך שנות כהונתו. בשנת 2011 אף נפתחה בבית העלמין סגולה חלקה נוספת לשם קבורה נפרדת – חלקה טו/א, הכל תחת הניהול והאחריות של מר פומרנצ'יק. בשנת 2012, במהלך כהונת מר פומרנצ'יק, שודרה בערוץ 10 הכתבה על מדיניות ההפרדה של המשיבה בחלקה חח/ג בבית העלמין סגולה (נספח 5 לבקשה זו). בתגובה לכתבה, המשיבה סיפקה את התירוץ, לפיו החלקה הנפרדת מתאפיינת בתמונות הנפטרים המופיעות על המצבות. כפי שהראינו, זהו תירוץ כוזב, וגם אם היה בו אמת, הוא לא יכול היה להכשיר את ההפליה הפסולה. לאחר פרסום הכתבה המשיבה המשיכה לקבור בחלקה זו מאות נפטרים מחבר העמים. עובדות אלה מלמדות כי העוולה בוצעה בידיעת מר פומרנצ'יק, מנהל המשיבה באותה תקופה, וכי הוא לא נקט אמצעים סבירים למניעתה.

68. אשר למר פורת, המכהן כיום כמנהל המשיבה – במהלך כהונתו המשיבה ממשיכה להנהיג את ההפרדה הפסולה. בתקופה זו המשיבה החלה להפעיל את בית העלמין ירקון. כפי שהראינו, גם בבית עלמין זה המשיבה הקימה חלקות נפרדות לנפטרים מחבר העמים, אחת מהן מגודרת. במהלך כהונת מר פורת נשמרה מדיניות ההפרדה גם בבית העלמין סגולה. מר פורת נושא באחריות אישית לעוולות שבוצעו תחת אחריותו.

69. לסיכום חלק זה, קבורת נפטרים מחבר העמים בחלקות נפרדות בבתי העלמין בהנהלת המשיבה, מקימה לבני משפחותיהם עילת תביעה מכוח חוק איסור הפליה נגד המשיבים.

חלק רביעי - הסעדים המבוקשים

70. עילת התביעה מקימה לחברי הקבוצה זכאות לסעדים הבאים:

- 70.1. הטלת איסור על המשיבה להקצות לנפטרים מחבר העמים חלקות נפרדות בבתי העלמין שבניהולה;
- 70.2. הטלת איסור על המשיבה לבצע קבורה של נפטרים מחבר העמים, לרבות קביעת מיקום הקבר, בחלקות שיוחדו לכך, באזורים שיוחדו לכך בתוך חלקות או בכל בדרך אחרת שיש בה הפרדה מאחרים;
- 70.3. חיוב המשיבה לבצע קבורה של נפטרים מחבר העמים, לרבות קביעת מיקום הקבר, כפי שנקברים נפטרים אחרים, וללא התחשבות בארץ מוצאם;
- 70.4. חיוב המשיבה להסיר את כל הגדרות המפרידות בין חלקות שיוחדו לנפטרים מחבר העמים ובין חלקות אחרות בבתי העלמין שבניהולה, או גדרות היוצרות הפרדה כאמור בתוך אותה חלקה; וכן
- 70.5. פיצוי כל חברי קבוצת התובעים בגין הנזק שנגרם להם בקשר עם עילת התביעה; וביחס למר פומרנצ'יק ומר פורת – הטלת אחריות אישית לפיצוי לפי תקופות כהונותיהם כמנהלי המשיבה וחיובם בפיצוי בהתאם.

71. לחברי הקבוצה נגרם נזק בגין קבורת קרוביהם בחלקות נפרדות המיועדות לנפטרים מחבר העמים. מדיניות ההפרדה של המשיבה מסבה לחברי הקבוצה צער עמוק, בושה, השפלה ועלבון (ראו גם התייחסות המבקשים וגב' קלרה שיכלמן לכך, בתצהיריהם המצורפים לבקשה זו).

72. מעבר לכך, כפי שפסק בית המשפט העליון, "חוק איסור הפליה מניח כהנחת עבודה שכאשר נגרמה הפליה במובן סעיפיו, נגרם בשל אותה הפליה נזק, וכי אותו נזק הוא בר פיצוי" – רע"א 6897/14 **רדיו קול ברמה בע"מ נ' קולך - פורום נשים דתיות**, פסקה 61 לחוות הדעת של כבוד השופט דנציגר (פורסם בנבו, 9.12.2015) (להלן: עניין **קול ברמה**). בהתאם לכך, הפליית חברי הקבוצה ויקיריהם שנפטרו, על בסיס מוצאם, מסבה נזק לכבודם של חברי הקבוצה, ונזק זה בר פיצוי.
73. בשלב הדיוני של בקשה לאשר את התובענה כייצוגית, אין צורך להעמיק בחישוב הנזק שנגרם לחברי הקבוצה – ראו עניין **קול ברמה**, פסקה 64 לחוות הדעת של כבוד השופט דנציגר. עם זאת, המבקשים נדרשים לציין את מספר חברי הקבוצה, את הסכום המשוער של תביעות חברי הקבוצה, ואת האופן שבו הוערך סכום זה (תקנות 2(א)(6) ו-2(א)(7) לתקנות תובענות ייצוגיות, תשי"ע-2010 (להלן: תקנות תובענות ייצוגיות)).
74. להערכת המבקשים, למעלה מ-2,200 נפטרים יוצאי חבר העמים נקברו בחלקות נפרדות בבתי העלמין בהנהלת המשיבה. בקשה זו מוגשת בשם קרובי המשפחה של כל הנפטרים – בני זוגם, ילדיהם, נכדיהם, הוריהם, הורי הוריהם, אחיהם ואחיותיהם. המבקשים מעריכים באופן שמרני כי מדובר בכ-11,000 חברי קבוצה לכל הפחות.
75. אשר לנזק שנגרם לכל אחד מחברי הקבוצה – כפי שצוין בעניין **קול ברמה**, מלאכת חישוב הפיצוי מעוררת שאלות מורכבות, נוכח העובדה שמדובר בתחושות סובייקטיביות ואינדיבידואליות של השפלה ופגיעה בכבוד (פסקה 64 לחוות הדעת של כבוד השופט דנציגר). המבקשים מעמידים את הנזק לכל חבר קבוצה על סכום של 20,000 ש"ח, על יסוד פסיקת פיצויים קודמת בתביעות מכוח חוק איסור הפליה:
- 75.1. בע"א (מחוזי י-ם) 5116-11-12 **בית הארחה וגן אירועים יד השמונה נ' יעקבוביץ'** (פורסם בנבו, 17.6.2014), מפעילי גן אירועים שסירבו לקיים מסיבת חתונה של בנות זוג בשל נטייתן המינית חוייבו לפצותן בסכום של 60,000 ש"ח;
- 75.2. בת"א (שלום ראש"צ) 1230-07-13 **אבו סביט נ' ישראיר תעופה ותיירות בע"מ** (פורסם בנבו, 21.9.2015), בגין דרישה של נציגי רשות שדות התעופה מקבוצה של חמישה ערבים ישראלים כי אחד מהם יירד מהמטוס, בתואנת שווא של הנחיות ביטחון, נפסקו פיצויים של 20,000-25,000 ש"ח לכל אחד מהתובעים;
- 75.3. בת"ק (שלום ב"ש) 33424-02-12 **דוידאן מיכאלי נ' חברת קדישא המועצה הדתית אופקים** (פורסם בנבו, 15.6.2012), נאסר על התובעת להספיד את אביה המנוח בשל היותה אישה, ונמנע ממנה ומנשות המשפחה האחרות לצעוד בראש מסע ההלוויה; התובעת זכתה בפיצוי של 31,900 ש"ח;
- 75.4. בתא"מ (שלום ת"א) 43168/05 **צדוק נ' חברת שבח שלוש בע"מ** (פורסם בנבו, 26.9.2006), נפסקו פיצויים של 60,000 ש"ח לשני תובעים שנמנעה מהם כניסה למועדון בשל צבע עורם.
76. המבקשים מעריכים כי הסכום המשוער של תביעות חברי הקבוצה עומד על כ-220,000,000 מיליון ש"ח. סכום זה מתקבל ממכפלת מספר חברי הקבוצה המשוער (11,000) בנזק שנתבע עבור כל חבר קבוצה (20,000 ש"ח).
77. בהתאם לתקנות 2(א)11 ו-2(א)12 לתקנות תובענות ייצוגיות, יש לציין בבקשת אישור את הגמול ושכר הטרחה המבוקשים. המבקשים עותרים לקבוע שכר טרחה לפי השיעורים שנקבעו על ידי בית המשפט העליון בע"א 2046/10 **שמש נ' רייכרט** (פורסם בנבו, 23.5.2012). כן מבוקש לקבוע גמול למבקשים בשיעור של 7.5% מסכום ההטבה לחברי הקבוצה. בנוסף יש לקחת בחשבון את התועלת לחברי הקבוצה ולציבור, אשר תיווצר כתוצאה מהפסקת הקבורה הנפרדת ומהסרת הגדרות בין החלקות הנפרדות ובין יתר החלקות. הגמול ושכר הטרחה המבוקשים אינם כוללים את שכר הטרחה וההוצאות בגין הדיון בבקשת האישור.

חלק חמישי - תביעת איש מחברי הקבוצה לא התיישנה

78. חברי הקבוצה הם קרובי משפחתם של נפטרים מחבר העמים אשר נקברו בחלקות הנפרדות, החל משנת 2004 ועד למועד הגשת התביעה לאחר אישורה כייצוגית.
79. סעיף 6 לחוק ההתיישנות, תשי"ח-1958 קובע כי תקופת ההתיישנות מתחילה ביום שבו נולדה עילת התובענה. כפי שהראינו, לפי סעיף 5 לחוק איסור הפליה, הוראות פקודת הנזיקין [נוסח חדש] (להלן: פקודת הנזיקין) חלות על תביעות מכוח חוק זה.
80. סעיף 89 לפקודת הנזיקין מורה כך (ההדגשה הוספה):

"לענין תקופת ההתיישנות בתובענות על עוולות – היום שנולדה עילת התובענה' הוא אחד מאלה:

(1) מקום שעילת התובענה היא מעשה או מחדל – היום שבו אירע אותו מעשה או מחדל;

היה המעשה או המחדל נמשך והולך – היום שבו חדל;

(2) מקום שעילת התובענה היא נזק שנגרם על ידי מעשה או מחדל – היום שבו אירע אותו

נזק; לא נתגלה הנזק ביום שאירע – היום שבו נתגלה הנזק, אלא שבמקרה אחרון זה

תתיישן התובענה אם לא הוגשה תוך עשר שנים מיום אירוע הנזק."

81. נזק אינו אחד מיסודות העוולה לפי חוק איסור הפליה. הוראת סעיף 5 לחוק איסור הפליה "מציינת במפורש כי האחריות קמה 'עם המעשה או המחדל' ואין היא דורשת נזק" – ישראל גלעד **דיני נזיקין - גבולות האחריות** 43 (תשע"ב-2012). על כן, על עילת התביעה של חברי הקבוצה חל סעיף 89(1) לפקודת הנזיקין.

82. מדיניות ההפרדה של המשיבה היא עוולה נמשכת, ולכן תקופת ההתיישנות תימנה החל מהמועד בו תופסק הקבורה הנפרדת. העוול שנגרם לחברי הקבוצה אינו מתמצה בקבורת יקרים בחלקה נפרדת. הוא נמשך ומתעצם לאחר מעשה הקבורה, בכך שהמשיבה מוסיפה לקבור בחלקות הנפרדות נפטרים מחבר העמים, ובכך שהיא מנציחה את ההפרדה באמצעות גדרות. כפי שהראינו, מדיניות זו ממשיכה לנהוג עד היום. כל קבורה נוספת של נפטרים מחבר העמים מעצימה את ההפליה ואת העוול שנגרם לחברי הקבוצה שיקריהם טמונים בחלקות הנפרדות. על כן, ביחס לכלל חברי הקבוצה, מעשי ההפליה נמשכים ותקופת ההתיישנות טרם החלה להימנות.

83. בת"א (מחוזי ת"א) 1536/05 **פורת מושב עובדים של הפועל המזרחי להתיישבות שיתופית בע"מ נ' ערים חברה לפיתוח עירוני בע"מ** (פורסם בנבו, 6.10.2014), נדונה תביעה בעילות שונות, בהן מטרד והסגת גבול, בגין השלכת פסולת, הטמנתה והנחת קווי ביוב וניקוז שלא כדין. בית המשפט דחה את טענת ההתיישנות, קבע כי על המעשים חל סעיף 89(1) לפקודת הנזיקין, והסביר כי מדובר בעוולות נמשכות (פיסקה 10):

"דומני, כי במקרה זה, השלכת הפסולת ואי פינויה, כך גם אופן הנחת קווי הניקוז והביוב במובל פתוח – יכולים להיחשב כארועים פוגעניים מתמשכים ומתחדשים. על-אף שמעשה העוולה הראשון אירע מחוץ לתקופת ההתיישנות, הוא מוליד עילות תביעה מתחדשות, שכן העוולה אינה מסתיימת באחת, אלא חוזרת ונשנית מדי יום ביומו. במילים אחרות, כל עוד מונחת ו/או מוטמנת הפסולת במקרקעי התובעים, וכל עוד מונחים קווי הביוב והניקוז במובל פתוח, הרי שאלו עלולים לגרום להפרעה לשימוש במקרקעין על-ידי התובעים מדי יום ביומו. כאמור, סבורני, כי מדובר בעוולות מתמשכות, ולא ניתן לטעון לגביהן להתיישנות, אלא בקשר עם נזקים שאירעו בחלוף יותר משבע שנים, טרם הגשת התביעה."

84. דברים אלה יפים לענייננו. ביחס לכל חבר קבוצה, העוולה התחילה בקבורה בחלקה הנפרדת, אך לא מסתיימת בכך. לאחר הקבורה המשיבה מתמידה במעשה העוולה. היא ממשיכה לקבור נפטרים מחבר העמים בחלקות נפרדות, ואף מפרידה בגדרות בין הנפטרים מחבר העמים ובין יתר הנפטרים. כל עוד המשיבה ממשיכה לנהוג כך, וכל עוד מוצבות הגדרות, מדיניות ההפרדה וההפליה כלפי בני המשפחה והנפטרים נמשכת ומתעצמת. המדיניות הנמשכת מסבה נזק לחברי הקבוצה מדי יום ביומו. זהו באופן מובהק מקרה של עוולה נמשכת.
85. לשם השוואה – הסגת גבול וכליאת שווא הוכרו כעוולות נמשכות – ראו ע"א 2919/07 **מדינת ישראל - הועדה לאנרגיה אטומית נ' ליפל**, פסקה 33 לחוות הדעת של כבוד השופט עמית (פורסם בנבו, 19.9.2010). לעניין הסגת גבול, ראו גם ע"א 35/71 **חברת ישראל אוסטרליה להשקעות פרדסנות ומטעים בע"מ נ' מושב בני דרור אגודה חקלאית שיתופית בע"מ**, פ"ד כז(1) 225 (1972). אם ביחס להסגת גבול וכליאת שווא נקבע כי מדובר בעוולה נמשכת, הרי שבענייננו מסקנה זו מתחייבת ביתר שאת. לא מדובר בהמשך של העוולה, אלא בהעצמתה עם כל קבורה נוספת לפי מדיניות הקבורה הנפרדת. המשך קבורת נפטרים נוספים מחבר העמים בחלקות הנפרדות מעצים את תחושת ההשפלה והנידוי שחווים בני משפחות הנפטרים ואת הפגיעה בכבודם. העוולה כלפיהם אינה רק נמשכת, אלא אף מתעצמת.
86. על כן, עילת התביעה של חברי קבוצה שקרוביהם נקברו בחלקות נפרדות לפני למעלה משבע שנים לא התיישנה.

חלק שישי - מתקיימים כל התנאים לאישור התובענה כייצוגית

87. התובענה הייצוגית ממלאת אחר כל התנאים שנקבעו לצורך אישור הגשתה, לפי חוק תובענות ייצוגיות.
88. סעיף 3(א) לחוק תובענות ייצוגיות קובע כי "לא תוגש תובענה ייצוגית אלא בתביעה כמפורט בתוספת השניה או בענין שנקבע בהוראת חוק מפורשת כי ניתן להגיש בו תובענה ייצוגית...". תביעה בעילה לפי חוק איסור הפליה מנויה בסעיף 7 לתוספת השנייה. על כן ניתן להגיש תביעה ייצוגית בענייננו.
89. סעיף 4(א) לחוק תובענות ייצוגיות קובע כי "אלה רשאים להגיש לבית המשפט בקשה לאישור תובענה ייצוגית כמפורט להלן: (1) אדם שיש לו עילה בתביעה או בענין כאמור בסעיף 3(א), המעוררת שאלות מהותיות של עובדה או משפט המשותפות לכלל החברים הנמנים עם קבוצת בני אדם – בשם אותה קבוצה".
90. כפי שהראינו, למבקשים עילת תביעה אישית כלפי המשיבים. על כן הם רשאים להגיש את בקשת האישור ואת התובענה הייצוגית, לאחר שזו תאושר.
91. סעיף 8(א) לחוק תובענות ייצוגיות קובע כי "בית המשפט רשאי לאשר תובענה ייצוגית, אם מצא שהתקיימו כל אלה: (1) התובענה מעוררת שאלות מהותיות של עובדה או משפט המשותפות לכלל חברי הקבוצה, ויש אפשרות סבירה שהן יוכרעו בתובענה לטובת הקבוצה; (2) תובענה ייצוגית היא הדרך היעילה וההוגנת להכרעה במחלוקת בנסיבות הענין; (3) קיים יסוד סביר להניח כי ענינם של כלל חברי הקבוצה ייוצג וינוהל בדרך הולמת; ... (4) קיים יסוד סביר להניח כי ענינם של כלל חברי הקבוצה ייוצג וינוהל בתום לב". הבקשה ממלאת אחר דרישות אלה.
92. ברור כי יסודות עילת התביעה משותפים לחברי קבוצת התובעים. המשיבה נהגה בדרכיה הפסולות כלפי כלל הנפטרים שנקברו בחלקות הנפרדות, ובני משפחותיהם. לא מדובר במקרה בודד, אלא במדיניות של הפליה. שאלת אחריות המשיבה לנזקים שנגרמו בשל מדיניות זו משותפת לכל חברי הקבוצה – ראו עניין **קול ברמה**, פסקה 69 לחוות הדעת של כבוד השופט דנציגר. על כן, לחברי הקבוצה עילת תביעה משותפת. הנסיבות המגבשות עילות תביעה אלה נוגעות באותו האופן לכל חברי הקבוצה.

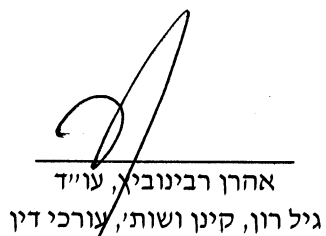
93. לשם בירור עילת התביעה בית המשפט יידרש לדון ולהכריע בשאלות המשותפות הבאות – האם המשיבה הנהיגה מדיניות של הפרדת נפטרים מחבר העמים; האם במעשים אלה מבוצעת עוולה לפי חוק איסור הפליה; האם מר פומרנצ'יק ומר פורת נושאים באחריות אישית; האם נגרם נזק לחברי הקבוצה בשל ההפליה האמורה; ועוד. שאלות אלה משותפות לחברי הקבוצה.
94. למען הזהירות, לא נדרשת זהות מוחלטת של כל השאלות הטעונות הכרעה ביחס לכל חברי הקבוצה, ודי בכך שהשאלות העיקריות העומדות לדיון יהיו משותפות. כך קבע בית המשפט העליון ברע"א 8332/96 **שמש נ' רייכרט**, פ"ד נ"ה(5) 276, 296 (2001).
95. נוכח העובדות שהוצגו ועילת התביעה המבוססת, ברור כי קיימת אפשרות סבירה שהשאלות שבמחלוקת יוכרעו לטובת חברי הקבוצה, והרבה למעלה מכך.
96. אין ספק כי בענייננו, ניהול ההליך במתכונת של תביעה ייצוגית מהווה הדרך היעילה וההוגנת להכרעה במחלוקת. כידוע, "[ש]במישור העקרוני, ככל שההפליה הנטענת היא אסורה לפי אחד מסעיפי חוק איסור הפליה, ניתן להשתמש במכשיר של התובענה הייצוגית לצורך מימוש או הגנה על הזכויות שנפגעו. זהו רצון המחוקק..." - עניין **קול ברמה**, פסקה 26 לחוות הדעת של כבוד השופט דנציגר. הניסיון שנצבר בארצות הברית, של תיקון עוולות חברתיות בכלל, ובעיות של הפליה בפרט, באמצעות מכשיר התביעה הייצוגית, קורא לטיפול בדרך דומה במדינת ישראל. ראו אסף פינק "תובענות ייצוגיות ככלי לשינוי חברתי" **מעשי משפט** ו' 157 (2014).
97. גם גודל הקבוצה, בשמה המבקשים תובעים את המשיבים, מצדיק את אישור התובענה כייצוגית. מדובר באלפי חברי קבוצה, ויותר מכך. בנסיבות אלה מוצדק, ואף מן ההכרח, לברר את העניין בתביעה ייצוגית. זוהי הדרך היעילה וההוגנת להכריע בעניין, להפסיק את מדיניות ההפרדה הפסולה של המשיבה, ולהביא לפיצוי חברי הקבוצה.
98. עניינם של חברי הקבוצה ייוצג וינוהל בדרך הולמת ובתום לב. המבקשים פועלים על מנת להשיג סעד הולם עבור חברי הקבוצה והציבור כולו. האינטרסים של המבקשים זהים לאלה של כלל חברי הקבוצה.
99. לסיכום, כל הדרוש לשם אישור התובענה כייצוגית מתקיים בבירור.

חלק שביעי - סוף דבר

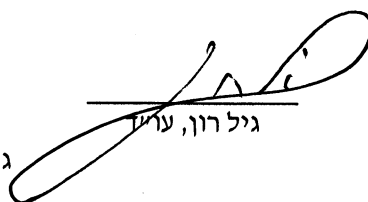
100. "בית עלמין מדמה עצמו במובנים מסוימים לבית משותף – לחצר משותפת, לבתי-מגורים הסמוכים אלה-אל-אלה – בהבדל חשוב זה, ששכנות בין החיים תמיד תבוא לקצה בעוד אשר שכנות בבית עלמין היא שכנות לעולם" – ע"א 6024/97 **שביט נ' חברה קדישא גחש"א ראשל"צ**, פ"ד נג(3) 600, 628 (1999).
101. המשיבים נטלו לעצמם את החירות להציב חומה בלב הבית המשותף. שכנותם של נפטרים יוצאי חבר העמים אינה יאה להם. הם החליטו שקירבה ליוצאי חבר העמים לא יאה עבור כלל הציבור. יש להוקיע את המשיבים על כך. לדאבון הלב, את שנעשה אין להשיב – הקבורה הנפרדת תהווה ראייה נצחית להפליה שחווי חברי הקבוצה ויקיריהם. כעת נותר להסיר את הגדרות, לעקור מן השורש את מדיניות הקבורה הנפרדת, ולפצות את נפגעייה.
102. בקשה זו נתמכת בתצהירים של המבקשים ושל גב' קלרה שיכלמן, וכן בחוות דעת של ד"ר קרן וינשל-מרגל.
103. בית המשפט הנכבד מתבקש לאשר את התובענה כתובענה ייצוגית, בהתאם לחוק תובענות ייצוגיות, ולהורות כמבוקש בפתח הבקשה.
104. מן הדין ומן הצדק לקבל את הבקשה.

נדב מיארה, עו"ד

אהרן רבינוביץ, עו"ד
גיל רון, קינן ושות', עורכי דין

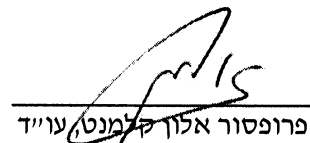
גיל רון, עו"ד

יעקב אביעד, עו"ד
אביעד, סרן ושות'
עורכי דין

רוני אבישר שדה, עו"ד

פרופסור אלון קלמנט, עו"ד

הקליניקה לתובענות ייצוגיות
הפקולטה למשפטים, אוניברסיטת תל אביב

באי כח המבקשים

תל אביב, 17 בנובמבר 2016.

תצהיר

אני החתום מטה, אריק אברוקין, נושא תעודת זהות מס' 304088883, לאחר שהוזהרתי כי עלי לומר את האמת וכי אהיה צפוי לעונשים הקבועים בחוק אם לא אעשה כן, מצהיר בזה כדלקמן:

חלק ראשון - מבוא

1. תצהירי זה ניתן בתמיכה לבקשת האישור שהגשתי נגד חברה קדישא (גחש"א) פתח תקוה (להלן: המשיבה) ואחרים.

התביעה אותה מבוקש לאשר מצורפת לתצהיר זה כנספח 1.

2. משך שנים ארוכות המשיבה נוהגת בהפליה חמורה כלפי אלפי נפטרים יהודים מחבר העמים: היא מייחדת לנפטרים אלה חלקות קבורה נפרדות בבתי העלמין שבהנהלתה, וקוברת אותם בנפרד מיתר הנפטרים הנקברים בבתי עלמין אלה. המשיבה אף הציבה גדרות בין קברי הנפטרים מחבר העמים ובין יתר הקברים. כך, יוצאי מדינות חבר העמים נטמנים בצידה האחד של הגדר, ויתר הנפטרים היהודים נטמנים בצידה האחר.

3. כבר לפני שנים הועלו טענות קשות נגד המשיבה בקשר לכך. המשיבה ניסתה להשיב ולטעון כי הקבורה הנפרדת מיועדת למצבות הנושאות את תמונת הנפטר, ללא קשר למוצאו. לדברים אלה אין כל אחיזה במציאות. מרבית המצבות בחלקות הנפרדות לא נושאות כל תמונה. קרובי משפחות הנפטרים כלל לא נשאלים על ידי המשיבה, לפני מועד ההלוויה, איזו מצבה ברצונם להניח על קבר יקיריהם. לאחרונה המשיבה נאלצה להודות כי היא אכן מפלה כך נפטרים מחבר העמים, והתחייבה להפסיק לנהוג כך, אך התופעה הפסולה נמשכת.

4. המשיבה פוגעת בדרך זו בכבודם של אלפי קרובי המשפחה של הנפטרים, וכמובן גם בכבוד הנפטרים. הקבורה הנפרדת גורמת לבני המשפחה תחושות השפלה, ביזוי, ניכור ודחייה. בני המשפחה נאלצים לחוות תחושות אלה ברגעים קשים ביותר, כשהם מלווים את אהוביהם בדרכם האחרונה. בני המשפחה נושאים עמם תחושות אלה בכל אשר ילכו. הם חווים אותן מחדש, פעם אחר פעם, שנה אחר שנה, בעת ביקור חלקות הקבר.

5. הליך זה נועד להביא להפסקת הקבורה הנפרדת, להסרת הגדרות שהמשיבה הציבה כדי להפריד בין הנפטרים מחבר העמים ונפטרים אחרים, ולפיצוי בני משפחות הנפטרים בשל הפגיעה החמורה שהמשיבה גורמת להם ולכבוד יקיריהם שנפטרו.

חלק שני - המשיבה מפרידה בין דם לדם - מזה למעלה מעשור היא קוברת בנפרד יהודים יוצאי חבר העמים

6. על פי מידע שנמסר לי, המשיבה, עמותה שנרשמה בשנת 1983, עוסקת בקבורת יהודים בעיר פתח תקווה. המשיבה מחזיקה ברישיון קבורה שניתן לה על ידי המשרד לשירותי דת, מכוח תקנות שירותי הדת היהודיים (חברות לענייני קבורה), תשכ"ז-1966. על פי דיווחיה לרשם העמותות, המשיבה ממלאת את התפקידים הציבוריים הקשורים בהלוויות ובקבורת המת על פי ההלכה והמסורת היהודית, והיא עוסקת בפיתוח ובתחזוקה של בתי עלמין.

דוחות של המשיבה ליום 31 בדצמבר 2014 מצורפים לתצהיר זה כנספח 2.

7. על פי מידע שנמסר לי, משיב מס' 2, מר טוביה פומרנצ'יק, כיהן כמנהל הכללי של המשיבה עד שנת 2014. מר פומרנצ'יק כיהן בתפקיד זה החל משנת 2005 לכל המאוחר. משיב מס' 3, מר יהודה פורת, מכהן כמנהל הכללי של המשיבה מאז שנת 2014.
 8. על פי מידע שנמסר לי, המשיבה מפעילה שני בתי עלמין – בית העלמין סגולה בפתח תקווה, אשר נוסד בסוף המאה ה-19 ומצויים בו כ-70,000 קברים, ובית העלמין החדש ירקון פתח תקווה, המצוי בצמוד לבית העלמין ירקון אשר מופעל על ידי אחרים (בית העלמין ירקון פתח תקווה יכונה להלן: בית העלמין ירקון). בית העלמין ירקון פועל מזה כשנתיים, ומצויים בו קרוב לאלף קברים.
 9. אני בנו של מר אלכסנדר אברוקין ז"ל, אשר נולד בעיר טשקנט שבברית המועצות (כיום באוזבקיסטן), ועלה לישראל בשנת 1990. בחודש יולי 2012 אבי נפטר. אני טיפלתי בסידורי הקבורה של אבי. בבית החולים בו אבי נפטר, נציג המשיבה מסר לי כי מקום הקבורה נקבע לפי סדר הפטירה, וכי לא ניתן לבחור אותו. טקס ההלוויה התקיים ביום י"ח בתמוז תשע"ב, 8 ביולי 2012. אבי נטמן בחלקה חח/ג בבית העלמין סגולה.
 10. במהלך טקס ההלוויה בני משפחתי ואני נוכחנו כי בחלקה בה נקבר אבי, קבורים רק נפטרים מחבר העמים. נמלאנו תדהמה וכעס. לאבל על מות אבי נוספה תחושה קשה של דחייה, ניכור והשפלה.
 11. לאחר הטקס פניתי לנציג המשיבה בבית העלמין, וקבלתי על ההפרדה בין נפטרים יוצאי חבר העמים ובין יתר הנפטרים. נציג המשיבה לא הכחיש כי קיימת הפרדה, וטען כי החלקה הנפרדת מיועדת לנפטרים יוצאי חבר העמים שעל מצבתם כיתוב בשפה הרוסית או תמונה של הנפטר.
 12. לא היה שום יסוד לתירוץ זה. הרי מקום הקבר נקבע לפני טקס ההלוויה, והמצבה מונחת רק במלאת שלושים לקבורה, בהתאם למנהג היהודי. בני משפחתי ואני כלל לא נשאלנו על כוונותינו בנוגע לכיתוב שיופיע על המצבה או להצבת תמונה בה, לפני קבורת אבי. מעבר לכך, על פי מידע שנמסר לי, על הרוב המוחלט של המצבות בחלקה לא מופיעה תמונה של הנפטר, ומאות מן המצבות בחלקה אינן נושאות כל כיתוב ברוסית.
- תמונת המצבה של אבי מצורפת לתצהיר זה כנספת 3.
- תמונות של חלקה חח/ג בבית העלמין סגולה מצורפות לתצהיר זה כנספת 4.
13. חשתי פגיעה קשה מהתנהלות המשיבה. על כן, פניתי לערוץ 10, בתקווה שפרסום העניין יביא להפסקת הקבורה הנפרדת. כתבה שעסקה בנושא שודרה בחודש ספטמבר 2012. הכתבה כללה קטע של שיחה ביני ובין נציג המשיבה, בבית העלמין. נציג המשיבה תירץ את ההפרדה בהיענות לרצון הציבור שלא להיקבר בסמוך למצבות שעליהן כיתוב ברוסית ותמונות הנפטרים – "החברה מרוסיה, הם רוצים לכתוב ברוסית, אתה מבין? ... הם באים מרוסיה ואוהבים לכתוב מרוסיה [כך במקור] ... למה להם כאילו אנחנו מפרידים, כי לאנשים אחרים, אכפת להם. לא רוצים להיקבר במקום שיש שם תמונות, הם מרגישים כאילו שקברו אותם בחוץ לארץ".
- תקליטור ובו העתק הכתבה ששודרה בערוץ 10 מצורף לתצהיר זה כנספת 5.

14. בתגובת המשיבה, אשר שודרה בסיום הכתבה, נאמר כך :

"בבית העלמין פתח תקווה נהוג לקבור את הנפטרים, אשר בני משפחתם מבקשים לשבץ במצבה צילום, בחלקה מיוחדת בה המצבות במקום מתאפיינות בצילומי הנפטרים המשובצים בהן. זאת משום הרצון לשמור על אחדות במראה המצבות בבית העלמין. יודגש כי אין חלקה זאת שונה מכל החלקות האחרות בבית הקברות והנקברים בה אינם מאופיינים במוצא עדתי כלשהו וכי עולים מחבר העמים שלא דרשו כי ישובץ צילום של הנפטר במצבתם קבורים ברחבי בית העלמין כולו.

בעת ששוחח עם נציגי משפחת הנפטר הבין בטעות עובד של חברה קדישא כאילו המשפחה מתעתדת לשבץ במצבה אשר תוקם מעל הקבר, צילום של הנפטר. אנו שבים ומתנצלים בפני המשפחה על אי הבנה מצערת זו."

15. אין אמת בתירוץ של המשיבה. על פי מידע שנמסר לי, על הרוב המוחלט של המצבות בחלקה חח/ג לא מופיעה תמונה של הנפטר (נספח 4 לתצהיר זה). גם על המצבה של אבי אין תמונה (נספח 3 לתצהיר זה). בעת עריכת סידורי הקבורה, אני ובני משפחתי כלל לא נשאלנו אם על המצבה תהיה תמונה. אין שחר לניסיון המשיבה לטעון כי מדובר רק באי הבנה מצערת. לפנינו הפרדה פסולה בין דם לדם.

16. בסיום הכתבה נמסר כי שרת העלייה והקליטה, גב' סופה לנדבר, מגנה את ההפרדה הפסולה, והודיעה כי היא תפנה לשר לשירותי דת לשם שינוי התנהלות המשיבה. לא ידוע לי אם בוצעה פניה כזו על ידי השרה, וגם לא ידוע לי כיצד ואם בכלל פעל המשרד לשירותי דת, בעקבות פרסום הכתבה.

17. חלפו כארבע שנים. ניתן היה לקוות כי החשיפה התקשורתית שמה קץ לנוהג הנפסד של המשיבה. על פי מידע שנמסר לי, תקווה זו נכזבה. כפי שאראה בהמשך, מאז ששודרה הכתבה, המשיבה הוסיפה לקבור בנפרד מאות רבות של יוצאי חבר העמים, ואף ייחדה חלקות נוספות לשם כך.

18. על פי מידע שנמסר לי, גם על מצבתה של גב' שיבע שיכלמן ז"ל לא מופיעה תמונתה. על המצבה מופיע כיתוב בשפה העברית בלבד.

תמונת מצבתה של גב' שיבע שיכלמן ז"ל מצורפת לתצהיר זה כנספח 6.

19. על פי מידע שנמסר לי, גם חלקה טו/א בבית העלמין סגולה יוחדה לקבורת נפטרים מחבר העמים. הקבורה בה החלה בשנת 2011, ומאז נקברו בה למעלה מ-150 נפטרים.

תמונות של חלקה טו/א בבית העלמין סגולה מצורפות לתצהיר זה כנספח 7.

20. על פי מידע שנמסר לי, בית העלמין ירקון פועל מזה כשנתיים. לדאבון הלב, גם בבית עלמין זה המשיבה מנהיגה את ההפרדה הפסולה. לצורך זה היא הקצתה שתי חלקות נפרדות – חלקה ג/1 וחלקה ד/12.

תמונות של חלקות ג/1 ו-ד/12 בבית העלמין ירקון מצורפות לתצהיר זה כנספחים 8 ו-9.

21. על פי מידע שנמסר לי, התקנת גדר הפרדה בין נפטרים מחבר העמים לבין יתר הנפטרים היא חלק ממדיניות המשיבה. המשיבה מנציחה את ההפרדה הפסולה על ידי התקנת גדרות בין החלקות המיועדות לנפטרים מחבר העמים, לבין החלקות האחרות. כך, גדר הוצבה בין חלקה ד/12 בבית העלמין ירקון, המיועדת לנפטרים מחבר העמים, ובין חלקה ה/12 הסמוכה לה. גדר מפרידה גם בין חלקה טו/א בבית העלמין סגולה, בה קבורים נפטרים מחבר העמים, ובין חלקה טו הצמודה לה. כך נעשה גם בחלקה חח/ג בבית העלמין סגולה, בה קבור אבי. בשורות י"א-כ' בחלקה זו קבורים כ-150 נפטרים שכמעט אף אחד מהם אינו יוצא חבר העמים. גדר העוברת בלב החלקה תוחמת קברים אלה, ומפרידה ביניהם ובין קברי יתר הנפטרים בחלקה, יוצאי חבר העמים.

תמונות של גדרות ההפרדה בחלקה ד/12 בבית העלמין ירקון ובחלקות ט/א ו-חח/ג בבית העלמין סגולה מצורפות לתצהיר זה כנספחים 11, 12 ו-13.

22. ביום 14 ביוני 2016 פורסמה בעיתון "ידיעות אחרונות" כתבה שעסקה במדיניות ההפליה הפסולה שבה נוקטת המשיבה בחלקה ד/12 בבית העלמין ירקון. על פי מידע שנמסר לי, ביום 2 באוגוסט 2016 הוקדש לכך חלק מתוכנית הרדיו "סדר יום" עם רן בנימיני, ברשת ב'. עו"ד ישראל פת, היועץ המשפטי של המשרד לשירותי דת, ציין כי לאחר פרסום הכתבה בעיתון "ידיעות אחרונות" חל שינוי בהתנהלות המשיבה, וכי היא החלה לקבור בחלקה ד/12 גם נפטרים שאינם יוצאי חבר העמים (עמוד 5 לתמליל התוכנית).

העתק כתבה שפורסמה בעיתון "ידיעות אחרונות" ביום 14 ביוני 2016 מצורף לתצהיר זה כנספח 14.

תמליל קטע מתוכנית הרדיו "סדר יום" מיום 2 באוגוסט 2016 מצורף לתצהיר זה כנספח 15.

23. ביום 2 באוגוסט 2016 התקיים דיון בנושא בוועדת העלייה, הקליטה והתפוצות של הכנסת. לדיון זומנו בני משפחות של נפטרים מחבר העמים שנקברו בחלקות נפרדות.

תמליל דיון ועדת העלייה, הקליטה והתפוצות מיום 2 באוגוסט 2016 מצורף לתצהיר זה כנספח 16.

24. הפרדת נפטרים מחבר העמים הינה חלק ממדיניות נמשכת של המשיבה ואינה מקרית. הסיפור שלי אינו ייחודי. הוא משותף לי ולכל חברי הקבוצה המיוצגת.

25. על פי מידע שנמסר לי, לצורך הגשת בקשת האישור נערך רישום של הקברים בחלקות חח/ג ו-ט/א בבית העלמין סגולה וחלקות ג/1 ו-ד/12 בבית העלמין ירקון פתח תקוה. לשם כך נעשה שימוש גם באתר האינטרנט שמפעילה המשיבה עבור בית העלמין סגולה, בכתובת www.sgula.org. באתר מופעל מנוע חיפוש המאפשר איתור מקומות קבורה לפי שמות נפטרים, לרבות בבית העלמין ירקון. תוצאות החיפוש כוללות את שם הנפטר, שם אביו, תאריך הקבורה ומקום הקבורה. בסך הכל נערך רישום של 2,431 קברים.

26. על פי מידע שנמסר לי, במסגרת הרישום שנערך, סומנו שמות הנפטרים שעל קברם קיים כיתוב בכתב קירילי. נפטרים אלה, ורק הם, סומנו ככאלה שזוהו כיוצאי חבר העמים. נפטרים שעל מצבתם לא הופיע כתב קירילי לא סומנו כיוצאי חבר העמים, גם כאשר שמותיהם העידו כי זה מוצאם, ועל כן הם שייכים לקבוצה המיוצגת. לשם המחשה, בקרב הנפטרים שלא זוהו כיוצאי חבר העמים בארבע החלקות הנפרדות, עשרת השמות הנפוצים ביותר (לפי סדר יורד) הם שרה, בוריס, סופיה, דוד, אנה, לב, מיכאל, רוזה, אלכסנדר וגריגורי. במסגרת רישום הקברים צוין בנוסף, ביחס לכל קבר, אם מופיעה עליו תמונת הנפטר, וכן צוינו סממנים נוספים המעידים על מוצא הנפטר, כגון מקום לידתו.

27. על פי מידע שנמסר לי, ממצאי הבדיקה הם כדלקמן:

27.1. בחלקה חח/ג בבית העלמין סגולה קבורים 2,013 נפטרים, מתוכם על גבי 1,524 קברים קיים כיתוב בכתב קירילי, ועל כן הם זוהו כקברי נפטרים מחבר העמים. מכאן עולה כי שיעור קברי נפטרים מחבר העמים בחלקה חח/ג עומד על 75.7% לכל הפחות מקרב כלל הנפטרים הקבורים במקום.

כאמור, בלב חלקה חח/ג עוברת גדר היוצרת מתחם נפרד, בו קבורים כ-150 נפטרים (נספח 13 לתצהיר זה). הבדיקה העלתה כי במתחם מגודר זה עומד שיעור הקברים שעל גביהם קיים כיתוב בכתב קירילי על 2.6% בלבד. בהתעלם ממתחם זה, שיעור קברי הנפטרים מחבר העמים בחלקה חח/ג עומד על 81.46% לכל הפחות מקרב הנפטרים הקבורים באזור הרלוונטי בחלקה.

27.2. בחלקה ט/א בבית העלמין סגולה קבורים 166 נפטרים, מתוכם, על גבי 128 קברים קיים כיתוב בכתב קירילי. מכאן עולה כי שיעור קברי נפטרים מחבר העמים בחלקה ט/א עומד על 77.1% לכל הפחות מקרב כלל הנפטרים הקבורים במקום.

27.3. בחלקה ג/1 בבית העלמין ירקון קבורים 171 נפטרים, מתוכם, על גבי 126 קברים קיים כיתוב בכתב קירילי. מכאן עולה כי שיעור קברי נפטרים מחבר העמים בחלקה ג/1 עומד על 73.68% לכל הפחות מקרב כלל הנפטרים הקבורים במקום.

27.4. בחלקה ד/12 בבית העלמין ירקון קבורים 81 נפטרים, מתוכם, על גבי 29 קברים קיים כיתוב בכתב קירילי. מכאן עולה כי שיעור קברי נפטרים מחבר העמים בחלקה ד/12 עומד על 35.8% לכל הפחות מקרב הנפטרים הקבורים בחלקה.

כאמור, בעקבות פרסום הכתבה בעיתון "ידיעות אחרונות" על הקבורה הנפרדת בחלקה ד/12, המשיבה קברה בחלקה גם נפטרים שאינם יוצאי חבר העמים. בחינת נתוני הקבורה בחלקה ד/12 עד מועד פרסום הכתבה (14 ביוני 2016), מגלה כי עד לאותו מועד נקברו בחלקה 39 נפטרים, מתוכם 27 זוהו כיוצאי חבר העמים. קבוצה זו מהווה 69.23% מקרב הנפטרים הקבורים בחלקה, בפרק הזמן המדובר.

28. ד"ר קרן וינשל-מרגל חיוותה דעתה על נתונים אלה. ד"ר וינשל-מרגל עומדת על כך שבחלקות המדוברות, שיעור הנפטרים מחבר העמים עומד על פי 3 עד 7 משיעור יוצאי חבר העמים באוכלוסייה היהודית בישראל. ד"ר וינשל-מרגל קובעת כי על סמך הנתונים ניתן לקבוע ברמת מובהקות של 99% כי קבורת יוצאי חבר העמים בחלקות המדוברות אינה מקרית.

29. המשיבה הודתה בכך שהנהיגה מדיניות פסולה של הפרדת נפטרים מחבר העמים.

30. בדיון בוועדת העלייה, הקליטה והתפוצות של הכנסת, עו"ד אשר אקסלרוד ייצג את המשיבה. הוא הודה כי המשיבה הנהיגה מדיניות פסולה של הפרדת נפטרים מחבר העמים, אולם טען כי ההתנהלות המפלה הופסקה בשנת 2014, עם החלפת הנהלת המשיבה (נספח 16, עמודים 11-14):

"הבעיה היא באמת של תקופה מסוימת שבה הייתה התייחסות לא נכונה לעולים חדשים או לנפטרים שהם עולים חדשים ... אני בדקתי את התופעה בסגולה, יש שם חלקה, יש שם, נדמה לי, 38 קברים שהם יוחזו כולם, לצערי הרב, לתופעה השלילית הזו, תופעה שהיא פסולה. הנהלת חברה קדישא פתח תקווה התחלפה לפני כשנתיים וחצי, אין מדיניות כזו מאז. אנחנו קיימנו ישיבה במשרד לשירותי הדת ... אנחנו העלינו את הנושא, חידדנו אותו, אנחנו הפנמנו והעברנו לכל מי שנחוץ שיידע את המדיניות הברורה שלא יכולה להיות אפליה כזו ... קודם כל התופעה הזו הייתה, זו עובדה, שנית, התופעה הזו נפסקה וזאת עובדה שאני מזמין אתכם לבדוק אותה גם מעת לעת. שלישית, המדיניות היא מוצהרת וברורה, שלא ניתן יד לדברים האלה והם לא יתקיימו."

31. על פי מידע שנמסר לי, בכל הנוגע להפסקת התופעה ולהיקפה, דברים אלה לא תואמים את המציאות. בבית העלמין סגולה נקברו בחלקות נפרדות אלפי נפטרים, לא 38 בלבד. הנתון בו נקב עו"ד אקסלרוד מתאים דווקא לחלקה ד/12 בבית העלמין ירקון.

32. כמו כן, על פי מידע שנמסר לי, אין מדובר בתקופה מסויימת בה בוצעה ההפרדה, כפי שנאמר, אלא בפרק זמן ממושך ביותר, **למעלה מעשור**. חילופי הנהלת המשיבה בשנת 2014 לא הביאו להפסקת התופעה. נהפוך הוא, תחת ההנהלה החדשה המשיבה חנכה חלקות נוספות וביצעה בהן ובחלקות הקיימות קבורה נפרדת למאות יוצאי חבר העמים, בבתי העלמין סגולה וירקון. הימשכות התופעה מצרפת אל מעגל הנפגעים בני משפחה רבים, החווים את העלבון הצורב, והיא גם מגבירה את עלבונם של בני משפחות הנפטרים הקבורים בחלקות אלה.
33. על פי מידע שנמסר לי, חרף ההצהרות הנחרצות של המשיבה בגנות התופעה, נראה כי התנהלותה הנפסדת נמשכת כסדרה, מלבד חלקה ד/12, בה נקברו לאחרונה גם נפטרים שאינם מחבר העמים. כך, בחלקה חח/ג, שהקבורה הנפרדת בה לא זכתה להד תקשורתי באחרונה, נותר הסדר הרע על כנו. יוצאי חבר העמים נקברים בה בנפרד כתמיד. מעבר לכך, בכל החלקות הנפרדות לא הוסרו הגדרות המפרידות בין קברי הנפטרים מחבר העמים ובין יתר הקברים.
34. לסיכום חלק זה, מזה כ-12 שנים המשיבה מנהיגה מדיניות של קבורה נפרדת לנפטרים מחבר העמים, בבתי העלמין שבניהולה. בחסות מדיניות חשוכה זו למעלה מ-2,200 יוצאי חבר העמים הופרדו במותם מהנפטרים האחרים. על קרוביהם נגזר לחוש השפלה, בידוד וביזוי עד סוף חייהם. מפעם לפעם המשיבה נתפסת בקלקלתה, מספקת תשובות חיוורות, ממעיטה בחומרת המעשה, וממשיכה בדרכה הנלווה. יש לשים לב לכך קץ.

חלק שלישי - עילת התביעה - הפרת חוק איסור הפליה

35. על פי ייעוץ משפטי שקיבלתי, החוק קובע כי מי שעיסוקו בהפעלת מקום ציבורי, לא יפלה במתן שירות במקום הציבורי מחמת ארץ מוצא.
36. על פי ייעוץ משפטי שקיבלתי, בית עלמין מהווה מקום ציבורי.
37. המשיבה מייחדת לנפטרים מחבר העמים חלקות קבורה נפרדות מיתר הנפטרים. הפרדת הקברים יוצרת שתי קבוצות הניצבות זו מול זו, משני עברי הגדר: מצידה האחד, קבוצת הנפטרים היהודים כולם; ומצידה האחר, קבוצת הנפטרים היהודים יוצאי ארצות חבר העמים. ההפרדה בין נפטרים מחבר העמים לבין יתר הנפטרים מביעה זלזול ובוז ביוצאי חבר העמים, הן הנפטרים והן בני משפחותיהם. בפעולותיה הנפסדות המשיבה מעבירה מסר ליוצאי חבר העמים, לפיו הם אינם ככל אדם, כך שמן הראוי להפרידם מאחרים. על פי ייעוץ משפטי שקיבלתי, הפרדה זו מהווה הפליה פסולה של חברי הקבוצה המיוצגת, על בסיס ארץ המוצא שלהם, והינה עוולה לפי חוק איסור הפליה.
38. על פי ייעוץ משפטי שקיבלתי, המחוקק רואה באופן עקרוני הפרדה כהפליה ואוסר אותה. המחוקק מצא לנכון להתיר את האיסור ביחס למקרה מסויים, של הפרדה מגדרית מוצדקת. כל הפרדה אחרת, על בסיס שיוך קבוצתי מהסוג הנקוב בחוק – נאסרה לחלוטין.
39. על פי ייעוץ משפטי שקיבלתי ומידע שנמסר לי, התוצאה – חלקות קבורה בהן אלפי נפטרים שהמשותף להם הוא מקום מוצאם – חמורה במיוחד כשמדובר ביוצאי חבר העמים. כידוע, מכוח חוק השבות עלו רבים ממדינות חבר העמים שיהדותם לפי ההלכה לא הוכחה. עולים אלה נקברים בחלקות למסופקי יהדות, המצויות בבתי עלמין ברחבי ישראל. בבתי העלמין בהנהלת המשיבה לא קיימות חלקות למסופקי יהדות. קבורתם בנפרד של יהודים מחבר העמים מעוררת חשש כי מבקרים בבית העלמין יראו את החלקות הנפרדות כחלקות למסופקי יהדות, ויטילו ספק ביהדותם של הקבורים בחלקות אלה.

רשימת חלקות מסופקי יהדות וחסרי דת מאתר המשרד לשירותי דת מצורפת לתצהיר זה כנספת 17.

40. על פי ייעוץ משפטי שקיבלתי, הפרדה על בסיס השתייכות קבוצתית, כגון מוצא או מין, מהווה הפליה.
41. בענייננו, ההפרדה נכפית על יוצאי חבר העמים, אשר בוודאי לא מעוניינים בה. מקור ההפרדה אינו ברצונם של יוצאי חבר העמים לקבור את יקיריהם בנפרד, והיא בוודאי לא מוצעת לבחירתם. היא נכפית עליהם כעובדה מוגמרת, בשעתם הקשה ביותר.
42. על פי ייעוץ משפטי שקיבלתי, חברי הקבוצה אינם מופלים בכך שהמשיבה לא מספקת להם שירותי קבורה אלא בכך ששירותי הקבורה ניתנים להם בחלקות נפרדות, בשל מוצאם. פעולות המשיבה, היוצרות הפליה אסורה כנגד הנפטרים ובני משפחותיהם, גורמות פגיעה קשה בכבודם.
43. על פי ייעוץ משפטי שקיבלתי, הפרדת הנפטרים מחבר העמים פוגעת גם בזכותם של חברי הקבוצה לשוויון. המשיבה הקצתה קברים באופן לא שוויוני שכן נפטרים מחבר העמים, שהובאו לקבורה בבתי העלמין בניהולה, הופנו לחלקות הנפרדות שהוקצו להם. יתר הנפטרים הובאו לקבורה ברחבי בתי העלמין, ללא כל מגבלה.
44. על פי ייעוץ משפטי שקיבלתי, הלכה למעשה, המשיבה העניקה לחברי הקבוצה המיוצגת שירותי ציבורי שונה מזה שהעניקה ליתר משפחות הנפטרים אשר קברו את יקיריהם בבתי העלמין המנוהלים על ידה. בעוד שלכלל משפחות הנפטרים ניתן שירות קבורה אשר אינו תלוי בארץ המוצא של הנפטר, לחברי הקבוצה המיוצגת ניתן שירות ציבורי שונה – כזה אשר קובע את מיקום הקבר בהתאם לארץ המוצא. בעוד שלכלל הנפטרים ניתנה האפשרות להיקבר ברחבי בית העלמין (בכפוף למגבלות הקיימות), הנפטרים אשר נקברו בחלקות הנדונות בתובענה זו הופנו על ידי המשיבה למספר חלקות מצומצם, וזאת על רקע ארץ מוצאם.
45. על פי ייעוץ משפטי שקיבלתי, מתן שירות ציבורי זה, באופן שונה לקבוצת יוצאי מדינות חבר העמים, מהווה פגיעה בשוויון.
46. מדיניות ההפליה של המשיבה פגעה ופוגעת בבני משפחות הנפטרים. על פי ייעוץ משפטי שקיבלתי, השירותים המפלים ניתנו לבני המשפחה, חברי הקבוצה המיוצגת, אשר ניצבים בפני המשיבה עם מות יקיריהם, ומבקשים להסדיר את הקבורה. בשעה קשה זו של חברי הקבוצה הם הופנו על ידי המשיבה לקבור את יקיריהם בחלקה נפרדת, וזאת על רקע ארץ המוצא שלהם ושל יקיריהם שנפטרו.
47. חברי הקבוצה חוו עלבון צורב. תחושה זו מוסיפה להכות בהם כאשר הם שבים ופוקדים את חלקות הקבר של יקיריהם בבתי העלמין. התחושה אף מתעצמת, נוכח העובדה שהמשיבה הוסיפה לקבור בחלקות הנפרדות אך ורק נפטרים מחבר העמים. בנוסף, מי מחברי הקבוצה שמבקש להיטמן, בבוא היום, לצד קרובו, יודע כבר עתה כי גם הוא ייטמן בנפרד, בשל מוצאו מחבר העמים. תחושה זו תהא מנת חלקם עד יומם האחרון. על כן, לחברי הקבוצה – בני המשפחות – עומדת עילת תביעה נגד המשיבה, בשל הפלייתם.
48. בנוסף, על פי ייעוץ משפטי שקיבלתי, לחברי הקבוצה קמה עילת תביעה גם בשל הפגיעה בכבוד של יקיריהם שנפטרו.
49. על פי ייעוץ משפטי שקיבלתי, זכותו של אדם לכבוד ממשיכה לעמוד לו גם לאחר פטירתו. הזכות להיקבר בכבוד מהווה אף היא חלק מהזכות לכבוד האדם.
50. על פי ייעוץ משפטי שקיבלתי, כבוד המת כולל גם את כבודם של בני משפחתו.
51. על פי ייעוץ משפטי שקיבלתי, פגיעה בכבוד המת עשויה להקנות לבני משפחתו זכות תביעה.

52. על כן, על פי ייעוץ משפטי שקיבלתי, הפגיעה בכבוד הנפטרים מקנה לבני משפחותיהם זכות תביעה, בגין הנזק שנגרם להם מההתנהגות העוולתית.

53. בענייננו, אין להסתפק בהטלת אחריות על המשיבה, אלא יש גם להטיל אחריות אישית בגין ההפליה הפסולה גם על מנהלי המשיבה בתקופה הרלוונטית – מר פומרנצ'יק ומר פורת, משיבים מס' 2 ו-3. על פי מידע שנמסר לי, מר פומרנצ'יק כיהן כמנהל המשיבה החל משנת 2005 לכל המאוחר, ועד שנת 2014. הקבורה הפסולה והנפרדת, בחלקה חח/ג שבבית העלמין סגולה, בוצעה במהלך שנות כהונתו. בשנת 2011 אף נפתחה בבית העלמין סגולה חלקה נוספת לשם קבורה נפרדת – חלקה טו/א, הכל תחת הניהול והאחריות של מר פומרנצ'יק. בשנת 2012, במהלך כהונת מר פומרנצ'יק, שודרה בערוץ 10 הכתבה על מדיניות ההפרדה של המשיבה בחלקה חח/ג בבית העלמין סגולה (נספח 5 לתצהיר זה). בתגובה לכתבה, המשיבה סיפקה את התירוץ, לפיו החלקה הנפרדת מתאפיינת בתמונות הנפטרים המופיעות על המצבות. כפי שהראיתי, זהו תירוץ כוזב, וגם אם היה בו אמת, הוא לא יכול היה להכשיר את ההפליה הפסולה. לאחר פרסום הכתבה המשיבה המשיכה לקבור בחלקה זו מאות נפטרים מחבר העמים. עובדות אלה מלמדות כי העוולה בוצעה בידיעת מר פומרנצ'יק, מנהל המשיבה באותה תקופה, וכי הוא לא נקט אמצעים סבירים למניעתה.

54. אשר למר פורת, המכהן כיום כמנהל המשיבה – במהלך כהונתו המשיבה ממשיכה להנהיג את ההפרדה הפסולה. בתקופה זו המשיבה החלה להפעיל את בית העלמין ירקון. כפי שהראיתי, גם בבית עלמין זה המשיבה הקימה חלקות נפרדות לנפטרים מחבר העמים, אחת מהן מגודרת. במהלך כהונת מר פורת נשמרה מדיניות ההפרדה גם בבית העלמין סגולה. מר פורת נושא באחריות אישית לעוולות שבוצעו תחת אחריותו.

55. לסיכום חלק זה, על פי ייעוץ משפטי שקיבלתי, קבורת נפטרים מחבר העמים בחלקות נפרדות בבתי העלמין בהנהלת המשיבה, מקימה לבני משפחותיהם עילת תביעה נגד המשיבים.

חלק רביעי - הסעדים המבוקשים

56. על פי ייעוץ משפטי שקיבלתי, עילת התביעה מקימה לחברי הקבוצה זכאות לסעדים הבאים:

- 56.1. הטלת איסור על המשיבה להקצות לנפטרים מחבר העמים חלקות נפרדות בבתי העלמין שבניהולה;
- 56.2. הטלת איסור על המשיבה לבצע קבורה של נפטרים מחבר העמים, לרבות קביעת מיקום הקבר, בחלקות שיוחדו לכך, באזורים שיוחדו לכך בתוך חלקות או בכל בדרך אחרת שיש בה הפרדה מאחרים;
- 56.3. חיוב המשיבה לבצע קבורה של נפטרים מחבר העמים, לרבות קביעת מיקום הקבר, כפי שנקברים נפטרים אחרים, וללא התחשבות בארץ מוצאם;
- 56.4. חיוב המשיבה להסיר את כל הגדרות המפרידות בין חלקות שיוחדו לנפטרים מחבר העמים ובין חלקות אחרות בבתי העלמין שבניהולה, או גדרות היוצרות הפרדה כאמור בתוך אותה חלקה; וכן
- 56.5. פיצוי כל חברי קבוצת התובעים בגין הנזק שנגרם להם בקשר עם עילת התביעה; וביחס למר פומרנצ'יק ומר פורת – הטלת אחריות אישית לפיצוי לפי תקופות כהונתיהם כמנהלי המשיבה וחיובם בפיצוי בהתאם.

57. על פי ייעוץ משפטי שקיבלתי, לחברי הקבוצה נגרם נזק בגין קבורת קרוביהם בחלקות נפרדות המיועדות לנפטרים מחבר העמים. מדיניות ההפרדה של המשיבה מסבה לחברי הקבוצה צער עמוק, בושה, השפלה ועלבון.

58. על פי מידע שנמסר לי, למעלה מ-2,200 נפטרים יוצאי חבר העמים נקברו בחלקות נפרדות בבתי העלמין בהנהלת המשיבה. הבקשה מוגשת בשם קרובי המשפחה של כל הנפטרים – בני זוגם, ילדיהם, נכדיהם, הוריהם, הורי הוריהם, אחיהם ואחיותיהם. על פי הערכה שמרנית, מדובר בכ-11,000 חברי קבוצה לכל הפחות.
59. הנזק לכל חבר קבוצה הועמד על סכום של 20,000 ש"ח, בהתאם לייעוץ משפטי שקיבלתי.
60. על פי ייעוץ משפטי שקיבלתי, הסכום המשוער של תביעות חברי הקבוצה מוערך בכ-220,000,000 מיליון ש"ח. סכום זה מתקבל ממכפלת מספר חברי הקבוצה המשוער (11,000) בנזק שנבע עבור כל חבר קבוצה (20,000 ש"ח).

חלק חמישי - תביעת איש מחברי הקבוצה לא התיישנה

61. על פי ייעוץ משפטי שקיבלתי, חברי הקבוצה הם קרובי משפחתם של נפטרים מחבר העמים אשר נקברו בחלקות הנפרדות, החל משנת 2004 ועד למועד הגשת התביעה לאחר אישורה כייצוגית.
62. על פי ייעוץ משפטי שקיבלתי, מדיניות ההפרדה של המשיבה היא עוולה נמשכת, ולכן תקופת ההתיישנות תימנה החל מהמועד בו תופסק הקבורה הנפרדת. העוול שנגרם לחברי הקבוצה אינו מתמצה בקבורת יקירם בחלקה נפרדת. הוא נמשך ומתעצם לאחר מעשה הקבורה, בכך שהמשיבה מוסיפה לקבור בחלקות הנפרדות נפטרים מחבר העמים, ובכך שהיא מנציחה את ההפרדה באמצעות גדרות. כפי שהראיתי, מדיניות זו ממשיכה לנהוג עד היום. כל קבורה נוספת של נפטרים מחבר העמים מעצימה את ההפליה ואת העוול שנגרם לחברי הקבוצה שיקיריהם טמונים בחלקות הנפרדות. המדיניות הנמשכת מסבה נזק לחברי הקבוצה מדי יום ביומו. על כן, ביחס לכלל חברי הקבוצה, מעשי ההפליה נמשכים ותקופת ההתיישנות טרם החלה להימנות.
63. על כן, על פי ייעוץ משפטי שקיבלתי, עילת התביעה של חברי קבוצה שקרוביהם נקברו בחלקות נפרדות לפני למעלה משבע שנים לא התיישנה.

חלק שישי - מתקיימים כל התנאים לאישור התובענה כייצוגית

64. על פי ייעוץ משפטי שקיבלתי, התובענה הייצוגית ממלאת אחר כל התנאים שנקבעו לצורך אישור הגשתה, לפי חוק תובענות ייצוגיות.
65. כפי שהראיתי, בידי עילת תביעה אישית כלפי המשיבים. על כן אני רשאי להגיש את בקשת האישור ואת התובענה הייצוגית, לאחר שזו תאושר.
66. על פי ייעוץ משפטי שקיבלתי, הבקשה ממלאת אחר הדרישות הקבועות בחוק.
67. על פי ייעוץ משפטי שקיבלתי ומידע שנמסר לי, ברור כי יסודות עילת התביעה משותפים לחברי קבוצת התובעים. המשיבה נהגה בדרכיה הפסולות כלפי כלל הנפטרים שנקברו בחלקות הנפרדות, ובני משפחותיהם. לא מדובר במקרה בודד, אלא במדיניות של הפליה. שאלת אחריות המשיבה לנזקים שנגרמו בשל מדיניות זו משותפת לכל חברי הקבוצה. על כן, לחברי הקבוצה עילת תביעה משותפת. הנסיבות המגבשות עילות תביעה אלה נוגעות באותו האופן לכל חברי הקבוצה.

68. על פי ייעוץ משפטי שקיבלתי, לשם בירור עילת התביעה בית המשפט יידרש לדון ולהכריע בשאלות המשותפות הבאות – האם המשיבה הנהיגה מדיניות של הפרדת נפטרים מחבר העמים; האם במעשים אלה מבוצעת עוולה לפי חוק איסור הפליה; האם מר פומרנצ'יק ומר פורת נושאים באחריות אישית; האם נגרם נזק לחברי הקבוצה בשל ההפליה האמורה; ועוד. שאלות אלה משותפות לחברי הקבוצה.
69. מעבר לכך, על פי ייעוץ משפטי שקיבלתי, לא נדרשת זהות מוחלטת של כל השאלות הטעונות הכרעה ביחס לכל חברי הקבוצה.
70. על פי ייעוץ משפטי שקיבלתי, נוכח העובדות שהוצגו ועילת התביעה המבוססת, ברור כי קיימת אפשרות סבירה שהשאלות שבמחלוקת יוכרעו לטובת חברי הקבוצה, והרבה למעלה מכך.
71. על פי ייעוץ משפטי שקיבלתי, ניהול ההליך במתכונת של תביעה ייצוגית מהווה הדרך היעילה וההוגנת להכרעה במחלוקת.
72. על פי ייעוץ משפטי שקיבלתי, גם גודל הקבוצה המיוצגת מצדיק את אישור התובענה כייצוגית. מדובר באלפי חברי קבוצה, ויותר מכך. בנסיבות אלה מוצדק, ואף מן ההכרח, לברר את העניין בתביעה ייצוגית. זוהי הדרך היעילה וההוגנת להכריע בעניין, להפסיק את מדיניות ההפרדה הפסולה של המשיבה, ולהביא לפיצוי חברי הקבוצה.
73. על פי ייעוץ משפטי שקיבלתי, עניינם של חברי הקבוצה ייוצג וינוהל בדרך הולמת ובתום לב. אני פועל על מנת להשיג סעד הולם עבור חברי הקבוצה והציבור כולו. האינטרסים שלי זהים לאלה של כלל חברי הקבוצה.
74. לסיכום, על פי ייעוץ משפטי שקיבלתי, כל הדרוש לשם אישור התובענה כייצוגית מתקיים בבירור.

חלק שביעי - סוף דבר

75. המשיבים החליטו שקירבה ליוצאי חבר העמים לא יאה עבור כלל הציבור. יש להוקיע את המשיבים על כך. לדאבון הלב, את שנעשה אין להשיב – הקבוצה הנפרדת תהווה ראיה נצחית להפליה כלפינו וכלפי יקירינו. כעת נותר להסיר את הגדרות, לעקור מן השורש את מדיניות הקבוצה הנפרדת, ולפצות את נפגעי.

זה שמי, זו חתימתי ותוכן תצהירי אמת

אריק אברהם

אישור

אני החתום מטה, עו"ד אברהם הדר, מספר רישיון 57184 מאשר בזה כי ביום 16 בנובמבר 2016 התייצב בפני מר אריק אברוקין, שהזדהה בפני באמצעות תעודת זהות שמספרה 304088883, ולאחר שהזהרתיו כי עליו לומר את האמת וכי יהיה צפוי לעונשים הקבועים בחוק אם לא יעשה כן, אישר את נכונות הצהרתו וחתם עליה בפני.

תצהיר

אני החתום מטה, ניקי זינצ'נקו, נושא תעודת זהות מס' 303866404, לאחר שהוזהרתי כי עלי לומר את האמת וכי אהיה צפוי לעונשים הקבועים בחוק אם לא אעשה כן, מצהיר בזה כדלקמן:

חלק ראשון - מבוא

1. תצהירי זה ניתן בתמיכה לבקשת האישור שהגשתי נגד חברה קדישא (גחש"א) פתח תקוה (להלן: המשיבה) ואחרים.

התביעה אותה מבוקש לאשר מצורפת לתצהיר זה כנספח 1.

2. משך שנים ארוכות המשיבה נוהגת בהפליה חמורה כלפי אלפי נפטרים יהודים מחבר העמים: היא מייחדת לנפטרים אלה חלקות קבורה נפרדות בבתי העלמין שבהנהלתה, וקוברת אותם בנפרד מיתר הנפטרים הנקברים בבתי עלמין אלה. המשיבה אף הציבה גדרות בין קברי הנפטרים מחבר העמים ובין יתר הקברים. כך, יוצאי מדינות חבר העמים נטמנים בצידה האחד של הגדר, ויתר הנפטרים היהודים נטמנים בצידה האחר.

3. כבר לפני שנים הועלו טענות קשות נגד המשיבה בקשר לכך. המשיבה ניסתה להשיב ולטעון כי הקבורה הנפרדת מיועדת למצבות הנושאות את תמונת הנפטר, ללא קשר למוצאו. לדברים אלה אין כל אחיזה במציאות. מרבית המצבות בחלקות הנפרדות לא נושאות כל תמונה. קרובי משפחות הנפטרים כלל לא נשאלים על ידי המשיבה, לפני מועד ההלוויה, איזו מצבה ברצונם להניח על קבר יקיריהם. לאחרונה המשיבה נאלצה להודות כי היא אכן מפלה כך נפטרים מחבר העמים, והתחייבה להפסיק לנהוג כך, אך התופעה הפסולה נמשכת.

4. המשיבה פוגעת בדרך זו בכבודם של אלפי קרובי המשפחה של הנפטרים, וכמובן גם בכבוד הנפטרים. הקבורה הנפרדת גורמת לבני המשפחה תחושות השפלה, ביזוי, ניכור ודחייה. בני המשפחה נאלצים לחוות תחושות אלה ברגעים קשים ביותר, כשהם מלווים את אהוביהם בדרכם האחרונה. בני המשפחה נושאים עמם תחושות אלה בכל אשר ילכו. הם חווים אותן מחדש, פעם אחר פעם, שנה אחר שנה, בעת ביקור חלקות הקבר.

5. הליך זה נועד להביא להפסקת הקבורה הנפרדת, להסרת הגדרות שהמשיבה הציבה כדי להפריד בין הנפטרים מחבר העמים ונפטרים אחרים, ולפיצוי בני משפחות הנפטרים בשל הפגיעה החמורה שהמשיבה גורמת להם ולכבוד יקיריהם שנפטרו.

חלק שני - המשיבה מפרידה בין דם לדם - מזה למעלה מעשור היא קוברת בנפרד יהודים יוצאי חבר העמים

6. על פי מידע שנמסר לי, המשיבה, עמותה שנרשמה בשנת 1983, עוסקת בקבורת יהודים בעיר פתח תקווה. המשיבה מחזיקה ברישיון קבורה שניתן לה על ידי המשרד לשירותי דת, מכוח תקנות שירותי הדת היהודיים (חברות לענייני קבורה), תשכ"ז-1966. על פי דיווחיה לרשם העמותות, המשיבה ממלאת את התפקידים הציבוריים הקשורים בהלוויות ובקבורת המת על פי ההלכה והמסורת היהודית, והיא עוסקת בפיתוח ובתחזוקה של בתי עלמין.

דוחות של המשיבה ליום 31 בדצמבר 2014 מצורפים לתצהיר זה כנספח 2.

7. על פי מידע שנמסר לי, משיב מס' 2, מר טוביה פומרנצ'יק, כיהן כמנהל הכללי של המשיבה עד שנת 2014. מר פומרנצ'יק כיהן בתפקיד זה החל משנת 2005 לכל המאוחר. משיב מס' 3, מר יהודה פורת, מכהן כמנהל הכללי של המשיבה מאז שנת 2014.
8. על פי מידע שנמסר לי, המשיבה מפעילה שני בתי עלמין – בית העלמין סגולה בפתח תקווה, אשר נוסד בסוף המאה ה-19 ומצויים בו כ-70,000 קברים, ובית העלמין החדש ירקון פתח תקווה, המצוי בצמוד לבית העלמין ירקון אשר מופעל על ידי אחרים (בית העלמין ירקון פתח תקווה יכונה להלן: בית העלמין ירקון). בית העלמין ירקון פועל מזה כשנתיים, ומצויים בו קרוב לאלף קברים.
9. על פי מידע שנמסר לי, בית העלמין ירקון פועל מזה כשנתיים. בבית עלמין זה המשיבה מנהיגה הפרדה פסולה בין נפטרים מחבר העמים ובין יתר הנפטרים. לצורך זה היא הקצתה שתי חלקות נפרדות – חלקה ג/1, בה הקבורה החלה בשנת 2015 ומצויים בה למעלה מ-150 קברים, וחלקה ד/12, הפועלת מאז חודש מרץ 2016 ומצויים בה כמה עשרות קברים.
תמונות של חלקות ג/1 ו-ד/12 בבית העלמין ירקון מצורפות לתצהיר זה כנספחים 8 ו-9.
10. סבתי, גבי נינל קיסלגוף ז"ל, נולדה בעיר קאמיאניי בריד שבברית המועצות (כיום באוקראינה), ועלתה לישראל עם משפחתה בשנת 1990. סבתי הובאה למנוחות בחלקה ד/12 בבית העלמין ירקון ביום י"ט באייר תשע"ו, 26 במאי 2016. על מצבתה מופיע שמה בעברית ותאריך פטירתה. תמונתה לא מופיעה על המצבה, גם לא כיתוב בשפה הרוסית. משפחתי חוותה עלבון צורב, בשל הקבורה בחלקה נפרדת ליוצאי חבר העמים.
תמונת מצבתה של סבתי מצורפת לתצהיר זה כנספח 10.
11. הקבר של סבתי מצוי בשורת הקברים החזיתית בחלקה ד/12, ליד חלקה ה/12. המשיבה הציבה גדר בין שתי החלקות – זו המיועדת לכל יהודי וזו המיועדת ליוצאי חבר העמים. ניכר כי אין לגדר כל תכלית, מלבד יצירת חיץ בין קברי הנפטרים יוצאי חבר העמים ובין יתר הקברים.
תמונות של גדר ההפרדה בחלקה ד/12 בבית העלמין ירקון מצורפות לתצהיר זה כנספח 11.
12. על פי מידע שנמסר לי, כבר בשנת 2012 הועלו נגד המשיבה טענות על כך שהיא קוברת בנפרד נפטרים יוצאי חבר העמים, בבית העלמין סגולה. בתגובה לכתבה ששודרה בערוץ 10, המשיבה הכחישה כי מדובר בהפרדה על בסיס מוצא, וניסתה לטעון כי היא ייחדה חלקה לקברים שעל מצבותיהם משובצים תצלומי הנפטרים, וזאת מתוך רצון לשמור על אחידות במראה המצבות בבית העלמין.
13. לא היה שום יסוד לתירוץ זה. הרי מקום הקבר נקבע לפני טקס ההלוויה, והמצבה מונחת רק במלאת שלושים לקבורה, בהתאם למנהג היהודי. מעבר לכך, על פי מידע שנמסר לי, על הרוב המוחלט של המצבות בחלקה חח/ג, בה עסקה הכתבה, לא מופיעה תמונה של הנפטר, ומאות מן המצבות בחלקה אינן נושאות כל כיתוב ברוסית.
תמונות של חלקה חח/ג בבית העלמין סגולה מצורפות לתצהיר זה כנספח 4.
- תקליטור ובו העתק הכתבה ששודרה בערוץ 10 מצורף לתצהיר זה כנספח 5.
14. בסיום הכתבה נמסר כי שרת העלייה והקליטה, גבי סופה לנדבר, מגנה את ההפרדה הפסולה, והודיעה כי היא תפנה לשר לשירותי דת לשם שינוי התנהלות המשיבה. לא ידוע לי אם בוצעה פניה כזו על ידי השרה, וגם לא ידוע לי כיצד ואם בכלל פעל המשרד לשירותי דת, בעקבות פרסום הכתבה.

15. על פי מידע שנמסר לי, גם חלקה ט/א בבית העלמין סגולה יוחדה לקבורת נפטרים מחבר העמים. הקבורה בה החלה בשנת 2011, ומאז נקברו בה למעלה מ-150 נפטרים.
- תמונות של חלקה ט/א בבית העלמין סגולה מצורפות לתצהיר זה כנספח 7.
16. ניתן היה לקוות כי החשיפה התקשורתית שמה קץ לנוהג הנפסד של המשיבה. תקווה זו נכזבה, ועל כך תעיד קבורת סבתי בחלקה נפרדת בבית העלמין ירקון. מאז ששודרה הכתבה, המשיבה הוסיפה לקבור בנפרד מאות רבות של יוצאי חבר העמים, ואף ייחדה חלקות נוספות לשם כך.
17. על פי מידע שנמסר לי, התקנת גדר הפרדה בין נפטרים מחבר העמים לבין יתר הנפטרים היא חלק ממדיניות המשיבה. המשיבה מנציחה את ההפרדה הפסולה על ידי התקנת גדרות בין החלקות המיועדות לנפטרים מחבר העמים, לבין החלקות האחרות. הראיתי כי כך המשיבה נוהגת בחלקה בה קבורה סבתי (נספח 11 לתצהיר זה). גדר מפרידה גם בין חלקה ט/א בבית העלמין סגולה, בה קבורים נפטרים מחבר העמים, ובין חלקה טו הצמודה לה. כך נעשה גם בחלקה חח/ג בבית העלמין סגולה. בשורות י"א-כ' בחלקה זו קבורים כ-150 נפטרים שכמעט אף אחד מהם אינו יוצא חבר העמים. גדר העוברת בלב החלקה תוחמת קברים אלה, ומפרידה ביניהם ובין קברי יתר הנפטרים בחלקה, יוצאי חבר העמים.
- תמונות של גדרות ההפרדה בחלקות ט/א ו-חח/ג בבית העלמין סגולה מצורפות לתצהיר זה כנספחים 12 ו-13.
18. ביום 14 ביוני 2016 פורסמה בעיתון "ידיעות אחרונות" כתבה שעסקה במדיניות ההפליה הפסולה שבה נוקטת המשיבה בחלקה ד/12 בבית העלמין ירקון. בכתבה הובא סיפורה של משפחתי. על פי מידע שנמסר לי, ביום 2 באוגוסט 2016 הוקדש לכך חלק מתוכנית הרדיו "סדר יום" עם רן בנימיני, ברשת ב'. עו"ד ישראל פת, היועץ המשפטי של המשרד לשירותי דת, ציין כי לאחר פרסום הכתבה בעיתון "ידיעות אחרונות" חל שינוי בהתנהלות המשיבה, וכי היא החלה לקבור בחלקה ד/12 גם נפטרים שאינם יוצאי חבר העמים (עמוד 5 לתמליל התוכנית).
- העתק כתבה שפורסמה בעיתון "ידיעות אחרונות" ביום 14 ביוני 2016 מצורף לתצהיר זה כנספח 14.
- תמליל קטע מתוכנית הרדיו "סדר יום" מיום 2 באוגוסט 2016 מצורף לתצהיר זה כנספח 15.

19. ביום 2 באוגוסט 2016 התקיים דיון בנושא בוועדת העלייה, הקליטה והתפוצות של הכנסת. לדיון זומנו בני משפחות של נפטרים מחבר העמים שנקברו בחלקות נפרדות. אני נשאתי דברים אלה (עמודים 8-9):

"סבתי זכרונה לברכה, נינל, לא נהנתה מילדות נפלאה כיהודייה בקיבו. בגיל 12 היא פונתה מקיבו בעקבות פלישת הנאצים ... לאחר מכן נפלה בשבי הנאצים והועמדה מול כיתת יורים. היא נפצעה מכדור בידה ובלילה זחלה מתוך ערימת הגופות ... אחרי ששרדה את המלחמה ונישאה לסבי יצחק הם הביאו לעולם את אימי אינה, אשר בתורה, כמו כל משפחתי, נאלצה לסבול מהאנטישמיות הקשה ובעיקר לסבול מתחושת חוסר השייכות ... לבסוף להורי נמאס והם החליטו שאנחנו עולים למדינת ישראל ... מקום שבו לא יחרטו צלב קרס על ראשו של אחי הגדול בגיל תשע במחנה הקיץ ... קיוויתי שבשנת 2016 לא נצטרך עוד סיפורים על אנטישמיות ולא נצטרך להוכיח שאנחנו אזרחים מועילים ותורמים ומשרתים. קיוויתי שלא אני ולא אף אחד מבני דורי העולים נצטרך שוב ושוב להוכיח שאנחנו יהודים מספיק, להוכיח שאנחנו ישראלים מספיק. הרי ברחנו מחיים כאלה, ברחנו ממדינה שחשבה שאנחנו יהודים מדי רק כדי להגיע למדינה שאומרת שאנחנו לא יהודים מספיק. סבתי האהובה קבורה כיום בחלקה נפרדת, מתוך מחשבה שמנהגי הקבורה של העולים עלולים לפגוע ברגשותיהם של היהודים הצברים. אלה כנראה, לפחות על פי מה שחברה קדישא אומרת, יהודים יותר מסבתי עליה השלום. החרפה שהוטלה על סבתי והספק שתמיד יישאר איתה, גם בלכתה, הם עלבון צורב לכל משפחתי. אני מבקש מכם, אל תיתנו לעוד משפחה לסבול מעלבון זה. עלבון זה לא חל רק עלינו, הוא חל על כולנו פה ועל כל הרעיון הציוני ליישב את העם היהודי בישראל."

תמליל דיון ועדת העלייה, הקליטה והתפוצות מיום 2 באוגוסט 2016 מצורף לתצהיר זה כנספח 16.

20. הפרדת נפטרים מחבר העמים הינה חלק ממדיניות נמשכת של המשיבה ואינה מקרית. הסיפור שלי אינו ייחודי. הוא משותף לי ולכל חברי הקבוצה המיוצגת.

21. על פי מידע שנמסר לי, לצורך הגשת בקשת האישור נערך רישום של הקברים בחלקות חח/ג ו-ט/א בבית העלמין סגולה וחלקות ג/1 ו-ד/12 בבית העלמין ירקון פתח תקוה. לשם כך נעשה שימוש גם באתר האינטרנט שמפעילה המשיבה עבור בית העלמין סגולה, בכתובת www.sgula.org. באתר מופעל מנוע חיפוש המאפשר איתור מקומות קבורה לפי שמות נפטרים, לרבות בבית העלמין ירקון. תוצאות החיפוש כוללות את שם הנפטר, שם אביו, תאריך הקבורה ומקום הקבורה. בסך הכל נערך רישום של 2,431 קברים.

22. על פי מידע שנמסר לי, במסגרת הרישום שנערך, סומנו שמות הנפטרים שעל קברם קיים כיתוב בכתב קירילי. נפטרים אלה, ורק הם, סומנו ככאלה שזוהו כיוצאי חבר העמים. נפטרים שעל מצבתם לא הופיע כתב קירילי לא סומנו כיוצאי חבר העמים, גם כאשר שמותיהם העידו כי זה מוצאם, ועל כן הם שייכים לקבוצה המיוצגת. לשם המחשה, בקרב הנפטרים שלא זוהו כיוצאי חבר העמים בארבע החלקות הנפרדות, עשרת השמות הנפוצים ביותר (לפי סדר יורד) הם שרה, בוריס, סופיה, דוד, אנה, לב, מיכאל, רוזה, אלכסנדר וגריגורי. במסגרת רישום הקברים צוין בנוסף, ביחס לכל קבר, אם מופיעה עליו תמונת הנפטר, וכן צוינו סממנים נוספים המעידים על מוצא הנפטר, כגון מקום לידתו.

23. על פי מידע שנמסר לי, ממצאי הבדיקה הם כדלקמן:

23.1. בחלקה חח/ג בבית העלמין סגולה קבורים 2,013 נפטרים, מתוכם על גבי 1,524 קברים קיים כיתוב בכתב קירילי, ועל כן הם זוהו כקברי נפטרים מחבר העמים. מכאן עולה כי שיעור קברי נפטרים מחבר העמים בחלקה חח/ג עומד על 75.7% לכל הפחות מקרב כלל הנפטרים הקבורים במקום.

כאמור, בלב חלקה חח/ג עוברת גדר היוצרת מתחם נפרד, בו קבורים כ-150 נפטרים (נספח 13 לתצהיר זה). הבדיקה העלתה כי במתחם מגודר זה עומד שיעור הקברים שעל גביהם קיים כיתוב בכתב קירילי על 2.6% בלבד. בהתעלם ממתחם זה, שיעור קברי הנפטרים מחבר העמים בחלקה חח/ג עומד על 81.46% לכל הפחות מקרב הנפטרים הקבורים באזור הרלוונטי בחלקה.

23.2. בחלקה טו/א בבית העלמין סגולה קבורים 166 נפטרים, מתוכם, על גבי 128 קברים קיים כיתוב בכתב קירילי. מכאן עולה כי שיעור קברי נפטרים מחבר העמים בחלקה טו/א עומד על 77.1% לכל הפחות מקרב כלל הנפטרים הקבורים במקום.

23.3. בחלקה ג/1 בבית העלמין ירקון קבורים 171 נפטרים, מתוכם, על גבי 126 קברים קיים כיתוב בכתב קירילי. מכאן עולה כי שיעור קברי נפטרים מחבר העמים בחלקה ג/1 עומד על 73.68% לכל הפחות מקרב כלל הנפטרים הקבורים במקום.

23.4. בחלקה ד/12 בבית העלמין ירקון קבורים 81 נפטרים, מתוכם, על גבי 29 קברים קיים כיתוב בכתב קירילי. מכאן עולה כי שיעור קברי נפטרים מחבר העמים בחלקה ד/12 עומד על 35.8% לכל הפחות מקרב הנפטרים הקבורים בחלקה.

כאמור, בעקבות פרסום הכתבה בעיתון "ידיעות אחרונות" על הקבורה הנפרדת בחלקה ד/12, המשיבה קברה בחלקה גם נפטרים שאינם יוצאי חבר העמים. בחינת נתוני הקבורה בחלקה ד/12 עד מועד פרסום הכתבה (14 ביוני 2016), מגלה כי עד לאותו מועד נקברו בחלקה 39 נפטרים, מתוכם 27 זוהו כיוצאי חבר העמים. קבוצה זו מהווה 69.23% מקרב הנפטרים הקבורים בחלקה, בפרק הזמן המדובר.

24. ד"ר קרן וינשל-מרגל חיוותה דעתה על נתונים אלה. ד"ר וינשל-מרגל עומדת על כך שבחלקות המדוברות, שיעור הנפטרים מחבר העמים עומד על פי 3 עד 7 משיעור יוצאי חבר העמים באוכלוסייה היהודית בישראל. ד"ר וינשל-מרגל קובעת כי על סמך הנתונים ניתן לקבוע ברמת מובהקות של 99% כי קבורת יוצאי חבר העמים בחלקות המדוברות אינה מקרית.

25. המשיבה הודתה בכך שהנהיגה מדיניות פסולה של הפרדת נפטרים מחבר העמים.

26. בדיון בוועדת העלייה, הקליטה והתפוצות של הכנסת בו השתתפתי, עו"ד אשר אקסלרוד ייצג את המשיבה. הוא הודה כי המשיבה הנהיגה מדיניות פסולה של הפרדת נפטרים מחבר העמים, אולם טען כי ההתנהלות המפלה הופסקה בשנת 2014, עם החלפת הנהלת המשיבה (נספח 16, עמודים 11-14):

"הבעיה היא באמת של תקופה מסוימת שבה הייתה התייחסות לא נכונה לעולים חדשים או לנפטרים שהם עולים חדשים ... אני בדקתי את התופעה בסגולה, יש שם חלקה, יש שם, נדמה לי, 38 קברים שהם יוחדו כולם, לצערי הרב, לתופעה השלילית הזו, תופעה שהיא פסולה. הנהלת חברה קדישא פתח תקווה התחלפה לפני כשנתיים וחצי, אין מדיניות כזו מאז. אנחנו קיימנו ישיבה במשרד לשירותי הדת ... אנחנו העלינו את הנושא, חידדנו אותו, אנחנו הפנמנו והעברנו לכל מי שנחוץ שיידע את המדיניות הברורה שלא יכולה להיות אפליה כזו ... קודם כל התופעה הזו הייתה, זו עובדה, שנית, התופעה הזו נפסקה וזאת עובדה שאני מזמין אתכם לבדוק אותה גם מעת לעת. שלישית, המדיניות היא מוצהרת וברורה, שלא ניתן יד לדברים האלה והם לא יתקיימו."

27. על פי מידע שנמסר לי, בכל הנוגע להפסקת התופעה ולהיקפה, דברים אלה לא תואמים את המציאות. בבית העלמין סגולה נקברו בחלקות נפרדות אלפי נפטרים, לא 38 בלבד. הנתון בו נקב עו"ד אקסלרוד מתאים דווקא לחלקה ד/12 בבית העלמין ירקון, בה נקברה סבתי.

28. כמו כן, על פי מידע שנמסר לי, אין מדובר בתקופה מסויימת בה בוצעה ההפרדה, כפי שנאמר, אלא בפרק זמן ממושך ביותר, **למעלה מעשור**. חילופי הנהלת המשיבה בשנת 2014 לא הביאו להפסקת התופעה. נהפוך הוא, תחת ההנהלה החדשה המשיבה חנכה חלקות נוספות וביצעה בהן ובחלקות הקיימות קבורה נפרדת למאות יוצאי חבר העמים, בבתי העלמין סגולה וירקון. הימשכות התופעה מצרפת אל מעגל הנפגעים בני משפחה רבים, החווים את העלבון הצורב, והיא גם מגבירה את עלבונם של בני משפחות הנפטרים הקבורים בחלקות אלה.
29. על פי מידע שנמסר לי, חרף ההצהרות הנחרצות של המשיבה בגנות התופעה, נראה כי התנהלות הנפסדת נמשכת כסדרה, מלבד חלקה ד/12, בה נקברו לאחרונה גם נפטרים שאינם מחבר העמים. כך, בחלקה ח/ג, שהקבורה הנפרדת בה לא זכתה להד תקשורת באחרונה, נותר הסדר הרע על כנו. יוצאי חבר העמים נקברים בה בנפרד כתמיד. מעבר לכך, בכל החלקות הנפרדות לא הוסרו הגדרות המפרידות בין קברי הנפטרים מחבר העמים ובין יתר הקברים.
30. לסיכום חלק זה, מזה כ-12 שנים המשיבה מנהיגה מדיניות של קבורה נפרדת לנפטרים מחבר העמים, בבתי העלמין שבניהולה. בחסות מדיניות חשוכה זו למעלה מ-2,200 יוצאי חבר העמים הופרדו במותם מהנפטרים האחרים. על קרוביהם נגזר לחוש השפלה, בידוד וביזוי עד סוף חייהם. מפעם לפעם המשיבה נתפסת בקלקלתה, מספקת תשובות חיוורות, ממעיטה בחומרת המעשה, וממשיכה בדרכה הנלוזה. יש לשים לכך קץ.

חלק שלישי - עילת התביעה - הפרת חוק איסור הפליה

31. על פי ייעוץ משפטי שקיבלתי, החוק קובע כי מי שעיסוקו בהפעלת מקום ציבורי, לא יפלה במתן שירות במקום הציבורי מחמת ארץ מוצא.
32. על פי ייעוץ משפטי שקיבלתי, בית עלמין מהווה מקום ציבורי.
33. המשיבה מייחדת לנפטרים מחבר העמים חלקות קבורה נפרדות מיתר הנפטרים. הפרדת הקברים יוצרת שתי קבוצות הניצבות זו מול זו, משני עברי הגדר: מצידה האחד, קבוצת הנפטרים היהודים כולם; ומצידה האחר, קבוצת הנפטרים היהודים יוצאי ארצות חבר העמים. ההפרדה בין נפטרים מחבר העמים לבין יתר הנפטרים מביעה זלזול ובוז ביוצאי חבר העמים, הן הנפטרים והן בני משפחותיהם. בפעולותיה הנפסדות המשיבה מעבירה מסר ליוצאי חבר העמים, לפיו הם אינם ככל אדם, כך שמן הראוי להפרידם מאחרים. על פי ייעוץ משפטי שקיבלתי, הפרדה זו מהווה הפליה פסולה של חברי הקבוצה המיוצגת, על בסיס ארץ המוצא שלהם, והינה עוולה לפי חוק איסור הפליה.
34. על פי ייעוץ משפטי שקיבלתי, המחוקק רואה באופן עקרוני הפרדה כהפליה ואוסר אותה. המחוקק מצא לנכון להתיר את האיסור ביחס למקרה מסויים, של הפרדה מגדרית מוצדקת. כל הפרדה אחרת, על בסיס שיוך קבוצתי מהסוג הנקוב בחוק – נאסרה לחלוטין.

35. על פי ייעוץ משפטי שקיבלתי ומידע שנמסר לי, התוצאה – חלקות קבורה בהן אלפי נפטרים שהמשותף להם הוא מקום מוצאם – חמורה במיוחד כשמדובר ביוצאי חבר העמים. כידוע, מכוח חוק השבות עלו רבים ממדינות חבר העמים שיהדותם לפי ההלכה לא הוכחה. עולים אלה נקברים בחלקות למסופקי יהדות, המצויות בבתי עלמין ברחבי ישראל. בבתי העלמין בהנהלת המשיבה לא קיימות חלקות למסופקי יהדות. קבורתם בנפרד של יהודים מחבר העמים מעוררת חשש כי מבקרים בבית העלמין יראו את החלקות הנפרדות כחלקות למסופקי יהדות, ויטילו ספק ביהדותם של הקבורים בחלקות אלה. חשש זה עולה גם מדברי בוועדת העלייה, הקליטה והתפוצות של הכנסת, לפיהם "ברחנו ממדינה שחשבה שאנחנו יהודים מדי רק כדי להגיע למדינה שאומרת שאנחנו לא יהודים מספיק" (נספח 16 לתצהיר זה, עמוד 9).

רשימת חלקות מסופקי יהדות וחסרי דת מאתר המשרד לשירותי דת מצורפת לתצהיר זה כנספח 17.

36. על פי ייעוץ משפטי שקיבלתי, הפרדה על בסיס השתייכות קבוצתית, כגון מוצא או מין, מהווה הפליה.

37. בענייננו, ההפרדה נכפית על יוצאי חבר העמים, אשר בוודאי לא מעוניינים בה. מקור ההפרדה אינו ברצונם של יוצאי חבר העמים לקבור את יקיריהם בנפרד, והיא בוודאי לא מוצעת לבחירתם. היא נכפית עליהם כעובדה מוגמרת, בשעתם הקשה ביותר.

38. על פי ייעוץ משפטי שקיבלתי, חברי הקבוצה אינם מופלים בכך שהמשיבה לא מספקת להם שירותי קבורה אלא בכך ששירותי הקבורה ניתנים להם בחלקות נפרדות, בשל מוצאם. פעולות המשיבה, היוצרות הפליה אסורה כנגד הנפטרים ובני משפחותיהם, גורמות פגיעה קשה בכבודם.

39. על פי ייעוץ משפטי שקיבלתי, הפרדת הנפטרים מחבר העמים פוגעת גם בזכותם של חברי הקבוצה לשוויון. המשיבה הקצתה קברים באופן לא שוויוני שכן נפטרים מחבר העמים, שהובאו לקבורה בבתי העלמין בניהולה, הופנו לחלקות הנפרדות שהוקצו להם. יתר הנפטרים הובאו לקבורה ברחבי בתי העלמין, ללא כל מגבלה.

40. על פי ייעוץ משפטי שקיבלתי, הלכה למעשה, המשיבה העניקה לחברי הקבוצה המיוצגת שירותי ציבורי שונה מזה שהעניקה ליתר משפחות הנפטרים אשר קברו את יקיריהם בבתי העלמין המנוהלים על ידה. בעוד שלכלל משפחות הנפטרים ניתן שירות קבורה אשר אינו תלוי בארץ המוצא של הנפטר, לחברי הקבוצה המיוצגת ניתן שירות ציבורי שונה – כזה אשר קובע את מיקום הקבר בהתאם לארץ המוצא. בעוד שלכלל הנפטרים ניתנה האפשרות להיקבר ברחבי בית העלמין (בכפוף למגבלות הקיימות), הנפטרים אשר נקברו בחלקות הנדונות בתובענה זו הופנו על ידי המשיבה למספר חלקות מצומצם, וזאת על רקע ארץ מוצאם.

41. על פי ייעוץ משפטי שקיבלתי, מתן שירותי ציבורי זה, באופן שונה לקבוצת יוצאי מדינות חבר העמים, מהווה פגיעה בשוויון.

42. מדיניות ההפליה של המשיבה פגעה ופוגעת בבני משפחות הנפטרים. על פי ייעוץ משפטי שקיבלתי, השירותים המפלים ניתנו לבני המשפחה, חברי הקבוצה המיוצגת, אשר ניצבים בפני המשיבה עם מות יקיריהם, ומבקשים להסדיר את הקבורה. בשעה קשה זו של חברי הקבוצה הם הופנו על ידי המשיבה לקבור את יקיריהם בחלקה נפרדת, וזאת על רקע ארץ המוצא שלהם ושל יקיריהם שנפטרו.

43. חברי הקבוצה חוו עלבון צורב. תחושה זו מוסיפה להכות בהם כאשר הם שבים ופוקדים את חלקות הקבר של יקיריהם בבתי העלמין. התחושה אף מתעצמת, נוכח העובדה שהמשיבה הוסיפה לקבור בחלקות הנפרדות אך ורק נפטרים מחבר העמים. בנוסף, מי מחברי הקבוצה שמבקש להיטמן, בבוא היום, לצד קרובו, יודע כבר עתה כי גם הוא ייטמן בנפרד, בשל מוצאו מחבר העמים. תחושה זו תהא מנת חלקם עד יומם האחרון. על כן, לחברי הקבוצה – בני המשפחות – עומדת עילת תביעה נגד המשיבה, בשל הפלייתם.
44. בנוסף, על פי ייעוץ משפטי שקיבלתי, לחברי הקבוצה קמה עילת תביעה גם בשל הפגיעה בכבוד של יקיריהם שנפטרו.
45. על פי ייעוץ משפטי שקיבלתי, זכותו של אדם לכבוד ממשיכה לעמוד לו גם לאחר פטירתו. הזכות להיקבר בכבוד מהווה אף היא חלק מהזכות לכבוד האדם.
46. על פי ייעוץ משפטי שקיבלתי, כבוד המת כולל גם את כבודם של בני משפחתו.
47. על פי ייעוץ משפטי שקיבלתי, פגיעה בכבוד המת עשויה להקנות לבני משפחתו זכות תביעה.
48. על כן, על פי ייעוץ משפטי שקיבלתי, הפגיעה בכבוד הנפטרים מקנה לבני משפחותיהם זכות תביעה, בגין הנזק שנגרם להם מההתנהגות העוולתית.
49. בענייננו, אין להסתפק בהטלת אחריות על המשיבה, אלא יש גם להטיל אחריות אישית בגין ההפליה הפסולה גם על מנהלי המשיבה בתקופה הרלוונטית – מר פומרנצ'יק ומר פורת, משיבים מס' 2 ו-3. על פי מידע שנמסר לי, מר פומרנצ'יק כיהן כמנהל המשיבה החל משנת 2005 לכל המאוחר, ועד שנת 2014. הקבורה הפסולה והנפרדת, בחלקה חח/ג שבבית העלמין סגולה, בוצעה במהלך שנות כהונתו. בשנת 2011 אף נפתחה בבית העלמין סגולה חלקה נוספת לשם קבורה נפרדת – חלקה טו/א, הכל תחת הניהול והאחריות של מר פומרנצ'יק. בשנת 2012, במהלך כהונת מר פומרנצ'יק, שודרה בערוץ 10 הכתבה על מדיניות ההפרדה של המשיבה בחלקה חח/ג בבית העלמין סגולה (נספח 5 לתצהיר זה). בתגובה לכתבה, המשיבה סיפקה את התירוץ, לפיו החלקה הנפרדת מתאפיינת בתמונות הנפטרים המופיעות על המצבות. כפי שהראיתי, זהו תירוץ כוזב, וגם אם היה בו אמת, הוא לא יכול היה להכשיר את ההפליה הפסולה. לאחר פרסום הכתבה המשיבה המשיכה לקבור בחלקה זו מאות נפטרים מחבר העמים. עובדות אלה מלמדות כי העוולה בוצעה בידיעת מר פומרנצ'יק, מנהל המשיבה באותה תקופה, וכי הוא לא נקט אמצעים סבירים למניעתה.
50. אשר למר פורת, המכהן כיום כמנהל המשיבה – במהלך כהונתו המשיבה ממשיכה להנהיג את ההפרדה הפסולה. בתקופה זו המשיבה החלה להפעיל את בית העלמין ירקון. כפי שהראיתי, גם בבית עלמין זה המשיבה הקימה חלקות נפרדות לנפטרים מחבר העמים, אחת מהן מגודרת. במהלך כהונת מר פורת נשמרה מדיניות ההפרדה גם בבית העלמין סגולה. מר פורת נושא באחריות אישית לעוולות שבוצעו תחת אחריותו.
51. לסיכום חלק זה, על פי ייעוץ משפטי שקיבלתי, קבורת נפטרים מחבר העמים בחלקות נפרדות בבתי העלמין בהנהלת המשיבה, מקימה לבני משפחותיהם עילת תביעה נגד המשיבים.

חלק רביעי - הסעדים המבוקשים

52. על פי ייעוץ משפטי שקיבלתי, עילת התביעה מקימה לחברי הקבוצה זכאות לסעדים הבאים:
- 52.1. הטלת איסור על המשיבה להקצות לנפטרים מחבר העמים חלקות נפרדות בבתי העלמין שבניהולה;
 - 52.2. הטלת איסור על המשיבה לבצע קבורה של נפטרים מחבר העמים, לרבות קביעת מיקום הקבר, בחלקות שיוחדו לכך, באזורים שיוחדו לכך בתוך חלקות או בכל בדרך אחרת שיש בה הפרדה מאחרים;
 - 52.3. חיוב המשיבה לבצע קבורה של נפטרים מחבר העמים, לרבות קביעת מיקום הקבר, כפי שנקברים נפטרים אחרים, וללא התחשבות בארץ מוצאם;
 - 52.4. חיוב המשיבה להסיר את כל הגדרות המפרידות בין חלקות שיוחדו לנפטרים מחבר העמים ובין חלקות אחרות בבתי העלמין שבניהולה, או גדרות היוצרות הפרדה כאמור בתוך אותה חלקה; וכן
 - 52.5. פיצוי כל חברי קבוצת התובעים בגין הנזק שנגרם להם בקשר עם עילת התביעה; וביחס למר פומרנצ'יק ומר פורת – הטלת אחריות אישית לפיצוי לפי תקופות כהונותיהם כמנהלי המשיבה וחיובם בפיצוי בהתאם.
53. על פי ייעוץ משפטי שקיבלתי, לחברי הקבוצה נגרם נזק בגין קבורת קרוביהם בחלקות נפרדות המיועדות לנפטרים מחבר העמים. מדיניות ההפרדה של המשיבה מסבה לחברי הקבוצה צער עמוק, בושה, השפלה ועלבון.
54. על פי מידע שנמסר לי, למעלה מ-2,200 נפטרים יוצאי חבר העמים נקברו בחלקות נפרדות בבתי העלמין בהנהלת המשיבה. הבקשה מוגשת בשם קרובי המשפחה של כל הנפטרים – בני זוגם, ילדיהם, נכדיהם, הוריהם, הורי הוריהם, אחיהם ואחיותיהם. על פי הערכה שמרנית, מדובר בכ-11,000 חברי קבוצה לכל הפחות.
55. הנזק לכל חבר קבוצה הועמד על סכום של 20,000 ש"ח, בהתאם לייעוץ משפטי שקיבלתי.
56. על פי ייעוץ משפטי שקיבלתי, הסכום המשוער של תביעות חברי הקבוצה מוערך בכ-220,000,000 מיליון ש"ח. סכום זה מתקבל ממכפלת מספר חברי הקבוצה המשוער (11,000) בנזק שנתבע עבור כל חבר קבוצה (20,000 ש"ח).

חלק חמישי - תביעת איש מחברי הקבוצה לא התיישנה

57. על פי ייעוץ משפטי שקיבלתי, חברי הקבוצה הם קרובי משפחתם של נפטרים מחבר העמים אשר נקברו בחלקות הנפרדות, החל משנת 2004 ועד למועד הגשת התביעה לאחר אישורה כייצוגית.
58. על פי ייעוץ משפטי שקיבלתי, מדיניות ההפרדה של המשיבה היא עוולה נמשכת, ולכן תקופת ההתיישנות תימנה החל מהמועד בו תופסק הקבורה הנפרדת. העוול שנגרם לחברי הקבוצה אינו מתמצה בקבורת יקירם בחלקה נפרדת. הוא נמשך ומתעצם לאחר מעשה הקבורה, בכך שהמשיבה מוסיפה לקבור בחלקות הנפרדות נפטרים מחבר העמים, ובכך שהיא מנציחה את ההפרדה באמצעות גדרות. כפי שהראיתי, מדיניות זו ממשיכה לנהוג עד היום. כל קבורה נוספת של נפטרים מחבר העמים מעצימה את ההפליה ואת העוול שנגרם לחברי הקבוצה שיקריהם טמונים בחלקות הנפרדות. המדיניות הנמשכת מסבה נזק לחברי הקבוצה מדי יום ביומו. על כן, ביחס לכלל חברי הקבוצה, מעשי ההפליה נמשכים ותקופת ההתיישנות טרם החלה להימנות.

59. על כן, על פי ייעוץ משפטי שקיבלתי, עילת התביעה של חברי קבוצה שקרוביהם נקברו בחלקות נפרדות לפני למעלה משבע שנים לא התיישנה.

חלק שישי - מתקיימים כל התנאים לאישור התובענה כייצוגית

60. על פי ייעוץ משפטי שקיבלתי, התובענה הייצוגית ממלאת אחר כל התנאים שנקבעו לצורך אישור הגשתה, לפי חוק תובענות ייצוגיות.
61. כפי שהראיתי, בידי עילת תביעה אישית כלפי המשיבים. על כן אני רשאי להגיש את בקשת האישור ואת התובענה הייצוגית, לאחר שזו תאושר.
62. על פי ייעוץ משפטי שקיבלתי, הבקשה ממלאת אחר הדרישות הקבועות בחוק.
63. על פי ייעוץ משפטי שקיבלתי ומידע שנמסר לי, ברור כי יסודות עילת התביעה משותפים לחברי קבוצת התובעים. המשיבה נהגה בדרכיה הפסולות כלפי כלל הנפטרים שנקברו בחלקות הנפרדות, ובני משפחותיהם. לא מדובר במקרה בודד, אלא במדיניות של הפליה. שאלת אחריות המשיבה לנוקים שנגרמו בשל מדיניות זו משותפת לכל חברי הקבוצה. על כן, לחברי הקבוצה עילת תביעה משותפת. הנסיבות המגבשות עילות תביעה אלה נוגעות באותו האופן לכל חברי הקבוצה.
64. על פי ייעוץ משפטי שקיבלתי, לשם בירור עילת התביעה בית המשפט יידרש לדון ולהכריע בשאלות המשותפות הבאות – האם המשיבה הנהיגה מדיניות של הפרדת נפטרים מחבר העמים; האם במעשים אלה מבוצעת עוולה לפי חוק איסור הפליה; האם מר פומרנצ'יק ומר פורת נושאים באחריות אישית; האם נגרם נזק לחברי הקבוצה בשל ההפליה האמורה; ועוד. שאלות אלה משותפות לחברי הקבוצה.
65. מעבר לכך, על פי ייעוץ משפטי שקיבלתי, לא נדרשת זהות מוחלטת של כל השאלות הטעונות הכרעה ביחס לכל חברי הקבוצה.
66. על פי ייעוץ משפטי שקיבלתי, נוכח העובדות שהוצגו ועילת התביעה המבוססת, ברור כי קיימת אפשרות סבירה שהשאלות שבמחלוקת יוכרעו לטובת חברי הקבוצה, והרבה למעלה מכך.
67. על פי ייעוץ משפטי שקיבלתי, ניהול ההליך במתכונת של תביעה ייצוגית מהווה הדרך היעילה וההוגנת להכרעה במחלוקת.
68. על פי ייעוץ משפטי שקיבלתי, גם גודל הקבוצה המיוצגת מצדיק את אישור התובענה כייצוגית. מדובר באלפי חברי קבוצה, ויותר מכך. בנסיבות אלה מוצדק, ואף מן ההכרח, לברר את העניין בתביעה ייצוגית. זוהי הדרך היעילה וההוגנת להכריע בעניין, להפסיק את מדיניות ההפרדה הפסולה של המשיבה, ולהביא לפיצוי חברי הקבוצה.
69. על פי ייעוץ משפטי שקיבלתי, עניינם של חברי הקבוצה ייוצג וינהל בדרך הולמת ובתום לב. אני פועל על מנת להשיג סעד הולם עבור חברי הקבוצה והציבור כולו. האינטרסים שלי זהים לאלה של כלל חברי הקבוצה.
70. לסיכום, על פי ייעוץ משפטי שקיבלתי, כל הדרוש לשם אישור התובענה כייצוגית מתקיים בבירור.

חלק שביעי - סוף דבר

71. המשיבים החליטו שקירבה ליוצאי חבר העמים לא יאה עבור כלל הציבור. יש להוקיע את המשיבים על כך. לדאבון הלב, את שנעשה אין להשיב – הקבורה הנפרדת תהווה ראייה נצחית להפליה כלפינו וכלפי יקירינו. כעת נותר להסיר את הגדרות, לעקור מן השורש את מדיניות הקבורה הנפרדת, ולפצות את נפגעים.

זה שמי, זו חתימתי ותוכן תצהירי אמת

ניקי זינצ'נקו

אישור

אני החתום מטה, עו"ד נדב מיארה, מאשר בזה כי ביום 15 בנובמבר 2016 התייצב בפני מר ניקי זינצ'נקו, שהזדהה בפני באמצעות תעודת זהות שמספרה 303866404, ולאחר שהזהרתיו כי עליו לומר את האמת וכי יהיה צפוי לעונשים הקבועים בחוק אם לא יעשה כן, אישר את נכונות הצהרתו וחתם עליה בפני.

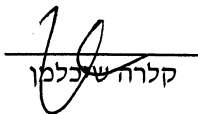
נדב מיארה, עו"ד

תצהיר

אני החתומה מטה, קלרה שיכלמן, נושאת תעודת זהות מס' 304424096, לאחר שהוזהרתי כי עלי לומר את האמת וכי אהיה צפויה לעונשים הקבועים בחוק אם לא אעשה כן, מצהירה בזה כדלקמן:

1. אני עושה תצהיר זה בתמיכה לבקשה לאישור תביעה ייצוגית נגד חברה קדישא (גחש"א) פתח תקוה ואחרים.
2. סבתי שיבע שיכלמן ז"ל נולדה בעיר בראילוב שבברית המועצות (כיום באוקראינה), ועלתה לישראל בשנת 1993. היא נפטרה בעיר פתח תקווה ביום י"ח באייר (ל"ג בעומר) התשס"ז, ונקברה למחרת בחלקה חח/ג בבית העלמין סגולה שבעיר. באותה תקופה עברתי טירונות כחיילת צעירה. לצערי, לא התאפשר לי לצאת מהבסיס כדי להשתתף בהלוויה.
3. סבתי נקברה בחלקה מיוחדת בבית הקברות, המיועדת לנפטרים יוצאי מדינות חבר העמים. בני משפחתי סיפרו לי כי כבר בהלוויה, הם הופתעו ונעצבו מאוד מכך שהשמות על הקברים מסביב לקבר הטרי של סבתי הם אך ורק שמות של עולים מברית המועצות. אני נוכחתי בדבר כשעלינו לקבר, במלאת שלושים לקבורת סבתי. המחשבה שבשעה שאני שירתתי בצבא ההגנה לישראל, כמו כל אזרח אחר, סבתי הובאה למנוחות בנפרד מכל אזרח אחר, גרמה לי צער רב.
4. איש מבני משפחתי לא נשאל אם ברצונו לקבור את סבתנו בחלקה נפרדת המיועדת ליוצאי חבר העמים. אילו שאלו אותנו, בוודאי שהיינו מסרבים לקבור אותה בחלקה מעין זאת, משום שסבתי, ואנחנו כמשפחה, רואים חשיבות רבה בזהותנו הישראלית-יהודית. סבתי הייתה ניצולת שואה ותמיד ראתה את עצמה כחלק בלתי נפרד מהעם היהודי.
5. על המצבה של סבתי יש כיתוב בעברית בלבד ואין תמונה שלה. עם זאת, גם אם על המצבה היו מופיעים כיתוב ברוסית או תמונה, היינו מתנגדים לכך שגוף כלשהו יחליט עבורנו שסבתי צריכה להיקבר בחלקה נפרדת בשל כך.
6. בכל פעם שאנחנו מגיעים לבית העלמין לאזכרות, אנחנו רואים כי יש יותר ויותר קברים עם שמות "רוסיים" בחלקה. הדבר גורם לנו עוגמת נפש רבה כל פעם מחדש, ומעצים את תחושת הפגיעה.
7. התנהלותה הפוגענית של החברה קדישא פוגעת בזיכרון של סבתי, ביכולת שלי להתאחד עם זכרה במקום קבורתה ובתחושת השייכות שלי.

זה שמי זו חתימתי ותוכן תצהירי אמת.

קלרה שיכלמן

אישור

אני החתום מטה, נדב מיארה, עו"ד, מאשר בזה כי ביום 10 בנובמבר 2016 התייצבה בפני גבי קלרה שיכלמן, המוכרת לי אישית, ולאחר שהוזהרתי כי עליה לומר את האמת וכי תהיה צפויה לעונשים הקבועים בחוק אם לא תעשה כן, אישרה את נכונות הצהרתה וחתמה עליה בפני.

נדב מיארה עו"ד

חוות דעת בעניין קבורה נפרדת של נפטרים יוצאי חבר העמים

ד"ר קרן וינשל-מרגל

10 בנובמבר 2016

תוכן עניינים

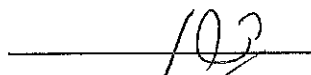
1. כללי.....1
2. קרן וינשל-מרגל – קורות חיים.....2
3. תקציר חוות הדעת.....4
4. תיאור מסד הנתונים.....4
5. ניתוח הנתונים לפי חלקה.....6
6. מסקנות.....7

1. כללי

התבקשתי על ידי פרופסור אלון קלמנט ועו"ד גיל רון לבחון האם ייתכן כי שיעור הנפטרים העולים מחבר העמים הקבורים בחלקות חח/ג ו-ט/א בבית העלמין סגולה וחלקות ג/1 ו-ד/12 בבית העלמין ירקון - שער פתח תקווה (להלן: בית העלמין ירקון) מתיישב עם חלוקה מקרית של נפטרים מקרב האוכלוסייה לחלקות.

אני נותנת את חוות דעתי זו בהתאם להוראות סעיף 25 לפקודת הראיות [נוסח חדש], תשל"א – 1971, ומצהירה בזה כי ידוע לי, שלעניין הוראות החוק הפלילי בדבר עדות שקר בשבוע, דין חוות דעת זו כדין עדות בשבועה בבית המשפט.

לצורך חוות דעתי עיינתי ברשימה של הקברים בחלקות חח/ג ו-ט/א בבית העלמין סגולה וחלקות ג/1 ו-ד/12 בבית העלמין ירקון, בה צוינו מצבות עליהן יש כיתוב בכתב קירילי, תמונת הנפטר או כיתוב המעיד כי הנפטר או בן/בת משפחתו הקרובה נולד או נקבר באחת ממדינות חבר העמים. חנתונים המלאים מצורפים לחוות דעת זו. מקורות נוספים עליהם מסתמכת חוות דעת זו ניתנים לאיתור על נקלה במאגרי נתונים, והפניה אליהם תצוין בגוף חוות הדעת.

רון יונש-מרגל

2. קרן וינשל-מרגל – קורות חיים

2.1 השכלה

2012 - 2007	PhD, האוניברסיטה העברית, המחלקה למדע המדינה. - זוכת מלגת רקטור לשנה"ל תשס"ח-תש"ע - זוכת מלגת האגודה האמריקאית למחקר אמפירי, 2009 - זוכת פרס הצטיינות מטעם מרכז הרצוג למחקר, 2009 - זוכת פרס פילוסופיה ומשפט לשנה"ל תשס"ח - זוכת פרס ראשון בתחרות המאמר המצטיין של הכנס הבינלאומי לתלמידי מחקר במדעי החברה, תשס"ט
2007 - 2006	MA (ראשונה במחזור), האוניברסיטה העברית, המחלקה למדע המדינה. - מצטיינת רקטור בשנה"ל תשס"ז - זוכת מלגת רקטור למצטיינים בשנה"ל תשס"ז
2003 - 1998	B.A (<i>magna cum laude</i>) כחוג לאחר תואר, אוניברסיטת תל-אביב, החוג למדע המדינה. - מצטיינת רקטור (ודיקאן) בשנה"ל תשס"א
2003 - 1998	LLB (<i>magna cum laude</i>), אוניברסיטת תל-אביב, הפקולטה למשפטים. - מצטיינת דיקאן בשנה"ל תשס"א - חברת מערכת "עיוני משפט", תשס"ב-תשס"ג

2.2 ניסיון מקצועי

2014 - היום	מרצה בכירה, האוניברסיטה העברית, הפקולטה למשפטים
2015	פרופסור אורח, מכון מקס פלאנק לטובין, גרמניה
2014 - 2010	מייסדת ומנהלת מחלקת המחקר של הרשות השופטת, בית המשפט העליון
2014 - 2012	מומחית לאומית, נציגת מדינת ישראל בוועידה האירופאית ליעילות הצדק (CEPEJ), מועצת אירופה
2010 - 2009	עמיתת מחקר אורחת באוניברסיטת הרווארד, בית הספר למשפטים
2010 - 2007	עמיתת מחקר באוניברסיטת העברית, פקולטה למדעי החברה, בתכנית למלגות מורחבות לתמידי דוקטורט מצטיינים (תכנית הרקטור)
2007 - 2004	עוזרת ליועצת המשפטית של ועדת חוקה חוק ומשפט של הכנסת
2004 - 2003	מתמחה בלשכה המשפטית של הכנסת, ועדת חוקה, חוק ומשפט

2.3 פרסומים ומאמרים

פרסומים בעברית:

ספר:

1. קרן וינשל-מרגל, חוק ואידיאולוגיה בבית המשפט העליון – ניתוח כמותי והשוואתי (2016).

מאמרים:

2. קרן וינשל-מרגל ויפעת גלון "ההשפעה של תיקון החוק בעניין הבניית שיקול הדעת השיפוטי בענישה על גזירת מאסרים", *עיוני משפט* ל"ח, 221 (2016).
3. קרן וינשל-מרגל ואלון קלמנט "יישום חוק תובענות ייצוגיות בישראל – פרספקטיבה אמפירית" *משפטים* כ"ה, 709 (2016).
4. אורן גזל-אייל וקרן וינשל-מרגל "כוחה של התביעה בהליכים הפליליים – מחקר אמפירי", *משפטים* מ"ד, 835 (2015).
5. קרן וינשל-מרגל, ענבל גלון, יפעת טרבלוס "יצירת מדד משקלות תיקים להערכת העומס השיפוטי בישראל", *משפטים* מ"ד 769 (2015).
6. מיכל שמיר וקרן מרגל "תפיסות איום ופסילת רשימות ומועמדים לכנסת - מירדור ועד בחירות 2003" *משפט וממשל* ח, 119 (2005).
7. קרן וינשל-מרגל ויפעת טרבלוס "פסיקת הוצאות משפט בבתי המשפט בישראל", צפוי להתפרסם במשפטים 2017.

פרסומים באנגלית:

8. Keren Weinshall-Margel, Udi Sommer & Ya'acov Ritov, *Ideological Influences on Governance and Regulation: The Comparative Case of Supreme Courts*. Regulation & Governance (accept subject to minor revisions, 2017).
9. Alon Klement & Keren Weinshall-Margel, *Cost Benefit Analysis of Class Action: an Israeli Perspective*. 172 Journal of Institutional and Theoretical Economics, 75 (2016).
10. Keren Weinshall-Margel & Michal Shamir, *The Political Dynamics of the Right to Be Elected in the Israeli Democracy*, in Elections in Israel – 2013 (Shamir ed., 2015).
11. Yigal Mersel & Keren Weinshall-Margel, *Establishing a Judiciary Based Research Center – the Israeli Experience*, 2 International Journal for Judicial Education and Training, 35 (2014).
12. Keren Weinshall-Margel, *Attitudinal and Neo-Institutional Models of Supreme Court Decision Making: An Empirical and Comparative Perspective from Israel*, 8 Journal of Empirical Legal Studies, 556 (2011).
13. Keren Weinshall-Margel & John Shapard, *Overlooked Factors in the Analysis of Parole Decisions*, 108 Proceedings of the National Academy of Sciences, 833 (2011) [Research Note].

14. Menachem Hofnung & Keren Weinshall-Margel, *Judicial Setbacks, Material Gains: Terror Litigation at the Israeli High Court of Justice*, 7 Journal of Empirical Legal Studies, 664 (2010).
15. Menachem Hofnung & Keren Weinshall-Margel, *Judicial Rejection as Substantial Relief*, in Courts and Terrorism: Nine Nations Balance Rights and Security (Volcansek & Stack eds., 2010, Cambridge University Press).
16. Michal Shamir & Keren Margel, *Disqualification of Political Party Lists and Candidates for the Knesset – Were the 2003 Elections Unique?*, in Elections in Israel – 2003 (Arian & Shamir eds., 2004).

3. תקציר חוות הדעת

בחלקות שנבחנו, שיעור הנפטרים העולים מחבר העמים עמד על פי 3 עד פי 7 מהשיעור שלהם באוכלוסייה היהודית בישראל. ניתן לקבוע ברמת מובהקות של 99% כי לא מדובר בתוצאה מקרית.

4. תיאור מסד הנתונים

1. המבקשים בבקשת האישור טוענים כי חברה קדישא בפתח תקווה מפלה לרעה עולים מחבר העמים בכך שהיא קוברת אותם בחלקות נפרדות. באי-כוח המבקשים פנו אלי כדי לבחון אם קיימת אפשרות סבירה ששיעור הנפטרים העולים מחבר העמים הקבורים באותן חלקות הוא מקרי, בהתחשב בשיעור העולים מחבר העמים באוכלוסייה.
2. לצורך בחינת הטענה באי-כוח המבקשים העבירו לרשותי נתוני קבורה מארבע חלקות הממוקמות בשני בתי העלמין. הנתונים שהועברו לי כללו את שם הנפטר, שם אבי הנפטר, תאריך הקבורה, מיקום הקבר (חלקה, שורה ומקום), וכן ציון אינדיקציות למוצא הנפטר (האם על המצבה יש כיתוב בכתב קירילי, האם על המצבה מופיעה תמונת הנפטר, והאם על המצבה מופיעים סממנים נוספים המעידים על מוצא הנפטר, כגון ציון עיר הולדתו).
- מאגר הנתונים מצורף לחוות דעת זו כנספח א'.
3. ביחס לכל נפטר, אם קיים כיתוב על המצבה בכתב קירילי, הוא סומן כעולה מחבר העמים (1). אחרת, הוא סומן כמי שלא עלה מחבר העמים (0). יש לציין כי מדובר בהערכת חסר – סביר מאוד להניח כי עולים רבים מחבר העמים (ומשפחותיהם) ביקשו לכתוב על המצבה בעברית בלבד.
4. הממצאים מהחלקות השונות הם כדלקמן:

4.1. חלקה חח/ג בבית העלמין סגולה:

4.1.1. בחלקה קבורים 2013 נפטרים, מתוכם 1524 סומנו כעולים מחבר העמים. קבוצה זו מהווה 75.7% מקרב הנפטרים הקבורים בחלקה.

4.1.2. על פי מידע שנמסר לי מבאי-כוח המבקשים, אזור מסוים בחלקה חח/ג (שורות יא-כ, מקומות 1-17) מגודר ונפרד משאר החלקה. כן נאמר לי כי באזור זה של החלקה לא בוצעה קבורה נפרדת של עולים מחבר העמים, ואכן מצאתי כי באזור המגודר של החלקה נקברו רק ארבעה עולים מחבר העמים (שעל מצבותיהם כיתוב בכתב קירילי), המהווים פחות מ-3% מהנפטרים באזור המגודר. פרטיהם של הנפטרים שנקברו באזור המגודר סומנו באזור במאגר הנתונים שצורף כנספח א' לחוות דעת זו. אם מתעלמים מהאזור הנפרד בחלקה, נותרים בחלקה 1866 נפטרים, מתוכם 1520 סומנו כעולים מחבר העמים. קבוצה זו מהווה 81.46% מקרב הנפטרים הקבורים באזור הרלוונטי בחלקה.

4.2. חלקה ט/א בבית העלמין סגולה

4.2.1. בחלקה קבורים 166 נפטרים, מתוכם 128 סומנו כעולים מחבר העמים. קבוצה זו מהווה 77.1% מקרב הנפטרים בחלקה.

4.3. חלקה ג/1 בבית העלמין ירקון

4.3.1. בחלקה קבורים 171 נפטרים, מתוכם 126 סומנו כעולים מחבר העמים. קבוצה זו מהווה 73.68% מקרב הנפטרים בחלקה.

4.4. חלקה ד/12 בבית העלמין ירקון

4.4.1. בחלקה קבורים 81 נפטרים, מתוכם 29 סומנו כעולים מחבר העמים. קבוצה זו מהווה 35.8% מקרב הנפטרים הקבורים בחלקה.

4.4.2. על פי מידע שנמסר לי מבאי-כוח המבקשים, ביום 14 ביוני 2016 פורסמה בעיתון ידיעות אחרונות כתבה העוסקת בהפרדה בחלקה ד/12 בבית העלמין ירקון. באי-כוח המבקשים סבורים כי לאור הפרסום הרב שניתן לחלקה, דפוסי הקבורה שונו. כדי לבחון את הטענה, בחנתי את נתוני הקבורה בחלקה עד ליום 14 ביוני 2016 (כולל). בתקופה זו נקברו בחלקה 39 נפטרים, מתוכם 27 סומנו כעולים מחבר העמים. קבוצה זו מהווה 69.23% מקרב הנפטרים הקבורים בחלקה, בפרק הזמן המדובר.

5. חשוב לציין כי השיטה שנבחרה לסימון נפטרים כעולים מחבר העמים מציגה נתון חסר – הנתון מתעלם מעולים מחבר העמים שקרוביהם בחרו לא להוסיף כיתוב קירילי למצבה. כך

למשל, לא נמנו כנפטרים מחבר העמים נפטרים שעל קבריהם נכתב בעברית בלבד, אך צויין במפורש כי בן או בת משפחתם הקרובה נולדו או נקברו בברית המועצות. כמו כן לא נכללו כנפטרים מחבר העמים, נפטרים שלא הונחה על קבריהם מצבה (אך הם נספרו במניין הכולל של הנפטרים בחלקות). זאת ועוד, בקרב הנפטרים שסומנו ככאלו שהם לא נפטרים מקרב חבר העמים בארבע החלקות הנפרדות, עשרת השמות הנפוצים ביותר (לפי סדר יורד) הם שרה, בוריס, סופיה, דוד, אנה, לב, מיכאל, רוזה, אלכסנדר וגריגורי. השמות מרמזים כי רבים מקרב אלו שלא זוהו כנפטרים מחבר העמים למעשה משתייכים לקבוצה. ועדיין, ולצורך הממצאים שלי הנחתי כי אלה אינם נפטרים מחבר העמים.

5. ניתוח הנתונים לפי חלקה

6. לשם בחינת הנתונים התייחסתי לכל אחת מהחלקות כמדגם של ציבור הנפטרים בסביבה של בית העלמין הרלוונטי. ביחס לכל חלקה ידועה לנו מה הפרופורציה (החלק היחסי) של נפטרים מחבר העמים באותה חלקה (על פי מה שתואר בחלק הקודם). מהפרופורציה וגודל המדגם נקבע מה הוא המרווח בר הסמך של הפרופורציה באוכלוסיה הנדגמת. אם הפרופורציה באוכלוסיה הכללית נמצאת מחוץ למרווח בר-סמך שנקבע, לא ניתן לומר שהחלוקה לחלקות היא מקרית.
7. המבחן נערך באופן הבא – סטיית התקן למדגם נקבעה באמצעות הנוסחה –

$$\sigma = \sqrt{\frac{p \times (1 - p)}{n}}$$

כאשר σ מסמן את סטיית התקן, p את שיעור הנפטרים שסומנו כנפטרים מחבר העמים, ו- n , את מספר הקברים בחלקה. כדי לקבל את המרווח בר-סמך ברמת מובהקות של 99%, התוצאה הוכפלה ב-2.576 עבור חלקה חח/ג (על בסיס מדגם בגודל 1863), ב-2.62 עבור חלקות ט/א ו-1ג (על בסיס גודל מדגם שבין 100 ל-200) וב-2.639 עבור חלקה ד/12 (על בסיס גודל מדגם שבין 80 ל-100).¹

8. אלה הממצאים:

- 8.1. חלקה חח/ג בבית העלמין סגולה - באזור הרלוונטי בחלקה קבורים 1866 נפטרים. שיעור הנפטרים שזוהו כנפטרים מחבר העמים עומד על 81.45%. על סמך נתונים אלו, ניתן לקבוע ברמת מובהקות של 99%, כי שיעור הנפטרים מחבר העמים בחלקה היה יכול להיווצר באופן

¹ אלו הם הערכים הנחוצים כדי לקבל רמת מובהקות של 99%, לפי מבחן T. ראו נספח 2 המצורף לחוות דעת זו. חלקה ד/12 נבחרה גם ביחס למדגם חלקי, המונה 39 נפטרים. במקרה זה המכפיל עמד על ל-2.75.

אקראי רק אם שיעור העולים מחבר העמים באוכלוסיה הכללית הוא בטווח שבין 79.13% ל-83.76%.

8.2. חלקה ט/א בבית העלמין סגולה – בחלקה קבורים 166 נפטרים. שיעור הנפטרים שזוהו כנפטרים מחבר העמים עומד על 77.1%. על סמך נתונים אלו, ניתן לקבוע ברמת מובהקות של 99%, כי שיעור העולים מחבר העמים בחלקה היה יכול להיווצר באופן אקראי רק אם שיעור העולים מחבר העמים באוכלוסיה הכללית הוא בטווח שבין 68.55% ל-85.64%.

8.3. חלקה ג/1 בבית העלמין ירקון – בחלקה קבורים 171 נפטרים. שיעור הנפטרים שזוהו כנפטרים מחבר העמים עומד על 73.68%. על סמך נתונים אלו, ניתן לקבוע ברמת מובהקות של 99%, כי שיעור העולים מחבר העמים בחלקה היה יכול להיווצר באופן אקראי רק אם שיעור העולים מחבר העמים באוכלוסיה הכללית הוא בטווח שבין 64.85% ל-82.5%.

8.4. חלקה ד/12 בבית העלמין ירקון – בחלקה קבורים 81 נפטרים. שיעור הנפטרים שזוהו כנפטרים מחבר העמים עומד על 35.8%. על סמך נתונים אלו, ניתן לקבוע ברמת מובהקות של 99%, כי שיעור העולים מחבר העמים בחלקה היה יכול להיווצר באופן אקראי רק אם שיעור העולים מחבר העמים באוכלוסיה הכללית הוא בטווח שבין 21.74% ל-49.85%. עד ליום 14 ביוני נקברו בחלקה 39 נפטרים, ושיעור הנפטרים מחבר העמים עמד על 69.23%. אם נבחן את הרווח בר-סמך לפי נתונים אלו, ניתן לקבוע ברמת מובהקות של 99%, כי שיעור העולים מחבר העמים בחלקה היה יכול להיווצר באופן אקראי רק אם שיעור העולים מחבר העמים באוכלוסיה הכללית היה בטווח שבין 48.9% ל-89.55%.

6. מסקנות

9. שיעור הנפטרים מחבר העמים בכלל החלקות גבוה מהשיעור של עולים מחבר העמים באוכלוסיה היהודית בישראל. נכון לסוף שנת 2014 שיעור העולים מחבר העמים מקרב האוכלוסייה היהודית בישראל עמד על 11%. שיעור העולים מחבר העמים בעיר פתח תקווה עמד על 16% באותה התקופה.²

10. על כן, בהתייחס לחלקות חח/ג, ט/א ו-ג/1, ניתן לומר ברמת ודאות של 99% כי כדי ששיעור הנפטרים מקרב עולים מחבר העמים הקבורים באותן חלקות יהיה מקרי, שיעור העולים

² ראו הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה "עולי בריח"מ (לשעבר) לרגל 25 שנה לגל העליה" סטטיסטיקל 148, 2 (2015)

באוכלוסיית הנפטרים צריך לעמוד על יותר מ-64% מהאוכלוסייה. שיעור זה גבוה כמעט פי 6 משיעור העולים באוכלוסייה היהודית בכלל, וגבוה פי 4 משיעור העולים בפתח תקווה.

11. ביחס לחלקה ד/12, הגבול התחתון של הרווח בר-סמך (21.74%) גבוה משיעור העולים מחבר העמים המתגורר בעיר פתח תקווה. יתרה מכך, אם מתייחסים לקבורה בחלקה עד ליום 14 ביוני 2016, הגבול התחתון של הרווח בר-סמך קרוב ל-50%. שיעור זה גבוה פי 3 משיעור העולים בעיר פתח תקווה.

12. הואיל ושיעור העולים מחבר העמים בקרב האוכלוסייה היהודית בישראל, וכן בקרב תושבי העיר פתח תקווה, לא מגיע ל-50%, אני קובעת ברמת ודאות של 99% כי קבורת יוצאי חבר העמים בחלקות המדוברות אינו מקרי.

נספח א' לחוות הדעת

מאגר נתוני החלקות הנפרדות

(בתקליטור המצורף לבקשת האישור)

נספח ב' לחוות הדעת

טבלת t

t Table

cum. prob	$t_{.50}$	$t_{.75}$	$t_{.80}$	$t_{.85}$	$t_{.90}$	$t_{.95}$	$t_{.975}$	$t_{.99}$	$t_{.995}$	$t_{.999}$	$t_{.9995}$
one-tail	0.50	0.25	0.20	0.15	0.10	0.05	0.025	0.01	0.005	0.001	0.0005
two-tails	1.00	0.50	0.40	0.30	0.20	0.10	0.05	0.02	0.01	0.002	0.001
df											
1	0.000	1.000	1.376	1.963	3.078	6.314	12.71	31.82	63.66	318.31	636.62
2	0.000	0.816	1.061	1.386	1.886	2.920	4.303	6.965	9.925	22.327	31.599
3	0.000	0.765	0.978	1.250	1.638	2.353	3.182	4.541	5.841	10.215	12.924
4	0.000	0.741	0.941	1.190	1.533	2.132	2.776	3.747	4.604	7.173	8.610
5	0.000	0.727	0.920	1.156	1.476	2.015	2.571	3.365	4.032	5.893	6.869
6	0.000	0.718	0.906	1.134	1.440	1.943	2.447	3.143	3.707	5.208	5.959
7	0.000	0.711	0.896	1.119	1.415	1.895	2.365	2.998	3.499	4.785	5.408
8	0.000	0.706	0.889	1.108	1.397	1.860	2.306	2.896	3.355	4.501	5.041
9	0.000	0.703	0.883	1.100	1.383	1.833	2.262	2.821	3.250	4.297	4.781
10	0.000	0.700	0.879	1.093	1.372	1.812	2.228	2.764	3.169	4.144	4.587
11	0.000	0.697	0.876	1.088	1.363	1.796	2.201	2.718	3.106	4.025	4.437
12	0.000	0.695	0.873	1.083	1.356	1.782	2.179	2.681	3.055	3.930	4.318
13	0.000	0.694	0.870	1.079	1.350	1.771	2.160	2.650	3.012	3.852	4.221
14	0.000	0.692	0.868	1.076	1.345	1.761	2.145	2.624	2.977	3.787	4.140
15	0.000	0.691	0.866	1.074	1.341	1.753	2.131	2.602	2.947	3.733	4.073
16	0.000	0.690	0.865	1.071	1.337	1.746	2.120	2.583	2.921	3.686	4.015
17	0.000	0.689	0.863	1.069	1.333	1.740	2.110	2.567	2.898	3.646	3.965
18	0.000	0.688	0.862	1.067	1.330	1.734	2.101	2.552	2.878	3.610	3.922
19	0.000	0.688	0.861	1.066	1.328	1.729	2.093	2.539	2.861	3.579	3.883
20	0.000	0.687	0.860	1.064	1.325	1.725	2.086	2.528	2.845	3.552	3.850
21	0.000	0.686	0.859	1.063	1.323	1.721	2.080	2.518	2.831	3.527	3.819
22	0.000	0.686	0.858	1.061	1.321	1.717	2.074	2.508	2.819	3.505	3.792
23	0.000	0.685	0.858	1.060	1.319	1.714	2.069	2.500	2.807	3.485	3.768
24	0.000	0.685	0.857	1.059	1.318	1.711	2.064	2.492	2.797	3.467	3.745
25	0.000	0.684	0.856	1.058	1.316	1.708	2.060	2.485	2.787	3.450	3.725
26	0.000	0.684	0.856	1.058	1.315	1.706	2.056	2.479	2.779	3.435	3.707
27	0.000	0.684	0.855	1.057	1.314	1.703	2.052	2.473	2.771	3.421	3.690
28	0.000	0.683	0.855	1.056	1.313	1.701	2.048	2.467	2.763	3.408	3.674
29	0.000	0.683	0.854	1.055	1.311	1.699	2.045	2.462	2.756	3.396	3.659
30	0.000	0.683	0.854	1.055	1.310	1.697	2.042	2.457	2.750	3.385	3.646
40	0.000	0.681	0.851	1.050	1.303	1.684	2.021	2.423	2.704	3.307	3.551
60	0.000	0.679	0.848	1.045	1.296	1.671	2.000	2.390	2.660	3.232	3.460
80	0.000	0.678	0.846	1.043	1.292	1.664	1.990	2.374	2.639	3.195	3.416
100	0.000	0.677	0.845	1.042	1.290	1.660	1.984	2.364	2.626	3.174	3.390
1000	0.000	0.675	0.842	1.037	1.282	1.646	1.962	2.330	2.581	3.098	3.300
Z	0.000	0.674	0.842	1.036	1.282	1.645	1.960	2.326	2.576	3.090	3.291
	0%	50%	60%	70%	80%	90%	95%	98%	99%	99.8%	99.9%
	Confidence Level										

תוכן הנספחים (עמוד 1 מתוך 1)

שם המסמך	עמוד
נספח 1: נוסח התובענה הייצוגית שאת הגשתה מבוקש לאשר (עמודים 56 עד 68)	56
נספח 2: דוחות של המשיבה ליום 31 בדצמבר 2014 (עמודים 70 עד 116)	70
נספח 3: תמונת המצבה של מר אלכסנדר אברוקין זכרו לברכה (עמודים 118 עד 118)	118
נספח 4: תמונות של חלקה חח-ג בבית העלמין סגולה (עמודים 120 עד 128)	120
נספח 5: תקליטור ובו העתק הכתבה ששודרה בערוץ 10 (עמודים 130 עד 130)	130
נספח 6: תמונת מצבתה של גבי' שבע שיכלמן זכרה לברכה (עמודים 132 עד 132)	132
נספח 7: תמונות של חלקה טו-א בבית העלמין סגולה (עמודים 134 עד 134)	134
נספח 8: תמונות של חלקה ג1- בבית העלמין ירקון (עמודים 141 עד 145)	141
נספח 9: תמונות של חלקה ד12- בבית העלמין ירקון (עמודים 147 עד 152)	147
נספח 10: תמונת מצבתה של גבי' נינל קיסלגוף זכרה לברכה (עמודים 154 עד 154)	154
נספח 11: תמונות של גדר ההפרדה בחלקה ד12- בבית העלמין ירקון (עמודים 156 עד 157)	156
נספח 12: תמונות של גדר ההפרדה בחלקה טו-א בבית העלמין סגולה (עמודים 159 עד 160)	159
נספח 13: תמונות של גדר ההפרדה בחלקה חח-ג בבית העלמין סגולה (עמודים 162 עד 162)	162
נספח 14: העתק כתבה שפורסמה בעיתון ידיעות אחרונות ביום 14 ביוני 2016 (עמודים 164 עד 167)	164
נספח 15: תמליל קטע מתוכנית הרדיו 'סדר יום' מיום 2 באוגוסט 2016 (עמודים 169 עד 175)	169
נספח 16: תמליל דיון ועדת העלייה, הקליטה והתפוצות מיום 2 באוגוסט 2016 (עמודים 177 עד 202)	177
נספח 17: רשימת חלקות מסופקי יהדות וחסרי דת מאתר המשרד לשירותי דת (עמודים 204 עד 204)	204

נספח 1 :

נוסח התובענה הייצוגית שאת הגשתה
מבוקש לאשר

(עמודים 56 עד 68)

בעניין:

1. אריק אברוקין

נושא תעודת זהות מספר 304088883
משדרות האגמים 7, נתניה 4209004

2. ניקי זינצ'נקו

נושא תעודת זהות מספר 303866404
מרחוב שלמה המלך 31, תל אביב 6437816

על ידי באי כוחם גיל רון, קינן ושות', משרד עורכי דין
ועורכי הדין פרופסור אלון קלמנט ורוני אבישר שדה
מהקליניקה לתובענות ייצוגיות, הפקולטה למשפטים, אוניברסיטת תל-אביב
וכן על ידי אביעד, סרן ושות', משרד עורכי דין

שכתובתם לצורך ההליך תהא אצל גיל רון, קינן ושות'
בית לסין, רחוב ויצמן 32, תל אביב 6209105
מס' טל': 03-6967676 ; מס' פקס': 03-6967673

התובעים הייצוגיים

- נ ג ד -

1. חברה קדישא (גחש"א) פתח תקוה

עמותה רשומה מספר 580040897
מרחוב הראשונים 6, פתח תקווה 4926023

2. טוביה פומרנצ'יק

נושא תעודת זהות מספר 3713930
מרחוב זאב ברנדה 6, פתח תקווה 4960042

3. יהודה פורת

נושא תעודת זהות מספר 056410657
מרחוב יהודה הנשיא 19, בני ברק 5159203

הנתבעים**תובענה ייצוגית****בהתאם לחוק תובענות ייצוגיות, התשס"ו-2006**

מהות התביעה: כספית, הצהרתית, תביעה לצווי עשה

סכום התביעה: 220,000,000 ש"ח

"פעילותה של חברה קדישא - בכל אומה ולשון ובעולמה של יהדות בפרט - בהבאת אדם למנוחת עולמו, משולבת בה רגישות אישית ו'נשמתית' מיוחדת, הן מבחינה אישית של הנפטר והתייחסות קרוביו וידידיו עם זכרו, והן מבחינת הציבור בכללו ורגישותו המיוחדת לכבודם ולאופיים של הליכי הקבורה ולכבודו של בית הקברות."

ע"א 294/91 **חברת קדישא גחש"א "קהילת ירושלים" נ' קסטנבאום**, פ"ד מו(2) 464, 493 (1992)

חלק ראשון - מבוא

1. משך שנים ארוכות נתבעת מס' 1 (להלן: הנתבעת) נוהגת בהפליה חמורה כלפי אלפי נפטרים יהודים מחבר העמים: היא מייחדת לנפטרים אלה חלקות קבורה נפרדות בבתי העלמין שבהנהלתה, וקוברת אותם בנפרד מיתר הנפטרים הנקברים בבתי עלמין אלה. הנתבעת אף הציבה גדרות בין קברי הנפטרים מחבר העמים ובין יתר הקברים. כך, יוצאי מדינות חבר העמים נטמנים בצידה האחד של הגדר, ויתר הנפטרים היהודים נטמנים בצידה האחר. קשה להביע במלים את שאט הנפש שמעשים אלה מעוררים.
2. כבר לפני שנים הועלו טענות קשות נגד הנתבעת בקשר לכך. הנתבעת ניסתה להשיב ולטעון כי הקבורה הנפרדת מיועדת למצבות הנושאות את תמונת הנפטר, ללא קשר למוצאו. לדברים אלה אין כל אחיזה במציאות. מרבית המצבות בחלקות הנפרדות לא נושאות כל תמונה. קרובי משפחות הנפטרים כלל לא נשאלים על ידי הנתבעת, לפני מועד ההלוויה, איזו מצבה ברצונם להניח על קבר יקיריהם. לאחרונה הנתבעת נאלצה להודות כי היא אכן מפלה כך נפטרים מחבר העמים, והתחייבה להפסיק לנהוג כך, אך התופעה הפסולה נמשכת.
3. הנתבעת פוגעת בדרך זו בכבודם של אלפי קרובי המשפחה של הנפטרים, וכמובן גם בכבוד הנפטרים. הקבורה הנפרדת גורמת לבני המשפחה תחושות השפלה, ביזוי, ניכור ודחייה. בני המשפחה נאלצים לחוות תחושות אלה ברגעים קשים ביותר, כשהם מלווים את אהוביהם בדרכם האחרונה. בני המשפחה נושאים עמם תחושות אלה בכל אשר ילכו. הם חווים אותן מחדש, פעם אחר פעם, שנה אחר שנה, בעת ביקור חלקות הקבר.
4. הליך זה נועד להביא להפסקת הקבורה הנפרדת, להסרת הגדרות שהנתבעת הציבה כדי להפריד בין הנפטרים מחבר העמים ונפטרים אחרים, ולפיצוי בני משפחות הנפטרים בשל הפגיעה החמורה שהנתבעת גורמת להם ולכבוד יקיריהם שנפטרו.
5. תובענה זו מוגשת כתובענה ייצוגית, על פי חוק תובענות ייצוגיות, התשס"ו-2006 (להלן: חוק תובענות ייצוגיות). התובענה מוגשת בשם קרובי משפחתו של כל נפטר שהוא, אחד מהוריו או אחד מהורי הוריו עלו לישראל ממדינות ברית המועצות לשעבר (להלן: נפטר מחבר העמים), אשר נקבר על ידי הנתבעת בחלקה שיוחדה, כולה או חלק ממנה, לנפטרים מחבר העמים, ובכלל זה חלקות חח/ג ו-ט/א בבית העלמין סגולה וחלקות ג/1 ו-ד/12 בבית העלמין ירקון פתח תקוה. לעניין זה, "קרובי משפחה" – בן זוגו של הנפטר, ילדיו, נכדיו, הוריו, הורי הוריו, אחיו ואחיותיו.

העתק בקשת האישור מצורף לכתב תביעה זה כנספח 1.

חלק שני - הנתבעת מפרידה בין דם לדם - מזה למעלה מעשור היא קוברת בנפרד יהודים יוצאי חבר העמים

6. הנתבעת, עמותה שנרשמה בשנת 1983, עוסקת בקבורת יהודים בעיר פתח תקווה. הנתבעת מחזיקה ברישיון קבורה שניתן לה על ידי המשרד לשירותי דת, מכוח תקנות שירותי הדת היהודיים (חברות לעניני קבורה), תשכ"ז-1966. על פי דיווחיה לרשם העמותות, הנתבעת ממלאת את התפקידים הציבוריים הקשורים בהלוויות ובקבורת המת על פי ההלכה והמסורת היהודית, והיא עוסקת בפיתוח ובתחזוקה של בתי עלמין. דוחות של הנתבעת ליום 31 בדצמבר 2014 מצורפים לכתב תביעה זה כנספח 2.
7. נתבע מס' 2, מר טוביה פומרנצ'יק, כיהן כמנהל הכללי של הנתבעת עד שנת 2014. למיטב ידיעת התובעים, מר פומרנצ'יק כיהן בתפקיד זה החל משנת 2005 לכל המאוחר. נתבע מס' 3, מר יהודה פורת, מכהן כמנהל הכללי של הנתבעת מאז שנת 2014.
8. הנתבעת מפעילה שני בתי עלמין – בית העלמין סגולה בפתח תקווה, אשר נוסד בסוף המאה ה-19 ומצויים בו כ-70,000 קברים, ובית העלמין החדש ירקון פתח תקווה, המצוי בצמוד לבית העלמין ירקון אשר מופעל על ידי אחרים (בית העלמין ירקון פתח תקווה יכונה להלן: בית העלמין ירקון). בית העלמין ירקון פועל מזה כשנתיים, ומצויים בו קרוב לאלף קברים.
9. מר אלכסנדר אברוקין ז"ל נולד בעיר טשקנט שבברית המועצות (כיום באוזבקיסטן), ועלה לישראל בשנת 1990. בחודש יולי 2012 הוא נפטר. בנו הוא תובע מס' 1, מר אריק אברוקין. מר אברוקין טיפל בסידורי הקבורה של אביו. בבית החולים בו נפטר האב, נציג הנתבעת מסר לו כי מקום הקבורה נקבע לפי סדר הפטירה, וכי לא ניתן לבחור אותו. טקס ההלוויה התקיים ביום י"ח בתמוז תשע"ב, 8 ביולי 2012. האב נטמן בחלקה חח/ג בבית העלמין סגולה.
10. במהלך טקס ההלוויה בני המשפחה נוכחו כי בחלקה בה נקבר האב, קבורים רק נפטרים מחבר העמים. הם נמלאו תדהמה וכעס. לאבל על מות האב נוספה תחושה קשה של דחייה, ניכור והשפלה.
11. לאחר הטקס פנה מר אברוקין לנציג הנתבעת בבית העלמין, וקבל על ההפרדה בין נפטרים יוצאי חבר העמים ובין יתר הנפטרים. נציג הנתבעת לא הכחיש כי קיימת הפרדה, וטען כי החלקה הנפרדת מיועדת לנפטרים יוצאי חבר העמים שעל מצבתם כיתוב בשפה הרוסית או תמונה של הנפטר.
12. לא היה שום יסוד לתירוץ זה. הרי מקום הקבר נקבע לפני טקס ההלוויה, והמצבה מונחת רק במלאת שלושים לקבורה, בהתאם למנהג היהודי. בני משפחת אברוקין כלל לא נשאלו על כוונותיהם בנוגע לכיתוב שיופיע על המצבה או להצבת תמונה בה, לפני קבורת האב. מעבר לכך, על הרוב המוחלט של המצבות בחלקה לא מופיעה תמונה של הנפטר, ומאות מן המצבות בחלקה אינן נושאות כל כיתוב ברוסית. תמונת המצבה של מר אלכסנדר אברוקין ז"ל מצורפת לכתב תביעה זה כנספח 3. תמונות של חלקה חח/ג בבית העלמין סגולה מצורפות לכתב תביעה זה כנספח 4.
13. מר אברוקין, שחש פגיעה קשה מהתנהלות הנתבעת, פנה לערוץ 10, בתקווה שפרסום העניין יביא להפסקת הקבורה הנפרדת. כתבה שעסקה בנושא שודרה בחודש ספטמבר 2012. הכתבה כללה קטע שיחה בין מר אברוקין ובין נציג הנתבעת, בבית העלמין. נציג הנתבעת תירץ את ההפרדה בהיענות לרצון הציבור שלא להיקבר בסמוך למצבות שעליהן כיתוב ברוסית ותמונות הנפטרים – "החברה מרוסיה, הם רוצים לכתוב ברוסית, אתה מבין? ... הם באים מרוסיה ואוהבים לכתוב מרוסיה [כך במקור] ... למה להם כאילו אנחנו מפרידים, כי לאנשים אחרים, אכפת להם. לא רוצים להיקבר במקום שיש שם תמונות, הם מרגישים כאילו שקברו אותם בחוץ לארץ". תקליטור ובו העתק הכתבה ששודרה בערוץ 10 מצורף לכתב תביעה זה כנספח 5.

14. בתגובת הנתבעת, אשר שודרה בסיום הכתבה, נאמר כך :

"בבית העלמין פתח תקווה נהוג לקבור את הנפטרים, אשר בני משפחתם מבקשים לשבץ במצבה צילום, בחלקה מיוחדת בה המצבות במקום מתאפיינות בצילומי הנפטרים המשובצים בהן. זאת משום הרצון לשמור על אחידות במראה המצבות בבית העלמין. יודגש כי אין חלקה זאת שונה מכל החלקות האחרות בבית הקברות והנקברים בה אינם מאופיינים במוצא עדתי כלשהו וכי עולים מחבר העמים שלא דרשו כי ישובץ צילום של הנפטר במצבתם קבורים ברחבי בית העלמין כולו.

בעת ששוחח עם נציגי משפחת הנפטר הבין בטעות עובד של חברה קדישא כאילו המשפחה מתעתדת לשבץ במצבה אשר תוקם מעל הקבר, צילום של הנפטר. אנו שבים ומתנצלים בפני המשפחה על אי הבנה מצערת זו."

15. אין אמת בתירוץ של הנתבעת. על הרוב המוחלט של המצבות בחלקה חח/ג לא מופיעה תמונה של הנפטר (נספח 4 לכתב תביעה זה). גם על המצבה של מר אברוקין ז"ל אין תמונה (נספח 3 לכתב תביעה זה). בעת עריכת סידורי הקבורה, בני משפחת אברוקין כלל לא נשאלו אם על המצבה תהיה תמונה. אין שחר לניסיון הנתבעת לטעון כי מדובר רק באי הבנה מצערת. לפנינו הפרדה פסולה בין דם לדם.

16. בסיום הכתבה נמסר כי שרת העלייה והקליטה, גבי' סופה לנדבר, מגנה את ההפרדה הפסולה, והודיעה כי היא תפנה לשר לשירותי דת לשם שינוי התנהלות הנתבעת. לתובעים לא ידוע אם בוצעה פניה כזו על ידי השרה, וגם לא ידוע כיצד ואם בכלל פעל המשרד לשירותי דת, בעקבות פרסום הכתבה.

17. חלפו כארבע שנים. ניתן היה לקוות כי החשיפה התקשורתית שמה קץ לנוהג הנפסד של הנתבעת. תקווה זו נכזבה. כפי שנראה בהמשך, מאז ששודרה הכתבה, הנתבעת הוסיפה לקבור בנפרד מאות רבות של יוצאי חבר העמים, ואף ייחדה חלקות נוספות לשם כך.

18. בירור שערכו באי כוח מר אברוקין לצורך הכנת התביעה, העלה את סיפורה של גבי' שיבע שיכלמן ז"ל. גבי' שיכלמן נולדה בעיר בראילוב שבברית המועצות (כיום באוקראינה), ועלתה לישראל בשנת 1993. בני משפחתה וקרוביה ליוו אותה בדרכה האחרונה ביום י"ט באייר תשס"ז, 7 במאי 2007, בבית העלמין סגולה. הנתבעת קבעה כי גבי' שיכלמן תיקבר בחלקה חח/ג, המיועדת ליוצאי חבר העמים. לדברי נכדתה, גבי' קלרה שיכלמן, המשפחה לא נשאלה דבר על רצונה כי יקירתם תיקבר בחלקה המיועדת לנפטרים מחבר העמים, או על מראה המצבה שתונח על קבר המנוחה. על מצבתה של המנוחה לא מופיעה תמונתה. על המצבה מופיע כיתוב בשפה העברית בלבד. במהלך טקס ההלוויה בני המשפחה הבחינו כי על המצבות מסביב לקבר הטרי מתנוססים רק שמות של נפטרים מחבר העמים. הדבר הפתיע מאוד את בני המשפחה, והסב להם צער עמוק.

תמונת מצבתה של גבי' שיבע שיכלמן ז"ל מצורפת לכתב תביעה זה כנספח 6.

19. גם חלקה טו/א בבית העלמין סגולה יוחדה לקבורת נפטרים מחבר העמים. הקבורה בה החלה בשנת 2011, ומאז נקברו בה למעלה מ-150 נפטרים.

תמונות של חלקה טו/א בבית העלמין סגולה מצורפות לכתב תביעה זה כנספח 7.

20. בית העלמין ירקון פועל מזה כשנתיים. לדאבון הלב, גם בבית עלמין זה הנתבעת מנהיגה את ההפרדה הפסולה. לצורך זה היא הקצתה שתי חלקות נפרדות – חלקה ג/1, בה הקבורה החלה בשנת 2015 ומצויים בה למעלה מ-150 קברים, וחלקה ד/12, הפועלת מאז חודש מרץ 2016 ומצויים בה כמה עשרות קברים.

תמונות של חלקות ג/1 ו-ד/12 בבית העלמין ירקון מצורפות לכתב תביעה זה כנספחים 8 ו-9.

21. גב' נינל קיסלגוף ז"ל נולדה בעיר קאמיאניי בריד שבברית המועצות (כיום באוקראינה), ועלתה לישראל עם משפחתה בשנת 1990. נכדה הוא תובע מס' 2, מר ניקי זינצ'נקו. גב' קיסלגוף הובאה למנוחות בחלקה ד/12 בבית העלמין ירקון ביום י"ט באייר תשע"ו, 26 במאי 2016. על מצבתה מופיע שמה בעברית ותאריך פטירתה. תמונתה לא מופיעה על המצבה, גם לא כיתוב בשפה הרוסית. למרבה הצער, גם משפחתה של גב' קיסלגוף חוותה עלבון צורב, בשל הקבורה בחלקה נפרדת ליוצאי חבר העמים.

תמונת מצבתה של גב' נינל קיסלגוף ז"ל מצורפת לכתב תביעה זה כנספח 10.

22. הקבר של גב' קיסלגוף מצוי בשורת הקברים החזיתית בחלקה ד/12, ליד חלקה ה/12. הנתבעת הציבה גדר בין שתי החלקות – זו המיועדת לכל יהודי וזו המיוחדת ליוצאי חבר העמים. ניכר כי אין לגדר כל תכלית, מלבד יצירת חיץ בין קברי הנפטרים יוצאי חבר העמים ובין יתר הקברים.

תמונות של גדר ההפרדה בחלקה ד/12 בבית העלמין ירקון מצורפות לכתב תביעה זה כנספח 11.

23. התקנת גדר הפרדה בין נפטרים מחבר העמים לבין יתר הנפטרים היא חלק ממדיניות הנתבעת. הנתבעת מנציחה את ההפרדה הפסולה על ידי התקנת גדרות בין החלקות המיועדות לנפטרים מחבר העמים, לבין החלקות האחרות. כך, גדר מפרידה בין חלקה ט/א בבית העלמין סגולה, בה קבורים נפטרים מחבר העמים, ובין חלקה טו הצמודה לה. כך נעשה גם בחלקה חח/ג בבית העלמין סגולה. בשורות י"א-כ' בחלקה זו קבורים כ-150 נפטרים שכמעט אף אחד מהם אינו יוצא חבר העמים. גדר העוברת בלב החלקה תוחמת קברים אלה, ומפרידה ביניהם ובין קברי יתר הנפטרים בחלקה, יוצאי חבר העמים.

תמונות של גדרות ההפרדה בחלקות ט/א ו-חח/ג בבית העלמין סגולה מצורפות לכתב תביעה זה כנספחים 12 ו-13.

24. ביום 14 ביוני 2016 פורסמה בעיתון "ידיעות אחרונות" כתבה שעסקה במדיניות ההפליה הפסולה שבה נוקטת הנתבעת בחלקה ד/12 בבית העלמין ירקון. בכתבה הובא סיפורו של מר זינצ'נקו. ביום 2 באוגוסט 2016 הוקדש לכך חלק מתוכנית הרדיו "סדר יום" עם רן בנימיני, ברשת ב'. עו"ד ישראל פת, היועץ המשפטי של המשרד לשירותי דת, ציין כי לאחר פרסום הכתבה בעיתון "ידיעות אחרונות" חל שינוי בהתנהלות הנתבעת, וכי היא החלה לקבור בחלקה ד/12 גם נפטרים שאינם יוצאי חבר העמים (עמוד 5 לתמליל התוכנית).

העתק כתבה שפורסמה בעיתון "ידיעות אחרונות" ביום 14 ביוני 2016 מצורף לכתב תביעה זה כנספח 14.

תמליל קטע מתוכנית הרדיו "סדר יום" מיום 2 באוגוסט 2016 מצורף לכתב תביעה זה כנספח 15.

25. ביום 2 באוגוסט 2016 התקיים דיון בנושא בוועדת העלייה, הקליטה והתפוצות של הכנסת. לדיון זומנו בני משפחות של נפטרים מחבר העמים שנקברו בחלקות נפרדות. מר זינצ'נקו נשא דברים בדמעות (עמודים 8-9):

"סבתי זכרונה לברכה, נינל, לא נהנתה מילדות נפלאה כיהודייה בקייב. בגיל 12 היא פונתה מקייב בעקבות פלישת הנאצים ... לאחר מכן נפלה בשבי הנאצים והועמדה מול כיתת יורים. היא נפצעה מכדור בידה ובלילה זחלה מתוך ערימת הגופות ... אחרי ששרדה את המלחמה ונישאה לסבי יצחק הם הביאו לעולם את אימי אינה, אשר בתורה, כמו כל משפחתי, נאלצה לסבול מהאנטישמיות הקשה ובעיקר לסבול מתחושת חוסר השייכות ... לבסוף להוריי נמאס והם החליטו שאנחנו עולים למדינת ישראל ... מקום שבו לא יחרטו צלב קרס על ראשו של אחי הגדול בגיל תשע במחנה הקיץ ... קיוויתי שבשנת 2016 לא נצטרך עוד סיפורים על אנטישמיות ולא נצטרך להוכיח שאנחנו אזרחים מועילים ותורמים ומשרתים. קיוויתי שלא אני ולא אף אחד מבני דורי העולים נצטרך שוב ושוב להוכיח שאנחנו יהודים מספיק, להוכיח שאנחנו ישראלים מספיק. הרי ברחנו מחיים כאלה, ברחנו ממדינה שחשבה שאנחנו יהודים מדי רק כדי להגיע למדינה שאומרת שאנחנו לא יהודים מספיק. סבתי האהובה קבורה כיום בחלקה נפרדת, מתוך מחשבה שמנהגי הקבורה של העולים עלולים לפגוע ברגשותיהם של היהודים הצברים. אלה כנראה, לפחות על פי מה שחברה קדישא אומרת, יהודים יותר מסבתי עליה השלום. החרפה שהוטלה על סבתי והספק שתמיד יישאר איתה, גם בלכתה, הם עלבון צורב לכל משפחתי. אני מבקש מכם, אל תיתנו לעוד משפחה לסבול מעלבון זה. עלבון זה לא חל רק עלינו, הוא חל על כולנו פה ועל כל הרעיון הציוני ליישב את העם היהודי בישראל."

תמליל דיון ועדת העלייה, הקליטה והתפוצות מיום 2 באוגוסט 2016 מצורף לכתב תביעה זה כנספח 16.

26. הפרדת נפטרים מחבר העמים הינה חלק ממדיניות נמשכת של הנתבעת ואינה מקרית.

27. סיפורם של התובעים ושל משפחת שיכלמן אינו ייחודי. הוא משותף להם ולכל חברי הקבוצה המיוצגת.
28. לצורך הגשת התביעה נערך רישום של הקברים בחלקות חח/ג ו-ט/א בבית העלמין סגולה וחלקות ג/1 ו-ד/12 בבית העלמין ירקון פתח תקוה. לשם כך הסתייעו התובעים גם באתר האינטרנט שמפעילה הנתבעת עבור בית העלמין סגולה, בכתובת www.sgula.org. באתר מופעל מנוע חיפוש המאפשר איתור מקומות קבורה לפי שמות נפטרים, לרבות בבית העלמין ירקון. תוצאות החיפוש כוללות את שם הנפטר, שם אביו, תאריך הקבורה ומקום הקבורה. בסך הכל נערך רישום של 2,431 קברים.
29. במסגרת הרישום שנערך, סומנו שמות הנפטרים שעל קברם קיים כיתוב בכתב קירילי. נפטרים אלה, ורק הם, סומנו ככאלה שזוהו כיוצאי חבר העמים. נפטרים שעל מצבתם לא הופיע כתב קירילי לא סומנו כיוצאי חבר העמים, גם כאשר שמותיהם העידו כי זה מוצאם, ועל כן הם שייכים לקבוצה המיוצגת. לשם המחשה, בקרב הנפטרים שלא זוהו כיוצאי חבר העמים בארבע החלקות הנפרדות, עשרת השמות הנפוצים ביותר (לפי סדר יורד) הם שרה, בוריס, סופיה, דוד, אנה, לב, מיכאל, רוזה, אלכסנדר וגריגורי. במסגרת רישום הקברים צוין בנוסף, ביחס לכל קבר, אם מופיעה עליו תמונת הנפטר, וכן צוינו סממנים נוספים המעידים על מוצא הנפטר, כגון מקום לידתו.

30. ממצאי הבדיקה הם כדלקמן :

30.1. בחלקה חח/ג בבית העלמין סגולה קבורים 2,013 נפטרים, מתוכם על גבי 1,524 קברים קיים כיתוב בכתב קירילי, ועל כן הם זוהו כקברי נפטרים מחבר העמים. מכאן עולה כי שיעור קברי נפטרים מחבר העמים בחלקה חח/ג עומד על 75.7% לכל הפחות מקרב כלל הנפטרים הקבורים במקום.

כאמור, בלב חלקה חח/ג עוברת גדר היוצרת מתחם נפרד, בו קבורים כ-150 נפטרים (נספח 13 לכתב תביעה זה). הבדיקה העלתה כי במתחם מגודר זה עומד שיעור הקברים שעל גביהם קיים כיתוב בכתב קירילי על 2.6% בלבד. בהתעלם ממתחם זה, שיעור קברי הנפטרים מחבר העמים בחלקה חח/ג עומד על 81.46% לכל הפחות מקרב הנפטרים הקבורים באזור הרלוונטי בחלקה.

30.2. בחלקה טו/א בבית העלמין סגולה קבורים 166 נפטרים, מתוכם, על גבי 128 קברים קיים כיתוב בכתב קירילי. מכאן עולה כי שיעור קברי נפטרים מחבר העמים בחלקה טו/א עומד על 77.1% לכל הפחות מקרב כלל הנפטרים הקבורים במקום.

30.3. בחלקה ג/1 בבית העלמין ירקון קבורים 171 נפטרים, מתוכם, על גבי 126 קברים קיים כיתוב בכתב קירילי. מכאן עולה כי שיעור קברי נפטרים מחבר העמים בחלקה ג/1 עומד על 73.68% לכל הפחות מקרב כלל הנפטרים הקבורים במקום.

30.4. בחלקה ד/12 בבית העלמין ירקון קבורים 81 נפטרים, מתוכם, על גבי 29 קברים קיים כיתוב בכתב קירילי. מכאן עולה כי שיעור קברי נפטרים מחבר העמים בחלקה ד/12 עומד על 35.8% לכל הפחות מקרב הנפטרים הקבורים בחלקה.

כאמור, בעקבות פרסום הכתבה בעיתון "ידיעות אחרונות" על הקבורה הנפרדת בחלקה ד/12, הנתבעת קברה בחלקה גם נפטרים שאינם יוצאי חבר העמים. בחינת נתוני הקבורה בחלקה ד/12 עד מועד פרסום הכתבה (14 ביוני 2016), מגלה כי עד לאותו מועד נקברו בחלקה 39 נפטרים, מתוכם 27 זוהו כי יוצאי חבר העמים. קבוצה זו מהווה 69.23% מקרב הנפטרים הקבורים בחלקה, בפרק הזמן המדובר.

31. ד"ר קרן וינשל-מרגל, חוקרת ומומחית למשפט אמפירי, ומי שהקימה וניהלה את מחלקת המחקר של הנהלת בתי המשפט בין השנים 2010-2014, חיוותה דעתה על נתונים אלה, בחוות הדעת שצורפה לבקשת האישור (נספח 1 לכתב תביעה זה). ד"ר וינשל-מרגל עומדת על כך שבחלקות המדוברות, שיעור הנפטרים מחבר העמים עומד על פי 3 עד 7 משיעור יוצאי חבר העמים באוכלוסייה היהודית בישראל. ד"ר וינשל-מרגל קובעת כי על סמך הנתונים ניתן לקבוע ברמת מובהקות של 99% כי קבורת יוצאי חבר העמים בחלקות המדוברות אינה מקרית.

32. הנתבעת הודתה בכך שהנהיגה מדיניות פסולה של הפרדת נפטרים מחבר העמים.

33. בדיון בוועדת העלייה, הקליטה והתפוצות של הכנסת בו מר זינצ'נקו השתתף, עו"ד אשר אקסלרוד ייצג את הנתבעת. הוא הודה כי הנתבעת הנהיגה מדיניות פסולה של הפרדת נפטרים מחבר העמים, אולם טען כי ההתנהלות המפלה הופסקה בשנת 2014, עם החלפת הנהלת הנתבעת (נספח 16, עמודים 11-14):

"הבעיה היא באמת של תקופה מסוימת שבה הייתה התייחסות לא נכונה לעולים חדשים או לנפטרים שהם עולים חדשים ... אני בדקתי את התופעה בסגולה, יש שם חלקה, יש שם, נדמה לי, 38 קברים שהם יוחדו כולם, לצערי הרב, לתופעה השלילית הזו, תופעה שהיא פסולה. הנהלת חברה קדישא פתח תקווה התחלפה לפני כשנתיים וחצי, אין מדיניות כזו מאז. אנחנו קיימנו ישיבה במשרד לשירותי הדת ... אנחנו העלינו את הנושא, חידדנו אותו, אנחנו הפנמנו והעברנו לכל מי שנחוץ שיידע את המדיניות הברורה שלא יכולה להיות אפליה כזו ... קודם כל התופעה הזו הייתה, זו עובדה, שנית, התופעה הזו נפסקה וזאת עובדה שאני מזמין אתכם לבדוק אותה גם מעת לעת. שלישית, המדיניות היא מוצהרת וברורה, שלא ניתן יד לדברים האלה והם לא יתקיימו."

34. בכל הכבוד, בכל הנוגע להפסקת התופעה ולהיקפה, דברים אלה לא תואמים את המציאות. כפי שהראינו, בבית העלמין סגולה נקברו בחלקות נפרדות אלפי נפטרים, לא 38 בלבד. הנתון בו נקב עו"ד אקסלרוד מתאים דווקא לחלקה ד/12 בבית העלמין ירקון, בה נקברה סבתו של מר זינצ'נקו.

35. כמו כן, אין מדובר בתקופה מסוימת בה בוצעה ההפרדה, כפי שנאמר, אלא בפרק זמן ממושך ביותר, **למעלה מעשור**. חילופי הנהלת הנתבעת בשנת 2014 לא הביאו להפסקת התופעה. נהפוך הוא, תחת ההנהלה החדשה הנתבעת חנכה חלקות נוספות וביצעה בהן ובחלקות הקיימות קבורה נפרדת למאות יוצאי חבר העמים, בבתי העלמין סגולה וירקון. הימשכות התופעה מצרפת אל מעגל הנפגעים בני משפחה רבים, החווים את העלבון הצורב, והיא גם מגבירה את עלבונם של בני משפחות הנפטרים הקבורים בחלקות אלה.

36. חרף ההצהרות הנחרצות של הנתבעת בגנות התופעה, נראה כי התנהלותה הנפסדת נמשכת כסדרה, מלבד חלקה ד/12, בה נקברו לאחרונה גם נפטרים שאינם מחבר העמים. כך, בחלקה חח/ג, שהקבורה הנפרדת בה לא זכתה להד תקשורת באחרונה, נותר הסדר הרע על כנו. יוצאי חבר העמים נקברים בה בנפרד כתמיד. מעבר לכך, בכל החלקות הנפרדות לא הוסרו הגדרות המפרידות בין קברי הנפטרים מחבר העמים ובין יתר הקברים.

37. לסיכום חלק זה, מזה כ-12 שנים הנתבעת מנהיגה מדיניות של קבורה נפרדת לנפטרים מחבר העמים, בבתי העלמין שבניהולה. בחסות מדיניות חשוכה זו למעלה מ-2,200 יוצאי חבר העמים הופרדו במותם מהנפטרים האחרים. על קרוביהם נגזר לחוש השפלה, בידוד וביזוי עד סוף חייהם. מפעם לפעם הנתבעת נתפסת בקלקלתה, מספקת תשובות חיוורות, ממעיטה בחומרת המעשה, וממשיכה בדרכה הנלוזה. יש לשים לב לכך קץ.

חלק שלישי - עילת התביעה - הפרת חוק איסור הפליה

38. סעיף 3(א) לחוק איסור הפליה במוצרים, בשירותים ובכניסה למקומות בידור ולמקומות ציבוריים, תשס"א-2000 (להלן: חוק איסור הפליה) קובע כך (ההדגשה הוספה):

"מי שעיסוקו בהספקת מוצר או שירות ציבורי או **בהפעלת מקום ציבורי**, לא יפלה בהספקת המוצר או השירות הציבורי, במתן הכניסה למקום הציבורי או **במתן שירות במקום הציבורי**, מחמת גזע, דת או קבוצה דתית, לאום, **ארץ מוצא**, מין, נטיה מינית, השקפה, השתייכות מפלגתית, גיל, מעמד אישי או הורות."

39. "מקום ציבורי" מוגדר בסעיף 2 לחוק איסור הפליה כך – "כל מקום המיועד לשימוש הציבור, לרבות..." ברור כי על פי הגדרה זו, בית עלמין מהווה מקום ציבורי.
40. בהתאם לאמור בסעיף 3(א) לחוק איסור הפליה, מי שמפעיל מקום ציבורי "לא יפלה [...] במתן שירות במקום הציבורי מחמת [...] ארץ מוצא".
41. סעיף 5(א) לחוק איסור הפליה קובע כי "מעשה או מחדל בניגוד לסעיפים 3 ו-4 הם עוולה אזרחית, והוראות פקודת הנזיקין [נוסח חדש], יחולו עליהם, בכפוף להוראות חוק זה".
42. הנתבעת מייחדת לנפטרים מחבר העמים חלקות קבורה נפרדות מיתר הנפטרים. הפרדת הקברים יוצרת שתי קבוצות הניצבות זו מול זו, משני עברי הגדר: מצידה האחד, קבוצת הנפטרים היהודים כולם; ומצידה האחר, קבוצת הנפטרים היהודים יוצאי ארצות חבר העמים. ההפרדה בין נפטרים מחבר העמים לבין יתר הנפטרים מביעה זלזול ובוז ביוצאי חבר העמים, הן הנפטרים והן בני משפחותיהם. בפעולותיה הנפסדות הנתבעת מעבירה מסר ליוצאי חבר העמים, לפיו הם אינם ככל אדם, כך שמן הראוי להפרידם מאחרים. הפרדה זו מהווה הפליה פסולה של חברי הקבוצה המיוצגת, על בסיס ארץ המוצא שלהם, והינה עוולה לפי חוק איסור הפליה.
43. על הפסול שבהפרדה על בסיס שיוך קבוצתי ניתן ללמוד גם מתוך סייג הקבוע בחוק איסור הפליה. סעיף 3(ד)(3) לחוק קובע כי אין רואים הפליה "בקיומן של מסגרות נפרדות לגברים או לנשים ... ובלבד שההפרדה היא מוצדקת ...". מכאן עולה כי המחוקק רואה באופן עקרוני הפרדה כהפליה ואוסר אותה. המחוקק מצא לנכון להתיר את האיסור ביחס למקרה מסויים, של הפרדה מגדרית מוצדקת. כל הפרדה אחרת, על בסיס שיוך קבוצתי הקבוע בסעיף 3(א) לחוק איסור הפליה – נאסרה לחלוטין.
44. התוצאה – חלקות קבורה בהן אלפי נפטרים שהמשותף להם הוא מקום מוצאם – חמורה במיוחד כשמדובר ביוצאי חבר העמים. כידוע, מכוח חוק השבות, התש"י-1950, עלו רבים ממדינות חבר העמים שיהדותם לפי ההלכה לא הוכחה. עולים אלה נקברים בחלקות למסופקי יהדות, המצויות בבתי עלמין ברחבי ישראל. בבתי העלמין בהנהלת הנתבעת לא קיימות חלקות למסופקי יהדות. קבורתם בנפרד של יהודים מחבר העמים מעוררת חשש כי מבקרים בבית העלמין יראו את החלקות הנפרדות כחלקות למסופקי יהדות, ויטילו ספק ביהדותם של הקבורים בחלקות אלה. חשש זה עולה גם מדבריו של מר זינצניקו בוועדת העלייה, הקליטה והתפוצות של הכנסת, לפיהם "ברחנו ממדינה שחשבה שאנחנו יהודים מדי רק כדי להגיע למדינה שאומרת שאנחנו לא יהודים מספיק" (נספח 16 לכתב תביעה זה, עמוד 9).
- רשימת חלקות מסופקי יהדות וחסרי דת מאתר המשרד לשירותי דת מצורפת לכתב תביעה זה כנספח 17.
45. הפרדה על בסיס השתייכות קבוצתית, כגון מוצא או מין, מהווה הפליה. הפליית אדם על רקע השתייכותו לקבוצה פוגעת בגרעין הקשה של כבוד האדם, ויש בה מן ההשפלה והביזוי.
46. בענייננו, **ההפרדה נכפית על יוצאי חבר העמים**, אשר בוודאי לא מעוניינים בה. מקור ההפרדה אינו ברצונם של יוצאי חבר העמים לקבור את יקיריהם בנפרד, והיא בוודאי לא מוצעת לבחירתם. היא נכפית עליהם כעובדה מוגמרת, בשעתם הקשה ביותר.
47. חברי הקבוצה אינם מופלים בכך שהנתבעת לא מספקת להם שירותי קבורה אלא בכך ששירותי הקבורה ניתנים להם בחלקות נפרדות, בשל מוצאם. זו בוודאי הפליה מהסוג שחוק איסור הפליה נועד למנוע. פעולות הנתבעת, היוצרות הפליה אסורה כנגד הנפטרים ובני משפחותיהם, גורמות פגיעה קשה בכבודם.

48. הפרדת הנפטרים מחבר העמים פוגעת גם בזכותם של חברי הקבוצה לשוויון. הנתבעת הקצתה קברים באופן לא שוויוני שכן נפטרים מחבר העמים, שהובאו לקבורה בבתי העלמין בניהולה, הופנו לחלקות הנפרדות שהוקצו להם. יתר הנפטרים הובאו לקבורה ברחבי בתי העלמין, ללא כל מגבלה.
49. הלכה למעשה, הנתבעת העניקה לחברי הקבוצה המיוצגת שירות ציבורי שונה מזה שהעניקה ליתר משפחות הנפטרים אשר קברו את יקיריהם בבתי העלמין המנוהלים על ידה. בעוד שלכלל משפחות הנפטרים ניתן שירות קבורה אשר אינו תלוי בארץ המוצא של הנפטר, לחברי הקבוצה המיוצגת ניתן שירות ציבורי שונה – כזה אשר קובע את מיקום הקבר בהתאם לארץ המוצא. בעוד שלכלל הנפטרים ניתנה האפשרות להיקבר ברחבי בית העלמין (בכפוף למגבלות הקיימות), הנפטרים אשר נקברו בחלקות הנדונות בתובענה זו הופנו על ידי הנתבעת למספר חלקות מצומצם, וזאת על רקע ארץ מוצאם.
50. מתן שירות ציבורי זה, **באופן שונה** לקבוצת יוצאי מדינות חבר העמים, מהווה פגיעה בשוויון, אשר הוכר כנשמת אפו של המשפט החוקתי שלנו כולו.
51. מדיניות ההפליה של הנתבעת פגעה ופוגעת בבני משפחות הנפטרים. השירותים המפלים ניתנו לבני המשפחה, חברי הקבוצה המיוצגת, אשר ניצבים בפני הנתבעת עם מות יקיריהם, ומבקשים להסדיר את הקבורה. בשעה קשה זו של חברי הקבוצה הם הופנו על ידי הנתבעת לקבור את יקיריהם בחלקה נפרדת, וזאת על רקע ארץ המוצא שלהם ושל יקיריהם שנפטרו.
52. חברי הקבוצה חוו עלבון צורב. תחושה זו מוסיפה להכות בהם כאשר הם שבים ופוקדים את חלקות הקבר של יקיריהם בבתי העלמין. התחושה אף מתעצמת, נוכח העובדה שהנתבעת הוסיפה לקבור בחלקות הנפרדות אך ורק נפטרים מחבר העמים. בנוסף, מי מחברי הקבוצה שמבקש להיטמן, בבוא היום, לצד קרובו, יודע כבר עתה כי גם הוא ייטמן בנפרד, בשל מוצאו מחבר העמים. תחושה זו תהא מנת חלקם עד יומם האחרון. על כן, לחברי הקבוצה – בני המשפחות – עומדת עילת תביעה נגד הנתבעת, בשל הפלייתם.
53. בנוסף, לחברי הקבוצה קמה עילת תביעה מכוח חוק איסור הפליה, גם בשל הפגיעה בכבוד של יקיריהם שנפטרו.
54. זכותו של אדם לכבוד ממשיכה לעמוד לו גם לאחר פטירתו. הזכות להיקבר בכבוד מהווה אף היא חלק מהזכות לכבוד האדם. כבוד המת כולל גם את כבודם של בני משפחתו. בהתאם לכך, פגיעה בכבוד המת עשויה להקנות לבני משפחתו זכות תביעה.
55. על כן, הפגיעה בכבוד הנפטרים מקנה לבני משפחותיהם זכות תביעה, בגין הנזק שנגרם להם מההתנהגות העוולתית.
56. מעבר לדרוש, אף אם נראה את בני המשפחה כניזוקים משניים, אשר נפגעו רק כתוצאה מכך שהתוודעו לפגיעה בקרוביהם שנפטרו, קיימת הצדקה להכיר בנזקם כנזק בר פיצוי. ראוי לדרוש מהנתבעת לצפות את הנזק לבני המשפחה, כתוצאה מהפגיעה הקשה בכבוד יקיריהם שנפטרו. לפיכך, גם אם נאמר כי חברי הקבוצה הם ניזוקים משניים (ואיננו אומרים כך), הרי שנגרם להם נזק בר פיצוי.

57. בענייננו, אין להסתפק בהטלת אחריות על הנתבעת, אלא יש גם להטיל אחריות אישית בגין ההפליה הפסולה גם על מנהלי הנתבעת בתקופה הרלוונטית – מר פומרנצ'יק ומר פורת, נתבעים מס' 2 ו-3. סעיף 8 לחוק איסור הפליה מורה כך:

”מקום שהעוולה נעשתה על ידי תאגיד, יהיה אדם אחראי גם הוא לעוולה, אם היה אותה שעה מנהל פעיל בתאגיד, שותף, למעט שותף מוגבל, או עובד בכיר האחראי לנושא הנדון, אלא אם כן הוכיח שניים אלה:

(1) העוולה נעשתה שלא בידעו;

(2) הוא נקט אמצעים סבירים בנסיבות הענין כדי למנוע את העוולה.”

58. לאור הוראה זו, יש להטיל אחריות על מר פומרנצ'יק ומר פורת. מר פומרנצ'יק כיהן כמנהל הנתבעת החל משנת 2005 לכל המאוחר, ועד שנת 2014. הקבורה הפסולה והנפרדת, בחלקה חח/ג שבבית העלמין סגולה, בוצעה במהלך שנות כהונתו. בשנת 2011 אף נפתחה בבית העלמין סגולה חלקה נוספת לשם קבורה נפרדת – חלקה טו/א, הכל תחת הניהול והאחריות של מר פומרנצ'יק. בשנת 2012, במהלך כהונת מר פומרנצ'יק, שודרה בערוץ 10 הכתבה על מדיניות ההפרדה של הנתבעת בחלקה חח/ג בבית העלמין סגולה (נספח 5 לכתב התביעה). בתגובה לכתבה, הנתבעת סיפקה את התירוץ לפיו החלקה הנפרדת מתאפיינת בתמונות הנפטרים המופיעות על המצבות. כפי שהראינו, זהו תירוץ כוזב. גם אם היה אמת, הוא לא יכול היה להכשיר את ההפליה הפסולה. לאחר פרסום הכתבה הנתבעת המשיכה לקבור בחלקה זו מאות נפטרים מחבר העמים. עובדות אלה מלמדות כי העוולה בוצעה בידעת מר פומרנצ'יק, מנהל הנתבעת באותה תקופה, וכי הוא לא נקט אמצעים סבירים למניעתה.

59. אשר למר פורת, המכהן כיום כמנהל הנתבעת – במהלך כהונתו הנתבעת ממשיכה להנהיג את ההפרדה הפסולה. בתקופה זו הנתבעת החלה להפעיל את בית העלמין ירקון. כפי שהראינו, גם בבית עלמין זה הנתבעת הקימה חלקות נפרדות לנפטרים מחבר העמים, אחת מהן מגודרת. במהלך כהונת מר פורת נשמרה מדיניות ההפרדה גם בבית העלמין סגולה. מר פורת נושא באחריות אישית לעוולות שבוצעו תחת אחריותו.

60. לסיכום חלק זה, קבורת נפטרים מחבר העמים בחלקות נפרדות בבתי העלמין בהנהלת הנתבעת, מקימה לבני משפחותיהם עילת תביעה מכוח חוק איסור הפליה נגד הנתבעים.

חלק רביעי - הסעדים המבוקשים

61. עילת התביעה מקימה לחברי הקבוצה זכאות לסעדים הבאים:

- 61.1. הטלת איסור על הנתבעת להקצות לנפטרים מחבר העמים חלקות נפרדות בבתי העלמין שבניהולה;
- 61.2. הטלת איסור על הנתבעת לבצע קבורה של נפטרים מחבר העמים, לרבות קביעת מיקום הקבר, בחלקות שיוחדו לכך, באזורים שיוחדו לכך בתוך חלקות או בכל בדרך אחרת שיש בה הפרדה מאחרים;
- 61.3. חיוב הנתבעת לבצע קבורה של נפטרים מחבר העמים, לרבות קביעת מיקום הקבר, כפי שנקברים נפטרים אחרים, וללא התחשבות בארץ מוצאם;
- 61.4. חיוב הנתבעת להסיר את כל הגדרות המפרידות בין חלקות שיוחדו לנפטרים מחבר העמים ובין חלקות אחרות בבתי העלמין שבניהולה, או גדרות היוצרות הפרדה כאמור בתוך אותה חלקה; וכן
- 61.5. פיצוי כל חברי קבוצת התובעים בגין הנזק שנגרם להם בקשר עם עילת התביעה; וביחס למר פומרנצ'יק ומר פורת – הטלת אחריות אישית לפיצוי לפי תקופות כהונתיהם כמנהלי הנתבעת וחיובם בפיצוי בהתאם.

62. לחברי הקבוצה נגרם נזק בגין קבורת קרוביהם בחלקות נפרדות המיועדות לנפטרים מחבר העמים. מדיניות ההפרדה של הנתבעת מסבה לחברי הקבוצה צער עמוק, בושה, השפלה ועלבון.
63. מעבר לכך, כפי שפסק בית המשפט העליון, חוק איסור הפליה מניח שכאשר נגרמה הפליה מהסוג שנאסר בו, נגרם בשל אותה הפליה נזק, ואותו נזק הוא בר פיצוי. בהתאם לכך, הפליית חברי הקבוצה ויקיריהם שנפטרו, על בסיס מוצאם, מסבה נזק לכבודם של חברי הקבוצה, ונזק זה בר פיצוי.
64. להערכת התובעים, למעלה מ-2,200 נפטרים יוצאי חבר העמים נקברו בחלקות נפרדות בבתי העלמין בהנהלת הנתבעת. תובענה זו מוגשת בשם קרובי המשפחה של כל הנפטרים – בני זוגם, ילדיהם, נכדיהם, הוריהם, הורי הוריהם, אחיהם ואחיותיהם. התובעים מעריכים באופן שמרני כי מדובר בכ-11,000 חברי קבוצה לכל הפחות. התובעים מעמידים את הנזק לכל חבר קבוצה על סכום של 20,000 ש"ח, על יסוד פסיקת פיצויים קודמת בתביעות מכוח חוק איסור הפליה:
65. התובעים מעריכים כי הסכום המשוער של תביעות חברי הקבוצה עומד על כ-220,000,000 מיליון ש"ח. סכום זה מתקבל ממכפלת מספר חברי הקבוצה המשוער (11,000) בנזק שנבע עבור כל חבר קבוצה (20,000 ש"ח).

חלק חמישי - תביעת איש מחברי הקבוצה לא התיישנה

66. חברי הקבוצה הם קרובי משפחתם של נפטרים מחבר העמים אשר נקברו בחלקות הנפרדות, החל משנת 2004 ועד למועד הגשת התובענה.
67. סעיף 6 לחוק ההתיישנות, תשי"ח-1958 קובע כי תקופת ההתיישנות מתחילה ביום שבו נולדה עילת התובענה. כפי שהראינו, לפי סעיף 5 לחוק איסור הפליה, הוראות פקודת הנוזיקין [נוסח חדש] (להלן: פקודת הנוזיקין) חלות על תביעות מכוח חוק זה.
68. סעיף 89 לפקודת הנוזיקין מורה כך (ההדגשה הוספה):

"לענין תקופת התיישנות בתובענות על עוולות – 'היום' שנולדה עילת התובענה' הוא אחד מאלה:

(1) מקום שעילת התובענה היא מעשה או מחדל – היום שבו אירע אותו מעשה או מחדל;

היה המעשה או המחדל נמשך והולך – היום שבו חדל;

(2) מקום שעילת התובענה היא נזק שנגרם על ידי מעשה או מחדל – היום שבו אירע אותו

נזק; לא נתגלה הנזק ביום שאירע – היום שבו נתגלה הנזק, אלא שבמקרה אחרון זה

תתיישן התובענה אם לא הוגשה תוך עשר שנים מיום אירוע הנזק."

69. נזק אֵינו אחד מיסודות העוולה לפי חוק איסור הפליה. הוראת סעיף 5 לחוק איסור הפליה מציינת כי האחריות קמה בגין מעשה או מחדל, והיא לא דורשת נזק. על כן, על עילת התביעה של חברי הקבוצה חל סעיף 89(1) לפקודת הנוזיקין.

70. מדיניות ההפרדה של הנתבעת היא עוולה נמשכת, ולכן תקופת ההתיישנות תימנה החל מהמועד בו תופסק הקבורה הנפרדת. העוול שנגרם לחברי הקבוצה אינו מתמצה בקבורת יקרים בחלקה נפרדת. הוא נמשך ומתעצם לאחר מעשה הקבורה, בכך שהנתבעת מוסיפה לקבור בחלקות הנפרדות נפטרים מחבר העמים, ובכך שהיא מנציחה את ההפרדה באמצעות גדרות. כפי שהראינו, מדיניות זו ממשיכה לנהוג עד היום. כל קבורה נוספת של נפטרים מחבר העמים מעצימה את ההפליה ואת העוול שנגרם לחברי הקבוצה שיקריהם טמונים בחלקות הנפרדות. המדיניות הנמשכת מסבה נזק לחברי הקבוצה מדי יום ביומו. על כן, ביחס לכלל חברי הקבוצה, מעשי ההפליה נמשכים ותקופת ההתיישנות טרם החלה להימנות.
71. אם ביחס להסגת גבול וכליאת שווא מדובר בעוולה נמשכת, הרי שבענייננו מסקנה זו מתחייבת ביתר שאת. לא מדובר בהמשך של העוולה, אלא בהעצמתה עם כל קבורה נוספת לפי מדיניות הקבורה הנפרדת. המשך קבורת נפטרים נוספים מחבר העמים בחלקות הנפרדות מעצים את תחושת ההשפלה והנידוי שחווים בני משפחות הנפטרים ואת הפגיעה בכבודם. העוולה כלפיהם אינה רק נמשכת, אלא אף מתעצמת.
72. על כן, עילת התביעה של חברי קבוצה שקרוביהם נקברו בחלקות נפרדות לפני למעלה משבע שנים לא התיישנה.

חלק שישי - סוף דבר

73. הנתבעים החליטו שקירבה ליוצאי חבר העמים לא יאה עבור כלל הציבור. יש להוקיע את הנתבעים על כך. לדאבון הלב, את שנעשה אין להשיב – הקבורה הנפרדת תהווה ראיה נצחית להפליה שחווי חברי הקבוצה ויקריהם. כעת נותר להסיר את הגדרות, לעקור מן השורש את מדיניות הקבורה הנפרדת, ולפצות את נפגעי.
74. לבית המשפט הנכבד הסמכות העניינית לדון בתובענה זו, לאור סכום התביעה כפי שהוא מוערך על ידי התובעים. לבית המשפט הנכבד הסמכות המקומית לדון בתובענה זו לאור תקנות 3(א)(1) ו-3(א)(5) לתקנות סדר הדין האזרחי, התשמ"ד-1984.
75. בית המשפט הנכבד מתבקש לקבל את התובענה, ולהורות על מתן סעד הולם לחברי הקבוצה, בהתאם לחוק תובענות ייצוגיות. כמו כן מבוקש לחייב את הנתבעות בהוצאות ולקבוע גמול לתובעים ושכר טרחה לבאי כוחם.

גיל רון, עו"ד	אהרן רבינוביץ, עו"ד גיל רון, קינן ושות', עורכי דין	נדב מיארה, עו"ד
פרופסור אלון קלמנט, עו"ד הקליניקה לתובענות ייצוגיות הפקולטה למשפטים, אוניברסיטת תל אביב	רוני אבישר שדה, עו"ד	יעקב אביעד, עו"ד אביעד, סרן ושות' עורכי דין

באי כח התובעים הייצוגיים

נספח 2 :

דוחות של המשיבה ליום 31 בדצמבר 2014

(עמודים 70 עד 116)

חברה קדישא (גחש"א)
פתח-תקוה (ע"ר)

=====

דוחות כספיים

ליום

31 בדצמבר 2014

יצחק בש רואה חשבון

ITZHAK BASH Certified Public Accountant (Isr.)

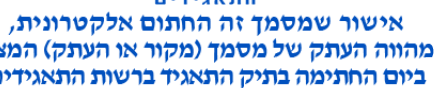
אישור שמסמך זה החתום אלקטרונית,

מהווה העתק של מסמך (מקור או העתק) המצוי
ביום החתימה בתיק התאגיד ברשות התאגידים

[illegible]

— — — — —

עמוד

יצחק ב"ש רואה חשבון

ITZHAK BASH Certified Public Accountant (Isr.)

C.P.A., B.A.(Eco), LL.M.(Law)

רואה חשבון, מוסמך במשפטים

דרך בן גוריון 1 (מגדל ב.ס.ר. 2) ת.ד. 999 בני ברק 51108 טלפון: 03-6142310, פקס: 03-6142311
1 Ben Gurion St. (B.S.R. 2 tower) P.O. Box 999 Bnei – Brak 51108, Israel, Telephone: 03-6142310, Fax: 03-6142311
דואר אלקטרוני: E-mail: info@ibcpa.co.il

דוח רואה החשבון המבקר

לחברי עמותת

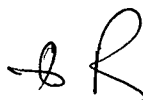
חברה קדישא (גחש"א) פתח - תקוה (ע"ר)

ביקרתי את המאזנים המצורפים של חברה קדישא (גחש"א) פתח - תקוה (ע"ר) (להלן: "העמותה") לימים 31 בדצמבר 2014 ו-2013, את הדוחות על הפעילויות, את הדוחות על השינויים בנכסים נטו ואת הדוחות על תזרימי המזומנים שלה, לכל אחת מהשנים שהסתיימו באותם תאריכים. דוחות כספיים אלה הינם באחריות הוועד וההנהלה של העמותה. אחריותי היא לדוחות דעה על דוחות כספיים אלה בהתבסס על ביקורתי.

ערכתי את ביקורתי בהתאם לתקני ביקורת מקובלים, לרבות תקנים שנקבעו בתקנות רואי חשבון (דרך פעולתו של רואה חשבון) ה'תשלי"ג - 1973. על פי תקנים אלה נדרש ממני לתכנן את הביקורת ולבצעה במטרה להשיג מידה סבירה של ביטחון שאין בדוחות הכספיים הצגה מוטעית מהותית. ביקורת כוללת בדיקה מדגמית של ראיות התומכות בסכומים ובמידע שבדוחות הכספיים. ביקורת כוללת גם בחינה של כללי החשבונאות שישמשו ושל האומדנים המשמעותיים שנעשו ע"י הוועד וההנהלה של העמותה וכן הערכת נאותות ההצגה בדוחות הכספיים בכללותה. אני סבור שביקורתי מספקת בסיס נאות לדוחות דעתי.

כאמור בביאור 2א' לדוחות הכספיים, נערכו הדוחות בסכומים נומינליים, ולא בסכומים מדווחים כנדרש על פי תקן חשבונאות מס' 12 של המוסד הישראלי לתקינה בחשבונאות.

לדעתי, פרט להשפעה של אי יישום הוראות תקן 12 של המוסד הישראלי לתקינה בחשבונאות על הדוחות הכספיים, הדוחות הכספיים הני"ל משקפים באופן נאות מכל הבחינות המהותיות את מצבה הכספי של העמותה לימים 31 בדצמבר 2014 ו-2013, את תוצאות פעולותיה, את השינויים בנכסים נטו ואת תזרימי המזומנים שלה לכל אחת מהשנים שהסתיימו באותם תאריכים, בהתאם לכללי חשבונאות מקובלים בישראל (Israeli GAAP).

יצחק ב"ש
רואה חשבון

בס"ד, ט"ו חשוון, תשע"ו
28 באוקטובר 2015

אישור שמסמך זה החתום אלקטרונית,
מהווה העתק של מסמך (מקור או העתק) המצוי
ביום החתימה בתיק התאגיד ברשות התאגידים

חברה קדישא (גחש"א) פתח - תקוה (ע"ר)

=====

מאזנים ליום 31

31 בדצמבר		ביאור	
2013	2014		
שקל חדש	שקל חדש		
			רכוש שוטף
5,165,789	3,053,376	(3)	מזומנים ושווי מזומנים
35,718,341	36,681,669		ניירות ערך סחירים
3,941,279	5,066,864	(4)	חייבים ויתרות חובה
3,265,060	8,350,860	(5)	מלאי חלקות קבר
<u>27,081</u>	<u>15,582</u>		מלאי תכריכים
48,117,550	53,168,351		
-----	-----		
14,375,129	14,444,452	(6)	רכוש קבוע
-----	-----		
<u>62,492,679</u>	<u>67,612,803</u>		
=====	=====		

בדצמבר 2014 ו- 2013

31 בדצמבר		ביאור	
2013	2014		
שקל חדש	שקל חדש		
התחייבויות שוטפות			
2,844,823	1,708,760	(7)	זכאים ויתרות זכות
התחייבויות לזמן ארוך			
16,811,738	15,587,010	(8)	התחייבות בגין זכויות עובדים בעת פרישה, נטו
		(9)	התחייבויות תלויות
נכסים נטו			
נכסים נטו שלא קיימת לגביהם הגבלה -			
נכסים נטו לשימוש לפעילויות			
12,088,703	2,250,015		שלא יועדו ע"י מוסדות העמותה
-	8,200,000		שיועדו לקרן צדקה
14,375,129	14,444,452		ששימשו לרכוש קבוע
26,463,832	24,894,467		
נכסים נטו שקיימת לגביהם הגבלה בעלת אופי זמני -			
16,372,286	25,422,566	(10)	לפיתוח בתי עלמין ותחזוקתם לאורך שנים
42,836,118	50,317,033		
62,492,679	67,612,803		

יהודה פורת
מנהל כללי

ישראל שפיץ
חבר וועד העמותה

אבי יוסף
חבר אהרן לפידות
חבר וועד העמותה

תאריך אישור הדוחות הכספיים: ט"ו חשון תשע"ו, 28 אוקטובר, 2015

הביאורים המצורפים מהווים חלק בלתי נפרד מהדוחות הכספיים

רשות
התאגידים

אישור שמסמך זה החתום אלקטרונית,
מהווה העתק של מסמך (מקור או העתק) המצוי
ביום החתימה בתיק התאגיד ברשות התאגידים

דוחות על הפעילויות

לשנים שהסתיימו

ביום 31 בדצמבר

2013 2014
שקל חדש שקל חדש

ביאור

מחזור הפעילויות

9,900,169	12,913,006	(11)	דמי קבורה ושרותים נלווים
1,004,426	1,308,820		הכנסות משכר דירה
<u>4,135,674</u>	<u>6,298,325</u>	(10א)	סכומים ששוחררו מנכסים נטו שהוגבלו לפעילויות
15,040,269	20,520,151		
-----	-----		

עלות הפעילויות

11,287,423	9,759,051	(12)	קבורה ואחזקת בתי עלמין
2,015,614	4,265,135	(13)	פיתוח תשתיות וקברים לבתי עלמין
<u>294,624</u>	<u>290,860</u>		אחזקת והוצאות נכסים מושכרים
13,597,661	14,315,046		
-----	-----		

הכנסות נטו מפעילויות

1,442,608	6,205,105		הוצאות הנהלה וכלליות
<u>3,858,846</u>	<u>3,884,968</u>	(14)	הכנסות (הוצאות) נטו לפני הוצאות אחרות
(2,416,238)	2,320,137		הוצאות אחרות
(2,763,656)	(2,089,502)	(15)	הכנסות (הוצאות) נטו לשנה
(5,179,894)	230,635		
=====	=====		

הביאורים המצורפים מהווים חלק בלתי נפרד מהדוחות הכספיים

רשות
התאגידים

אישור שמסמך זה החתום אלקטרונית,
מהווה העתק של מסמך (מקור או העתק) המצוי
ביום החתימה בתיק התאגיד ברשות התאגידים

חברה קדישא (גחש"א) פתח - תקוה (ע"ר)

=====

דוחות על השינויים בנכסים נטו לשנים שהסתיימו ביום 31 בדצמבר 2014 ו- 2013

סך הכל שקל חדש	נכסים נטו שקיימת לגביהם הגבלה בעלת אופי זמני (ביאור 10) קרן פיתוח ולתחזוקת בתי עלמין שקל חדש	נכסים נטו שלא קיימת לגביהם הגבלה			יתרה ליום 31 בדצמבר 2012
		ששימשו	לשימוש לפעילויות	שלא יועדו	
		לרכוש קבוע שקל חדש	שיועדו לקרן צדקה שקל חדש	ע"י מוסדות העמותה שקל חדש	
41,885,145	10,241,419	14,683,733	-	16,959,993	שינויים בשנת 2013 -
(5,179,894)	-	-	-	(5,179,894)	הוצאות נטו לשנה
10,266,541	10,266,541	-	-	-	תוספות לנכסים נטו שהוגבלו
(4,135,674)	(4,135,674)	-	-	-	סכומים ששוחררו מהגבלה זמנית
-	-	73,376	-	(73,376)	סכומים ששימשו לרכישת רכוש קבוע
-	-	(381,980)	-	381,980	סכומים שהועברו לכיסוי הוצאות פחת
42,836,118	16,372,286	14,375,129	-	12,088,703	יתרה ליום 31 בדצמבר 2013
-	-	-	10,000,000	(10,000,000)	שינויים בשנת 2014 -
230,635	-	-	-	230,635	סכומים שיועדו ע"י מוסדות העמותה לקרן צדקה
(1,800,000)	-	-	-	-	הכנסות נטו לשנה
15,348,605	15,348,605	-	-	-	שימוש בכספים מיועדים לפעילות צדקה ולעילוי נשמות נפטרים
(6,298,325)	(6,298,325)	-	-	-	תוספות לנכסים נטו שהוגבלו
-	-	468,616	-	(468,616)	סכומים ששוחררו מהגבלה זמנית
-	-	(399,293)	-	399,293	סכומים ששימשו לרכישת רכוש קבוע
50,317,033	25,422,566	14,444,452	8,200,000	2,250,015	סכומים שהועברו לכיסוי הוצאות פחת
=====	=====	=====	=====	=====	יתרה ליום 31 בדצמבר 2014

חברה קדישא (גחש"א) פתח - תקוה (ע"ר)

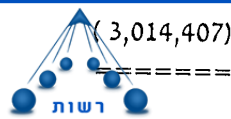
=====

דוחות על תזרים המזומנים

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
2013	2014	
שקל חדש	שקל חדש	
(5,179,894)	230,635	תזרימי מזומנים לפעילות שוטפת -
(3,014,407)	(9,579,493)	הכנסות (הוצאות) נטו לשנה
(8,194,301)	(9,348,858)	התאמות הדרושות להצגת המזומנים לפעילות שוטפת (נספח)
-----	-----	
1,503,188	381,781	תזרימי מזומנים מפעילות (לפעילות) השקעה -
(73,376)	(468,616)	תמורה ממכירת ניירות ערך
-	73,000	רכישת רכוש קבוע
1,429,812	(13,835)	תמורה ממימוש רכוש קבוע
-----	-----	
10,266,541	15,348,605	תזרימי מזומנים מפעולות מימון -
(4,135,674)	(6,298,325)	תוספות השנה לנכסים שהוגבלו
-	(1,800,000)	סכומים ששוחררו מהגבלות
6,130,867	7,250,280	שימוש בכספים מיועדים לפעילות צדקה ולעילוי נשמות נפטרים
-----	-----	
(633,622)	(2,112,413)	השינויים במזומנים ושווי מזומנים
5,799,411	5,165,789	יתרת מזומנים ושווי מזומנים לתחילת השנה
5,165,789	3,053,376	יתרת המזומנים ושווי מזומנים לתום השנה
=====	=====	

התאמות הדרושות להצגת המזומנים לפעילות שוטפת (נספח)

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
2013	2014	
שקל חדש	שקל חדש	
381,980	399,293	הוצאות והכנסות שאינן כרוכות בתזרימי מזומנים -
116,489	(1,224,728)	פחת
(1,343,743)	(914,267)	גידול (קיטון) בעתודות לפנסיה ולפיצויים
(491,052)	(430,842)	עליית ערך מניירות ערך שאינם מוגבלים
-	(73,000)	עליית ערך מניירות ערך מוגבלים
(1,336,326)	(2,243,544)	רווח הון ממימוש רכוש קבוע
-----	-----	
(642,578)	(1,125,585)	שינויים בסעיפי רכוש והתחייבויות -
(3,292,141)	(5,074,301)	גידול בחייבים
2,256,638	(1,136,063)	גידול במלאי קברים ותכריכים
(1,678,081)	(7,335,949)	גידול (קיטון) בזכאים ויתרות זכות
-----	-----	

אישור שמסמך זה החתום אלקטרונית,
מהווה העתק של מסמך (מקור או העתק) המצוי
ביום החתימה בתיק התאגיד ברשות התאגידים

הביאורים המצורפים מהווים חלק בלתי נפרד מהדוחות הכספיים

ביאורים לדוחות הכספיים

ביאור 1 - כללי

א - פעילות העמותה

חברה קדישא (גחש"א) פתח - תקוה (ע"ר) (להלן: "העמותה"), הינה תאגיד שאין מטרתו הפקת רווחים, שמטרתו העיקרית הן לעסוק במעשי חסד של אמת, למלא את התפקידים הציבוריים הקשורים בהלווית וקבורת המת על פי ההלכה והמסורת היהודית וכן לפתח ולתחזק בתי עלמין יהודיים.

העמותה מפעילה את בתי העלמין "סגולה" ו"ירקון" (החלק האזורי שבטיפול העמותה).

הכנסותיה העיקריות של העמותה הינן מדמי קבורה המתקבלים מהמוסד לביטוח לאומי (להלן: "המל"ל"), ממתן שירותים נלווים לנפטרים ומשפחותיהם וממכירת אחוזות קבר בחיים ולנפטרים.

הוצאותיה העיקריות של העמותה הינן הוצאות קבורה, אחזקת בתי עלמין רכישת קרקעות לקבורה בניית קברים ופיתוח תשתיות לבתי עלמין.

ב - רישום העמותה

העמותה החלה את פעילותה כאגודה עותומאנית ונרשמה בשנת 1983 כעמותה שמספרה 580040897 לפי חוק העמותות ה'תש"מ - 1980.

ג - איסור חלוקת רווחים

תקנון העמותה קובע כי כל נכסי והכנסות העמותה ישמשו אך ורק להגשמת מטרותיה וחלוקת רווחים או מתן טובות הנאה לחבריה אסורים בהחלט.

במקרה של פירוק העמותה, קובע התקנון, כי עודפי נכסיה יועברו למוסד חסד אחר שהינו "מוסד ציבורי" כהגדרתו בסעיף 2(9) לפקודת מס הכנסה.

ד - הוראות חוק ופיקוח החלים על העמותה

העמותה כפופה בפעילותה לכללים ולהגבלות אשר נקבעו בחיקוקים: חוק הביטוח הלאומי (נוסח משולב), ה'תשנ"ה - 1995 (להלן: "חוק הביטוח הלאומי"), תקנות הביטוח הלאומי (דמי קבורה), ה'תשל"ו - 1976 (להלן: "תקנות הביטוח הלאומי"), חוק שירותי הדת היהודיים, ה'תשל"א - 1971 (להלן: "חוק שירותי הדת") ותקנות שירותי הדת היהודיים (חברות לענייני קבורה), ה'תשכ"ז - 1966 (להלן: "תקנות שירותי הדת"). כן חלים על העמותה התנאים שנקבעו בהסכם שנחתם עם המוסד לביטוח לאומי.

ביאורים לדוחות הכספיים - המשך

ביאור 1 - כללי - המשך

ה - הגבלת פעילות על פי תנאי הרישיון

לעמותה רישיון קבורה תקף שניתן לה על ידי השר לשרותי דת בהתאם לחוק שירותי הדת.

בתנאי רישיון הקבורה נקבע, בין היתר, כי כספים המתקבלים ממכירת חלקות קבר וכן כספים העשויים להתקבל מהמשרד לשרותי דת כתמיכה בפיתוח בתי עלמין, ישמשו אך ורק לצרכי פיתוח בתי עלמין, רכישת קרקעות ולאחזקתם של בתי העלמין לאורך שנים.

פעילות מוגבלת זו מופעלת בקרן פיתוח בתי עלמין המוצגת בדוחות הכספיים במסגרת הסעיף נכסים נטו שקיימת לגביהם הגבלה זמנית.

ו - מעמד העמותה לצרכי מס

העמותה הינה מוסד ציבורי כהגדרתו בסעיף 9(2) לפקודת מס הכנסה ומגישה לרשות המיסים את דוחותיה על פי תקנות מס הכנסה (דוחות שיגיש מוסד ציבורי) ה' תשנ"ז - 1997.

העמותה מסווגת כמוסד ללא כוונת רווח לפי חוק מס ערך מוסף.

ביאור 2 - עיקרי המדיניות החשבונאית

א - כללי דווח

הדוחות הכספיים נערכו בהתאם לנוסח המשולב של גילוי דעת מספר 69 ותקן חשבונאות מספר 5 העוסק בכללי חשבונאות ודיווח כספי על ידי מלכ"רים.

הדוחות הכספיים נערכו בהתאם לכללי חשבונאות המקובלים על בסיס המוסכמה של העלות ההיסטורית ולא בערכים מדווחים כנדרש בתקן חשבונאות מספר 12 של המוסד הישראלי לתקינה בחשבונאות.

ב - שווי מזומנים

שווי מזומנים נחשבים על ידי העמותה כהשקעות שניזילותן גבוהה, הכוללות פקדונות בבנקים לזמן קצר (עד 3 חודשים).

ג - ניירות ערך סחירים

ההשקעות בניירות ערך סחירים מוצגות לפי שווי שוק ליום המאזן בהתאם לגילוי הדעת של לשכת רואי חשבון בישראל. רווחים והפסדים מהשקעות שאינן נכסים מוגבלים נכללים בסעיף הכנסות אחרות. רווחים והפסדים מהשקעות נכסים מוגבלים (קרן פיתוח ותחזוקת בתי עלמין לאורך שנים), נזקפים לדוח על השינויים בנכסים נטו המוגבלים זמנית.

ביאורים לדוחות הכספיים - המשך

ביאור 2 - עיקרי המדיניות החשבונאית - המשך

ד - מלאי

המלאי נכלל לפי העלות אשר נקבעת לפי שיטת "נכנס ראשון - יוצא ראשון".

החל משנת החשבון מוצג מלאי הקברים כנכס במסגרת הרכוש השוטף. מלאי הקברים של העמותה כלול בין נכסיה נטו של העמותה המוגבלים זמנית.

ה - רכוש קבוע

הרכוש הקבוע מוצג לפי העלות ובניכוי הפחת שנצבר.

עד ליום 31 בדצמבר 1996 נהגה העמותה לזקוף רכישות של רכוש קבוע להוצאות בשנת הרכישה והצגת הרכוש קבוע במאזן בערך סמלי. החל משנת 1997 מוצג הרכוש הקבוע לפי העלות.

הפחת מחושב בשיטת הפחת השווה בשיעורים שנתיים הנחשבים כמספיקים להפחתת ערך הרכוש על פני תקופת השימוש המשוערת בו.

ו - ירידת ערך נכסים

בהתאם לתקן חשבונאות מספר 15 של המוסד הישראלי לתקינה חשבונאית, בוחנת ההנהלה האם קיימים סימנים המצביעים על ירידת ערך לגבי הנכסים הלא כספיים של העמותה. במידה וקיימים סימנים לירידת ערך, אומדת הנהלת העמותה את סכום בר ההשבה של הנכס. היה וסכום בר ההשבה נמוך מהערך בספרים של הנכס, מכירה העמותה בהפסד מירידת ערך ומפחיתה את ערך הנכס בספרים לסכום בר ההשבה שלו. נכון לתאריך הדוחות הכספיים, ליישום התקן אין השפעה מהותית על הדוחות הכספיים.

ז - עתודה לפנסיה

העתודה בגין זכויות העובדים לפנסיה נקבעה על בסיס הערכה אקטוארית שנתית המבוצעת על ידי אקטואר חיצוני. בדבר פרטים באשר לאופן חישוב העתודה, ראה באור 8.

ח - הכרה בהכנסות ובהוצאות

הכנסות והוצאות העמותה נכללות בדוחות הכספיים על בסיס צבירה.

ביאורים לדוחות הכספיים - המשך

ביאור 2 - עיקרי המדיניות החשבונאית - המשך

ט - נכסים נטו

נכסים נטו מוצגים תוך אבחנה בין נכסים נטו שאין לגביהם הגבלה ובין נכסים נטו שקיימת לגביהם הגבלה זמנית.

הנכסים נטו שקיימת לגביהם הגבלה זמנית, כוללים על פי הוראות המשרד לשרותי דת את נכסי קרן הפיתוח המוגבלים בשימושם לפיתוח ולתחזוקת בתי עלמין לאורך שנים.

שחרור נכסים נטו שהוגבלו לפעילויות מקרן הפיתוח, הינו סך הוצאות הפיתוח, חלק מסך הוצאות האחזקה המיוחסות לחלק בית העלמין הבלתי פעיל וחלק מהוצאות ההנהלה והכלליות.

ההנהלה מעריכה כי הוצאות התחזוקה הקשורות לאחזקתו ולשימורו לאורך שנים של חלק בית העלמין הבלתי פעיל, מהוות כ- 30% מהוצאות האחזקה הכוללות של העמותה.

כן מעריכה ההנהלה, במגבלות שהתווה המשרד לשרותי דת, כי 35% מהוצאות ההנהלה והכלליות מיוחסות לפעילות הפיתוח.

י - יתרות צמודות למדד ויתרות במטבע חוץ

יתרות הצמודות למדד המחירים לצרכן נכללות עפ"י המדד בגין חודש המאזן – 100.1 נקודות (12/2013 – 102.3 נקודות).

יתרות במטבע חוץ או הצמודות לו נכללות עפ"י שערי החליפין היציגים לתאריך המאזן. השער היציג של דולר ארה"ב לתאריך המאזן היה \$ 1 ארה"ב = 3.889 ש"ח (12/2013 - 3.471 ש"ח).

יא - שימוש באומדנים והערכות

בעריכת הדוחות הכספיים בהתאם לכללי חשבונאות מקובלים נדרשת הנהלת העמותה להשתמש באומדנים או בהערכות לגבי פעילויות או עניינים אשר השפעתם הסופית על הדוחות הכספיים איננה ניתנת לקביעה מדויקת בעת עריכתם. אף שאומדנים או הערכות נעשים לפי מיטב שיקול הדעת של ההנהלה, השפעתם הסופית של פעילויות או עניינים כאמור עשויה להיות שונה מהאומדנים או מההערכות שנעשו לגביהם.

חברה קדישא (גחש"א) פתח - תקוה (ע"ר)

=====

ביאורים לדוחות הכספיים - המשך

ביאור 3 - מזומנים ושווי מזומנים

ההרכב:

31 בדצמבר	
2013	2014
שקל חדש	שקל חדש
1,226,337	867,631
3,939,452	2,185,745
5,165,789	3,053,376
=====	=====

מזומנים בבנקים

פקדונות לזמן קצר

ביאור 4 - חייבים ויתרות חובה

ההרכב:

31 בדצמבר	
2013	2014
שקל חדש	שקל חדש
1,157,018	1,474,226
1,512,468	2,845,311
983,383	545,715
153,486	81,103
105,561	58,553
29,363	61,956
3,941,279	5,066,864
=====	=====

חברות אשראי

המחאות לגביה

המוסד לביטוח לאומי בגין דמי קבורה

ספקים ביתרות חובה

שקים שחזרו

הוצאות מראש וחייבים שונים

ביאורים לדוחות הכספיים - המשך

ביאור 5 - מלאי חלקות קבר

א - ההרכב :

31 בדצמבר 2013	31 בדצמבר 2014	
שקל חדש	שקל חדש	
-	3,265,060	מלאי לתחילת השנה
5,280,674	9,350,935	פיתוח קברים ובתי עלמין בשנת החשבון
(2,015,614)	(4,265,135)	בניכוי - עלויות שנוקפו לדוח על הפעילויות
3,265,060	8,350,860	מלאי לתום השנה
=====	=====	

ב - עד וכולל שנת 2012, זקפה העמותה את כל העלויות לדוח על הפעילויות. החל משנת 2013, נכלל המלאי שלא נוצל לקבורה או שלא נמכר בחיים בסעיף הנכסים במאזן.

ג - נתונים כמותיים של מלאי קברים :

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2013	לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2014	
יחידות קברים	יחידות קברים	
4,146	2,210	מלאי לתחילת השנה (2013 - בתוספת קברים שהוכשרו והושלמו באותה שנה)
-	5,608	קברים שהוכשרו והושלמו בשנת הדוח
(823)	(719)	קברים שנרכשו בחיים בשנת הדוח
(72)	(116)	קבורות בחלקות חריגות וסגורות בתשלום
(41)	(28)	קבורות נפטרים מחו"ל
(1,000)	(1,045)	קבורות ללא תשלום בשנת הדוח
2,210	5,910	כמות הקברים בתום השנה
=====	=====	
		הרכב המלאי -
1,650	4,950	קברי שדה
560	960	קברים בחלקות זוגיות
2,210	5,910	
=====	=====	

ביאורים לדוחות הכספיים - המשך

ביאור 5 - מלאי חלקות קבר - המשך

ד - נתונים כמותיים של מקומות שנרכשו בחיים:

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
2013	2014	
יחידות קברים	יחידות קברים	
9,238	9,581	יתרת מקומות שנרכשו בחיים לתחילת השנה
823	719	מקומות שנרכשו בשנת הדוח
(480)	(514)	רוכשי מקומות בחיים שנפטרו בשנת הדוח
9,581	9,786	יתרת מקומות שנרכשו בחיים לתום השנה
=====	=====	

ה - נתוני קבורה ומספר קברים מצטבר :

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
2013	2014	
יחידות קברים	יחידות קברים	
66,388	68,006	מספר הנפטרים בבית העלמין לתחילת השנה
-----	-----	נפטרים בשנת הדוח -
1,025	1,045	קבורות ללא תשלום
480	514	רוכשי מקומות בחיים שנפטרו בשנת הדוח
72	116	קבורות בחלקות חריגות וסגורות בתשלום
41	28	נפטרים מחו"ל
1,618	1,703	סה"כ נפטרים בשנת הדוח
-----	-----	
68,006	69,709	מספר נפטרים הטמונים בבית העלמין בתום השנה
=====	=====	

חברה קדישא (גחש"א) פתח - תקוה (ע"ר)

=====

ביאורים לדוחות הכספיים - המשך

ביאור 6 - רכוש קבוע

א - ההרכב:

2013	2014				
סה"כ	סה"כ	ציוד וריהוט	כלי רכב	מבנים	
שקל חדש	שקל חדש	שקל חדש	שקל חדש	שקל חדש	
עלות -					
17,060,274	16,889,678	417,887	981,933	15,489,858	ליום 1 בינואר
73,376	468,616	433,616	35,000	-	תוספות בשנת החשבון
(243,972)	(75,373)	(75,373)	-	-	גריעות בשנת החשבון
16,889,678	17,282,921	776,130	1,016,933	15,489,858	ליום 31 בדצמבר
-----	-----	-----	-----	-----	
פחת נצבר -					
2,376,541	2,514,549	285,488	480,903	1,748,158	ליום 1 בינואר
381,980	399,293	45,557	138,057	215,679	הפרשה בשנת החשבון
(243,972)	(75,373)	(75,373)	-	-	ביטול בגין גריעות
2,514,549	2,838,469	255,672	618,960	1,963,837	ליום 31 בדצמבר
-----	-----	-----	-----	-----	
עלות מופחתת -					
14,375,129	14,444,452	520,458	397,973	13,526,021	ליום 31 בדצמבר
=====	=====	=====	=====	=====	

ב - שיעורי הפחת :

2	מבנים
15	כלי רכב
6 - 33	ציוד וריהוט

ביאורים לדוחות הכספיים - המשך

ביאור 7 - זכאים ויתרות זכות

הרכב:

31 בדצמבר	2014	
2013	שקל חדש	שקל חדש
שקל חדש		
564,537	129,624	שכר עבודה ונלוות לשלם
154,810	487,581	ספקים ונותני שירותים
39,293	591,555	המחאות לפרעון
2,086,183	500,000	הוצאות שנצברו וזכאים שונים
2,844,823	1,708,760	
=====	=====	

ביאור 8 - התחייבות בגין זכויות עובדים בעת פרישה, נטו

א - ההרכב:

31 בדצמבר	2014	
2013	שקל חדש	שקל חדש
שקל חדש		
16,811,738	15,406,348	עתודה לתשלומי פנסיה
-	180,662	עתודה לפיצויי פרישה
16,811,738	15,587,010	
=====	=====	

ב - עתודה לתשלומי פנסיה

העתודה לפנסיה חושבה ע"י אקטואר חיצוני והיא משקפת את הערך הנוכחי ליום המאזן של התחייבות העמותה לתשלום פנסיה חודשית שוטפת לעובדיה שפרשו, פנסיית שארים לאלמנותיהם ומס השכר המחויב בגין תשלומי הפנסיה (ללא שארים).

העתודה חושבה תוך עדכון מערך ההנחות הדמוגרפי המתאימה, בין היתר, לשיפור בתוחלת החיים, ובכלל זה לשיפורים עתידיים, כפי שפורסמה על ידי הממונה על שוק ההון ביטוח וחיסכון במשרד האוצר בחודש יולי 2012.

ג - עתודה לפיצויי פרישה

העתודה לפיצויי פרישה מבוססת על בסיס משכורתם האחרונה של העובדים מוכפלת במספר שנות עבודתם, בניכוי הכספים שהופרשו במסגרת תוכניות ביטוח מנהלים בחברות ביטוח. כספים אלה אינם בשליטת העמותה ולפיכך לא ניתן להם ביטוי במאזן.

ביאורים לדוחות הכספיים - המשך

באור 9 - התחייבויות תלויות

א - העמותה נתבעה על ידי עורך דין שנתן לעמותה בעבר את שרותיו לשלם שכר טרחה בגין שרותים משפטיים שבגינם לא שולם לו לטענתו בסך כ- 8 מיליון ש"ח.

התביעה מתנהלת בפני בורר אשר טרם נתן פסק דין סופי.

להערכת הנהלת העמותה מעבר לסכומים שכבר שולמו לתובע בעבר, אין לתביעה בסיס ולפיכך לא נכללה בספרים הפרשה בגין תביעה זו.

ב - כנגד העמותה הוגשה תביעה לתשלום הכולל הוצאות משפט בסך כ- 1.9 מיליוני ש"ח, בגין נזקי הצפה שנגרמו לתובעת על פי טענתה. הצדדים הגישו כתבי טענות והעמותה הודיעה (הודעת צד ג') לחברת הביטוח שלה על התביעה. בשלב זה, מתנערת חברת הביטוח מחבותה האפשרית לתשלום פיצוי לעמותה.

להערכת הנהלת העמותה מדובר בתביעה מנופחת ומוגזמת שסיכויי דחייתה טובים. חרף זאת ומטעמי זהירות, הפרישה העמותה בספריה סך 500 אלפי ש"ח. הסכום מביא בחשבון את האפשרות שאם יפסקו סכומים כלשהם כנגד העמותה, ניתן יהיה לתבוע את עיקרם מחברת הביטוח.

ג - העמותה נתבעה לשלם דמי שימוש במקרקעין בסך כ- 1.2 מליון ש"ח. תביעה זו הינה בשלבי גישור ראשוניים והנהלת העמותה סבורה כי אין לתביעה בסיס. לפיכך, לא נכללה בספרים הפרשה בגין תביעה זו.

ביאורים לדוחות הכספיים - המשך

ביאור 10 - קרן לפיתוח ולתחזוקת בתי עלמין לאורך שנים

א - התנועה בקרן:

לשנה שנסתיימה ביום 31 בדצמבר		
2013	2014	
שקל חדש	שקל חדש	
10,241,419	16,372,286	יתרת הקרן לתחילת השנה
-----	-----	
		סכומים שנוספו לקרן -
7,307,563	10,109,358	מכירת מקומות בחיים, נטו
1,747,856	4,081,299	מכירת אחוזות קבר לנפטרים, נטו
720,070	874,125	הכנסות מיסודות לקברים
-	(147,019)	סכומים שקוזזו ע"י המוסד לביטוח לאומי בגין מכירת קברים
<u>491,052</u>	<u>430,842</u>	הכנסות מניירות ערך שהוגבלו לקרן הפיתוח
10,266,541	15,348,605	
-----	-----	
		שחרור מהגבלה זמנית לשימוש לפעילויות -
(2,015,614)	(4,265,135)	עלויות פיתוח בתי עלמין (כולל שינויים במלאי)
(769,464)	(673,451)	תחזוקת בתי עלמין ישנים
<u>(1,350,596)</u>	<u>(1,359,739)</u>	כיסוי הוצאות הנהלה וכלליות
(4,135,674)	(6,298,325)	
-----	-----	
16,372,286	25,422,566	יתרת הקרן לתום השנה
=====	=====	

ביאורים לדוחות הכספיים - המשך

ביאור 10 - קרן לפיתוח ולתחזוקת בתי עלמין לאורך שנים - המשך

ב - הרכב הנכסים המוגבלים הגבלה זמנית :

31 בדצמבר		
2013	2014	
<u>שקל חדש</u>	<u>שקל חדש</u>	
10,437,740	12,931,651	ניירות ערך סחירים
1,157,018	1,474,226	חברות אשראי
1,512,468	2,845,311	המחאות לגביה
<u>3,265,060</u>	<u>8,350,860</u>	מלאי חלקות קבר
16,372,286	25,602,048	
=====	=====	

ביאור 11 - דמי קבורה ושרותים נלווים

ההרכב :

לשנה שנסתיימה		
ביום 31 בדצמבר		
2013	2014	
<u>שקל חדש</u>	<u>שקל חדש</u>	
9,797,103	12,678,928	דמי קבורה מהמוסד לביטוח לאומי
<u>103,066</u>	<u>234,078</u>	דמי קבורה מתושבי חו"ל ושרותים נלווים
9,900,169	12,913,006	
=====	=====	

ביאורים לדוחות הכספיים - המשך

ביאור 12 - הוצאות קבורה ואחזקת בתי עלמין

הרכב :

לשנה שנסתיימה		
ביום 31 בדצמבר		
2013	2014	
שקל חדש	שקל חדש	
		הוצאות קבורה -
4,306,889	4,790,884	שכר עבודה ונלוות
1,175,378	1,204,772	חפירות וכסוי קברים
2,429,591	584,151	פעילות לעילוי נשמות נפטרים
324,895	356,640	אחזקת רכב ייעודי ופינוי נפטרים
171,971	194,261	תכריכים וצרכי טהרה
179,647	248,590	תקשורת ומחשוב בית עלמין
<u>134,172</u>	<u>134,917</u>	גניזה והוצאות קבורה אחרות
8,722,543	7,514,215	
-----	-----	
		אחזקת בית עלמין -
611,993	623,208	שכר עבודה ונלוות
990,562	366,803	נקיון וגינון
438,037	614,245	שמירה
351,292	513,512	אחזקה ותיקונים
<u>172,996</u>	<u>127,068</u>	ארנונה מים וביוב
2,564,880	2,244,836	
-----	-----	
11,287,423	9,759,051	
=====	=====	

חברה קדישא (גחש"א) פתח - תקוה (ע"ר)

=====

ביאורים לדוחות הכספיים - המשך

ביאור 13 - הוצאות פיתוח תשתיות וקברים בבתי עלמין

ההרכב :

לשנה שנסתיימה ביום 31 בדצמבר		
2013	2014	
שקל חדש	שקל חדש	
-	3,265,060	מלאי קברים לתחילת השנה
-----	-----	עלויות שנת החשבון -
4,780,674	9,350,935	פיתוח מקומות קבורה ותשתיות
500,000	-	כיסוי נזקי הצפה - הפרשה
5,280,674	9,350,935	
-----	-----	
(3,265,060)	(8,350,860)	בניכוי - מלאי קברים לתום השנה
-----	-----	
2,015,614	4,265,135	
=====	=====	

אישור שמסמך זה החתום אלקטרונית,
מהווה העתק של מסמך (מקור או העתק) המצוי
ביום החתימה בתיק התאגיד ברשות התאגידים

ביאורים לדוחות הכספיים - המשך

ביאור 14 - הוצאות הנהלה וכלליות

הרכב :

לשנה שנסתיימה		
ביום 31 בדצמבר		
2013	2014	
שקל חדש	שקל חדש	
2,512,720	2,763,546	שכר עבודה ונלוות
596,219	386,179	שרותים מקצועיים
229,776	187,914	משרדיות ואחזקת משרד
159,786	171,722	פרסום הסברה והדרכה
99,267	94,808	אחזקת רכב
71,640	90,934	טלפון ותקשורת
36,371	62,147	תחזוקת מחשבים ותיכנות
39,200	31,481	בטוחים
68,341	79,670	ארועים כנסים וכיבודים
28,419	7,681	פחת ציוד וריהוט
17,107	8,886	עמלות והוצאות בנק
3,858,846	3,884,968	
=====	=====	

ביאורים לדוחות הכספיים - המשך

ביאור 15 - הכנסות (הוצאות) אחרות

ההרכב :

לשנה שנסתיימה		
ביום 31 בדצמבר		
2013	2014	
<u>שקל חדש</u>	<u>שקל חדש</u>	
		פנסיות לעובדים שפרשו -
(1,233,918)	(1,306,298)	תשלומים בשנת החשבון
<u>364,174</u>	<u>1,703,045</u>	שינוי בעתודה לפנסיה בגין גמלאים
(869,744)	396,747	
1,343,743	914,267	הכנסות מפקדונות וניירות ערך שאינם מוגבלים זמנית
-	73,000	הכנסות ממימוש רכוש קבוע
(3,237,655)	(3,473,516)	תמיכות וצדקה
(2,763,656)	(2,089,502)	
=====	=====	

חברה קדישא (גחש"א) פתח - תקוה (ע"ר)

=====

ביאורים לדוחות הכספיים - המשך

ביאור 16 - הוצאות בגין טיפול בנפטר

א - שקלול מספר נפטרים

מספר נפטרים משוקלל			מספר נפטרים		
2013	2014	אחוז שקלול	2013	2014	
1,545	1,636	100%	1,545	1,636	מבוגרים תושבי הארץ -
4	4	50%	7	7	עד גיל 10 (*)
6	8	25%	25	32	עד גיל חודש (*)
1,555	1,648	1,577	1,577	1,675	
41	28	100%	41	28	מבוגרים תושבי חו"ל -
1,596	1,676		1,618	1,703	סה"כ
=====	=====		=====	=====	

(*) השקלול נערך בהתאם להנחיות המוסד לביטוח לאומי.

ב - סך ההוצאות לנפטרים ולנפטר בודד

לשנה שנסתיימה ביום 31 בדצמבר		
2013	2014	
שקל חדש	שקל חדש	
11,287,423	9,759,051	הוצאות קבורה אחזקה וגינון (ביאור 12)
2,508,250	2,525,229	65% מהוצאות הנהלה וכלליות (ביאור 14)
13,795,673	12,104,280	סך ההוצאות בגין טיפול בנפטרים
=====	=====	
8,644	7,222	הוצאות מיוחסות לנפטר בודד (ללא מרכיב פיתוח)
=====	=====	

אישור שמסמך זה החתום אלקטרונית,
מהווה העתק של מסמך (מקור או העתק) המצוי
ביום החתימה בתיק התאגיד ברשות התאגידים

משרד המשפטים
מסמך זה הינו העתק שנסרק בשלמותו ביום ובשעה המצוינים,
בסריקה ממוחשבת מהימנה מהמסמך המצוי בתיק,
בהתאם לנוהל הבדיקות במשרד המשפטים.
על החתום

משרד המשפטים (חתימה מוסדית).

אישור שמסמך זה החתום אלקטרונית,
מהווה העתק של מסמך (מקור או העתק) המצוי
ביום החתימה בתיק התאגיד ברשות התאגידים

דין וחשבון מילולי לשנת 2014 ☒

תאריך: 3/11/2015

שם העמותה

(עמותה רשומה) מספר

סימוכין: 337541

חברה קדישא (גחש"א) פתח תקוה

58 - 0040897

מידע והדרכה

בהתאם לסעיף 37 א לחוק העמותות, תש"ם-1980 מתכבדים בזאת חברי וועד העמותה להגיש לרשם העמותות דין וחשבון בדבר פעילות העמותה כפי שמפורט בתוספת השלישית לחוק האמור:

שימו לב כי הפרטים הממולאים בטופס זה מהווים מידע ציבורי וייתכן ויפורסמו באמצעים שונים בכללם ברשת האינטרנט. משום כך יש להימנע מפרסום פרטים אישיים מחוץ לסעיפים בהם נדרש הדבר מפורשות מחשש לפגיעה בצנעת הפרט.

לידיעתכם בסרגל הכלים קיימים לחצנים לצורך שמירה של הנתונים כדלהלן:

 שמור - בכל אחד משלבי מילוי הטופס, ניתן לבצע שמירה של הטופס.

 יצוא - בעת סיום מילוי הטופס, רצוי לייצא את הנתונים לצורך שימוש חוזר בעת מילוי עתידי של טופס חדש.

 יבוא - ניתן לייבא את הנתונים שיוצאו לטופס חדש. במידה והנכם רוצים לעשות בעתיד שימוש חוזר בנתונים בטופס, עליכם לבצע ייצוא של הנתונים (ע"י שימוש בפקד הייצוא בסרגל) ושמירתם. בעתיד, ע"י שימוש בפקד יבוא, תוכלו לייבא נתונים אלה לתוך טופס ריק ולעשות בהם שימוש.

חלק א' – דוח מילולי

פעולות עיקריות שבוצעו בשנת הדין וחשבון

הפעולות העיקריות שבוצעו ע"י העמותה לצורך קידום מטרותיה במהלך שנת הדין וחשבון

אחזקת בתי עלטין, פיתוח תשתיות ומקומות קבורה.
 הוצאות קבורה - 7,514,215 ש"ח, אחזקת בתי עלמין - 2,244,836 ש"ח, פתוח
 מקומות קבורה ותשתיות (ללא שינויים במלאי) - 9,350,935 ש"ח. סה"כ הנ"ל - 19,109,986 ש"ח.

הסכום שהוצא על ידי העמותה לביצוע הפעולות בהתאם למופיע בדין וחשבון הכספי

ש"ח 19,109,986

תיאור הפריסה הגיאוגרפית של פעילויות העמותה בשנת הדין וחשבון

פעילות מספר 1

מקום הפעילות

פתח תקווה

תיאור פעילות

משרדים ברחוב הראשונים 6

פעילות מספר 2

מקום הפעילות

פתח תקווה

תיאור פעילות

בית עלמין סגולה.

פעילות מספר 3

מקום הפעילות

פתח תקווה

תיאור פעילות

בית עלמין ירקון (האזור שבתפסול ח"ק פתח תקווה).

רשות
התאגידים

אישור שמסמך זה החתום אלקטרונית,
מהווה העתק של מסמך (מקור או העתק) המצוי
ביום החתימה בתיק התאגיד ברשות התאגידים

האם נתנו שירותים לעמותה בשנת הדין וחשבון?

כן ☒ לא ☐

שירות מספר 1

תיאור כללי של השירות / קניות המהוות חלק מרכזי בפעילות העמותה (ללא שם נותן השירות)

פתוח מקומות קבורה ותשתיות

היקף כספי שנתי של השירות שניתן / הקניה

ש"ח 9,350,935

שירות מספר 2

תיאור כללי של השירות / קניות המהוות חלק מרכזי בפעילות העמותה (ללא שם נותן השירות)

זפירות וכיסוי קברים

היקף כספי שנתי של השירות שניתן / הקניה

ש"ח 1,204,772

שירות מספר 3

תיאור כללי של השירות / קניות המהוות חלק מרכזי בפעילות העמותה (ללא שם נותן השירות)

נקיון וגינון

היקף כספי שנתי של השירות שניתן / הקניה

ש"ח 366,803

האם היתה בשנת הדין וחשבון העברת כספים ונכסים ללא תמורה, שאינה מהווה חלק מהפעילות השוטפת בשנת הדין וחשבון?

כן ☒ לא ☐

האם העמותה ביצעה עסקאות במקרקעין בשנת הדין וחשבון?

אישור שמסמך זה החתום אלקטרונית, מהווה העתק של מסמך (מקור או העתק) המצוי ביום החתימה בתיק התאגיד ברשות התאגידים

האם העמותה ביצעה עסקאות שלא במקרקעין עם צדדים קשורים בשנת הדין וחשבון?

כן ☒ לא ☐

האם מחזור העמותה עולה על 300,000 ש"ח בשנת הדוח?

כן ☒ לא ☐

האם העמותה קיבלה בשנת הדוח תרומות מישויות מדיניות זרות ששווין המצטבר עולה על 20,000 ש"ח? כן ☒ לא ☐

האם העמותה קיבלה תרומות בשנת הדין וחשבון?

כן ☒ לא ☐

האם היו לעמותה עלויות גיוס תרומות בשנת הדין וחשבון?

כן ☒ לא ☐

האם היו אירועים חריגים בשנת הדין וחשבון?

כן ☒ לא ☐

לעניין זה "אירועים חריגים" כדוגמת: התפטרות מוסד ממוסדות העמותה, התפטרות מנהל כללי, שינוי משמעותי בקהל היעד שלה או שינוי משמעותי באזור הפעילות שלה, פתיחה בחקירה פלילית כנגד העמותה או מי מנושאי המשרה בה, והגשת כתב האישום כנגד העמותה או כנגד מי מנושאי המשרה בה

האם היה עניין מהותי אחר שאירע בשנת הדין וחשבון?

כן ☒ לא ☐

האם קיימים עדכונים נוספים ושינויים בעניינים המפורטים לעיל שאירעו מסוף שנת הדיווח ועד

כן ☒ לא ☐

להגשת הדין וחשבון המילולי לאשור האסיפה הכללית? (עדכונים נוספים)

העסקת עובדים ומתנדבים לסוף שנת הדין וחשבון

כן ☒ לא ☐

האם מועסקים עובדים בעמותה בסוף שנת הדין וחשבון ?

מספר המועסקים בעמותה בשנת הדין וחשבון

29

כן ☐ לא ☒

האם מועסקים נושאי משרה בעמותה (מנהל כללי ומי שכפוף לו ישירות) ?

נושא משרה 1

תפקיד

מנהל כללי

מספר שנים בתפקיד ברצף

2

תאריך מינוי

23/07/2014

אחר

תעודת זהות

056410657

שם משפחה

פורת

שם פרטי

יהודה

מדינת הוצאת הדרכון

כן ☒ לא ☐

האם מועסקים מתנדבים בעמותה בסוף שנת הדין וחשבון ?

אישור שמסמך זה החתום אלקטרונית,
מהווה העתק של מסמך (מקור או העתק) המצוי
ביום החתימה בתיק התאגיד ברשות התאגידים

פירוט תאגידים קשורים בשנת הדין וחשבון

האם קיימים תאגידים אשר מרבית חברי העמותה או קרוביהם, הם בעלי מניות או שותפים בהם?

כן ☐ לא ☒

האם קיימים תאגידים אשר נושאי המשרה בעמותה מכהנים בתאגידים אלו כנושאי משרה או בתפקיד לנושא משרה?

כן ☒ לא ☐

תאגיד מספר 1

שם התאגיד

עמותת גמילות חסדים זכרון מרדכי פתח תקווה

מספר תאגיד

580040905

תאגיד מספר 2

שם התאגיד

אגודת קרן מאיר כוכב זסלבסקי

מספר תאגיד

580023422

האם קיימים תאגידים בעלי זיקה אחרת לארגון?

כן ☐ לא ☒

האם הייתה בשנת הדין וחשבון דרישה לתיקון ליקויים על ידי גורם מוסמך?

כן ☐ לא ☒

אישור שמסמך זה החתום אלקטרונית,

מהווה העתק של מסמך (מקור או העתק) המצוי ביום החתימה בתיק התאגיד ברשות התאגידים

חלק ב' - הודעה באשר לבעלי התפקידים בעמותה

בעלי תפקידים בעמותה נכון ליום מילוי הטופס, תאריך: 21/10/2015
לידיעתך, על פי חוק יש לדווח על כל חברי הוועד.
שים לב, יש חובת מינום של שני חברי וועד בעמותה

חברי הוועד בעמותה

חבר וועד 1

בעל תפקיד

חבר ועד

תעודת זהות

065529612

מדינת הוצאת הדרכון

☒ כתובת בארץ

ישוב

פתח תקווה

מיקוד

4931402

☐ כתובת בחו"ל

שם פרטי

יעקב

שם משפחה

גרינוולד

מספר בית

6

רחוב

זכרון משה

מיקוד תא דואר

תא דואר

מספר שנים כולל בתפקיד

2

תאריך מינוי

23/07/2014

דואר אלקטרוני

דואר אלקטרוני נוסף

☐ האם חבר הוועד הוא גם מורשה חתימה?

אישור שמסמך זה החתום אלקטרונית,
מהווה העתק של מסמך (מקור או העתק) המצוי
ביום החתימה בתיק התאגיד ברשות התאגידים

מבר וועד 2

בעל תפקיד

חבר ועד

תעודת זהות

004296851

שם משפחה

הילדסהיימר

שם פרטי

עזריה

מדינת הוצאת הדרכון

☒ כתובת בארץ

ישוב

פתח תקווה

רחוב

חפץ מרדכי

מספר בית

23

מיקוד

4931325

תא דואר

מיקוד תא דואר

☐ כתובת בחו"ל

מספר שנים כולל בתפקיד

2

תאריך מינוי

23/07/2014

דואר אלקטרוני

דואר אלקטרוני נוסף

☒ האם חבר הוועד הוא גם מורשה חתימה?

אישור שמסמך זה החתום אלקטרונית,
מהווה העתק של מסמך (מקור או העתק) המצוי
ביום החתימה בתיק התאגיד ברשות התאגידים

חבר וועד 3

בעל תפקיד

חבר ועד

תעודת זהות

003677689

מדינת הוצאת הדרכון

☒ כתובת בארץ

ישוב

פתח תקווה

מיקוד

4928019

☐ כתובת בחו"ל

תאריך מינוי

23/07/2014

דואר אלקטרוני

דואר אלקטרוני נוסף

☐ האם חבר הוועד הוא גם מורשה חתימה?

מספר שנים כולל בתפקיד

2

שם פרטי

חיים

שם משפחה

יזי

מספר בית

17

רחוב

אבן גבירול

מיקוד תא דואר

תא דואר

אישור שמסמך זה החתום אלקטרונית,
מהווה העתק של מסמך (מקור או העתק) המצוי
ביום החתימה בתיק התאגיד ברשות התאגידים

חבר וועד 4

בעל תפקיד

חבר ועד

תעודת זהות

041535048

שם משפחה

כהן

שם פרטי

ששון

מדינת הוצאת הדרכון

☒ כתובת בארץ

ישוב

פתח תקווה

רחוב

הרב גולד

מספר בית

5

מיקוד

4927233

תא דואר

מיקוד תא דואר

☐ כתובת בחו"ל

מספר שנים כולל בתפקיד

2

תאריך מינוי

23/07/2014

דואר אלקטרוני

דואר אלקטרוני נוסף

☐ האם חבר הוועד הוא גם מורשה חתימה?

			חבר וועד 6
			בעל תפקיד
			חבר ועד
שם פרטי	שם משפחה	תעודת זהות	
אהרן	לפידות	003547593	
			מדינת הוצאת הדרכון
			☒ כתובת בארץ
מספר בית	רחוב	יישוב	
3	רוזובסקי יוסף	פתח תקווה	
מיקוד תא דואר	תא דואר	מיקוד	
		4974414	
			☐ כתובת בחו"ל
			מספר שנים כולל בתפקיד
			2
			תאריך מינוי
			23/07/2014
			דואר אלקטרוני
			דואר אלקטרוני נוסף
			☒ האם חבר הוועד הוא גם מורשה חתימה?

אישור שמסמך זה החתום אלקטרונית,
מהווה העתק של מסמך (מקור או העתק) המצוי
ביום החתימה בתיק התאגיד ברשות התאגידים

מבר וועד 7		
בעל תפקיד		
חבר ועד		
תעודת זהות		
050421296		
מדינת הוצאת הדרכון		
כתובת בארץ ☒		
יישוב		
פתח תקווה		
מיקוד		
4974411		
כתובת בחו"ל ☐		
מספר שנים כולל בתפקיד		
23/07/2014		
דואר אלקטרוני		
דואר אלקטרוני נוסף		
האם חבר הוועד הוא גם מורשה חתימה? ☐		

בעלי התפקידים בעמותה

תקנון העמותה ☒ מאפשר למנות מורשה חתימה שאינם חברי ועד

העמותה ☒ חייבת במינוי רואה חשבון

בעל תפקיד 1

בעל תפקיד

חבר וועדת ביקורת

תעודת זהות

055600753

שם פרטי

יעקב

שם משפחה

חוקת

מדינת הוצאת הדרכון

☒ כתובת בארץ

ישוב

פתח תקווה

רחוב

זכרון משה

מספר בית

9

מיקוד

4931405

תא דואר

מיקוד תא דואר

☐ כתובת בחו"ל

מספר שנים כולל בתפקיד

2

תאריך מינוי

23/07/2014

דואר אלקטרוני

דואר אלקטרוני נוסף

אישור שמסמך זה החתום אלקטרונית,
מהווה העתק של מסמך (מקור או העתק) המצוי
ביום החתימה בתיק התאגיד ברשות התאגידים

בעל תפקיד 2

בעל תפקיד

מורשה חתימה

תעודת זהות

004296851

מדינת הוצאת הדרכון

כתובת בארץ ☒

ישוב

פתח תקווה

רחוב

חפץ מרדכי

מספר בית

23

מיקוד

4931325

תא דואר

מיקוד תא דואר

כתובת בחו"ל ☐

מספר שנים כולל בתפקיד

2

תאריך מינוי

23/07/2014

דואר אלקטרוני

דואר אלקטרוני נוסף

בעל תפקיד 3

בעל תפקיד

מורשה חתימה

תעודת זהות

003547593

שם פרטי

שם משפחה

אהרן

לפידות

מדינת הוצאת הדרכון

כתובת בארץ ☒

יישוב

פתח תקווה

רחוב

רוזובסקי יוסף

מספר בית

3

מיקוד

4974414

תא דואר

מיקוד תא דואר

כתובת בחו"ל ☐

מספר שנים כולל בתפקיד

2

תאריך מינוי

23/07/2014

דואר אלקטרוני

דואר אלקטרוני נוסף

בעל תפקיד 4

בעל תפקיד

רואה חשבון

תעודת זהות

056116494

מדינת הוצאת הדרכון

☒ כתובת בארץ

ישוב

בני ברק

רחוב

בן גוריון דוד

מספר בית

1

מיקוד

5120149

תא דואר

מיקוד תא דואר

☐ כתובת בחו"ל

מספר שנים כולל בתפקיד

2

תאריך מינוי

23/07/2014

דואר אלקטרוני

דואר אלקטרוני נוסף

בעל תפקיד 5

בעל תפקיד

מורשה חתימה

תעודת זהות

056410657

מדינת הוצאת הדרכון

☒ כתובת בארץ

ישוב

בני ברק

רחוב

יהודה הנשיא

מספר בית

19

מיקוד

5159203

תא דואר

מיקוד תא דואר

☐ כתובת בחו"ל

מספר שנים כולל בתפקיד

2

תאריך מינוי

23/07/2014

דואר אלקטרוני

דואר אלקטרוני נוסף

בעל תפקיד 6

בעל תפקיד

חבר וועדת ביקורת

תעודת זהות

012390506

מדינת הוצאת הדרכון

כתובת בארץ ☒

ישוב

פתח תקווה

רחוב

בן יהודה

מספר בית

18

מיקוד

4937306

תא דואר

מיקוד תא דואר

כתובת בחו"ל ☐

תאריך מינוי

23/07/2014

מספר שנים כולל בתפקיד

2

דואר אלקטרוני

דואר אלקטרוני נוסף

רשות
התאגידים

אישור שמסמך זה החתום אלקטרונית,

מהווה העתק של מסמך (מקור או העתק) המצוי
ביום החתימה בתיק התאגיד ברשות התאגידים

חתימות חברי וועד העמותה

אנו החתומים מטה, שני חברי ועד העמותה, מאשרים בזאת את פרטיו של הדין וחשבון המילולי לשנת 2014 המפורט לעיל.

האסיפה כללית מיום 28/10/2015 אישרה את הסעיפים של הדוח המילולי.
בנוסף, מצורפת הודעה באשר לבעלי התפקידים בעמותה כפי שהם נכון ליום מילוי טופס זה (חלק ב' של הדוח המילולי)

חתימת חבר וועד 1

בחירת חבר וועד

☒ 050421296 ישראל שפיץ

שם פרטי

שם משפחה

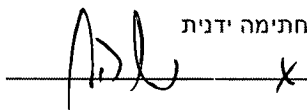
מספר תעודת זהות / דרכון

ישראל

שפיץ

050421296

חתימה ידנית

דואר אלקטרוני

חתימת חבר וועד 2

בחירת חבר וועד

☒ 003547593 אהרן לפידות

שם פרטי

שם משפחה

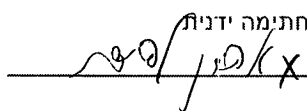
מספר תעודת זהות / דרכון

אהרן

לפידות

003547593

חתימה ידנית

דואר אלקטרוני

טופס זה מנוסח בלשון זכר אך מתייחס לשני המינים כאחד.
מסמך זה מכיל מידע מוגן על פי חוק הגנת הפרטיות

אישור שמסמך זה החתום אלקטרונית,

מהווה העתק של מסמך (מקור או העתק) המצוי
ביום החתימה בתיק התאגיד ברשות התאגידים

משרד המשפטים
מסמך זה הינו העתק שנסרק בשלמותו ביום ובשעה המצוינים,
בסריקה ממוחשבת מהימנה מהמסמך המצוי בתיק,
בהתאם לנוהל הבדיקות במשרד המשפטים.
על החתום

משרד המשפטים (חתימה מוסדית).

אישור שמסמך זה החתום אלקטרונית,
מהווה העתק של מסמך (מקור או העתק) המצוי
ביום החתימה בתיק התאגיד ברשות התאגידים

נספח 3 :

תמונת המצבה של מר אלכסנדר אברוקין זכרו לברכה

(עמודים 118 עד 118)

נספח 4 :

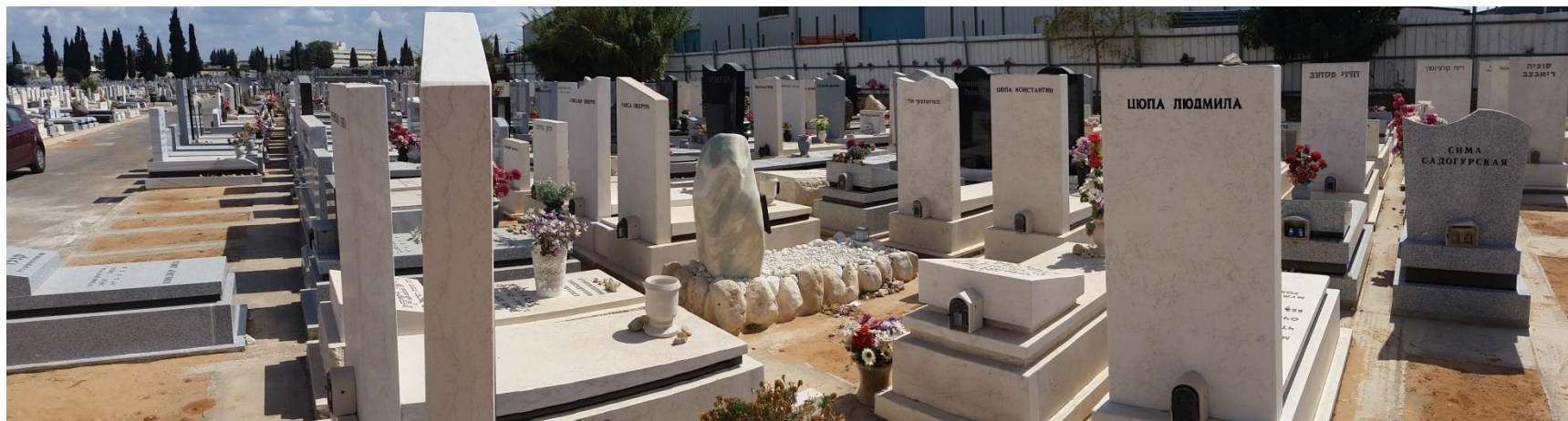
תמונות של חלקה חח-ג בבית העלמין סגולה

(עמודים 120 עד 128)

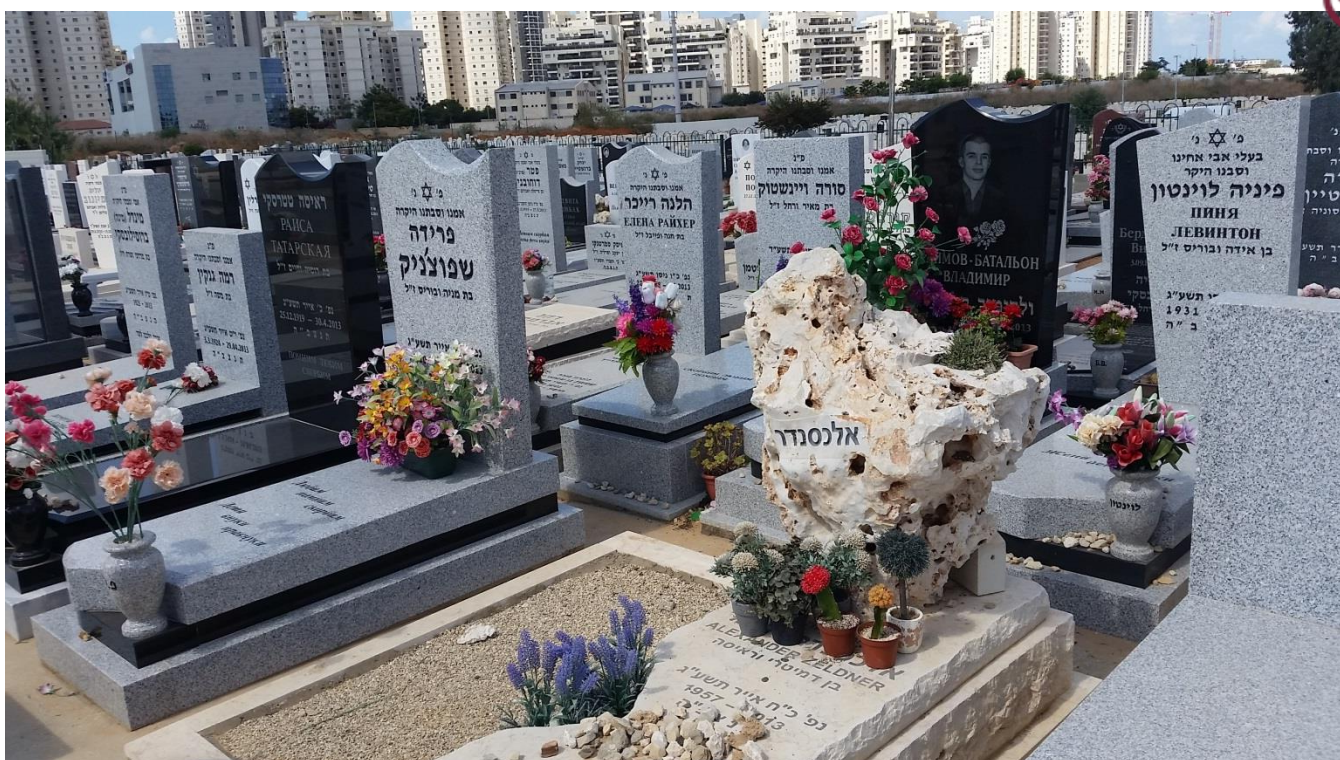
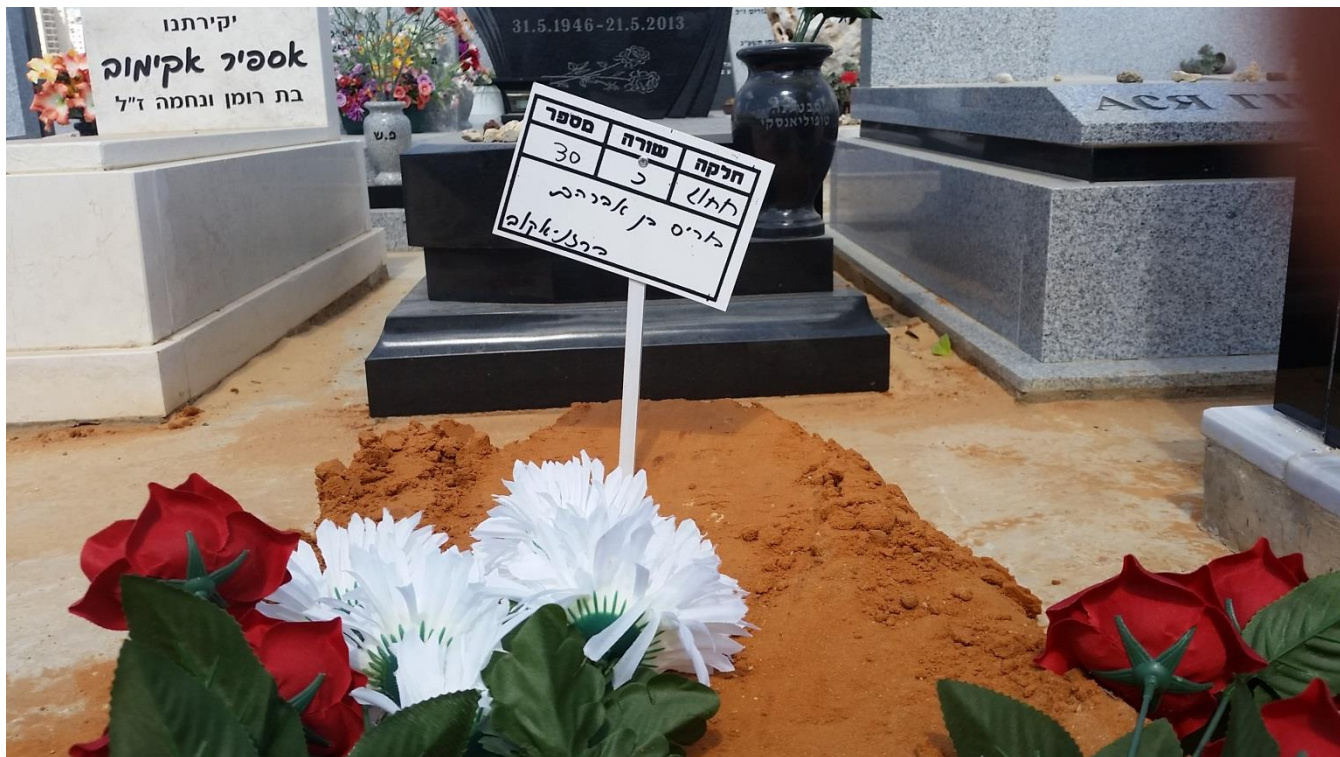

נספח 5 :

תקליטור ובו העתק הכתבה ששודרה בערוץ
10

(עמודים 130 עד 130)

נספח 5

תקליטור ובו העתק

הכתבה ששודרה בערוץ 10

נספח 6 :

תמונת מצבתה של גבי שיבע שיכלמן זכרה
לברכה

(עמודים 132 עד 132)

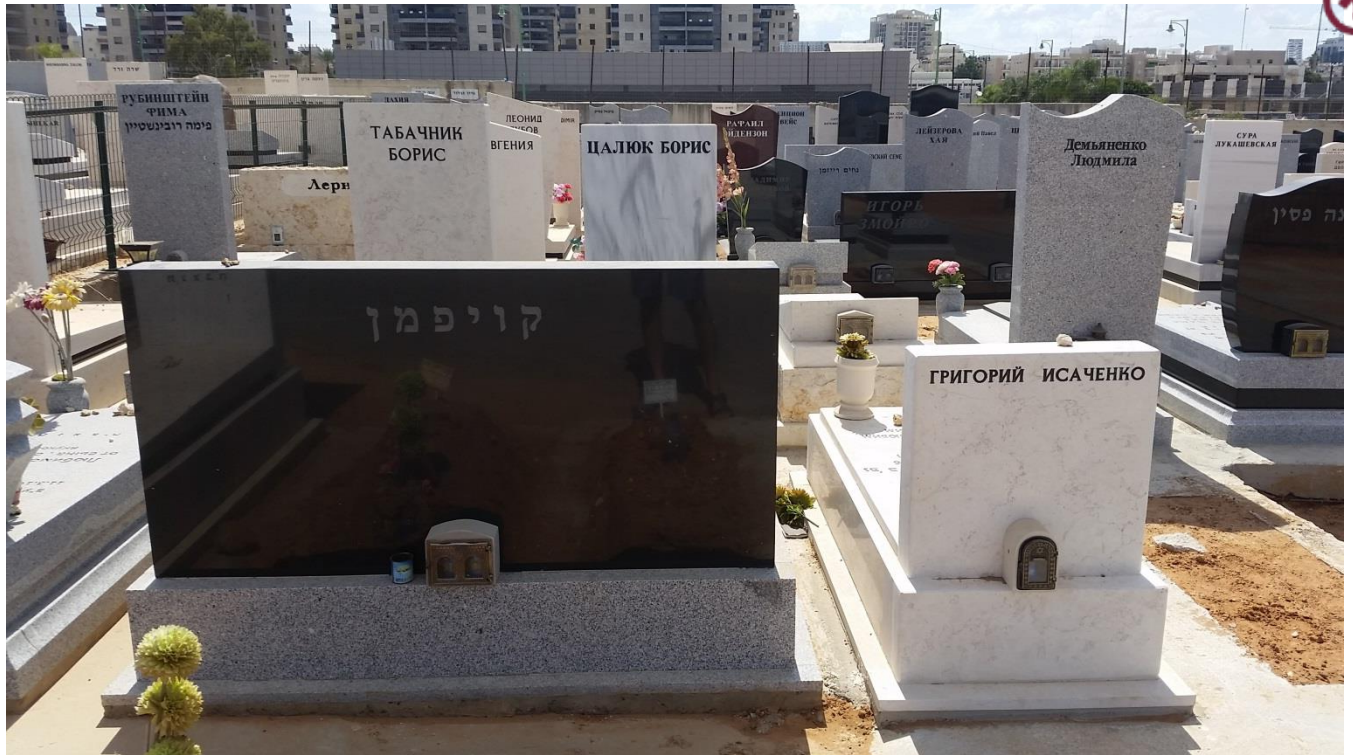

נספח 7 :

תמונות של חלקה טו-א בבית העלמין סגולה

(עמודים 134 עד 139)

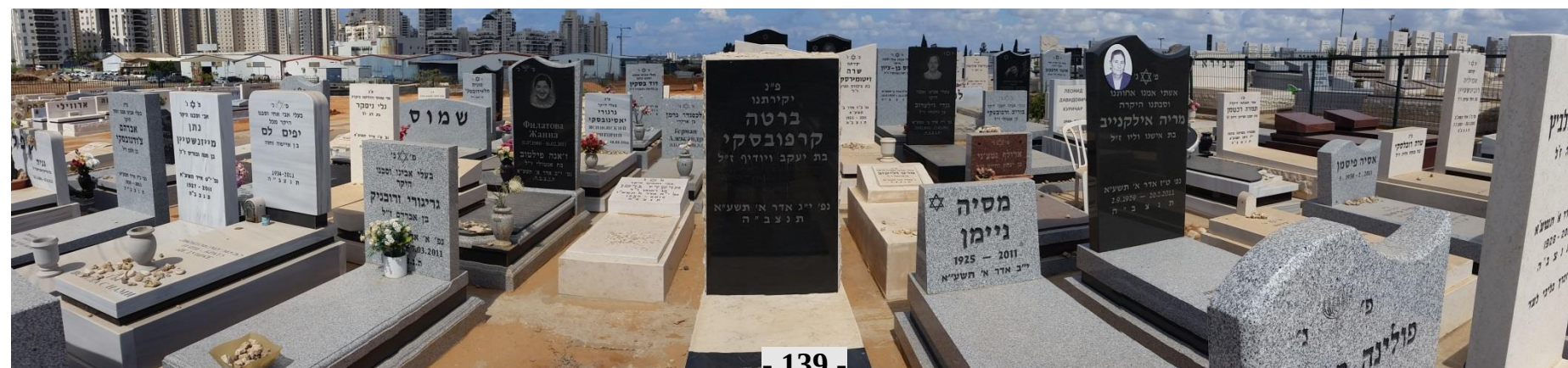

נספח 8 :

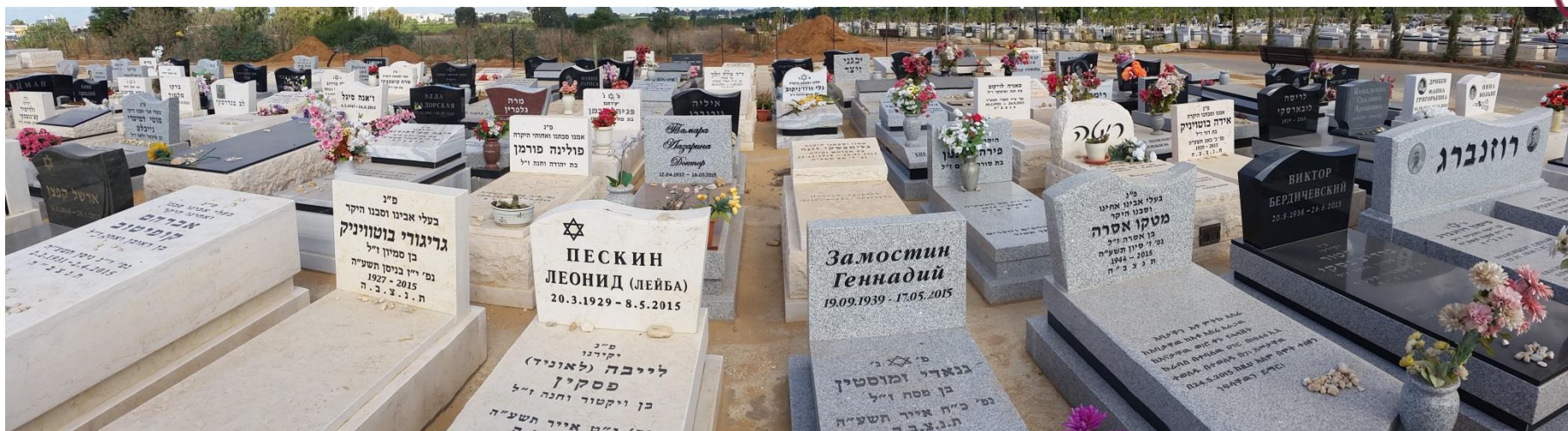
תמונות של חלקה ג-1 בבית העלמין ירקון

(עמודים 141 עד 145)

נספח 9 :

תמונות של חלקה ד-12 בבית העלמין ירקון

(עמודים 147 עד 152)

נספח 10 :

תמונת מצבתה של גבי' נינל קיסלגוף זכרה לברכה

(עמודים 154 עד 154)

פ' אצ"ל
אמנו וסבתנו היקרה
נינל
קיסלגוף
בת ברוניה ואיליה ז"ל

נפ' י"ז אייר תשע"ו
27.7.1929 - 25.5.2016
תנצ"ה

נספח 11 :

תמונות של גדר ההפרדה בחלקה ד-12
בבית העלמין ירקון

(עמודים 156 עד 157)

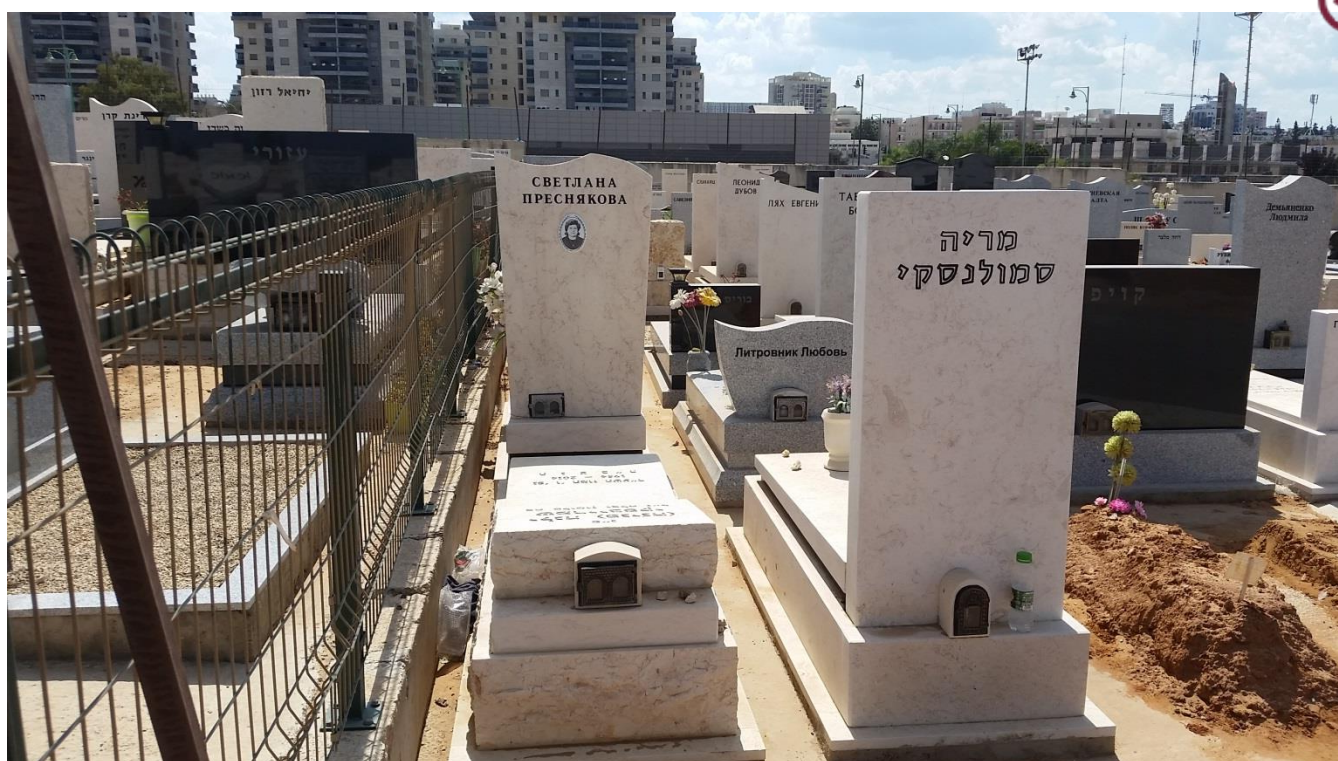
נספח 12 :

תמונות של גדר ההפרדה בחלקה טו-א בבית העלמין סגולה

(עמודים 159 עד 160)

נספח 13 :

תמונות של גדר ההפרדה בחלקה חח-ג
בבית העלמין סגולה

(עמודים 162 עד 162)

נספח 14 :

העתק כתבה שפורסמה בעיתון ידיעות אחרונות ביום 14 ביוני 2016

(עמודים 164 עד 167)

דנה קופל

גזענות גם אחרי המוות

למה בבית הקברות ירקונים בפתח-תקווה פתחו חלקה נפרדת ליהודים שעלו מברית-המועצות? לבני המשפחות אין ספק שמדובר בגזענות

Recommend 613

14.06.16 • יהודה שוחטן

בית העלמין ירקון, שער פתח-תקווה. חלקות הקבורה החדשות מתחילות להתמלא, כדרכו של עולם. מישו היה בעולם, מישו איננו עוד. אחרי המוות, נהוג לחשוב, כולם שווים: עניים כעשירים, דתיים כחילוניים, עולים כוותיקים. אבל לא כאן. במועצה הדתית בפתח-תקווה, הגזענות היא ערך שיש לשמר גם לאחר המוות.

האדינו לשיחה:

ידיעות אחרונות

שיחה עם מנהל בית העלמין

Share

252

Cookie policy

חלקה ד', למשל, ממוקמת מאחורי גדר – זאת הגדר היחידה בכל בית העלמין שמפרידה בין שתי חלקות. כ־40 מתושבי העיר נטמנו בה. כולם בלי יוצא מהכלל עולים ממדינות ברית-המועצות לשעבר. בני משפחה שיקריהם נקברו בחלקה הופתעו לגלות שכל הקברים במקום הם של עולים ממדינות חבר העמים. "זו נטו גזענות", אומר בדעם בנה של אישה שנקברה שם לפני חודשים אחדים. "אנחנו לא מספיק יהודים עבורם כשאנחנו מגיעים לישראל, לא מספיק יהודים עבורם כשאנחנו רוצים להתחתן, לא מספיק יהודים עבורם כשאנחנו משרתים בשבילים בצבא, ולא מספיק יהודים גם כשאנחנו מתים".

וכן, אם יש לכם עדיין ספק, לא מדובר בצירוף מקרים נדיר, אלא בהחלטה מכוונת מראש, כפי שהוקלט מנהל בית העלמין כשהוא מודה בכך בעצמו: "אני מסתובב בשוק בעיר, יש שם חנויות רק לרוסים. לא תראה ישראלי אחד נכנס לשם. בכל זאת זה מגזר מסוים. יש להם מנהגים, תרבות אחרת בכל מה שקשור לקבורה. שמים פרחים".

כועסים. ניקי ושני נחשוני-זינצ'נקו

אבל איך אתה יודע מראש מי ישים פרחים, או מצבה אחרת?

"אני לא יכול לקחת את זה כן, ואת ההוא לא. אני רואה אנשים דוברי רוסית, בדרך כלל זה דוברי רוסית כאלה, אז אותם קוברים שם".

מנצלים את הכוח הרעה

בחברה קדישא פתח-תקווה, באמצעות מנהל בית העלמין, טענו בתחילה שכל בני המשפחות של הנשמים בחלקה הזאת – ובחלקה נוספת בירקונים שגם היא כולה על טהרת העולים מחבר העמים – מעודכנים מראש. "זה בגלל שהם שמים תמונות או כותבים ברוסית על המצבות", הסבירו. "תמונה אסור, וכיתוב ברוסית לא מפריע לנו, אבל מפריע לישראלים אחרים שפנו אלינו בתלונות".

באורח פלא, בני המשפחות של אותם עולים לא ידעו על העדכון המדובר. יותר מכך, לרובם אין תמונה על המצבה וגם לא כיתוב ברוסית. ניגל קיסלגוף, למשל, הלכה לעולמה לפני שלושה שבועות בבית אבות בפתח-תקווה. היא נלקחה משם באמבולנס פרטי, שטיפל בכל ענייני הקבורה שלה. זמן קצר אחרי הטקס – שנעשה כמובן על פי כל כללי היהדות – שמו לב בני משפחתה למשהו מפתיע.

"היה לנו קצת מוזר שבבית הקברות שלחו אותנו לקצה, אבל פתאום שמנו לב שכל השמות מסביב רק רוסיים", אומר נכדה, ניקי זינצ'נקו. "אף אחד לא שאל אותנו איפה אנחנו רוצים לקבור. לא אמרנו לאף אחד שאנחנו רוצים לשים כיתוב ברוסית ובוודאי לא תמונה. יותר מזה,

המצבה הוזמנה רק אחרי הקבורה, ובכל מקרה יהיה כתוב עליה רק בעברית. בזמן אמת לא ידענו שום דבר וגם לא נתנו לנו שום אופציה".

איך הרגשתם עם הסיפור הזה?

"קיוויתי שלא נהיה במקום הזה בשנת 2016. אני לא מבין למה צריך לעשות הפרדה. יש חלקה של עיראקים? אתיופים? זה חוטא לקונספט של מדינת ישראל, שמגיעים לכאן אנשים מכל תפוצות העולם כדי לחיות כעם אחד, אבל פתאום בקבורה יש אנשים שמפריע להם. בעיניי, זה מה שקורה כשנותנים מונופול וכוח לאנשים. לרוב הם לא עושים איתו משהו טוב. כמו העניין של הרבנות והחתונה".

כשההורים של ניקי התחתנו, הם עברו הליך משפיל של בירור יהדות. "אחת הטענות נגדם הייתה איך זה שסבתא ואמא לא דוברות יידיש", הוא אומר. "לנו מעולם לא היה ספק. סבתא שרדה את הנאצים, אבל פה היא לא מספיק יהודייה. בעקבות הטענה הזאת ההורים שלי הפסיקו את התהליך והתחתנו רפורמית".

רעייתו, שני נחשוני-זינצ'נקו, כועסת לא פחות. "ההורים של ניקי עלו לארץ אחרי שסבלו מאוד מגילויי אנטישמיות בקיב", היא אומרת. "האמירה השחוקה ששם הם יהודים וכאן הם רוסים, לא מפסיקה להיות רלוונטית בסיפור הזה. אמא של ניקי לא הצליחה למצוא שם עבודה בגלל היהדות שלה, וכך גם לגבי ההשכלה הגבוהה באוניברסיטאות. היא ספגה אנטישמיות כל חייה בקיב, רק כדי לעלות לכאן ולסבול מגזענות בישראל".

גם אמו של ולדי נקברה בחלקה המדוברת. "אמרו לנו מפורשות שזה בגלל שאנחנו רוסים ושכל מי שנקבר שם הוא ממוצא רוסי", אומר ולדי. "כשניסינו להתווכח, הסבירו לנו שאי-אפשר, שיש מנהגים שונים ושרוסים קבורים בנפרד. חשבת לי לתבוע אותם, אבל אני כבר לא יודע מה זה יעזור. לאמא שלי בטח לא אכפת, אבל אולי בשביל אחרים, בשביל אלה שעדיין חיים. זאת שערורייה שמדינת ישראל מאפשרת למסד הדתי להמשיך להיות גזעני כלפינו, ובכלל כלפי כל מי ששונה".

יוליה, בתו של בוריס גרבר, שקבור בחלקה: "האמת היא שכשעלינו לשם והסתכלנו מסביב, אמרנו לעצמנו שזה מוזר מאוד שרק אנשים ממוצא רוסי נפטרו בפתחתקווה במשך הזמן הזה. עכשיו אני מבינה שזה סיפור אחר לגמרי. לנו לא אמרו כלום ולא שאלו אותנו שום דבר".

"זה לא מפתיע", אומרים בני משפחתו של אדם נוסף שנקבר שם לפני ימים אחדים, "יש במסד הדתי גזענות כלפי יוצאי רוסיה. הם רואים בנו סוג ב'".

ביקרנו שם השבוע פעמיים, בבית העלמין. בחלקה המדוברת היו עדיין חמישה קברים טריים, שטרם הונחה עליהם מצבה. אנשים שהלכו לעולמם ממש לאחרונה. לא רחוק משם, בחלקה אחרת, מעברו השני של הגדר, דווקא אין כל הפרדה. ההנחה היא שמדובר בעולים ותיקים יותר. מנהל בית העלמין ממלמל משהו על הבדל בין קבורה בזוגות, להיעדר אפשרות כזאת.

"אולי בעוד עשר שנים"

זו לא הפעם הראשונה שבמועצה הדתית פתחתקווה מגלים גזענות, או עומדים בליבן של שערוריות. בחברה קדישא הארצית, למשל, הסבירו השבוע שהחברה הקדישא המקומית בפתחתקווה הוצאה מהפורום בשל הבעיות הרבות שהיא מייצרת. בדיוק כמו המועצה הדתית שבשמה היא פועלת.

בזמנו סירבו בפתחתקווה לרשום יהודים יוצאי אתיופיה לנישואים, בטענה שאינם יהודים מספיק. ובמקרים אחרים גילו גזענות כלפי עולים מרוסיה ועולים מאתיופיה. "זה הכל תלוי ברבנים שמנהלים את המקום", אמר גורם המעורה במשרד הדתות, "ובפתחתקווה, מה לעשות, התקבצו גזענים מפוקפקים".

בקרוואן קטן בחנייה של בית העלמין מצאנו את אביגדור, שהציג את עצמו כמנהל בית העלמין ירקון פתחתקווה. אדם נחמד ואדיב, וגם כן מאוד. "זה הכל בגלל הכיתוב ברוסית על המצבה", הוא הסביר. "לנו זה לא מפריע, אין לנו שום עניין בזה. אבל יש אנשים שהכיתוב מפריע להם. ישראלים, לא דווקא דתיים. נוצרה בעיה, לא ידענו מה לעשות עם זה, ואנחנו יודעים שבמגזר הרוסי יש תמונות או כיתוב ברוסית".

"אני לא יודע מי אמר ומה אמר. אני לא רואה הבדל ולנו זה לא מפריע. מצידי שיהיה כתוב בערבית. אבל זה מפריע לישראלים אחרים. תראו, יום הפטירה מחזיר את הישראלים לשורשים שלהם. אם תשאלו אותי? אני לא מבין את זה. אבל אני יכול להראות לכם שזה מפריע לאנשים. אולי בעוד עשר שנים זה לא יפריע."

לך זה לא נראה בעייתי שקוברים את הרוסים בחלקה נפרדת?

"יש חנויות רק לרוסים, תראה ישראלי אחד נכנס לשם? בכל זאת זה מגזר מסוים. יש להם מנהגים, תרבות אחרת."

ומה לגבי דתיים?

"דתיים קבורים בחלקה שומרת שבת. בנפרד."

את המצבה הרי מזמינים אחרי ההלוויה, אז איך אתה יודע את מי לקבור שם ואת מי לא?

"אני לא יכול לקחת זה כן זה לא. אני רואה אנשים דוברי רוסית. בדרך כלל זה דוברי רוסית כאלה. מי שרוצה בחלקה רגילה, אני אומר לו בלי כיתוב ברוסית. אבל רוב הרוסים שנקברים לא קוראים עברית. יש שם מצבות שלמות רק ברוסית. לאנשים זה מפריע. כשאדם לא בחיים, צצים כל מיני, נו, כאלה."

אז למה בעצם מפרידה גדר בין החלקה הזאת לבין שאר החלקות?

"בכל האזור תהיה גדר. זה בטיחותי. אם מישהו ייפול מה נגיד?"

ניקי ושני שומעים את הדברים ולא יודעים אם לצחוק או להתפוצץ מכעס. "זו גזענות, נטו, בראש חוצות", אומרת נחשוני-זינצ'נקו. "אנחנו מצפים שיורידו את הגדר ויתחילו לקבור את כולם באופן שווה, על פי התאריכים. כולם ביחד. לא יכול להיות שבחברה קדישא פתחתקווה יעשו מה שבא להם. אין סמכות? אין חוק אחד לכולם? כמו שמקפידים על אכיפת חוקים אחרים, שיאכפו גם את החוקים האלה. ושחברה קדישא שם תיקנס או תיענש באופן שיבהיר שאי אפשר לנהוג כך. אולי הסנקציות יעבדו."

ח"כ יואל רזבוזוב ("יש עתיד"), שמקדם רבות את נושא הקבורה האזרחית בישראל ומסייע רבות לדוברי הרוסית בישראל, כבר ראה בחייו כמה וכמה מקרים של גזענות במסד הדתי. אבל סיפור הקבורה הנפרדת הצליח להפר את שלוותו.

"זו איננה הפעם הראשונה שאנו עדים לגזענות מצד הרבנות המקומית של פתחתקווה, אך ברבנות משום מה לא מפתרים את האדם שעושה נזק עצום לנציגי הדת ולחברה הישראלית כולה", הוא אמר. "לצערי, אפלייתם של חצי מיליון האזרחים שעלו לישראל מתוקף חוק השבות, שבעיני גופי הדת במדינה הם אינם יהודים על פי ההלכה או אינם יהודים מספיק – הפכה לדבר שבשגרה. אפלייתם של יהודים רק בשל מוצאם הרוסי זו גזענות מהסוג החמור ביותר. במקרים המתוארים הנפגעים הם אזרחים יהודים שלוקחים חלק בחובות המדינה, משרתים בצבא, משלמים מיסים, נושאים בנטל, אך רק בגלל שמם הרוסי והעובדה שהם עלו ממדינות ברית-המועצות לשעבר – ברבנות הראשית לישראל ובמועצות הדתיות מתייחסות אליהם כאזרחים סוג ב'."

"התנהגות החצופה של מנהלי בתי הקברות להחליט בלי לבדוק או לשאול, מי יהודי על פי ההלכה ומי לא, רק לפי מראה היא הזויה ופסולה. העובדה שמשפחות אלו נשלחו לקבור את יקיריהם בצידי בית הקברות, באופן שרירותי וללא כל סיבה נראית לעין – רק מגבירה תחושת הזלזול. קשה לדמיין מה עובר על בני המשפחה ברגעים האלו, כשהם הבינו שיקיריהם קיבלו יחס נחות בשל מוצאם. אסור שאטימות כזו מצד אנשי דת תחזור על עצמה. זו חובה ערכית ומוסרית לדאוג לציבור העולים. אסור לנו לאפשר פגיעה ואפליה שכזו. לכן יזמתי דיון דחוף בוועדת העלייה הקליטה והתפוצות בנושא, כי אני לא מתכוון לאפשר פגיעה כזו בעולים ממדינות ברית-המועצות לשעבר ובכבודם."

נספח 15 :

תמליל קטע מתוכנית הרדיו 'סדר יום'
מיום 2 באוגוסט 2016

(עמודים 169 עד 175)

תמליל סדר יום רן בנימיני 2.8.16:

מראיין: סדר יום ברשת ב' תשע וכמעט 19 דקות. שלום, ליאנה וולך.

ליאנה וולך: שלום לכם.

מראיין: בחודש אוקטובר האחרון נפטרה אמא שלך.

ליאנה וולך: נכון.

מראיין: נקברה בבית העלמין ירקון בפתח תקווה.

ליאנה וולך: נכון.

מראיין: מתי הבנתם שיש כאן איזושהי בעיה?

ליאנה וולך: אז ככה, אמא שלי דוקטור אירה וולך שני נפטרה באוקטובר. אנחנו עלינו לארץ בשנות התשעים בעקבות החלום של ההורים שלי להגיע לארץ, להגשים את החלום הציוני. היא הייתה מנהלת מרפאה מאוד מוערכת והיא נפטרה באמת באוקטובר אחרי מאבק אמיץ במחלה קשה. עכשיו כשהיא נקברה עדיין לא כל כך שמתי לב, אתה יודע זה מצב כזה שלא ממש שמים לב לימינך ולשמאלך. ולפני בערך חודשיים כשעליתי לקבר לבקר אותה, התחלתי לשים לב שהקברים סביבה כולם של עולים מברית המועצות.

מראיין: לכל הקברים באותה חלקה יש אותו מכנה משותף אחד כולם...

ליאנה וולך: נכון, מכנה משותף אחד. עכשיו, הסתכלתי שמאלה וימינה לחלקות, שמתי לב יש חפיפה בתאריכים כלומר אין פה עניין של קבורה בסדר כרונולוגי אלא יש פה איזושהי הפרדה מובהקת בין חלקה שקוברים בה בתאריכים המסוימים רק עולים מברית המועצות. ואני אציין גם שהיו מספר קברים של עולים מאתיופיה. לבין קברים שקוברים בהם כביכול בקבורה רגילה.

מראיין: ניסית לברר? למה זה ככה?

ליאנה וולך: כן. אז מה שקרה זה שאני לא רציתי ישר לקפוץ למסקנות והתחלתי להכין איזושהי טיוטה של מכתב למועצה הדתית פתח תקוה ולחברה קדישא, אבל למעשה עיתון ידיעות אחרונות הקדים אותי ופירסם כתבה ממש בערך שבועיים אחרי ששמתי לב לעניין הזה, ובכתבה הוא בעצם מתקשר למנהל בית העלמין והמנהל מאשר שזה באמת הנוהל. והוא אומר שזה בגלל שהעולים מבריה"מ שמים תמונות וכותבים ברוסית על המצבות וזה מפריע לאנשים אחרים וגם להם.

מראיין: זאת ההקלטה שגם אנחנו שמענו את ההקלטה הזאת. קשה להשמיע את ההקלטה כי מבחינה טכנית היא..לא כ"כ טובה, אבל אומר שם אותו מנהל בית העלמין בהקלטה שפורסמה בידיעות אחרונות שיש נוהל קבורה. הוא מודה בזה שיש נוהל קבורה נפרד.

ליאנה וולך: הוא מודה לחלוטין. מודה בפה מלא.

מראיין: בגלל שאנשים מרוסיה, יוצאי בריה"מ עולים חדשים, שמים תמונות על המצבות ויש גם כיתוב ברוסית. וזה הוא אומר מפריע לאנשים שלא רוצים להיקבר לידם ולכן אנחנו קוברים את זה בחלקה נפרדת.

ליאנה וולך: נכון. אז ככה הוא אומר את זה באמת והוא גם מוסיף ואומר גם שהמשפחות של הנקברים מעודכנות מראש. זה לא נכון, אנחנו לא עודכנו מראש. מה גם..

מראיין: אף משפחה לא מקבלת ממה שאת יודעת לא אתם קיבלתם הודעה ש.. האמא תקבר בחלקה נפרדת, ולא משפחות אחרות?

ליאנה וולך: ממש לא! השאלה היחידה שאני נשאלת ע"י חברה קדישא היא האם אמא שלי יהודיה. ואני עניתי שכן. וזה הדבר היחיד שנשאלתי. בנוסף הם שאלו אותי אם היא נולדה בברית המועצות ועניתי שכן. לא עידכנו אותי לגבי חלקה מיוחדת, לא עדכנו אותי לגבי שום דבר. ואני חייבת לציין גם שעל הקבר של אמא שלי המצבה כתובה כולה בעברית וללא תמונה.

מראיין: זהו כל הטענה הזאת שכאילו ש.. זה שאלה נפרדת אם בכלל צריך לקבל טענה כזאת, ולא. אבל כל הטענה שזה בגלל תמונות וכיתוב, לכם במצבה אין שום דבר כזה, ועדיין האמא קבורה בחלקה נפרדת.

ליאנה וולך: נכון, בגלל זה נראה לי כמו איזשהי כסות לדבר אחר שהוא בעצם הבחנה פסולה בין עולים מברית המועצות לבין שאר האוכלוסיה, שגם הבחנה כזאת, נשים את זה בצד. קודם כל זכותו של אדם לכתוב על המצבה מה שהוא רוצה. זה דבר שנקבע בפסיקת בית המשפט העליון לא פעם ולא פעמיים. דבר שני, ברור שיש פה הבחנה מסויימת, הדרה והפרדה של עולים, במותם למעשה. ובעיני זאת פגיעה קשה בערכי המדינה כמדינה יהודית ודמוקרטית.

מראיין: טוב, בואי נצרף בשלב הזה לשיחה שניים. חברת הכנסת קסניה סבטלובה, שלום לך.

קסניה סבטלובה: בוקר טוב.

מראיין: ושלום לעו"ד ישראל פת, היועץ המשפטי של המשרד לשרותי דת.

ישראל פת: בוקר אור.

מראיין: מיד נדבר איתך. חברת הכנסת סבטלובה, המחנה הציוני, היום דיון בוועדת העליה והקליטה של הכנסת. צריך לומר, גם את גם חבר הכנסת יואל רזבוזוב מיש עתיד, עמוק בתוך העניין הזה. מלווים, את כבר מלווה את העניין הזה כבר כמה שבועות אם לא חודשים טובים. איפה זה עומד כרגע?

קסניה סבטלובה: אז זה עומד בדיוק שם. בדיון מהיר שבסופו של דבר כן אושר ע"י נשיאות הכנסת, אבל אני חייבת להגיד שלזה קדמו ניסיונות שלי במהלך כמה שבועות להעלות את הנושא לסדר היום. מבחינתי סגרגציה, הפרדה בבתי קברות, ומסתבר שזה לא מדובר רק בירקונים, כי לאחר שפורסמה הכתבה הזאת המאוד כואבת ומאוד אכזרית הייתי אומרת בידיעות אחרונות, פרסמתי פוסט מאוד נרגש על כל העניין ואז התחלנו לקבל פניות מכל רחבי הארץ. מאשדוד, מצפון מדרום..

מראיין: זה לא רק בבית העלמין ירקון בפתח תקוה. זאת מדיניות מכוונת?

קסניה סבטלובה: הדברים נשפכו מתוך האנשים שחשבו שזה באמת רק הם. אבל אז מסתבר להם שלא, זאת ממש תופעה שלמה. ובאופן מפתיע אני לא הצלחתי, כן? שבוע אחר שבוע אני הגשתי איזה פרוצדורה שנקראת הצעה לסדר, הצעה לסדר היום, כדי שמליאת הכנסת תדון בעצם בעניין הזה. כי לדעתי זה מספיק חשוב. מה זאת אומרת, מפרידים בין אנשים, בין יהודים ליהודים עושים איפה ואיפה ברגע הכי כאוב בחיי הקרובי משפחה שלהם. על סמך מה בדיוק? מדוע מנהל בית העלמין על סמך דעתו במקום כזה או אחר אומר, הכיתובים מפריעים לאנשים. התמונות? הפרחים? ולא אישורו לי, לא אישורו. שבוע אחרי שבוע אני מגישה וכן, אחרי זה חוזרים לנציגים של המפלגה שלי ואומרים לא, לא אישורו את הדיון.

מראיין: מי? מי לא אישור? יושב ראש הכנסת?

קסניה סבטלובה: ...ואז אני מקבלת...

מראיין: רגע, מי לא אישור? את מדבר פה על ניסיון אולי לעקב את הדיון הזה בכנסת? למה? למי יש אינטרס ולמה?

קסניה סבטלובה: אז אה... זה צריך הסכמה בין נציגי אופוזיציה וקואליציה כדי שיאשרו את הדיון הזה במליאה. לא כל נושא מאשרים. ובדרך כלל אבל כן, אם חבר כנסת כבר מתעקש ומבקש כמה פעמים ועוד חברי כנסת שמגישים, אז כן בסופו של דבר זה מגיע. אז אני מקבלת אינדיקציה שמבחינת יושב ראש הכנסת הנושא הזה, הוא אומר זה חד פעמי, אין בעיה כזאת, אין עניין כזה. אם קרה משהו אז יכול להיות שבאמת קרה אבל לבן אדם אחד או לשניים, זאת לא תופעה.

מראיין: זה מה שאמר לך יושב ראש הכנסת?

קסניה סבטלובה: לא אמר לי ישירות, לא. אבל קיבלתי אינדיקציה מאנשים שהיום שם בישיבה. אז בסופו של דבר לא אושר. זה לא אושר כהצעה לסדר היום.

מראיין: אוקיי, אבל בסופו של דבר זה מגיע, אחרי כל דרך החתחתים הזאת זה מגיע היום לוועדת העליה והקליטה של הכנסת.

קסניה סבטלובה: אני פשוט רציתי, אתה יודע כן? לשם הבחנה, ש..ש..שבעיני יש הבדל מאוד גדול כן? בין אם מדובר בדיון במליאת הכנסת, אתה מבין? שאז מדברים על זה באמת ושומעים את תשובת השר, לבין דיון בוועדה פרטנית. שזה בלאו הכי היה מגיע לשם.

מראיין: לפחות זה מגיע לאיזשהו דיון. ובדיון הזה את מדברת עם המשרד לשירותי דת, עם חברה קדישא, עם המועצה העדתית בפתח תקוה, עם מישהו שמסביר לך משהו על הסיבות להפרדה הזאת בבית העלמין?

קסניה סבטלובה: תראה אני אה. מנהל בית העלמין הרי אה, התקבלו תשובות ברורות. איתי הוא סרב לדבר, אבל קיבלנו תשובות באמצעות העיתון ידיעות אחרונות. ששמה כמו כל הגזענים, הבן אדם הזה מתבטא ואתה יודע, הוא דואג לרווחנו של עולים מחבר העמים. כמו כל הגזענים שתמיד אומרים זה טוב שהילדים ממוצא אתיופי יהיו בגן נפרד. וזה טוב שעולים מחבר העמים יהיו בחלקה נפרדת. ככה הוא אמר, זה עדיף לכם. זה מנהלים שלכם, וככה תרגישו יותר חופשי וזה טוב. טוב להפריד בין יהודים ליהודים.

מראיין: הזכרנו את השיחה עם מנהל בית העלמין שההקלטה שלה כאמור קשה לשמוע, אבל אולי להקריא ציטוטים זה בהחלט טוב. שואלים אותו שם הכתב בכתבה לגבי "לך זה לא נראה בעייתי שקוברים את הרוסים בחלקה נפרדת? עונה אותו מנהל בית העלמין "יש חנויות רק לרוסים, תראה ישראלי אחד נכנס לשם? בכל זאת זה מגזר מסויים, יש להם מנהגים ותרבות אחרת" מה לגבי דתיים? "דתיים קוברים בחלקה שומרת שבת בנפרד". ושואל אותו, הוא נשאל שוב מנהל בית העלמין, אז למה בעצם מפרידה גדר בין החלקה הזאת לבין שאר החלקות? והתשובה היא: "בכל האזור תהיה גדר, זה בטיחותי. אם מישהו יפול מה נגיד?"

קסניה סבטלובה: (צוחקת)

מראיין: זה מצחיק אותך.

קסניה סבטלובה: זה מגוחך, מגוחך עד כדי כאב אפילו. אני עצמי חייבת להגיד לא נתקלתי בכך. סבתי נפטרה כאשר הגענו ארצה והיא נקברה דווקא בבית הקברות בהר הזיתים. בין יהודים משלל המוצאים וזה באמת על פי האמונה שזה המקום שמשם תתחיל תחיית המתים. אני לא נתקלתי בזה אבל א..

מראיין: טוב,

קסניה סבטלובה: אבל עכשיו דווקא כשאני חברת כנסת מגיעות אלי פניות ממשיכות, אחרי הסיפור הזה, בלי שאפילו, אתה יודע, אנשים מתבקשים לעשות זאת, בעצמם כותבים שההפרדה הזאת כואבת להם והם מרגישים ש.. אתה יודע, זה לא רק מדובר בזה שהם סוג ב' או לא סוג ב', אבל

בעצם מדובר בכך שיש גזענות בוטה כלפי יוצאי חבר העמים ופקפוק רב ביהדות שלהם. אפילו אם הם אישרו אותה כבר ברבנות, אפילו אם ילדים שלהם כבר התחתנו פה ברבנות, באותה פתח תקוה דרך אגב ששם חיתנו. אני רק פשוט רוצה להזכיר באיזו עיר מדובר. במועצה דתית, אתה יודע, אתה זוכר את זה הסיפור הזה?

מראיין: היו כבר כמה מקרים שלך. כלומר זה לא מקרה ראשון של אפליה וגזענות את אומרת. קסניה סבטלובה: כן, זה לא, זה מצטבר לתופעה רחבה שבעצם מדינת ישראל אוהבת עלייה אבל לא אוהבת עולים. זה מה שמסתבר, שזה לא בלתי נסבל וחייבים לשים קץ לזה כי אחרי זה אנחנו נגמור פה לא רק שבטים שבטים, אנחנו נהיה פה יהודי יהודי, כל אחד לביתו ולעצמו.

מראיין: אוקיי, תוך כדי השיחה הזאת, כאמור, מאזין לדברים היועץ המשפטי של המשרד לשרותי דת עו"ד ישראל פת, אני מיד רוצה לדבר איתך, אבל מתקשר אלינו מאזין, יפים נטוביץ שלום לך.

יפים נטוביץ: אה שלום.

מראיין: אתה תושב ירושלים

יפים נטוביץ: כן. רן, נעים מאוד, אני כל יום שומע אותך ונעים מאוד. דווקא אתמול אני הייתי באזכרה של אמא בבית עלמין בירושלים, בגבעת שאול. ושמת לי לב שבדיוק כמו שעכשיו סיפרת וכמו שסיפרה קסניה סבטלובה, רק שמות של יוצאי ברית המועצות. למרות שאין אף תמונה, אין אף שם ברוסית וכל השמות של העולים יהודים, משה חיים ואלה, אבל רק בנפרד. חלקה הכי רחוקה מכולם, דרך מספר תשע בפינה, ורק שמה.

מראיין: על איזה בית עלמין יפים מדובר?

יפים נטוביץ: גבעת שאול בירושלים. כן.

מראיין: כמה קברים יש שם?

יפים נטוביץ: או אה, המון.

מראיין: לא, רק בחלקה.

מראיין: רק בחלקה של אמא ואבא באותה חלקה? בערך 100, 120, רק חלק שלה. ויש שמה כמה מקומות.

מראיין: ואתה שם לב שכל הקברים ליד, כל ה-120 עברת וראית שכולם, יוצאי בריה"מ?

יפים נטוביץ: כן, דווקא אתמול היה לי לא יודע מה זה, הרגשה, כי אני שמעתי גם בידיעות אחרונות דיברו גם, אמרתי אני אבדוק. ירדתי למטה, יש שמה גם חבר הכנסת לשעבר יורי שטרן, בדיוק למטה. כולם, גם למעלה וגם למטה רק יוצאי בריה"מ. וזה גזענות! אני פשוט לא יודע, אם אנחנו ליהודים לא מספיק אנחנו סבלנו במדינות שגרו בגלות, שאנחנו גם בארץ נהיה ב...נפרד? אני לא מתכוון שהחרדים בנפרד, זה בסדר, זה כשרות אחרת. אבל למה אנחנו לא כמו כל הישראלים? חצי חיים אנחנו בארץ. 30 שנה, זה מוזר מאוד.

מראיין: זה הסעיר אותך מאוד לראות את זה.

יפים נטוביץ: ואני חושב שלא רק אני חושב ככה, המון אנשים. כי אני דיברתי עם הרבה אנשים וכולם אומרים שגזענות! לא יודע איזה, או בחברה קדישא או ברבנות, לא יודע? הם עדיין חושבים שאנחנו כנראה סוג ב', לא יודע? מוזר מאוד. אני נגד גזענות, גם יוצאי אתיופיה גם נגד גזענות נגד בריה"מ אותו דבר. גזענות לא יפה ולא נשמע במדינת ישראל טוב. זה באמת בושה.

מראיין: זה מתחבר בדיוק לדברים שאמרה חברת הכנסת סבטלובה, שהעניין הזה גם מגיע, גם קורה לא רק בבית העלמין ירקון, גם בבתי עלמין אחרים. כפי שאתה מספר לנו, בגבעת שאול.

יפים נטוביץ: כן, כן, אותו דבר. כל אחד יכול להגיע לדרך מספר תשע בפינה ולראות. כולם יכולים להגיע. רק אתמול הייתי בערב שם.

מראיין: טוב, בו נשמע את ההתייחסות של המשרד לשירותי דת. מי שאחראי ומפקח על המועצות הדתיות, על בתי העלמין, על מה שקורה עם הקבורה, היועץ המשפטי של המשרד לשירותי דת, עו"ד ישראל פת, שלום.

ישראל פת: שלום לכם.

מראיין: מה אתה יכול לומר ליפים? לליאנה? לתופעה שמוצגת פה?

ישראל פת: התופעה שמוצגת פה, אנחנו רואים אותה בחומרה רבה. אנחנו היינו מודעים רק לסיפור הזה של בית העלמין ירקון ששייך לחברה קדישא פתח תקוה. צריך לומר בכנות, מדובר על 600 גופי קבורה המנהלים 1200 בתי עלמין. אגב, בירושלים יש לנו 13 גופי קבורה שונים. 13 עמותות, ולכן אנחנו גם לא יכולים לדעת בדיוק על מה מדובר אבל צריך לבדוק את זה. ואנחנו חיים גם מפי הציבור. זאת אומרת ברגע שמתעוררת תלונה אז אנחנו בודקים אותה. כמו שבדקנו את המקרה של פתח תקוה ואכן מצאנו לאחר מפגש עם הנהלת חברה קדישא ועם הייעוץ המשפטי שלה, ומצאנו שאכן בעבר עד למועד הגשת התלונה, אכן היה ריכוז של יוצאי חבר העמים ומאז הגשת התלונה או הפירסום התקשורתי ועד המפגש שלנו עם הנהלת חברה קדישא כבר מצאנו שבחלקת הקבר הזאת או חלקת הקבורה הזאת, משובצים גם יוצאי מגזרים ועדות שונים, לאו דווקא יוצאי חבר העמים. אנחנו העברנו את החומרה שאנחנו רואים במעשים האלו לחברה קדישא והבהרנו שאנחנו לא נוכל לאפשר את הדברים האלה.

מראיין: ובזה זה הסתיים? בזה שהבהרתם את חומרת העניין? כלומר ממה שאתה אומר עכשיו אתם בררתם וראיתם ומצאתם ואישרתם שיש כאן מדיניות מכוונת גזענית.

ישראל פת: מצאנו שאכן בכל מה שקשור לחברה קדישא פתח תקוה, אכן בעבר עד למועד של הפרסום הייתה התנהלות כזאת.

מראיין: במשך כמה שנים? במשך כמה שנים?

ישראל פת: להערכתי מדובר על תקופה של שנה שנתיים. כל חלקת הקבר ירקון של חברה קדישא פתח תקוה פותחה רק בשנים האחרונות.

מראיין: ומאז שעשיתם את הבדיקה והתערבתם זה לא קורה אתה אומר?

ישראל פת: לא רק שזה לא קורה, אלא משובצים שם בהחלט יוצאי עדות שונות.

מראיין: לפי סדר כרונולוגי, אנשים נקברים לפי סדר כרונולוגי של פטירתם.

ישראל פת: אכן כך.

מראיין: אבל מה הצעדים שנקטתם? כלפי בית העלמין, החברה קדישא שם?

ישראל פת: צריך לומר בכנות שיש לנו צעד אחד שאנחנו יכולים לנקוט אותו כיום, כל זמן שאין לנו את חוק הקבורה החדש שאנחנו מובילים אותו בשנים האחרונות. כרגע זה עדיין בעבודה מול משרד המשפטים ואני מקווה שבקרוב זה יעלה גם לוועדת שרים לענייני חקיקה של הכנסת. כיום יש לנו דרך אחת, זה או לשלול את רישיון הקבורה של חברה קדישא, או להמשיך הלאה. אין לנו..

מראיין: אז מה, המשכתם הלאה? למה לא לשלול את הרישיון? לא נראה לכם..

ישראל פת: אני אסביר, שלילת רשיון זה אומר שמאות אלפים או... סדר גודל בחברה קדישא כזאת אנחנו מדברים על סדר גודל של אולי אני מגזים כך וכך אלפים לשנה. א.. אנחנו לא יכולים לקחת על עצמנו שלילת רשיון, אנחנו כן יכולים להתנות מתן רשיון או הארכת רשיון הקבורה בכפוף לתנאים מסויימים.

מראיין: לא, אבל, אבל.. אתה מבין מה קורה פה? אתם ראייתם ובדקתם ומצאתם שיש כאן מדיניות מפלה, גזענית. ואתם מסתפקים רק בנו, נו, נו.

ישראל פת: מצאנו שנכון להיום, הדברים האלה תוקנו. אנחנו מדברים על סדר גודל בחברה קדישא פתח תקווה, אנחנו מדברים על סדר גודל של...

מראיין: אני חייב לומר לך שזה לא בדיוק עוזר לעולים שקבורים שם ולרגשות של בני המשפחה שעולים לקבר ורואים שהגזענות נמשכת גם לאחר מותם של היקרים שקבורים שם.

ישראל פת: אז כיום, זה בדיוק העניין שכיום זה כבר לא קיים. כיום זה כבר לא קיים.

מראיין: אבל זה היה קיים שנים, השאלה היא למה אתם לא נוקטים צעדים כלפי מי שעשה את המעשה המכוער הזה?

ישראל פת: אנחנו נחשפנו לתופעה הזאת לפני חודשיים בערך, עם הפרסום שלה. מיד עם הפרסום, אנחנו קראנו לראשי החברה קדישא, ותיאמנו איתם פגישה, במקביל אנחנו קיבלנו את הנתונים כולל מפה שמעדכנת כיום, נכון להיום שהמצב היום הוא שונה.

מראיין: אבל אתה רואה שזה קיים גם בבתי עלמין אחרים.

ישראל פת: לא היינו מודעים לבתי עלמין אחרים. אני שומע את זה לראשונה עם המראיין הנוסף שנמצא.

מראיין: יפים, יפים. אתה תבדוק את מה שקורה בירושלים?

ישראל פת: ככל שאנחנו נקבל עידכון על..

מראיין: קיבלתם, הנה..

ישראל פת: אז אני מסביר שבירושלים יש 13 גופי קבורה שונים. יש קהילת ירושלים, יש ספרדים, יש.. תימנים, כורדים.. אנחנו מדברים על בית עלמין שיש בו מאות אלפי חלקות קבר, מאות אלפי חלקות קבר ואנחנו לא יכולים לדעת על איזו חברה קדישא מדובר.

מראיין: גם כשאתם מוצאים באיזה חברה קדישא מדובר אתם עושים לה נו, נו, נו וממשיכים הלאה. מה יעזור שתגיעו לאותה החברה? הגעתם בפתח תקווה לאותה החברה. למה לא להחליף את החברה? למה לא לתת לאנשים שאין להם גזענות בראש לקבור עולים מחבר...?

ישראל פת: הפתרון, הפתרון של להחליף את החברה, אולי נשמע למאזינים מאוד מאוד קל, אבל הוא הרבה יותר מסובך. אנחנו מדברים על חברות קדישא ששולטות על חלקות קרקע שהן קנו אותן מכספן הפרטי, במיוחד במקרה הזה של חברה קדישא פתח תקווה, ומאוד לא פשוט לומר אוקי אנחנו נעשה קאט, נפסיק את הקבורה של חברה קדישא פתח תקווה עם כל ההסתייגות שיש לנו. ולא רק ההסתייגות אנחנו באמת רואים את הדברים בחומרה. ולא לחינם גם הדברים טופלו.

מראיין: טוב, חברת הכנסת סבטלובה, את שומעת את הדברים האלה של המשרד לשירותי דת של היועץ המשפטי.

קסניה סבטלובה: כן, הדברים האלה הם מקוממים ומתריסים, כי כאשר מדובר במדיניות שנמשכת שנים, ויכול להיות שזה גם עשרות בשנים. אנחנו צריכים לחפור אחורה עכשיו תרתי משמע ולבדוק

מה באמת קרה בעניין הזה, בהפרדה הזאת, בהפרדה הגזענית הזאת בבתי הקברות ומדובר לא רק בחברות קדישא, מדובר גם באנשי המועצות הדתיות שמקבלים את המשכורת שלהם מהכיס שלנו, מהכיס הציבורי. אנחנו משלמים להם משכורת, חייבים להבין את זה.

מראיין: אוקיי...

קסניה סבטלובה: זה לא שאתם עושים לנו טובה ומחליטים, בסדר אתה תלך לשם, והמשפחה הזאת תלך לשם... אז חייבים טיפול שורש נגד גזענות בכל העניין הזה.

ליאנה וולך: אה...רן.

מראיין: כן ליאנה.

ליאנה וולך: אם יורשה לי רק.. אני פניתי באמצעות עמותת... גם ליועץ המשפטי של משרד הדתות ובפניה שלי כן מצויין שאנחנו מודעים לזה שבעיית הקבורה הנפרדת של העולים קיימת לכאורה גם במספר בתי עלמין אחרים.

מראיין: אז כמו ששמענו זה בהחלט קיים. כאמור בהמשך היום, דיון בוועדת העליה והקליטה של הכנסת. אנחנו נעקוב אחרי זה. תודה רבה לכם חברת הכנסת קסניה סבטלובה, המחנה הציוני, לליאנה וולך ליפים נטוביץ שסיפר לנו מה קורה בירושלים, לא רק בבית העלמין ירקון שבפתח תקוה. תודה יאפים. ותודה גם לך ישראל פת ממשרד הדתות. תודה רבה.

נספח 16 :

תמליל דיון ועדת העלייה, הקליטה והתפוצות מיום 2 באוגוסט 2016

(עמודים 177 עד 202)

הכנסת העשרים מושב שני

פרוטוקול מס' 141
מישיבת ועדת העלייה, הקליטה והתפוצות
יום שני, כ"ז בסיון התשע"ו (04 ביולי 2016), שעה 12:00

סדר היום:

גזענות כלפי עולי ברית המועצות לשעבר בבתי העלמין

נכחו:

חברי הוועדה:

אברהם נגוסה – היו"ר
קסניה סבטלובה
יואל רזבוזוב

מוזמנים:

—	זאב חנין
—	יצחק ישי
—	שלמה בוחבוט
—	אמיליה בן יעקב
—	אלעד קפלן
—	שמואל סלוטקי
—	חנה בן כוכב
—	אשר אקסלרד
—	יוליה זלמינסקי
—	פולינה חסין
—	אורי רגב
—	ליאנה וולך
—	ניקי זינצ'נקו
—	דוד טברסקי
—	יעקב ברגיל
—	טליה רבקה ברגיל
—	אריאל מואב

מדען ראשי, משרד העלייה והקליטה
מנהל אגף קבורה, המשרד לשירותי דת
ראש עיר, עיריית מעלות תרשיחא
מנהלת תיקי עולים, הסוכנות היהודית
מנהל המחלקה המשפטית, מכון "עתים"
נציג ארגון צהר
מתנדבת, מכון "עתים"
עו"ד, מייצג את חברה קדישא פתח תקווה
מנכ"לית עמותת מורשתנו
חברת ועד מנהל, עמותת מורשתנו
מנכ"ל חדו"ש - לחופש דת ושוויון
מסירת עדות
מסירת עדות

לרשימת השדלנים שנכחו בדיון – ראו [בקישור](#) זה.

מנהלת הוועדה:

דנה גורדון שושני

רישום פרלמנטרי:

ס.ל., חבר המתרגמים

גזענות כלפי עולי ברית המועצות לשעבר בבתי העלמין**היו"ר אברהם נגוסה :**

צהריים טובים לכולם. אנחנו היום התכנסנו לדון בנושא גזענות כלפי עולי ברית המועצות לשעבר בבית עלמין בפתח תקווה. יוזם הדיון הוא חבר הכנסת יואל רזבוזוב, שנמצא איתנו, חבר הוועדה, חברת הכנסת קסניה סבטלובה, חברת הוועדה. פורסמו בתקשורת מקרים של יוצאי ברית המועצות שנקברו בחלקה נפרדת בבית עלמין ירקון למרות שהיו יהודים על פי ההלכה. הוועדה מבקשת להוקיע כל מקרה של אפליה של עולים ולכן מתקיים הדיון היום.

אני רוצה להדגיש פה, אנחנו לא עושים הכללה, אנחנו מתמקדים באותם גופים וגורמים וממסדים שעושים את האפליה. כמו למשל במקרה שלנו הדיון מתמקד בבית העלמין בפתח תקווה, בחברה קדישא בפתח תקווה. מאוד חשוב לי להדגיש את העניין הזה.

הנושא עלה, כאמור, בכתבה שפורסמה בעיתון 'ידיעות אחרונות', גם בישיבת הוועדה בפתח תקווה התייחס חבר הכנסת יואל רזבוזוב לקבורה בחלקה נפרדת לעולי ברית המועצות לשעבר בבית העלמין ירקון. המועצה הדתית בפתח תקווה התנערה לחלוטין מאחריותה לנושא וציינה כי הקבורה בעיר היא באחריותה הבלעדית של חברה קדישא ולכן אנחנו פה זימנו את נציגי חברה קדישא בפתח תקווה, עורך דין אשר אקסלרד, מייצג את חברה קדישא פתח תקווה. ראש עיריית מעלות גם הגיע, ברוך הבא.

אנחנו פה בוועדה שומעים נושאים קשים מאוד, אנחנו חברה קולטת עלייה, אנחנו מעודדים עלייה כי זה חשוב לנו, החיזוק של החברה הישראלית, מדינת ישראל כמדינה יהודית ודמוקרטית, העלייה חשובה לנו, אבל אם אנחנו לא אוהבים את העולים, אם אנחנו לא מקבלים אותם שווים בין שווים זה יהיה קשה לקבל את הדברים האלה. היום בבוקר דיווחו לנו פה, מנכ"ל רשות בנות שירות לאומי אזרחי דיווח לנו שמשדרים ומוסדות במדינת ישראל לא מוכנים לקבל בנות שירות עולות חדשות מאתיופיה. פה אנחנו רואים חברה קדישא בפתח תקווה שלא קוברים את היהודים מברית המועצות בבית הקברות. אז גם בחיים מפלים את העולים וגם במוות מפלים אותם. לאיזה חברה הגענו? אנחנו צריכים להשתנות, אנחנו צריכים לעבוד חזק כדי לשנות את המצב הזה.

לכן אני מאוד מברך את חברי, חבר הכנסת יואל רזבוזוב, שהוא יזם את הדיון הזה. אתם יודעים, הקדימו היום את הדיון במליאה לשעה אחת, אבל הנושא כל כך חשוב וקריטי, ואני מברך את יושב ראש הכנסת שהוא אישר לנו לקיים את הדיון הזה.

קסניה סבטלובה (המחנה הציוני) :

ותספר לנו למה זה נדחה כמה פעמים.

היו"ר אברהם נגוסה :

כן, גם דחינו את זה כמה פעמים בגלל שחברת קדישא לא הייתה מוכנה לבוא, מכל מיני סיבות. אני מדגיש, אנחנו לא עושים הכללה, יש חברה קדישא שמשרתים את עם ישראל, את הציבור. יש מוסדות, אנחנו לא עושים הכללה, אבל אותם מוסדות שמפלים, אנחנו נטפל בהם באפס סובלנות. בבקשה, חבר הכנסת רזבוזוב.

יואל רזבוזוב (יש עתיד) :

תודה, יושב ראש הוועדה, תודה לך על עצם קיום הדיון החשוב הזה, גם תודה למנהלת הוועדה, דנה גורדון, שגם נלחמה כדי שהדיון יתקיים כי הקדימו את המליאה.

דנה גורדון שושני :

ולא ישנה בלילה.

יואל רזבוזוב (יש עתיד) :

גם אנחנו לא ישנו בלילה בגלל הצרות, היא לא ישנה בלילה בגלל הדיון החשוב הזה. אני רוצה שהדיון הזה יהיה פחות דמגוגיה, פחות דיבורים, יותר מעשים, שנצא מפה עם דברים ברורים והצהרות

שהתופעה הזו תיפסק. נחשפנו כולנו למקרים בבית עלמין ירקון שבפתח תקווה, שהייתה חלקה נפרדת ליהודים שהם עולים מברית המועצות לשעבר. שלא יספרו לי סיפורים שזה נכון או לא נכון, הייתי פיזית במקום, ראיתי שזה היה ויש תיעוד ואני שמח שבעקבות כל הכלים שהפעלתי וכל המאמצים, כל מי שהשתתף בזה, באמת לחצנו ועשינו דברים והגעתי לשם וראיתי חלקות טריות של צברים שנקברו שם, אז אני אומר ישר כוח, ככה צריך להיות. אנחנו באנו להוקיע את התופעה הזו.

זה בנושא של ירקון, פתרנו את זה, וחשבנו שילמדו את הלקח. רק הבעיה שיש עוד בית עלמין, סגולה. אני גם רמזתי והעברתי מסר, אמרתי שאני לא רוצה לטפל בזה, בואו תפתרו את זה, אנחנו רוצים שהתופעה תיגמר, התופעה הנקודתית בפתח תקווה, אבל משום מה לא קרה שום דבר. לפחות עד לפני שבוע עדיין יש חלקה שקבורים שם רק עולים מברית המועצות, שהם יהודים. היועץ שלי נרי היה שם, כשהוא נכנס לבית העלמין ושאל איפה החלקה, תגיד בדיוק איך שאלת.

נרי ברנר:

נכנסתי ושאלתי 'איפה החלקה של הרוסים?' הוא הזמין אותי לקצה השני של בית העלמין ושם גם פגשתי משפחות של - - -

יואל רזבוזוב (יש עתיד):

כן, יש לי פה את המשפחות. זה היה ממש לאחרונה, 'החלקה של הרוסים'. כן? אנחנו מדברים על מדינת ישראל, יהודים על פי ההלכה. האנשים שהוא פגש שם, לריסה, שדוד שלה ואבא של החתן שלה, שניהם יהודים על פי ההלכה, נקברו ב-98', בחלקה הכי מרוחקת של בית קברות סגולה, ליד הגדר, בחלקה בה קבורים רק יוצאי ברית המועצות. ב-2009, אמא שלה יהודייה על פי ההלכה, שהוריה נרצחו על ידי הנאצים, נקברה בחלקה מרוחקת אחרת בבית עלמין סגולה. עוד חלקה כזאת, גם שם כולם יוצאי ברית המועצות. אירה קברה את אבא שלה בבית עלמין בסגולה, היא טוענת בעצמה שאף אחד לא שאל אותה ואת אמא שלה אם הם מוכנים או רוצים לקבור בחלקה של רוסים בלבד, או אם הם מעוניינים בתמונה או משהו על הקבר. לריסה קברה את שני ההורים שלה בבית עלמין סגולה בפתח תקווה, וגם אותה לא שאלו לפני איפה ומה ואיך הם הולכים להיקבר. היא אמרה שבזמן האבל היא לא הייתה פנויה רגשית להתעסק ולהילחם במקום הקבורה ועכשיו חבל לה מאוד שההורים קבורים בחלקה מיוחדת.

ואנחנו לא מדברים כאן, שלא נתבלבל, אנחנו מתעסקים המון, אנחנו מבינים היטב בקבורה אזרחית, יושב כאן יצחק ישי שהוא הגיע לדיון, משום מה משרד הדתות שלחו מישו שממונה על קבורה אזרחית. העניין כאן עוסק בקבורה רגילה.

יצחק ישי:

אני מנהל אגף קבורה בכלל.

יואל רזבוזוב (יש עתיד):

אתה קבורה? הייתי בטוח - - - אז הטעות שלי, אז אתה הבן אדם הנכון לפתור לנו את הסוגיה ואיך שאנחנו מכירים אותך אתה תפתור לנו את הסוגיה הזאת.

אני בטוח שיכולים להציג לנו עוד הרבה מקרים. כמו שאמרת, שלא יגידו שזה לא נכון, כי בהתחלה לא אישרו בוועדת הכנסת, אמרו שזה לא בדיוק נכון וזה לא קרה, אבל, אנחנו היינו, אני הייתי בירקון, נרי היה בסגולה, ראינו את זה פיזית, ראינו איך זה קורה והמטרה היא פשוטה, שלא תהיה תופעה כזאת, להוקיע את התופעה. לא נתחיל עכשיו בענישה, בעריפת ראשים, אני עכשיו רוצה לשמוע מה משרד הדתות עשה ואני רוצה רענון, אני רוצה הנחיה לכל חברות הקדישא, לכל בתי העלמין שמצב כזה לא יחזור על עצמו, כי כמו שאמרת, אנחנו מדינת עלייה ולא יכול להיות שמפלים פה עולים.

אני גם חושב שזו לא אפליה, זאת גזענות. שומעים שם משפחה רוסי, שולחים אותו לחלקה נפרדת. הייתי, לצערי, בהרבה בתי עלמין ובדרך כלל אין בעיה, מי שיהודי יהודי, זה לא משנה מה ארץ המוצא שלו. דווקא שם זה קרה ואני רוצה לשמוע שבסגולה, אם זה לא קרה עד לפני שבוע, כי השבוע האחרון זה הפעם האחרונה שביקרו שם, אם זה לא קרה אז זו הדרישה, כי חובה שיתחילו לקבור שם צברים, שזה יהיה מעורב, שלא תהיה חלקה נפרדת, שתהיה חלקה רגילה, בית עלמין רגיל. תודה רבה.

היו"ר אברהם נגוסה :

תודה. חברת הכנסת קסניה סבטלובה, בבקשה.

קסניה סבטלובה (המחנה הציוני) :

תודה לך, כבוד היושב ראש. אני כמובן מברכת על הדיון הזה, אותך וכמובן את חבר הכנסת רזבוזוב, שהנושא הזה כמובן כואב והוא מטפל בו זמן רב.

הרשו לי קצת להרחיב את היריעה. אנחנו מדברים פה לא רק על מקרים נקודתיים, לצערנו הרב, למרות שהדברים נטענו כך בוועדת הכנסות ובנשיאות, היום בבוקר, אני רוצה לצטט לכם דברים ששמעתי מהיועץ המשפטי של משרד הדתות, מר ישראל פת, שאמר לרשת ב', בעצם הודה בכך שמדובר במדיניות, הוא התייחס ישירות לבית הקברות בבית תקווה, ירקון, אבל במין פליטת פה, שכנראה שהוא לא שם לב לכך שהוא מרחיב את הדיבור הזה, שכן, נכון, לא ידוע לו בדיוק מה קורה בבתי עלמין אחרים, אבל הוא יודע שדברים כאלה קורים גם שם.

במהלך הראיון הזה, שאני גם השתתפתי בו, התקשר מאזין שאמר שהוא רק אתמול ביקר בבית הקברות בגבעת שאול בירושלים, בירושלים, הבירה הנצחית של עם ישראל, של מדינת ישראל, של מדינת היהודים, ושורות שורות, הוא עבר 20 שורות לפחות, הוא ראה שם רק חלקות של רוסים, של יהודים ממוצא רוסי, שגילו פה להפתעתם, שאחרי שהם ספגו אנטישמיות בארץ המוצא במהלך כל כך הרבה זמן, שהם לא יהודים. לא, לא, לא, הם רוסים, שלא תהיה פה שום טעות.

לשאלה של מה אפשר לעשות. אם יש חברת קדישא מסוימת, או שאולי זה הרבה חברות כאלה, ונאמר בתיאור מגוחך לחלוטין, שבכל הזמן הזה שמתנהל פה הדיון וזו לא פעם ראשונה שהוא עולה, שהם לא הספיקו, במשרד הדתות לא הספיקו לבדוק, כי רק בירושלים יש 13 חברות קדישא. זה הרבה? אני לא יודעת, אבל נראה לי שאנחנו נתקלים פה במקרה של גזענות קשה, גם בחיים וגם במוות, שזה המפלט האחרון של הבן אדם, התחנה האחרונה שהוא הגיע לשם, וגם שם בעצם יורקים למשפחה שלו בפרצוף ואומרים 'אתם לא שייכים לפה, אתם סוג ב', ג', ד, י"א', אני לא יודעת מה. אז בעצם כשנשאל כך אמר היועץ המשפטי, מר ישראל פת.

אז אנחנו כן מודעים לזה, מודעים לכך שזו מדיניות, זה לא מקרה פה ומקרה שם. זה לא רק סגולה וזה לא ירקון, זה לא רק גבעת שאול, זה הרבה מאוד ערים, זה הרבה מאוד מקומות. הוא אמר שיש שתי אופציות, להמשיך לעבוד עם אותה חברת קדישא, כך הוא אמר, אני מצטטת, לשלול את רישיונה, או להמשיך כרגיל, ולשאלת ההמשך, מה עומדים לעשות, כך הוא ענה, 'אנחנו ממשיכים לעבוד עם אותה חברת קדישא, אנחנו לא יכולים להפסיק לעבוד איתה', למה? כי היא בעלת הקרקע, מה נעשה? איפה נקבור את המתים שלנו אם לא נעבוד עם אותה חברת קדישא?

אז ככה כל אחד מגלגל את האחריות מאחד לשני. יש פה מחדל. אני אמרתי במין הומור שחור שחייבים עכשיו לחפור אחורה, תרתי משמע, כדי להגיע לעצם העניין, כמה זמן זה נמשך, באילו ערים זה בדיוק נמשך, מי נתן את ההוראה הזו, ממי זה נובע? מי צריך לשאת באחריות? כי המועצות הדתיות מתנערות, משרד הדתות אומר 'זה לא אנחנו, זה חברה קדישא'. אני אומרת זה טוב ויפה, זה מצוין אפילו, אבל זה לא מספק אותנו כי אנחנו עד היום נתקלים בתופעה המכוערת הזו של ההפרדה.

ומה טוענים המפרידים, מה הם אומרים? כמו כל הגזענים בעולם, הם אומרים 'זה לטובת אותה קבוצה שאנחנו מדירים אותה', למה מפרידים ילדים ממוצא אתיופי בגני הילדים? זה לטובתם, זה יקל עליהם את ההשתלבות. זה שקר וכזב. על השתלבות יכול להקל רק דבר אחד, השתלבות בתוך האוכלוסייה הישראלית, הצברית ואוכלוסייה עולה וכל אוכלוסייה אחרת. ככה גם בבתי העלמין, אמרו 'אבל זו אוכלוסייה ייעודית שיש להם מנהגים משל עצמם' הם הביאו מהגולה כל מיני מנהגים של הבאת פרחים וכתיבה של, לא עלינו, שמות ברוסית. שמות ברוסית בבית קברות יהודי, זה מחלל כבודו של מישהו? זה פוגע בכבוד של מישהו?

יואל רזבוזוב (יש עתיד) :

כדי שישתלבו יותר טוב.

קסניה סבטלובה (המחנה הציוני):

אז אני אומרת, מדינת ישראל אוהבת לומר ולחזור על כך שהיא אוהבת עלייה, אבל צריך לאהוב לא את העלייה האבסטרקטית, את השם עלייה, אנחנו קלטנו איקס עולים, זה לא מספיק טוב, צריך לאהוב את העולים עצמם, עם המנהגים שלהם, עם שמות המשפחה שלהם, עם השמות הפרטיים שלהם. ואני כבר נתקלתי לא פעם בעצמי בתופעה הזאת של הדרה ומידור רק בגלל שהשם שלי לא נשמע לאנשים כאלה ואחרים יהודי. כן, זה השם שנתנו לי הוריי ואני גאה בו מאוד.

אני אומרת שלכל בן אדם במדינת ישראל יש זכות בסיסית לחיות, לנשום ולחיות פה בשוויון. בשביל זה אנחנו כאן, בשביל זה אנחנו נדדנו אלפיים שנה, אנחנו נדדנו בגולה והגענו לכאן. הגענו לנחלה סוף סוף לא כדי שיגידו לנו, ברגע הכי כאוב של בן אדם, של המשפחה שלו, שפה מדירים אותנו אחד מהשני.

היו"ר אברהם נגוסה:

תודה. ראש עיריית מעלות, שלמה בוחבוט, בבקשה.

שלמה בוחבוט:

אדוני היושב ראש, אני שמח להיות כאן. האמת היא שאני מכיר את הבית הזה, הייתי חבר כנסת, הייתי יושב ראש מרכז השלטון המקומי ואני הרבה מאוד שנים ראש עיר. עצם העובדה שהכניסו את ועדת הקליטה ממש בצד זה צריך להגיד לך את הכול. אני רוצה להגיד דברים לא קלים, דברים קשים.

אתם נאיביים בקשר לקליטה של העלייה במדינת ישראל. מדינת ישראל לא רוצה לקלוט עולים. אנחנו שומעים עכשיו את הצרפתים, איך הם מדברים, הם מסכנים, הוא מגיע במטוס, מצלמים אותם, באים כל מיני גורמים, מתגאים רק כי יש דלת מסתובבת שהוא נכנס ויוצא, מדוע? ראינו אישה אחת בשבוע שעבר שאמרה שבפריז היא שילמה 3,000 שקל לשכר דירה, פה בארץ בתל אביב 10,000 שקל. חבל מאוד שלוועדת הקליטה אין שיניים, כי לא צריך להביא עולה כשמדינת ישראל לא דואגת לו. שלוש שנים צריכים לדאוג לו.

עכשיו בואו נעבור לנושא העיקרי. במעלות עולים וותיקים נקברים ביחד, עם הפרחים, עם התמונות, אחד קוראים לו ועקנין ואחת סלובסקי והשלישי לא יודע מה, מדוע? כי כך אנחנו מתנהגים ואצלנו אולי אחד המקומות היחידים בארץ שלא מקבלים שום תשלום עבור קבורה של אנשים, לא מקבלים. חברת קדישא כולם מתנדבים.

למה אני באתי לכאן? ואני לא שומע את הזעקה. לא יעלה על הדעת, מביאים מיליון עולים מברית המועצות לשעבר, מתוכם כ-200,000 עולים לא יהודים ואין איפה לקבור אותם. על זה בכלל - - - אני מצטער, משרד הדתות מנוהל על ידי אחד האנשים ואחד החברים הטובים שלי, דוד אזולאי, אבל אני חושב שצריך לסגור אותו, למה צריך לסגור אותו? כי אין לו תקציבים. אם אני רוצה להקים בית עלמין, אין לו כסף. היום אדם שאינו יהודי במעלות ובמקומות אחרים, אולי במרכז הארץ יש פתרון, אבל ביישובים הקטנים אין פתרון, אני צריך להיות כמו עני בפתח ולהתחנן, אפילו בכפרים הערביים, והם לא רוצים לקבור אותם.

עכשיו אני שואל אתכם שאלה, חברי הוועדה, ואני אומר לך, אדוני היושב ראש, אתה צריך ללכת לראש הממשלה ולא להסתפק בישיבה הזאת כי אני יודע שאין לכם שיניים, אתם יכולים מפה עד להודעה חדשה לצעוק, למשרד הדתות אין כסף, פשוט אין לו כסף. להקים חלקות ללא יהודים - - -

קסניה סבטלובה (המחנה הציוני):

אבל לקבור את אלה ואת אלה לצד זה לא צריך כסף, צריך רק - - -

יואל רזבוזוב (יש עתיד):

לא, מה שאתה מדבר, על קבורה אזרחית, יש ועדה בין משרדית.

שלמה בוחבוט:

לא, עזוב - - -

יואל רזבוזוב (יש עתיד):

רגע, רגע. קודם כל אני יכול לעצור אותך.

שלמה בוחבוט:

אתה לא יכול לעצור אותי, היושב ראש יכול לעצור אותו.

יואל רזבוזוב (יש עתיד):

אני יכול להתערב בהערות ביניים.

היו"ר אברהם נגוסה:

רגע, כבוד ראש העיר, פה - - -

שלמה בוחבוט:

כשאני הייתי חבר כנסת אתה עוד לא הגעת לארץ.

יואל רזבוזוב (יש עתיד):

יכול להיות, אבל היום - - -

היו"ר אברהם נגוסה:

לא, לא, לא.

שלמה בוחבוט:

אז אני מכיר את החוקים, אתה לא יכול לעצור אותי.

היו"ר אברהם נגוסה:

יש רפורמה בכנסת מאז.

שלמה בוחבוט:

אה, עשיתם רפורמה.

היו"ר אברהם נגוסה:

יש רפורמה בכנסת ולחברי הכנסת יש זכות - - -

שלמה בוחבוט:

בסדר, אבל עוד פעם אני אומר, אחת הבעיות הקשות אצלנו בצפון, אף אחד לא אמר לי 'שלמה, תלך למקום הזה, תקבל כסף', כי אני רוצה להקים בית עלמין של מעלות. כי לא יכול להיות שבחור שמשרת בגולני ואבא שלו יהודי, אני אקח את אבא שלו ואני אקבור אותו במקום של לא יהודים, זה לא יכול להיות.

היו"ר אברהם נגוסה:

אבל אני רוצה להחזיר לנושא הדיון. אתה צודק, כולנו מסכימים עם מה שאתה אומר וצריך למצוא פתרון, צריך לעשות בית קברות, אבל נושא הדיון הוא הטענה שיהודים - - -

שלמה בוחבוט :

אז למה הזמנתם אותי?

היו"ר אברהם נגוסה :

אני לא יודע, נושא הדיון - - -

שלמה בוחבוט :

אתם הזמנתם אותי, אין לי מה לעשות במעלות?

היו"ר אברהם נגוסה :

כל הכבוד שהגעת, אבל מה שאמרת זה חשוב מאוד - - -

יואל רזבוזוב (יש עתיד) :

אני יכול להתייחס שנייה?

קסניה סבטלובה (המחנה הציוני) :

אתה רואה מה קורה בערים אחרות.

היו"ר אברהם נגוסה :

אני שמח שבאת, קודם כל - - -

שלמה בוחבוט :

אל תגיד אבל.

היו"ר אברהם נגוסה :

אני לא אומר אבל, אני רק אומר לך, מה שאמרת הם נושאים חשובים שאנחנו נדון עליהם, נקבע פגישה נפרדת במושב הבא, אני בעד לפתור את הסוגיה שאתה העלית, זה חשוב. זה היה שווה שאתה תהיה פה היום. אבל היום נושא הדיון זה היהודים - - -

שלמה בוחבוט :

אני מסכים איתך, אני קיבלתי הזמנתי ובאתי.

היו"ר אברהם נגוסה :

את היהודים הפלו על רקע מוצאם. הם יהודים על פי הלכה, לפי חבר הכנסת, מה שהוא הסביר לנו, תיכף גם נשמע את המשפחה, ואז יש פה אפליה, גזענות. זה מה שאנחנו מתמקדים היום.

שלמה בוחבוט :

אז אצלי במעלות אין דבר כזה.

יואל רזבוזוב (יש עתיד) :

אני אתייחס בקצרה, בגלל שבאת ובאמת אתה דואג לתושבי מעלות, שכמו שאמרת, שהם לא יהודים על פי ההלכה. אתה מדבר על קבורה אזרחית, יש לנו גם הצעה לסדר בעניין הזה וגם בזמנו הגשתי הצעת חוק, יש ועדה בין משרדית. נכון שהיום מה שמשרד הדתות מבקש, הוא מבקש הרבה כסף, משרד האוצר לא מוכן ואנחנו מטפלים ונקודתית אנחנו מצליחים לפתור ולהקים בתי עלמין. אני חושב שכדאי שנשב עם משרד הדתות בנושא שלך. יש פה בעיה, בעיה כלל ארצית, כמו שאמרת, יש מאות אלפי עולים

מברית המועצות שהם לא בהכרח יהודים על פי ההלכה, הם יכולים להיות יהודים על פי אבא ולא על פי אמא, הם לא יכולים להיקבר בבית העלמין היהודי הרגיל ויש פה בעיה והמדינה לא נותנת פתרון. אני יכול להגיד פה, יצחק ישי יושב פה, אנחנו עובדים צמוד וכן מגיעים לאיזה שהן תוצאות ונשמח לשבת גם בנושא מעלות ספציפית. יש הרבה עולים, אני מכיר הרבה יוצאי בירוביג'אן, העיר שבה אני נולדתי, אז אני כן חושב שאנחנו צריכים לדון.

במושב הבא, כמו שהיושב ראש אמר. אנחנו תמיד מבקשים מפה, סקירה, כמה עוד בתי עלמין. המטרה היא שבכל אזור יהיה בית עלמין לכל האזרחים.

שלמה בוחבוט :

אז הוועדה הבין משרדית, אפשר לפנות אליה?

יואל רזבוזוב (יש עתיד) :

ברור. משה דגן, לדעתי, הוא יו"ר הוועדה הבין משרדית, נכון? הוא עכשיו עבר לרבנות, אבל הוא היה סמנכ"ל משרד הדתות. אנחנו נדבר על זה.

שלמה בוחבוט :

אז סליחה.

היו"ר אברהם נגוסה :

בסדר, תודה שבאת. תרמת.

יואל רזבוזוב (יש עתיד) :

כל הכבוד על האכפתיות.

היו"ר אברהם נגוסה :

ברוך הבא גם הרב אורי רגב, עורך דין חדו"ש לחופש דת ולשוויון. ברוך הבא לוועדה.

אנחנו נשמע עכשיו משפחה שיספרו לנו, בנוסף למה ששמענו מחברי הכנסת, על העניין של הגזענות וההפרדה בקבורה של יהודים בבית קברות בפתח תקווה. בבקשה, ניקי.

ניקי זינצ'נקו :

שלום לכולם, תודה רבה שהזמנתם אותי. כמו שאמר היושב ראש, קוראים לי ניקי זינצ'נקו נחשוני. אני אולי כבר לא כל כך חדש, עליתי בינואר 1990 בגיל שלוש וחצי מקייב שבאוקראינה יחד עם שני אחיי, הוריי, סבתי ז"ל. בילדותי תמיד היה חשוב לכולנו להשתלב, להיות חלק מהכול פה, חלק מהחוגים, חלק מהלימודים, חלק מהתרבות ובעיקר חלק מהעם הזה פה. זו המטרה של מדינה ישראל, לא? בגלל זה אני מדבר אליכם כאן, בלי שמץ של מבטא, עם שירות סדיר ומילואים ארוכים וענפים כלוחם ביחידת מגלן והיום אני מהנדס בחברת סטרט אפ ואזרח תורם ומשפיע ומתנדב.

סבתי ז"ל נינל, לא נהנתה מילדות נפלאה כיהודייה בקייב. בגיל 12 היא פונתה מקייב בעקבות פלישת הנאצים לעיר אופה שברוסיה. היא עשתה זאת לבדה, כי אביה כבר לא היה בין החיים אחרי שהוצא להורג כמתנגד הממשלה. אמה נשארה בקייב במסגרת עבודתה במגדל הרדיו וטעמה את נסיגת הכוחות, לאחר מכן נפלה בשבי הנאצים והועמדה מול כיתת יורים. היא נפצעה מכדור בידה ובלילה זחלה מתוך ערימת הגופות. מאוחר יותר הפכה לקשרית בפרטיזנים שנלחמו בנאצים.

אחרי ששרדה את המלחמה ונישאה לסבי יצחק הם הביאו לעולם את אימי אינה, אשר בתורה, כמו כל משפחתי, נאלצה לסבול מהאנטישמיות הקשה ובעיקר לסבול מתחושת חוסר השייכות. כשניסתי להגן על התזה שלה בדוקטורט במתמטיקה סורבה על ידי חמש אוניברסיטאות שונות שלא התביישו להגיד שזה בגלל שהיא יהודייה. לבסוף להוריי נמאס והם החליטו שאנחנו עולים למדינת ישראל למסע חיפוש אחר מקום טוב יותר לגדל את ילדיהם, מקום שבו לא יחרטו צלב קרס על ראשו של אחי הגדול בגיל תשע במחנה הקיץ. כך גם נאלץ אחי הגדול להצטלם לוויזה שלו לישראל, עם צלב הקרס על ראשו.

אני מספר לכם את כל זה בעיקר כי לא רציתי לספר לכם את כל זה. קיוויתי שבשנת 2016 לא נצטרך עוד סיפורים על אנטישמיות ולא נצטרך להוכיח שאנחנו אזרחים מועילים ותורמים ומשרתים. קיוויתי שלא אני ולא אף אחד מבני דורי העולים נצטרך שוב ושוב להוכיח שאנחנו יהודים מספיק, להוכיח שאנחנו ישראלים מספיק. הרי ברחנו מחיים כאלה, ברחנו ממדינה שחשבה שאנחנו יהודים מדי רק כדי להגיע למדינה שאומרת שאנחנו לא יהודים מספיק.

סבתי האהובה קבורה כיום בחלקה נפרדת, מתוך מחשבה שמנהגי הקבורה של העולים עלולים לפגוע ברגשותיהם של היהודים הצברים. אלה כנראה, לפחות על פי מה שחברה קדישא אומרת, יהודים יותר מסבתי עליה השלום. החרפה שהוטלה על סבתי והספק שתמיד יישאר איתה, גם בלכתה, הם עלבון צורב לכל משפחתי. אני מבקש מכם, אל תיתנו לעוד משפחה לסבול מעלבון זה. עלבון זה לא חל רק עלינו, הוא חל על כולנו פה ועל כל הרעיון הציוני ליישב את העם היהודי בישראל.

לשמחתי אני יכול להגיד שמאז שסבתי ז"ל נקברה ובעקבות ההתייחסות והטיפול של חבר הכנסת יואל רזבוזוב הבנו שהתחילו לקבור באותה חלקה נפרדת גם ישראלים צברים ממוצאים שונים. אז יש נחמה בכך שיש מי ששומע את הצעקה הזאת ופועל כדי לשנות דברים. ואני רוצה לנצל את ההזדמנות הזאת כדי להודות לחבר הכנסת על כל הפעילות שלו בנושא. תודה רבה על ההקשבה.

היו"ר אברהם נגוסה:

תודה רבה ששיתפת אותנו. מאוד קשה, שיהודים נרדפים ומגיעים למדינה ולא מכבדים אותם. זה מאוד קשה. אנחנו נשמע גם מליאנה, בבקשה.

ליאנה וולך:

שלום. אני ליאנה וולך, תודה שאתם מקיימים את הדיון הזה. אני מתחברת מאוד לסיפור של ניקי, יש לנו סיפור שהוא אפילו דומה. אמא שלי נפטרה באוקטובר האחרון ממחלה הקשה. אמא שלי, ד"ר אירה וולך, הייתה מנהלת מרפאה מאוד מוערכת כאן בארץ, וזה אחרי שבברית המועצות, בדומה לאמא של ניקי, נאלצה להיאבק על הזכות שלה להיות רופאה והצליחה במאבק הזה, היא עלתה לארץ, עשתה את כל המבחנים מחדש והגיעה למעמד מאוד מכובד ומוערך כאן בארץ. היא נפטרה באוקטובר האחרון וקברנו אותה בבית העלמין בירקון בפתח תקווה.

חשוב לי להתייחס קצת לרקע העובדתי כי אחרי שאמא שלי נפטרה, יום אחרי זה הגענו לחברה קדישא ושאלו אותנו שתי שאלות לגביה, איפה היא נולדה והאם היא יהודייה. ענינו שהיא נולדה בברית המועצות ושהיא יהודייה. לאחר מכן לא דיברו איתנו ולא כלום, פשוט קבעו את החלקה. זה למרות שבכתבה באמת מצוין בתגובה של חברה קדישא שהם טוענים שהמשפחות מעודכנות מראש לגבי החלקה שבה הולכים להיקבר. אז אני רוצה להדגיש שלא היה שום עדכון ואני חוויתי את זה בעצמי.

ניקי זיצ'נקו:

גם אצלנו לא.

ליאנה וולך:

לאחר שקברנו אותה היו לי כמה חודשים קשים ולא הגעתי הרבה לבית העלמין ואחרי כמה חודשים, כשעליתי לקבר ובאמת נוספו מעט קברים מסביב, שמתי לב שכל הקברים הם של עולי ברית המועצות. זה היה נראה לי מוזר, התחלתי להסתובב בבית הקברות ופשוט ראיתי הפרדה, שלא ניתן לתאר אותה באופן אחר חוץ מהפרדה, בין החלקה של העולים מברית המועצות, שדרך אגב גם שמתי לב שבחלקה הזאת קבורים עולים מאתיופיה, לבין חלקות אחרות. ניסיתי אולי, להסביר לעצמי בראש, כי באמת לא העליתי בדעתי שיכולה להיות הפרדה כזאת בישראל של 2016, אז הסתובבתי גם בחלקות האחרות וראיתי שהסדר הכרונולוגי הוא חופף, כלומר יש אנשים שנפטרו באותם תאריכים וקברו אותם בחלקות נפרדות ולא לפי סדר.

אני רציתי לפנות למועצה הדתית בפתח תקווה, אבל בערך שבוע או שבועיים אחרי ששמתי לב לזה התפרסמה הכתבה ב"ידיעות אחרונות". אם אני אקריא מהכתבה, כתב "ידיעות אחרונות" התקשר לרב בית העלמין והוא אמר שם שקוברים אותם בנפרד, זה נכון, בגלל שהם שמים תמונות או כותבים ברוסית על מצבות. אז נתחיל מזה שהמצבה של אמא שלי כתובה בעברית לחלוטין, עם תאריך פטירה עברית ללא כל תמונה, אבל בלי קשר זה לא רלוונטי. גם הייתה פסיקת של בית המשפט העליון שאמרה שלאנשים יש את

הזכות לכתוב על המצבה מה שהם רוצים, זה בטח לא איזה שהוא בסיס להפריד אותם לחלקה נפרדת בתוך בית הקברות.

יואל רזבוזוב (יש עתיד):

גם אין בעיה מבחינת ההלכה, לדעתי, לפי מה שאני יודע, לכתוב באיזה שפה.

ליאנה וולך:

וגם יש פסיקה, אנחנו מדינה שנראה לי שמכבדת את פסיקת בית המשפט העליון שאומרת שבמקרה הזה החופש מדת גובר. בכל מקרה, אמא שלי היא יהודייה על פי ההלכה, ברישיון הקבורה כתוב שהיא יהודייה, אבל עדיין היא קבורה בקבורה נפרדת. קשה לי לתאר את התחושות שעלו לי באותו הרגע שהבנתי שיש פה איזה שהיא הפרדה, שהיא פסולה בעיניי, שהיא פוגעת בכבודה של אמא שלי, היא פוגעת בכבוד המשפחה, משפחה שגם סבא וסבתא שלי משני הצדדים עברו את השואה, עלינו לארץ ממניעים ציוניים, אני שומרת את המסורת היהודית וגדלתי על ברכי המסורת היהודית. אני לא מצליחה להבין את הסיבה להבחנה הפסולה הזאת. תודה.

היו"ר אברהם נגוסה:

תודה רבה.

יואל רזבוזוב (יש עתיד):

פה הראו לי קבר של צדיק עם תמונות. פרופ' חנין יכול להגיד את זה. בוא נגיד, עם תמונה כזאת - -

זאב חנין:

מאה 16, מאה 17. קברות הצדיקים היהודים.

יואל רזבוזוב (יש עתיד):

קברות הצדיקים, עם תמונות.

היו"ר אברהם נגוסה:

בואו נשמע בשלב הזה את הנציג של חברת קדישא פתח תקווה, עורך דין אשר אקסלרד.

אשר אקסלרד:

קודם כל שלום לכולם. אני חושב שהדיון הזה הוא חשוב מאוד וחשוב מאוד שהוא מתקיים בחדר הזה. אני לא חושב, בכל הענווה, שיש בעיה של גזענות או של אפליה ואני אסביר. יש כאן בעיה של קליטת עלייה, זה אני מסכים. אני פשוט אסביר. אני שמעתי גם את הדברים של ניקי וגם את הדברים של ליאנה, אבא שלי, שילד אותי עליו השלום, הגיע גם קמיניץ פודולסק באוקראינה, הנכדים שלי, אמא שלהם הגיעה ממוסקבה ב-96'. בתפיסה שלי הבעיה בחברה הישראלית - - -

יואל רזבוזוב (יש עתיד):

בתפיסה שלך? יש עובדה, איך אתה קורא לזה - - -

קסניה סבטלובה (המחנה הציוני):

זו כבר מדיניות. יש עובדה במדיניות, קשה להתווכח עם זה שנציג - - -

אשר אקסלרד:

המדיניות היא לא - - -

קסניה סבטלובה (המחנה הציוני):

עובדה היא שכן.

אשר אקסלרד:

לפי תפיסתי הבעיה - - -

קסניה סבטלובה (המחנה הציוני):

תקרא לזה הדרה, אל תקרא לזה גזענות, מה זאת אומרת?

אשר אקסלרד:

לפי תפיסתי החלוקה היא לא חלוקה של עדות או מוצא, החלוקה היא של חדשים וישנים. כך אני רואה את זה ואולי אני טועה.

יואל רזבוזוב (יש עתיד):

של עולים חדשים וישנים?

אשר אקסלרד:

אולי אני אתחיל במסגרת. המסגרת היא שלא יכולה להיות מחלוקת, לא בחדר הזה ולא מחוץ לחדר הזה, שאין מקום לאפליה בין נפטרים יהודים. אין בשום חברה קדישא בארץ, למיטב ידיעתי, ומי שמכיר אותי יודע שאני מייצג חברות קדישא באופן גורף, לא רק את חברת קדישא פתח תקווה, אלא גם חברות קדישא אחרות בארץ וגם את פורום חברות הקדישא. אין דבר כזה, לא יכול להיות, אף אחד לא ייתן את ידו לזה שתהיה מדיניות, איזה שהיא, באיזה שהוא בית עלמין ובאיזה שהיא חברת קדישא שתפלה בין נפטר יהודי אחד לנפטר יהודי אחר ולא חשוב איזה מוצא ולא חשוב מאיפה שהוא הגיע.

נכון, וחשוב לשים את העובדות במקום, שהתופעה שבגללה התכנסה כאן הוועדה - - - במאמר מוסגר, לכן נכון שזה בוועדה לקליטת עלייה ולא בוועדה, אני יודע, לגזענות או עדתיות, כי זו לא הבעיה. הבעיה היא באמת של תקופה מסוימת שבה הייתה התייחסות לא נכונה לעולים חדשים או לנפטרים שהם עולים חדשים.

קסניה סבטלובה (המחנה הציוני):

זה מילה מכובסת, סלח לי אדוני. התייחסות לא נכונה זו מילה מכובסת.

היו"ר אברהם נגוסה:

אני רוצה שתתמקד בנושא. פה יש לנו נושא, זה לא יהודים ולא-יהודים - - -

אשר אקסלרד:

ודאי שלא.

היו"ר אברהם נגוסה:

לכן אנחנו שואלים, אם הם יהודים מה זה משנה אם הם נולדו פה או עלו לפני 20 שנה או לפני 100 שנה.

אשר אקסלרד:

אתה לא תשמע ממני ולא מאף אחד אחראי שיש צידוק לדבר הזה. זה פסול - - -

יואל רזבוזוב (יש עתיד):

לא, עורך דין אקסלרד הודה שהייתה בעיה, הבנתי, ובירקון תיקנו. השאלה בכלל מה המניע, כי זה קורה, לפי מה שחברת סבטלובה אמרה, בירושלים. מה המניע לזה? אנחנו לא מצליחים להבין את זה.

אשר אקסלרד:

אני בדקתי את הנושא ואני רוצה גם להעמיד דברים על דיוקם וגם לתקן כמה דברים שנאמרו. קודם כל אני בדקתי את התופעה בסגולה, יש שם חלקה, יש שם, נדמה לי, 38 קברים שהם יוחדו כולם, לצערי הרב, לתופעה השלילית הזו, תופעה שהיא פסולה. הנהלת חברה קדישא פתח תקווה התחלפה לפני כשנתיים וחצי, אין מדיניות כזו מאז. אנחנו קיימנו ישיבה במשרד לשירותי הדת, גם מר יצחק ישי נכח בישיבה הזו, אנחנו העלינו את הנושא, חידדנו אותו, אנחנו הפנמנו והעברנו לכל מי שנחוץ שיידע את המדיניות הברורה שלא יכולה להיות אפליה כזו.

אני רוצה להעשיר את הוועדה בכמה דברים. אני ביקשתי היום בבוקר, ושלחו לי, כמה תמונות שבהן אנחנו יכולים לראות שלצד אפרימוב יש לנו את מורדוך, בניגוד למה שאמרו.

יואל רזבוזוב (יש עתיד):

זה בסגולה?

אשר אקסלרד:

כן.

יואל רזבוזוב (יש עתיד):

אז זה קרה בשבוע האחרון.

אשר אקסלרד:

אנחנו פשוט דואגים, אני לא רוצה להשתמש במילה שתישמע צינית, לאינטגרציה של הקבורה.

יואל רזבוזוב (יש עתיד):

בסדר גמור. לקראת הדיון, זה לא משנה, האם הדיון הזה, הלחץ שלנו, זה לא משנה, העיקר שזה קרה.

אשר אקסלרד:

אם אתם מעוניינים אני אשמח להציג לכם. אני גם רוצה לתת לכם עותק של מכתב - - -

קסניה סבטלובה (המחנה הציוני):

עם כל הכבוד לתמונות, סבתי קבורה בהר הזיתים ולידה יש גם חרדים וגם כאלה, הדיון הוא לא על זה, אלא על מה שלא בסדר.

אשר אקסלרד:

חברת הכנסת סבטלובה, אני לא מכיר את הר הזיתים.

קסניה סבטלובה (המחנה הציוני):

לא על מה שבסדר, אלא על מה שלא בסדר, אז בואו נתמקד בזה.

אשר אקסלרד:

אני באתי לדבר על הנושא של בית הקברות סגולה, כי לזה ביקשו ממני - - -

יואל רזבוזוב (יש עתיד):

זה בירקונים, זה לא בסגולה.

אשר אקסלרד:

לא, זה בסגולה.

יואל רזבוזוב (יש עתיד):

יש לנו תמונות בטלפון, אנחנו יכולים להשוות.

אשר אקסלרד:

אז אפשר לראות את זה. זה מה שביקשתי ושלחו לי מסגולה הבוקר.

יואל רזבוזוב (יש עתיד):

בטוח? יש לך תמונה? תראה לי.

אשר אקסלרד:

תראו, שאני אגיד לכם שבכל מקום כבר ביצעו את זה בפועל? אני לא יודע, אבל זו המדיניות וזה מה שהולכים לעשות.

יואל רזבוזוב (יש עתיד):

לא, המדיניות שלהם זה גם לתת לך עובדות לא נכונות.

אשר אקסלרד:

חבל להיגרר סתם, אני מספר לכם על שינוי כיוון. אז בואו ניתן לזה קצת קרדיט. זה לא שיש מדיניות לאחז עיניים, זו מדיניות שם תהיה מפקחת על ידי המשרד לשירותי דת, כי קיימנו איתם את הישיבה הזו, אני מניח שתשמעו את זה עוד מעט ואנחנו מחצינים את זה גם, לכל אלה שעושים במלאכה. הרי זה לא עולה על הדעת וזה לא מתקבל על הדעת, אנחנו במאה ה-21, לא יהיו דברים כאלה. מה שהראיתי עכשיו ושהגב' סבטלובה אוחות ביד זה מכתבו של - - -

קסניה סבטלובה (המחנה הציוני):

של פוליטיקאי משראלי ביתנו.

אשר אקסלרד:

כן. גנאדי בורשבסקי.

קסניה סבטלובה (המחנה הציוני):

כן, כדאי לציין את העובדות.

אשר אקסלרד:

אני לא יודע מי הוא, אני לא מכיר אותו, אבל הוא מסביר לנו שהוא מייצג יוצאי חבר העמים בפתח תקווה, הוא קיים ביקורת במקום ו - - -

קסניה סבטלובה (המחנה הציוני):

לא, סליחה, הוא מייצג רק את הסיעה שלו. איך הוא מייצג את העולים בפתח תקווה אם הוא חבר מועצת העיר ומייצג את הסיעה שלו?

יואל רזבוזוב (יש עתיד):

ולא בכבוד רב.

קסניה סבטלובה (המחנה הציוני):

לא, אי אפשר - - - אתה שולח איזה מכתב אחרי שכבר יש היום דברים ברורים של יועץ משפטי של משרד הדתות שהוא אומר, 'נכון, יש מדיניות כזאת'. יש פה מכתב, כולכם תראו, מפוליטיקאי מישראל ביתנו שכותב 'לא, אין דבר כזה, לא קיים'.

אשר אקסלרד:

חברת הכנסת סבטלובה, אני לא מתיימר להיות פוליטיקאי, אני לא ברמה של - - -

קסניה סבטלובה (המחנה הציוני):

אז למה אתה מביא את זה?

אשר אקסלרד:

כי זה מכתב שקיבלתי. אתם יודעים להגיד לי אם הוא פוליטיקאי או לא פוליטיקאי?

קסניה סבטלובה (המחנה הציוני):

אתה גם יכול בבדיקה מאוד קלה - - -

היו"ר אברהם נגוסה:

מה שאתה אומר עכשיו ומה שפה כתוב, אין קורלציה.

אשר אקסלרד:

זה לא נועד לומר שהתופעה הזו לא התקיימה. חברים, תראו. זה לא נועד לומר שהתופעה הזו לא התקיימה, אני באתי בצורה מאוד ברורה, אני אומר כמה דברים שכדאי לקחת אותם בחשבון. קודם כל התופעה הזו הייתה, זו עובדה, שנית, התופעה הזו נפסקה וזאת עובדה שאני מזמין אתכם לבדוק אותה גם מעת לעת. שלישית, המדיניות היא מוצהרת וברורה, שלא ניתן יד לדברים האלה והם לא יתקיימו. אני מדבר לא רק בשם חברה קדישא פתח תקווה, אלא בשם ציבור של חברות קדישא שאני מייצג בכל רחבי הארץ.

אגב, מי שאמר לכם שלמועצה הדתית פתח תקווה אין יד בזה הוא צודק, כי יש יישובים שבהם חברה קדישא מסונפת למועצה הדתית, למועצה דתית פתח תקווה אין יד ורגל בפעילות של חברה קדישא, אז אמרו לכם דבר נכון. אני היום באתי לדבר בשם חברה קדישא פתח תקווה, הדברים האלה, שהיו להם סימנים בעבר, וזה ברור, שמעתי את זה כאן ואני מקבל את זה. אני לא קראתי את הכתבה בידיעות אחרונות וגם לא שמעתי את התכנית הבוקר, שאני מבין מחברת הכנסת סבטלובה שהיא לקחה בה חלק, לא שמעתי את זה, אבל המציאות שהיום, לפחות בכל הנוגע לחברה קדישא פתח תקווה, אני יכול לשים את היד על השולחן ולהציג את זה כהתחייבות שזה מכבר ובוודאי שלעתיד זה לא יתקיים, תבוצע אינטגרציה ברורה בתהליכי הקבורה. ובאמת זה לא עניין של רוסים, יהודים - - -

קסניה סבטלובה (המחנה הציוני):

כאשר הדירו ילדים ממוצא אתיופי בגני ילדים אמרו 'לא, זה לא גזענות, זה לטובתם, אנחנו פשוט מפרידים אותם כדי שילמדו טוב יותר'.

אשר אקסלרד :

זה טוב להגיד את זה, אבל זה לא מקרה דומה.

קסניה סבטלובה (המחנה הציוני) :

זה אותו דבר.

אשר אקסלרד :

אני באתי לומר לך שזה טוב יותר? לא באתי לומר לך שזה טוב יותר.

קסניה סבטלובה (המחנה הציוני) :

זה בדיוק אותו דבר, זו גזענות וגם זו גזענות וגם זו גזענות.

אשר אקסלרד :

סליחה, חבל לשחק במילים, לא באתי לומר שזה טוב יותר, לא באתי לומר שזה טוב.

קסניה סבטלובה (המחנה הציוני) :

יותר גרוע, אתה מכבס מילים.

אשר אקסלרד :

לא באתי לומר שזה טוב.

קסניה סבטלובה (המחנה הציוני) :

'לא, אנחנו מפרידים אותם, אבל זו לא גזענות'.

אשר אקסלרד :

זה מה ששמעת ממני? סליחה, זה מה ששמעת ממני?

קסניה סבטלובה (המחנה הציוני) :

זה בדיוק מה ששמעתי, זה לא גזענות. השאלה היא - - -

אשר אקסלרד :

אם זה כך אני חוזר שוב על הדברים, אני אומר, זו המדיניות. אם חברת הכנסת סבטלובה הבינה אז אני מבקש לחזור על הדברים.

קסניה סבטלובה (המחנה הציוני) :

אז מי התווה את המדיניות? אנחנו רוצים לדעת מי התווה את המדיניות הזאת.

אשר אקסלרד :

לא התקיים דבר כזה.

קסניה סבטלובה (המחנה הציוני) :

מי התווה את המדיניות הזאת?

אשר אקסלרד :

אין לי מושג.

קסניה סבטלובה (המחנה הציוני) :

מה זה לא התקיים? אתה מייצג את חברה קדישא, איך אין לך מושג?

אשר אקסלרד :

אני אסביר לך.

קסניה סבטלובה (המחנה הציוני) :

אז מי נתן את ההוראה הזו?

אשר אקסלרד :

חבר הכנסת רזבוזוב אני רוצה לדעת מה יקרה מהיום ולהבא, את רוצה לעשות ועדת חקירה מה היה.

קסניה סבטלובה (המחנה הציוני) :

כן, ועדת חקירה, כן בהחלט. זה רעיון טוב מאוד.

היו"ר אברהם נגוסה :

אני מבקש - - -

אשר אקסלרד :

אני אומר את הדברים בקול צלול וברור, אין מדיניות כזו היום, היא לא תהיה, לא ניתן לה יד ואני חושב שהדברים האלה ברורים ולפחות לדיון הזה זה צריך ל - - -

קסניה סבטלובה (המחנה הציוני) :

תסתכל בפנים של האנשים האלה. תסתכל עליהם.

ניקי זינצ'נקו :

אז אחרי שהייתה מדיניות כזאת - - -

אשר אקסלרד :

אני לא מקבל את ההתבטאויות האלה, סליחה.

קסניה סבטלובה (המחנה הציוני) :

אתה מדבר איתי על מה יהיה ומה יקרה. קודם כל תענה על מה היה.

אשר אקסלרד :

סליחה, אני לא צריך את ההתבטאויות האלה, להסתכל בפנים של פלוני או אלמוני.

קסניה סבטלובה (המחנה הציוני) :

כן, בוודאי. תסתכל גם בפנים שלי וגם שלהם ותענה על השאלה הזאת, למה הייתה מדיניות כזאת, מי אחראי למדיניות הזאת? מי יישא באחריות לזה והאם הם ישלמו בכיסא שלהם?

אשר אקסלרד :

לי די בזה שאני בא לפה ואני נותן הצהרות ברורות. מבחינתי בזה זה מסתיים.

היו"ר אברהם נגוסה :

חברת הכנסת קסניה, לשאלה שלך, אני אפנה את השאלה למשרד הדתות, אבל לפני זה אני רוצה שיהיה ברור שנציג חברת קדישא פתח תקווה שהיה, הופסק ולא יהיה עוד פעם.

אשר אקסלרד :

היה, הופסק ויש מדיניות ברורה ואנחנו אוכפים אותה בכל דרך.

היו"ר אברהם נגוסה :

יש תיקון, יש שינוי.

יואל רזבוזוב (יש עתיד) :

הנחיה שתצא לכולם, אנחנו רוצים את זה מסודר.

אשר אקסלרד :

יצאה, חד משמעית.

היו"ר אברהם נגוסה :

ולא נשמע עוד פעם.

אשר אקסלרד :

זה - - - במשרד לשירותי דת, כדי שזה יהיה ברור, לא רק במעשים, אלא גם בהחצנה של - - -

ניקי זינצ'נקו :

אז אחרי שהייתה מדיניות כזאת בבית העלמין סגולה ובוטלה והתחלפה ההנהלה של חברה קדישא בפתח תקווה לפני שנתיים וחצי, הייתה מדיניות כזו בבית עלמין ירקון ועכשיו אתה אומר שהיא בוטלה, אז אני רק רוצה לשאול לאיזה בית קברות אתם עוברים?

אשר אקסלרד :

אנחנו לא עוברים לבית קברות אחר.

ניקי זינצ'נקו :

בית הקברות הבא שבו תעשו את הדבר הזה.

אשר אקסלרד :

נו באמת, אלה שאלות לא מטיב העניין.

היו"ר אברהם נגוסה :

לא, הם אומרים שהם יעשו אינטגרציה.

קסניה סבטלובה (המחנה הציוני):

כדי להשיג מדיניות צריך לדעת מי התווה את המדיניות.

היו"ר אברהם נגוסה:

נכון, לכן אני - - -

קסניה סבטלובה (המחנה הציוני):

זה לא גורמים אלמונים. יש להם שם, יש להם אבא ואמא.

היו"ר אברהם נגוסה:

תראו, בסך הכול עם כל הכבוד לחברת קדישא יש מדינה, למדינה יש מוסדות, משרדי הממשלה. יש לנו משרד לענייני שירותי דת ואני מבקש לשאול למה מלכתחילה המדיניות הזו קיימת.

יצחק ישי:

קודם כל מי אמר שיש מדיניות כזאת? אנחנו מגנים - - -

היו"ר אברהם נגוסה:

אבל - - -

יצחק ישי:

הוא אמר, הוא הנציג של פתח תקווה, אני מנהל אגף קבורה ואנחנו נטפל באפס סובלנות, יואל מכיר אותי, אנחנו מטפלים 24 שעות ביממה. אני מזמין אנשים להתקשר למוקד הטלפוני, לנו נודע מזה רק דרך הכתבה בעיתון. מיד איך ש - - - גם דיברתי עם יואל וגם דיברתי - - -

קסניה סבטלובה (המחנה הציוני):

מזל שיש עיתונות חופשית במדינה שלנו.

יצחק ישי:

נציגי חברת קדישא פתח תקווה זומנו לדיון, לבירור אצלנו, והובהר להם שלא קונים את הסיפור הזה של מצבות גדולות ותמונות, זה לא בבית ספרנו. לא נקנה את זה.

קריאה:

אף אחד לא שמע את זה חוץ ממני, שום - - -

יצחק ישי:

לא, הנציג של חברת קדישא אמר שהם עושים בגלל שהתמונות והמצבות. גברתי אמרה פה נכון, המדינה היא מדינת חוק, יש את פסק דין קסטנבאום, ואני אומר פה ומי שמכיר אותי זה לא מהשפה לחוץ, אנחנו מטפלים ב-37,000 נפטרים בשנה, שזה המון לאגף כזה קטן, אבל זה לא הדיון כרגע, בעל 1,000 בתי עלמין, זה קשה לשלוט על כולם, אבל לכן אנחנו מבקשים פניות למוקד הפניות שלנו, שהוא 24 שעות ביממה, ואנחנו נטפל באפס סובלנות. ואני אומר את זה פה ונעשה ביקורות פתע ו - - - לא נסבול דבר כזה. סליחה שאני מרים את הקול, כי כואב לי הלב - - -

היו"ר אברהם נגוסה:

מה אתם יכולים לעשות?

יצחק ישי :

אני אומר עד לשלילת רישיון קבורה, מה זה מה יכולים לעשות?

היו"ר אברהם נגוסה :

נגיד למשל, במישור העובדתי, אין הכחשה שהיה - - -

יצחק ישי :

אז אנחנו ביקשנו מהם - - -

היו"ר אברהם נגוסה :

רגע, רק לחדד את השאלה. היה, עד שהעיתונאים עלו על זה אתם לא עליכם על זה. אחרי שעליכם על זה, שידעתם, איזה סנקציה אתם עשיתם? מה עשיתם לחברות האלה?

יצחק ישי :

קודם כל אנחנו עוד לא סיימנו את הבירור. הייתה ישיבה ועדיין לא יצא סיכום דיון. הם טענו שאין אפליה, הם טענו שזה בגלל מצבות גדולות ותמונות, אנחנו אמרנו שאנחנו לא מקבלים את הטענה הזאת ואנחנו עדיין ממתינים למכתב בירור, אם הייתה מדיניות או לא מדיניות. מה שחשוב לנו, מרגע שנודע לנו, שזה מיד ייפסק ובכל גופי הקבורה בארץ. שוב אני אומר, יש לנו 37,000 נפטרים, יש לי באגף שלושה עובדים וזו לא עכשיו הבמה, אבל אנחנו רוצים פניות מהציבור שיעזרו לנו ואנחנו נטפל בחומרה, כי אנחנו נותנים את תנאי הרישיון לחברת קדישא.

יש גם את ביטוח לאומי, שהייתי שמח אם הוא היה פה, כי ביטוח לאומי גם חותם הסכם עם גוף הקבורה ומשלם לו על הקבורה, גם הוא רגולטור ואני רוצה להכניס אותו גם לידיעה הזו. אסור גם לו לתת יד לזה, כי הוא הרגולטור השני. הייתי שמח שהכול יהיה אצלנו, אבל זה לא כרגע הדיון פה, אבל אנחנו נטפל באפס סובלנות ואנחנו לא גמרנו את הבירור פה ונבדוק את הסיפור. ואם מישהו קבע מדיניות כזאת, אם הוא כבר לא נמצא בחברה אין מה לעשות, אבל אם הוא נמצא בחברה אני אבקש שיזמנו אותו לשימוע.

היו"ר אברהם נגוסה :

האם המדיניות הזו של משרד הדתות הגיעה לכל חברות קדישא בארץ?

יצחק ישי :

אנחנו נוציא רענון הנחיות. אנחנו עומדים להוציא רענון הנחיות, בעקבות המקרה הזה, שנגיד שהוא כן קרה ולא קרה, אבל זה הדליק לנו נורה אדומה, לא צריכים לחכות לעוד מקרה.

קסניה סבטלובה (המחנה הציוני) :

מקרים, לא מקרה. מקרים, ברבים. אני מזכירה שמדובר במקרים.

יצחק ישי :

כן, מקרים. אני אומר, בעקבות המקרים ששמעתי - - -

אשר אקסלרד :

זו תופעה של - - -

קסניה סבטלובה (המחנה הציוני) :

מדובר פה בהרבה יותר ובכל הארץ.

יצחק ישי:

לבי נצבט לשמוע את הדברים האלה וזה מקומם אותי.

אשר אקסלרד:

אני יודע על פתח תקווה.

קסניה סבטלובה (המחנה הציוני):

תעשה סיור בגבעת שאול. אם אתה רוצה עכשיו נלך.

יצחק ישי:

לא שבאתי לחלק ציונים, אני עזרתי בקליטת עלייה מאתיופיה בנתניה וגם לעולים מרוסיה, הם האחים שלנו וצריכים לקלוט אותם, וזה לא מהשפה לחוץ. היה לי סיפור עם מישהו שטען שבדרום קוברים אתיופים גם בחלקה. מיד עזבתי את הכול, נסעתי לשם, עד שבדקתי עם המשפחות שהם ביקשו להיקבר אחד ליד השני לא נחתי. ככה אני אעשה, אני מזמין כל אחד שיש שם חשש לאפליה, אני מוכן לבוא איתו. גם חברת הכנסת, שאמרה שיש בירושלים, אני מוכן לרדת לשם. אם בירושלים נראה דבר כזה נפעל.

קסניה סבטלובה (המחנה הציוני):

אני מבטיחה שהלשכה שלי תעביר לך כבר היום את הפרטים ואיפה ואיך ואיפה החלקה הזו נמצאת בגבעת שאול.

יצחק ישי:

אני ארד מיד איתך או עם מישהו אחר למקום ונוודא שזה לא יהיה. אני יכול להגיד דבר אחד, שבקום המדינה, שזו הייתה שגיאה, בירושלים הקימו 14 חברות קדישא שהם מבחירתם רצו להיקבר עדות, יש עדה גרוזינית ועדה קווקזית ועדה בבליית ועדה כזו. אנחנו נגד זה, אבל הם כבר קוברים שם. מי שרוצה, הוא יוזם את זה, את לא יכולה להגיד לו לא. זה מתסכל גם אותי, שהיום בירושלים יש 14 חברות קדישא ואת לא יכולה להרוס להם את בית העלמין, אנחנו לא נותנים להם חלקות חדשות, אבל בירושלים יש 14 חברות קדישא שאם את שואלת אותי, ברור שלא הייתי נותן כזה דבר, אבל הם מיוזמתם התאגדו כעדות ואני לא יכול להגיד להם לא. אבל אם אתה מסתובב בירושלים יש ממש חברת קדישא בבליית וזה וזה.

בירושלים יש חלקות למסופקים, שזה סיפור אחר. יש שם באמת חלקה למסופקים, ויואל יודע, ששם לא הוכחה יהדותם. אבל יהודי, ככל שהוא יהודי, לא תהיה אפליה. ואני אומר את זה פה, ומה שנקרא תקראו את השפתיים שלי ואני גם אעמוד אחרי המילה הזאת, לא תהיה אפליה. יואל, אני יכול להגיד, שהוא דוחף חזק את הנושא של הקבורה של מסופקים אזרחים, שזה לא קשור לדיון כרגע, כי תפיסת העולם שלנו שכל אדם באשר הוא אדם, ואנחנו מיישמים את זה, ושוב אני אומר, תשאלו את יואל, 24 שעות ביממה, כל אדם, גוי, נוצרי, לא נוצרי, למרות שזה במשרד הפנים, אנחנו נותנים לו מענה, גם מאתיופיה אם הוא נוצרי, נותנים לו מענה כי אדם צריך להיקבר, גם לפי החוק וגם לפי ההלכה, בכבוד האדם. זה הכול.

היו"ר אברהם נגוסה:

תודה. אנחנו נשמע מד"ר יוליה זלמינסקי, מנכ"לית עמותת מורשתנו.

יוליה זלמינסקי:

תודה רבה. אנחנו מברכים על הדיון. הוא מאוד חשוב, חבל שאין מספיק חברי כנסת שלא מהמוצא שלנו, אני חושבת שלפעמים זה קצת צובט בלב, שעולים מדברים על עולים וכאילו אנחנו מדברים עם עצמנו.

היו"ר אברהם נגוסה:

לא, כולם יקראו את הפרוטוקול, כי היום, אני אמרתי, זה יום מיוחד, לקראת הסוף - - -

קסניה סבטלובה (המחנה הציוני):

אבל יש מפלגות שמדירות רגליים מפה.

היו"ר אברהם נגוסה:

היושב ראש אישר לנו, זה דיון מיוחד שאושר לנו. ברגע זה יש מליאה.

יוליה זלמינסקי:

אני חושבת שאנחנו צריכים למסגר את הנושא הזה כנושא של גזענות כלפי אזרחים במדינת ישראל ולא כנושא פנימי שלנו, של עולים שמדברים בינינו לבין עצמנו. באמת קשה לי לדבר, למזלי עבר קצת זמן מאז שהמשפחות דיברו, אם זה היה ממש אחרי היה קשה לי לדבר כי זה מעלה, אני חושבת שבכל בן אדם שעבר עלייה, רגשות מאוד קשים. למרות שאנחנו ביקשנו לדבר בנושא הספציפי הזה, במסד הספציפי, שזה חברת קדישא, אני חושבת שהנושא, אנחנו כולנו יודעים, הוא יותר נרחב, האפליה הזו שאנחנו חווים מול ממסד דתי בכלליות. זה בקבורה, זה בנישואים, ואני כמישהי שהולכת להינשא אני לא יודעת באיזה בעיות אני הולכת להיפגש בדרך. כואב הלב לשמוע את המשפחות פה בכנסת מנסים להוכיח את יהדותם בפני הוועדה ופני האזרחים.

אני חושבת שאנחנו לא צריכים לעשות את זה עוד פעם ועוד פעם ועוד פעם בכל משרד ובקבורה ובנישואים ובוועדה כדי להוכיח את הלגיטימיות ולהוכיח שאנחנו שווים בין שווים. כמו שנאמר פה, אנחנו הגענו משם כי חוונו אפליה, ההורים שלנו חוו אפליה ואנחנו חוונו אפליה ואנחנו לא רוצים, אני פונה למשרד הדתות ולחברה קדישא, לחוות את זה עוד פעם. אני מאוד שמחה שאין פה התנגדות ואתם כן מסכימים איתנו - - -

אשר אקסלרד:

כי זה לא אתם, זה אנחנו. אנחנו לא שווים, אנחנו שווים יותר.

יוליה זלמינסקי:

אנחנו שווים ואנחנו רוצים להיות שווים בחיים ושווים במוות ולא לשבת פה עם דמעות בעיניים ולהוכיח עוד פעם שזה אכן כך. אז תודה רבה על זה שאתם איתנו, מבינים אותנו מצד אחד ומצד שני אנחנו מקווים שגם בנושאים אחרים, שהם לא רק קבורה, אלא גם קבורה אזרחית וגם נישואין וכל השאר, שאתם תהיו איתנו יותר, תגיעו איתנו להסכמה והבנה.

היו"ר אברהם נגוסה:

תודה. הרב שמואל סלוטקי, מרבני צהר, בבקשה.

שמואל סלוטקי:

תודה. מעבר לזה שזה לא מוסרי ולא אנושי, זה גם לא הלכתי, וכבר הוסכם פה, לקבור בצורה כזאת. אמנם חז"ל אמרו שאין קוברים צדיק אצל רשע, אבל האנשים שאנחנו מדברים עליהם כולם צדיקים, גם אלה וגם אלה, ולכן כמו שהוסכם פה, שזה לא יימשך, זה בוודאי דבר ראוי וצריך לוודא שזה יקרה.

מודה ועוזב ירוחם, אבל צריך לעשות תשובה על העניין. הייתי מצפה, לאחר שהייתה הודאה, לפחות שיישלחו מכתבים למשפחות האבלות, שיקיריהם קבורים שם, מכתבי התנצלות, מכתבי הבעת תקווה שדברים כאלה לא יקרו. לפחות איזה שהוא סיכום שיוכל לתת משב נפש מרענן יותר גם למשפחות וגם לחברה כולה.

היו"ר אברהם נגוסה:

תודה רבה. הרב אורי רגב, בבקשה.

אורי רגב:

ראשית, תודה לך על כינוסה של הישיבה המיוחדת הזו ואני חושב שזו דוגמה מצוינת למעורבות מועילה ומהירה של חברי הכנסת רזבוזוב וסבטלובה. מבחינה זו לכאורה נראה כאילו הנושא בא על פתרונו, אבל נדמה לי שאנחנו קצת משלים את עצמנו, בגלל שני דברים. ידידי עורך דין אקסלרד כמוכר מראה רצון טוב, אבל בדבריו הוא רמז, לא מדובר על הפסקת האפליה בקבורה של עולים מול ותיקים, אלא לשיטתו ולשיטתה של הרבנות וחברות קדישא שאותן הוא מייצג, מדובר בהבחנה דרושה בין יהודים ללא יהודים. היינו העולים שלשיטתה של החברה קדישא אינם יהודים או, באמת אני מעריך מאוד את דבריו של יצחק ישי, שהתייחס בגילוי לב לקיומה של חלקת המסופקים, אנחנו בהחלט צפויים להמשיך ולהתמודד עם מציאות שבה ההפרדה נעשית, לא לגבי שניים או שלושה אנשים, צריך לזכור שעל פי נתוני הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה יש רישום של כ-350,000 אזרחים ישראלים בקטגוריה של אחר או חסר דת, בעיקרם עולים חדשים שלתפיסת רשויות המדינה אינם יהודים. על פי תפיסתם האישית הם יהודים, על פי תפיסתו של רוב הציבור בישראל הם יהודים, אבל על פי תפיסת הרבנות והחוק שקובע שבין לאב יהודי ואם לא יהודייה איננו יהודי.

צריך להבין, וצודק עורך דין אקסלרד, טוב שזה מתקיים בוועדת העלייה והקליטה, מנקודת הראות של קליטה ראויה, מכובדת ומוצלחת של ציבור העולים הנושא לא בא על פתרונו. לא רק שהוא לא בא על פתרונו בהקשר של קבורת בבתי העלמין של חברות הקדישא, אותם מאות בתי העלמין, אלא שהוא קיים עד עצם היום הזה, גם בצבא. גם בצבא כיום - - -

היו"ר אברהם נגוסה:

הרב אורי רגב, האם אתה מפריד את נושא הדיון, שהטענה פה הפרדה בין יהודים ליהודים, שאין מחלוקת על יהדותם, לבין שיש מחלוקת לגבי יהדותם.

אורי רגב:

קודם כל, שלא תהיה טעות - - -

קריאה:

זה הנושא ששלמה בוחבוט רצה לדבר עליו.

היו"ר אברהם נגוסה:

אני רוצה שמה שאתה אומר, ראש העיר של מעלות העלה את זה ואמרנו שאנחנו הולכים לדון בזה בדיון מיוחד במושב הבא.

אורי רגב:

אני מעריך מאוד את העובדה הזו, אני מודה לאדוני שמפנה את תשומת לבי, אני אומר, נושא כיבוד אוכלוסיית העולים, בין אם אלה עולי ברית המועצות שסבתם אינה יהודייה, בין אם אלה עולי אתיופיה שבשלב מסוים עשו משהו לשאול בשעת הקבורה האם הוא טבל את הטבילה שהרבנות דרשה או לא, הנושא הזה של קליטה מכובדת וראויה והשוויון שזכאים לו העולים, בכבוד האחרון, לא יבוא על פתרונו אם הנושא הזה לא יידון.

אומר רק בכל זאת רק מילה על הנושא הזה, אני מכבד את תפיסתם הדתית של חברות קדישא בשטחים שהן מנהלות, שהן כפופות על פי התארגנותן ותפיסתן להלכה שאוסרת, ונציג צהר אמר צדיק אצל רשע, אוסרת לתפיסתו או לתפיסתה של הרבנות קבורה של מי שאיננו יהודי על יד יהודי, המענה היחיד הראוי לדילמה הזו הוא מימוש מלא של חוק הזכות לקבורה חלופית אזרחית. רק קיומם של בתי עלמין פלורליסטיים פתוחים אזרחיים יאפשר את האופציה של קבורה מכובדת לכלל העולים בצידם של אזרחים ישראלים שחפצים בכך.

לכן בל נשלה את עצמנו שבהודעה של משרד הדתות על כך שהבחנה שכזו לא תיעשה יותר בא הנושא על פתרונו. ההיפך, אני חושש שיהיה מצב שבו בשעה הקשה ביותר למשפחות יתחילו לעשות בדיקות הדומות לבדיקות היוחסין שעושים במועצה הדתית כאשר נרשמים לנישואין, בשעה הזו יטרידו משפחות ויבקשו אותם, 'תוכיח שהמנוחה או המנוח הם יהודים'. לדבר הזה לא יהיה סוף.

היו"ר אברהם נגוסה:

תודה רבה.

יצחק ישי:

מר נגוסה, אני יכול רק לענות לו בקצרה?

היו"ר אברהם נגוסה:

כן.

יצחק ישי:

קודם כל אני באמת מעריך את פועלך, כי אנחנו גם בקשר, היה את העניין ברחובות, לא ניכנס לזה כרגע, סייענו כמה שאפשר. מה שחבר הכנסת רזבוזוב אמר ומר אברהם, יושב ראש הוועדה, אמר, אנחנו כרגע בעבודה אינטנסיבית בנושא של חסרי דת ובקבוצה אזרחית, וזה לא קשור כרגע למקרה הזה. כשאני הגעתי למשרד לפני שש שנים היו שלושה מקומות או ארבעה או חמישה, היום יש 21 חלקות למסופקים חסרי דת בארץ, שמפורסמים באתר המשרד. יש עוד 21 חלקות ובתי עלמין לקבורה אזרחית, זה לא מספיק, נצטרך עוד. אנחנו הגשנו בקשה לאוצר, ויואל תומך בזה והוא תומך מאוד, גם בקדנציה הקודמת והיום, הוא בדיוק רצה להעביר תקציב גדול ובדיוק התחלפה הממשלה, לא ניכנס לזה, אני איש מקצוע. להקים בתי עלמין צריך מיליונים ולעמותות אין את הכסף הזה, אז אנחנו צריכים גם כסף וגם קרקעות אבל אנחנו כרגע מול האוצר. כשזה יבוא בוועדה הם יצטרכו לתת תשובות, תודה.

היו"ר אברהם נגוסה:

תודה. עורך דין אלעד קפלן.

אלעד קפלן:

ברשות יושב ראש, אני רוצה רגע לשים את הדברים בתוך ההקשר. ההקשר זה למי שייכים שירותי הדת במדינת ישראל, הרי על זה אנחנו מדברים פה. אנחנו מדברים על גזענות ועל אפליה בצמתים החשובים ביותר במעגל החיים היהודי, בין אם זה נישואים, גיור או קבורה. אני מבקש להפנות את תשומת לבך ותשומת לבם של חברי הכנסת למספר הדיונים שנערכו כאן בוועדה ובכלל בתקשורת ובציבור הישראלי בשנה האחרונה על הרבנות בפתח תקווה.

יצחק ישי:

זה לא קשור לרבנות בפתח תקווה, זה חברה קדישא, אדוני.

אלעד קפלן:

חברה קדישא פועלת במסגרת רבנות פתח תקווה.

יצחק ישי:

מה פתאום? היא לא קשורה לרבנות - - -

קסניה סבטלובה (המחנה הציוני):

תן לו, הוא ברשות דיבור.

היו"ר אברהם נגוסה:

אנחנו פה בוועדה שומעים את כל הדעות.

אלעד קפלן:

אנחנו מדברים על סירוב של המועצה הדתית לרשום יוצאי אתיופיה לנישואין, שנתקלנו בזה לא מזמן. גם שם שמענו מהנציגים שלהם כאן בוועדה שאין מדיניות כזאת וזה מקרה חד פעמי ושה בכלל דמיונות ואין מדיניות והנה זה עדיין ממשיך. אני מדבר על בית הדין הרבני בפתח תקווה שפסל את הגיורים של הרב לוקשטיין, אחד הרבנים החשובים בארצות הברית - - -

קסניה סבטלובה (המחנה הציוני):

ואז הכירו במקרה אחד, אבל כל השאר פסל.

אלעד קפלן:

כן, פוסל את כל הגיורים, ועכשיו גם חברת קדישא שפועלת במסגרת המועצה הדתית, וכולם יושבים שם באותו מקום - - -

יצחק ישי:

היא לא פועלת במסגרת - - -

אלעד קפלן:

ומפלה את יוצאי ברית המועצות. וזה יוצאי אתיופיה, זה יוצאי צפון אמריקה, זה יוצאי ברית המועצות, כולם אויבים של רבנות מקומית שהחליטה להגביה את החומות ולהפוך גוף ציבורי לחצר פרטית של גזענות ושל בדלנות. וזה לא עניין של מדיניות, יש שם אנשים והאנשים האלה אחראים למה שקורה בכל אחד מהצמתים האלה ואני חושב שזה גם מיקרו קוסמוס להרבה מאוד מהבעיות שאנחנו מזהים היום בתוך הממסד הדתי. הפתרון, צריך להתאגד ולקחת אחריות. הוועדה הזאת צריכה להוציא את שירותי הדת מידיהם של קבוצה קטנה ולדרוש לכל הפחות שגוף, שנוהג בצורה גזענית ומפלה, לא יקבל תקציבים ציבוריים.

קסניה סבטלובה (המחנה הציוני):

הערה קטנה, שלחו לי עכשיו כמה פניות. אנשים מאזינים לדיון שלנו ויודעים מה קורה פה. אז המושג חסרי דת הוא פוגעני, חברים יקרים. אני חייבת להגיד את זה ואנחנו אמרנו את זה לא פעם, מה זה חסרי דת? הם מבחינתכם אולי חסרי דת אבל האנשים האלה הגיעו וחיו חיים שלמה כיהודים ופתאום כשהם מגיעים ארצה אתם אומרים אתם לא מספיק על פי הדרגה של לוח הכשרות שלנו ואתם חסרי דת. אז אני מבקשת, בכל לשון של בקשה, ואני חושבת שאנחנו צריכים להתכנס ולשנות את ההגדרות האלה. האנשים האלה לא חסרי דת, יש להם דת, חלקם אתאיסטים אבל עדיין להגיד עליהם חסרי דת, על קבוצה כל כך גדולה, זה ממש מפריע ולא צודק.

היו"ר אברהם נגוסה:

אני חושב שאנחנו קיימנו את הדיון הזה שכמו שאמרתי בהתחלה, כשפתחתי את הדיון, הנושא הוא מאוד קשה. גם כשמענו מאנשים שסיפרו לנו מה שהם עברו, זה מאוד קשה לשמוע שבחברה שלנו דבר כזה קורה. גם מה שמענו בבוקר בוועדה הזו, שמפלים את העולים, לא מקבלים את העולים, בנות שירות יוצאות אתיופיה, הן בסך הכול רוצות לשרת ויהודים שנרדפו על ידי הנאצים, כמו שסיפר לנו ניקי על סבתא שלו שהגיעה למדינת ישראל, חזרה לבית שלה ולא מכבדים אותה בקבורה, זה פשוט, לאן הגענו? אנחנו צריכים לשנות ולהשתנות.

מה שאני רואה, שנציג חברת קדישא משנה את הכיוון ואומר 'כבר אנחנו מתקנים', זה בצורה שאתה אומר לנו, אבל אני רוצה לראות את זה בשטח, שלא יחזור הדבר הזה עוד פעם. אני בטוח שגם לך קשה לשמוע את המקרים ששמענו פה.

משרד הדתות, אני מסכים איתך, הטיפול צריך להיות באפס סובלנות, אבל המילים לא נותנות פתרון, צריך להיות סנקציה, צריך להיות ענישה לחברות קדישא אלה שעושות. אנחנו חיים פה, היום יש תיקון בפתח תקווה, יכול להיות שמחר זה יתפוצץ בבאר שבע. צריכה להיות מדיניות של משרד הדתות שצריכה לרדת למטה.

קריאה:

עם סנקציה של הביטוח הלאומי - - -

היו"ר אברהם נגוסה:

גם הביטוח הלאומי צריך להיות שותף לנושא, שהוא לא נותן את הכסף. הטיפול צריך להיות מערכתי וכל משרדי הממשלה צריכים להוקיע ולצאת ולהילחם נגד התופעה הזו. אנחנו לא יכולים להתקיים כך כחברה צודקת.

אני אבקש ממנהלת הוועדה שתקרא את הסיכום שלנו ואנחנו נמשיך, התחלנו את הדיון ואנחנו נמשיך במושב הבא גם. בבקשה.

דנה גורדון שושני:

הוועדה קוראת למשרד לענייני דתות ולחברות קדישא לנהוג באפס סובלנות למקרים של גזענות כלפי עולים יהודים בקבורה בחלקות נפרדות.

הוועדה קוראת למשרד לשירותי דת להעביר הנחיה כתובה לכל בתי העלמין ולכל חברות קדישא שמקרה של קבורה בחלקה נפרדת של עולים לא יישנה, זאת תוך הבהרה שאסור שתהיה מדיניות כזו ואם תתקיים מדיניות כזו תינקט ענישה עד לשלילת רישיון.

הוועדה תקיים בנושא קבורה מכובדת של לא יהודים במשפחות עולים במושב הבא.

יואל רזבוזוב (יש עתיד):

ועוד להוסיף דבר אחד לפרוטוקול, אנחנו רוצים שגם הרגולטור השני, ביטוח לאומי, כשהוא מתקשר עם חברות קדישא, שגם הם יוציאו הנחיה כזאת, שזו תהיה הנחיה משותפת.

דנה גורדון שושני:

אז למשרד לשירותי דת ולמוסד לביטוח לאומי.

יואל רזבוזוב (יש עתיד):

והעתק לוועדה שאנחנו נקבל.

פולינה חסין:

אפשר להוסיף דבר אחד שלא שמענו פה?

היו"ר אברהם נגוסה:

כן.

פולינה חסין:

אני רציתי להגיד שלא שמענו פה על המקרים של תביעות לבית משפט בנושא של הגזענות. פה יש כמה דברים, קודם כל אם אין מספיק פיקוח ומתוך זדון או רשלנות המוסדות לא מבצעים את התחייבותם, אז בגלל זה לכל אזרח יש זכות מכובדת להגיש תביעה בבית משפט, לזכות בבית משפט ולדרוש כספים שבעצם אנחנו, כאנשים שמשלמים מסים, אנחנו צריכים לשלם כפיצויים וזה מהתקציב של המדינה. מאוד חשוב, עולים חדשים הם אנשים עדינים ולא תמיד הם יודעים ולא תמיד יש להם כלים לפנות לבית משפט, לקחת עורך דין, אבל יכולה להיות תביעה ייצוגית וזה יכול לפגוע בתקציב של המדינה. זה יכול להיות עוד כלי ללחוץ על המוסדות של המדינה.

היו"ר אברהם נגוסה:

אני רוצה פה לעדכן אותך. קודם כל לכל אזרח יש זכות להגיש תביעה, איפה המכשול? אם זה עולה חדש, או ותיק, לא משנה, אזרח ישראלי שנפגע מגזענות ומאפליה, הוא צריך לשלם כסף כדי להגיש את התביעה, אגרה. האגרה הזו נמחקה, אין עוד אגרה, זה היה בחוק וזה נמחק. במושב הקודם אני וחברת הכנסת קארין אלהרר, זו הייתה הצעת חוק שהגשנו, שרת המשפטים הסכימה והורידה את זה. אגרה בסכום של 1,600, היום אין, כל אזרח שרוצה להגיש תביעה נגד גזענות יכול להגיש את התביעה בלי אגרה.

פולינה חסין:

אבל המטרה שלנו היא להקטין את הכמות של המקרים, בגלל שאנחנו יודעים מה קורה עם המערכת של בית המשפט, שהיא עמוסה מאוד.

היו"ר אברהם נגוסה:

אני מסכים איתך. אנחנו נמשיך לדון בזה גם במושב הבא. כמו שאמרתי, התחלנו ולא סיימנו. אנחנו ביחד נוריד לאפס את כל התופעות האלה. אם כולנו נעבוד ביחד, בשיתוף פעולה, נמגר את התופעה של גזענות ואפליה.

תודה לכולם, הישיבה נעולה.

הישיבה ננעלה בשעה 15:15.

נספח 17 :

רשימת חלקות מסופקי יהדות וחסרי דת מאתר המשרד לשירותי דת

(עמודים 204 עד 204)

המשרד לשירותי דת
אגף קבורה

חלקות מסופקים / חסרי דת (נכון לתאריך 11.2.2016)

שם הגוף	כתובת הגוף	כתובת בית העלמין	טלפון
אילת	רח' אילות 409/4 ת.ד. 15	ששת הימים 92	08-6376135
אריאל	רח' משעול 7 א' ת.ד. 4066	אזור התעשייה ברקן	03-9366539
אשדוד	הנרייטה סולד 1 ת.ד. 2161	משה סנה 1	08-8630630
אשקלון	אשתאול 1 מגדל אמירים קומה 1 ת.ד. 48	הרב סבג ברוך בי"ע החדש	08-6714401
דימונה	מרכז מסחרי חדש, ת.ד. 11	רח' בבא סאלי	08-6552227
חיפה	הרצל 60 הדר חיפה		04-8605600
טבריה	רח' הגליל, ת"ד 73	בי"ע החדש אזורים	04-6720993
יוקנעם	מרכז דרוקר ת.ד. 49	בי"ע יוקנעם	04-9893616
ירוחם	ת.ד. 43	אזור התעשייה	08-6580281
ירושלים	ח"ק קהילת ירושלים רח' אלישר 1	הר המנוחות גבעת שאול	02-6252281
כרמיאל	שדרות נשיא ישראל 100/12	רח' החרושת אזור התעשייה כרמיאל	04-9985630
נצרת עילית	רח' גלבוע 16	שדרות מעלה יצחק	04-6478954 052-4770773
עכו	יהושפט 29 ת"ד 2174	נחלת אשר כביש עכו	04-9910402
עמק חפר	כפר הרא"ה	המסילה (ליד קיבוץ בחן)	04-6301140
עפולה	שד' ארלוזורוב 32	רח' נגבה	04-6593507
ערד	יהודה 34	בי"ע ערד	08-9959419
פרדס חנה	הדקלים 68	דרך השדה 3 פרדס חנה	04-6373471
קצרין	חוקוק 41	אזור התעשייה קצרין	04-6961036
שדרות	ההסתדרות, ת"ד 108	בי"ע שדרות	08-6897034
מ.ד. כפר פינס מנשה	כפר פינס 37920	בי"ע שער מנשה	04-6377339
מ.ד. קרית שמונה	רח' הירדן 7 קרית שמונה	בי"ע שדרות תל חי צפון	04-6940221 04-6940358

